

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

DIE LIEDER DES HAFIS.

DIE
LIEDER DES HAFIS.

P E R S I S C H

MIT DEM

COMMENTARE DES SUDI

HERAUSGEGEBEN

VON

HERMANN BROCKHAUS.

ZWEITER BAND.

LEIPZIG:

F. A. BROCKHAUS.

1858.

Druck von F. A. BROCKHAUS in Leipzig.

ZUR NACHRICHT.

Nach der Sitte des Orients habe ich in dem ersten Bande dieser Ausgabe der Lieder des Hafis den Commentar des Sudi immer unmittelbar zu jeder Strophe der Gedichte drucken lassen, und die Varianten angeführt. Im Verlaufe des Druckes aber hat sich herausgestellt, dass diese typographische Anordnung, so gefällig sie auch für das Auge und so bequem sie für das Studium ist, zu viel Raum in Anspruch nimmt und somit das Werk vergrößert und vertheuert. Ich habe daher die frühere Anordnung geändert, und gebe von jetzt an zuerst den vollständigen Text der Lieder.

Hermann Brockhaus.

Druck von F. A. BROCKHAUS in Leipzig.

ZUR NACHRICHT.

Nach der Sitte des Orients habe ich in dem ersten Bande dieser Ausgabe der Lieder des Hafis den Commentar des Sudi immer unmittelbar zu jeder Strophe der Gedichte drucken lassen, und die Varianten angeführt. Im Verlaufe des Druckes aber hat sich herausgestellt, dass diese typographische Anordnung, so gefällig sie auch für das Auge und so bequem sie für das Studium ist, zu viel Raum in Anspruch nimmt und somit das Werk vergrößert und vertheuert. Ich habe daher die frühere Anordnung geändert, und gebe von jetzt an zuerst den vollständigen Text der Lieder.

Hermann Brockhaus.

6.

مَرَوَّ بِخَانَهُ أَرْبَابِ بِي مَرَوَّتِ دَهْرُ

كِه كُنْجِ عَافِيَّتِ دَر سَرَايِ خَوِشْتَنَسْتِ. ۶

مَرَوَّ فعل نهی مخاطبدر. اَرْبَاب جمع رب اصحاب معناسنه. كِه حرف تعلیل. كُنْج بوجق. عَافِيَّت اسمدر الله تعالی قولندن بر بلائی دفع ایلمك. كُنْج عَافِيَّت اضافتی بیانییه در * محصول بیت دهرک یعنی زمانك مروتسر اهل دولتنك اوینه کتمه زیرا سکا عافیت بوجفی کندی سرایکده در یاخود سنك عافیت بوجفك کندی سرایکده در. حاصلی کندی اوک بوجفنده توکل وقناعته کچنمك زمانك مقادیر بلمز مروتسر ارباب دولتنه وارمقدن اولی واحری در.

7.

بِسُوختِ حَافِظِ، وَ دَر شَرْطِ عِشْقِ وَ جَانِبَازِي

هَنُوزِ بَر سَرِ عَهْدِ وَ وَفَايِ خَوِشْتَنَسْتِ. ۷

جَانِبَازِي جانباز وصف ترکیبیدر جان اوینادیجی معناسنه ویاسی مصدریه در. سَر عَهْد سر بونده مقصددر تاکید افاده ایدر عهد قول وقرار معناسنه. وَفَايِ عَهْدِ عطف تفسیری قبیلنددر * محصول بیت حافظ یاندی حال بو که عشق وجانبازلق شرطنده اولان اولکی عهد ووفاسی اوزرنده در یعنی فانی اولدی وجانانی عشقنده وحبتنده کندی عهدی ووفاسی اوزره در. حاصلی جانندن کچدی جانانندن کچدی.

S. B. a. (ohne) عشق جانبازی

S. I. p. 247. — B. p. 35. — C. p. 36. — H. I. p. 438. — K. p. 403.

بلبله خطاب ایدوب بیورر چونکه عشق فکرینی یعنی عاشق اولمق تدبیرینی آوردک یعنی ایلدک ای بلبل سکا سوزم نصیحتم بودر که عشق فکرینی ایلمه زیرا اول کل خودرو یعنی کمسه نك سوزیله ونصیحتیله عامل اولمیان کل کندی رایله در. یعنی خودرای و خودپسنددر کمسه راینه تابع اولمز ایملدی چوق زحمت چکرسین ای عندلیب بو فکردن فراغت ایله.

5.

بُشْكَ چین و چَکَل نیست بوی گُل مُتَحَاج،

کِه نَافِهاش زِ بَندِ قَبایِ خَویشتَنَسْت. ه

بُشْكَ با حرف صله. چین لفظ مشترکدر بری پیچ و شکن معناسنه که محبوبرک زلفنده و کیسوسنده اولور. گاه اولور که ابرولرینه ده چین اثبات ایدرلر. بریده ترکستانده بر شهرک ایدر که چینی کاسه لر اندن کلور کوزللی غایت چوق اولور و جمله سی اق یوزلی و قره کوزلی و قره قاشلی اولور اشعار عجمده کوزللی چوقلغله و غایت کوزلغله مثل اولمشدر. بریده چین وصف ترکیبیدن جزء اولور عرق چین و خوشه چین کبی. چَکَل ترکستانده بر کوزلی غایت چوق یره دیرلر که جمله سی بت پرستلردر اصلنده اول میلکنده بر معظم کلیسایه دیرلر که غلبه استعماله اول کلیسا واقع اولدیغی مملکته علم اولمشدر. که حرف تعلیل. نَافِهاش نَافه مسک کوبکنه دیرلر وها اادات جمعدر و شین ضمیر بوی کله راجعدر. بونده کلک رواج طبیه سنه نَافه لری استعاره ایملدی. بند قبا بند باغدر اوکی اچق قفتان عجم قفتانلرینی صول قولتغی التنده اولان باغ بند قبادن مراد اول باغدردر * محصول بیت کلک لطیف و فرح بخش قوقیسی چین و چکلک مسکنه محتاج دکل زیرا لطیف نَافه کبی قوقلری کندی قفتانک ایلکندندر یعنی باغندندر. کله بند قبا اثبات ایلمک استعاره طریقیله در قبادن مراد چیچکدر و بنددن مراد بر بریله متصل و مستزج اولمقدر. حاصلی بر کمسه که فننده کامل و ماهر اولسه اول فننده غیریدن استغاثه یه محتاج دکل بو قصه دن حصه در.

S. C. a. — بُسْكَ

K. a. — نیست حسن گُل

اگر سنك الكدن كلورسه كوكلمزك مراد پنی حاصل ایلیمك تیز اول كه كندی یرنده
بر خیردر یعنی هلنده بر خیردر.

C. K. a. — ز دست بر آید مران —

C. b. — بخش زود كه خیری —

K. b. بخش زود كه خیری برای خویشتنست

3.

بجانت ای بُت شیرین من، كه هَمچون شَمع

شبان تیره مُرادم فَنایِ خویشْتَنَسْت. ۳

بجانت با حرف تخصیص ویا قسمدر. بت شیرین اضافتی بیانیهدر و بونك منه اضافتی
لامیهدر. كه حرف بیان. شبان شبك جمعیدر شدوذا. تیره قره كو معناسنه. شبان تیره
اضافتی بیانیهدر. فَنایِ خویشتن اضافتی مصدرك مفعولنه اضافتیدر * حصول بیت
سنك جانكچون ای بنم طاتلی بتم یعنی ای بنم محبوبم كه شمع کبی تراكو کیچه لره
کندیبی افنا ایلیمك مراد مدر.

4.

چو رَایِ عِشْقِ رَدی، با تو کُفْتَم ای بُلبُل:

مَکَن، كه آن کُلِ خَوَدَرُو بَرایِ خویشْتَنَسْت. ۴

رای لفظ مشترکدر فکر معناسنه اولمسی مشهوردر. هند پادشاهنده رای دیرلر نتم
بیان اولندی. رایك عشقه اضافتی مصدرك مفعولنه اضافتیدر. با تو با حرف صله.
مَکَن نهی مخاطبدر کنیدنندن مفعولی حذفدر مکن ای عشق ویا رای عشق مکن
تقدیرندهدر. كه حرف تعلیلدر. کل خودرو وصف ترکیبیدر کندی کندیینه بیتجی کل
یعنی کبسه تربیه سیله وجود بولمش دکل اگرچه كه کل خودرو بیان کلینهده دیرلر
اما جاناندن کنایت اولدیغیچون بیان کلینه اطلاقی مناسب دکل. برای خویشتن
با مع معناسنه. رای فکردر. برای خویشتن اضافتی لامیهدر * حصول بیت خواجه

بهرزه با حرف زائد تاکید افاده ایدر هرزه انجق بی فائده زائد سوزه دیرلر. هم ادات تاکید. قصه غریب و حدیثی عجیب ترکیبلی توصیفیدر ویالری و حدتیچوندر *
 محصول بیت حافظك عشق جانانده ایلدیکی فریاد و فغان عبث یره نکلدر بر غریب و بر عجیب حدیثدر. یعنی حافظ عشق جانانده نکه سنه دن بودکلی فریاد و فغان ایلمز کنه بر اولو ایش ظهور ایلمشدر که انی نالان و کریان ایلمشدر.

— و حدیث عجیب — S. B. b.

S. I. p. 215. — B. p. 35. — C. p. 36. — H. I. p. 136. — K. p. 95.

80.

بجر هجتت — — — — —

1.

بَدَامِ زُلفِ تو دِلِ مُبتَلایِ خویشتنست؛

بِکُشِ بَعْرَه، که او را سَزایِ خویشتنست. ۱

مبتلای خویشتن اضافتی لامیه در کندینک مبتلاکیدر یعنی کندی کندینی مبتلا ایلمشدر. سزای خویشتنست کندینه لائقدر * محصول بیت سنک زلفک دوزاغنه کوکل کندینی مبتلا ایلمشدر ابتلاسنه غیري کسه سبب اولماشدر ایمدی غمزه کله انی هلاک ایله که کندینه لائقدر که نیچون بویله مشکل طوزاغه کندینی گرفتار ایلدی کسه جبر ایلمکسزین.

— که اینش سزای — K. b.

2.

گَرَتِ زِ دَسْتِ بِرَأْنِدِ مُرَادِ خَاطِرِ مَا،

بَدَسْتِ بَاش، که خَیری بَجایِ خویشتنست. ۲

مصراع ثانینک اولنده نسخه لر مختلفدر اما بز بو نسخه بی اختیار ایلدک و لکل وجهه. بدست باش تیز اول دیبکدر. خیری ده کی یا و حدتیچوندر * محصول بیت

دیرکده راهبه اضافتی بویله. راهب کشش جمعی رهبان کلور رانک ضعی وهانک سکونیله. صلیب کافرلر کتوردیکی حدر که بالچغله قلیچ شکلنده در جمعی صلب کلور صادک ولامک ضلریله وصلبان علی وزن رهبان دخی کلور * موصول بیت اول یرده که صومعه ایشینه یعنی عبادتنه جلوه یعنی حسن وجمال ویرلر راهب دیرک ناقوسی ونام صلیبی انده وارد. حاصل کلام خلاق عالمه جمیع اشیا تعبد اوزره در وهر یرده حاضر در وجمیع ادیان ومللده معبود در. بیت * که معتکف دیرم وکه ساکن مسجد * یعنی که ترا میطلبم خانه بخانه * در صومعه و مدرسه و دیر وکنشت * ترسنده دوزخند وجویای بهشت * حاصلی صومعه زاهد و دیر راهب حقیقت و هجاز کبی مثلا زماندر نتکم خواجه بیورر. بیت * در کار خانه عشق از کفر ناکریزست * اتش اگر بسوزن کر بولهب نباشد * حاصلی اشیا اضدادیله متبیندر پس ضدان بیله کرک که متبیین اوله روز و شب کبی.

C. b. — ناقوس و دیر

K. b. — ناقوس و دیو و راهب

6.

عاشق که شد، که یار بحالش نظر نکرَد.

ای خواجه دَرَد نیست، وگر نه طبیب هست. ۴

اولکی که اسمدر کیم معناسنه ایکنجیسی حرف ربطدر مابعدینی ماقبلنه ربط ایدر. ای خواجه خطاب عامدر ای عزیز دیمکدر. درن لغتده اغرییه دیرلر صکره بعض بلیه لرده استعمال ایلدیلر * موصول بیت خواجه استفهام انکاری طریقیله بیورر کیم عاشق اولدیکه یارانک حالنه نظر ایلدی. یعنی البته یار کرچکدن عاشقه التفات ایلر. اما ای عزیز درد یوقدر والا حبیب وارد. یعنی جانان طبیبدر اهل دردی وعشقی بیلور بیلجک علاج ایلر. حاصلی مشکل اهل درد اولمقدر والا درمان مقرر در. بیت * زبخت ماست کنه ور نه خاطر لیلی * بکرن بادیه جست وجوی مجنونست * بیت * عاشقان هرچند مشتاق جمال دلبرند * دلبران بر عاشقان از عاشقان عاشق ترست.

7.

فَرَّيَانِ حَافِظِ اَيْنِ هَمِّهِ آخِرَ بَهْرَزَةٍ نَيْسْتِ؛

هَمِّ قِصَّةِ غَرِيبٍ وَ حَافِظِي عَجِيبِ هَسْتِ. ۷

این همه بوقدر و دوکلی دیمکدر. آخر ادات تاکید در نتکم اولکی غزلده بیان اولنمشدر.

بنم سنك جمله كه كلمم غريب دكلدر زيرا غربا مقاميدر غريب ايسه غريبه مائلدر
كه الغريب الى الغريب يميل. دياردن مراد بونده كوي جاناندر.

K. b. — ديار هزاران غريب —

3.

هَرَجَنْدِ دَوْرَمَ از تو، (كه دور از تو كس مباد)

لِيَكُنْ أَمِيدٍ وَصَلِ تَوَامَ عَن قَرِيبِ هَسْت. ۳

دور از تو كس مباد جمله دعائيه حشو ملحق در * محصول بيت هر نقدر كه سندن
ايراغ اسم كمسه ايراق اولسون اما سنك وصلك اميدي يقيندر يعنى عن
قريب واصل اولمق اميدي وارد. حاصل ظاهره سندن بعيدم اما وصل
اميدي قرييدر.

4.

دَر عِشْقِ خَانَقَاهِ وَ خَرَابَاتِ فَرَقِ نَيْسْتِ؛

هَرَجَا كِه هَسْتِ، پَرْتَوِ رَوِي حَبِيبِ هَسْت. ۴

محصول بيت طريق عشقه خانقاهله ميخانه مابيننده فرق يوقدر هر ير كه وارد
انده دوستك يوزي پرتوي وارد. يعنى اكر صومعه زاهد و اكر دير زاهددر جبيعنده
خدا حاضردر واثار جمال و جلالى منكشف و متجليدر.

K. a. — خرابات شرط نيست :

5.

أَنْجَا كِه كَارِ صَوْمَعِه رَا جَلْوَه مِي دِهَنْدِ،

نَاقُوسِ دَيْرِ رَاهِبِ وَ نَامِ صَلِيبِ هَسْت. ۵

كار صومعه دن مراد اصناف عباداتدر. ناقوس كليسالرده بر تيمور تخته در كه اوقات
صلواتده چالرر وقت صلوتى بيان ايچون. دير كليسا. و ناقوسك ديره اضافتى لاميه در.

واریسه رسوای عالم اولمیه‌سین. خرقةء سالوس وکرامتدن اتش قالمق رسوای عالم
اولمقدن کنایتدر. کاتش از خرمن سالوس — K. b.

S. I. p. 214. — B. p. 35. — C. p. 36. — H. I. p. 434. — K. p. 94.

79.

بجر مضارع — — — — —

1.

روی تو کس ندید، و هزارت رقیب هست:

در غنچه هَنوز، و صدت عندلیب هست. ۱

هزارت تاسی معنی جهندن رقیبه مقیددر و صدت تاسی عندلیبه * محصول بیت
جانانه خطاب ایدوب بیورر سنک رویکی کمسه کورمدی حال بو که بیک رقیبک
وار غنچه‌ده‌سین هنوز یعنی دخی پرده ایچنده‌سین حال بو که یوز عندلیبک
وار. حاصلی خانه‌دن طشره چقامش انک قوینده‌سین لیکن عالم تمام مبتلاکدر.
اخرنده ها اولان لفظده همزه وحدتیچون و خطاب ایچون و مصدریت ایچون
اولور. غنچه لفظنده مصدریت ظاهردر دین کمسه مکرر خطا ایلش زیرا معنی
یانکدر همزه‌نک دکل نتکم سابقا بیان اولنمشدر. ثابیا غنچه‌ده مصدریت ظاهردر
دیدکیده خطا، که انده یا خطابینچوندر و همزهء مجتلبه یایی مابلنه ایصال ایچوندر.

2.

گر آمدم بکوی تو، چندان غریب نیست:

چون من در این دیار فراوان غریب هست. ۲

فراوان چوق دیمکدر * محصول بیت اگر سنک هله‌که کلدیم ایسه اولقدر عجیب
دکلدر. مصراع ثانی حکم تعلیلده‌در زیرا بنم کبی بو دیارده چوق غریب وار. حاصلی

پس خلوتیان ملکوتدن مران ملائکه‌در. اشوب قاریشقلغه وفتنه‌یه دیرلر * محصول بیت جانانه خطاب ایدوب بیورر سن مست کچدک وملائکه‌دن سنک تماشاک سببیله فتنه قیامت قالدی یعنی پیدا اولدی. حاصلی سنک مستانه‌لکک بشردن کچوب ملکله فتنه واشوب صالدی.

6.

پیش رقتار تو پا بر نگرقت از خجکت

سرو سرکش که بناز قد و قامت بر خاست. ۴

رقتار وصف ترکیبیدر ایدندن بیمار و دیدار کبی رفت و بیم و دید کنورچی معناسنه. رفت بونده اسدر یورمه معناسنه پس معنی سنک یوریشک اوکنده دیمک اولور. بر نکرقت قالدردی. خجکت مصدردر اوتانمق معناسنه. سرکش وصف ترکیبیدر باش چکیجی معناسنه یعنی کمسه‌یه باش اکمز و منقاد اولمز. بناز قد و قامت با بونده معیت معناسنی افاده ایدر قد و قامتله نازلنمق دیمکدر. بر خاست بونده دوردی معناسنه در * محصول بیت سنک یوریشک قتنده ویا اوکنده اوتندیغندن ایاغن قالدردی سرکش سرو که قد و قامتله نازلنمغه قالدی. یعنی سرو سرکش فخرلنمغه طوردی سنک رفتارک یاننده ایاغن قالدروب رقتاره مالک اولمدی خجکتدن و حیرتدن.

7.

حافظ این خرقة پینداز مگر جان ببری،

کاتش از خرقة سالوس و کرامت بر خاست. ۷

این خرقة‌دن مرادی ریا خرقة‌سیدر خرقة فقرایی ریا ایله کینلره تعریضدر. مگر بونده باشد که معناسنه در اوله که جان قورتره‌سین دیمکدر. کاتش‌ده که حرف تعلیل خرقة‌یی اتمغه علتدر. سالوس ریا معناسنه اسدر جاسوس و جاموس وزنی اوزره * محصول بیت ای حافظ بو کیدیکک ریا خرقة‌سنی کیدر اوله که آتش دوزخدن جان قورتره‌سین زیرا ریا و کرامت خرقة‌سندن آتش ظاهر اولدی. یعنی ریا ایله خرقة کیوب کرامت صاقنلر رسوای عالم اولدیلر پس سن بو صفتی کیدرسنده

ربطدر * محصول بیت کیمی اشتدك كه مجلس دنیاده بر ساعت حضور و صفا ایله اوتوردی كه اخر هجبتده پیشیمانلغله اول مجلسدن قالمدی. یعنی بزم دنیاده هر کیم كه بر ایکی کون مسرور اولدی اردنجه بش اون کون مغموم اولدی زیرا دنیانك خلقتی بو وضع اوزرینه در.

K. a. — کی شنیدی

3.

شَمْعُ أَكْرَ زان رُخِ خَنْدَانِ بَرَبانِ لافی زَن.

پیشِ عَشاقِ تو شَبها بَغرامتِ بَرِ خاست. ۳

زبان لفظ مشترکدر لسانله شمعك فتیله سنده یانن اتش مابیننده پس بونده زبان ایهام طریقله مذکوردر. لاقده یا وحدت ویا تنکیر ایچونددر. غرامت اودمکدر یعنی اوده مسی لازم اولان نسنه دین ودیت کبی * محصول بیت شمع اکر اول رخ خندان زبانیله لاف اوردیسه. یعنی کندینی اول رخ خندانه تشبیه ایدوب اویکندیسسه. سنك عشاقك اوکنده نیجه کیجه لر ایلدیکی لافك غرامتیچون ایاغ اوزره دیکلوب طوردی. حاصلی صباحه دک ایاغ اوزره دیکلوب طوردیغی سنك عشاقك اوکنده ایلدیکی کستاخلقدن اعتذار ایچون كه هم یانوب یاقیلور وهم کوز یاشین دوکر.

K. a. — شمع گَر زان لب خندان

4.

دَر چَمَنِ بانِ بَهاری زِ کَنارِ گُل و سَرُو

بَهواداریء آن عارض و قامتِ بَرِ خاست. ۴

بهاریده یا حرف نسبت. بهواداریده با سببیت افاده ایدر. هوادار وصف ترکیبیدر هجت معناسنه در * محصول بیت هجتیله قالدی یعنی پیدا اولوب جانان جانبته اسدی کلدی یل قالدی دیرلر اسدی معناسنه ترکیده ده استعمالدر. حاصلی عارض هواسیله کلی وقامتی هواسیله سروی ترک ایلدی دیمکدر لف ونشر مرتب طریقله.

5.

مَسَّتِ بَکْدَشْتی، و از خَلوتیانِ مَلکوت

بَتبَاشایِ تو آشوبِ قِیامتِ بَرِ خاست. ۵

خلوتیان خلوتینک جمعی خلوته منسوبلر دیمکدر ملائکه مقامنه عالم ملکوت دیرلر

اشك دریاچه اتدی بیوردیغی کثرت کریمه دن کنایتدر کانه که اشك دریادر خرد و صبری
غرق ایلدی. مصراع ثانی بی مذکوره حکم تعلیلده ایراد ایدوب بیورر نیلسون
عشقك غمك حرارتنی کزلمکه قاز اولمدی پس اول جهندندر کثرت کریمه سی.

S. I. p. 244. — B. p. 34. — C. p. 35. — H. I. p. 433. — K. p. 198. Die Beits in
folgender Reihe: 4. 2. 4. 3. 5—8.

78.

بحر رمل — — — — — ، — — — — — ، — — — — — ، — — — — —

4.

دل و دینم شد، و دلبر بملامت بر خاست،

گفت: با ما منشین، گز تو سلامت بر خاست. ۱

شد بونده رفت معناسنه در. ملامت ولوم ولومه لامك فتحه لریله ازارلق. برخاست
قالقدی * محصول بیت دلم و دینم هوای عشقله کندی دلبر دخی ملامته قالقدی.
یعنی رسوای اولدیغیمچون بنی لوم ایلمکله قالقوب دلبر دیدی بزمله اوتورمه
زیرا سندن سلامت قالقدی. یعنی سلامتدن ملامته دوشدک شمدنکرو بزمله اوتوروب
دورمه که بی ننگ و نام اولدوک.

2.

که شنیدی که در این بزم دمی خوش بنشست،

که نه در آخر کعبت بندامت بر خاست. ۲

که اسدر کیم معناسنه مقدم مفعولیدر شنیدینک. و شنیدی فعل ماضی مخاطبدر
خطاب عام طریقيله. تقدیر کلام که شنیدی استفهام انکاری اسلوبيله. دمی ده یا
و حدتیچوند. ندامت مصدردر پیشمانلق معناسنه. که لفظی ایکی یرده بله حرف

و جامه جهان بینک و صفی اثبات ایلمک مجاز در جهانی کورمه سبب اولدیغیچون
 زیرا حقیقته جهانی کورن اکا ناظر اولنلردر پس مراد جهان بیندن جهان نبادر
 نتکم اکثر استعمال بویله در. کورادات استفهامدر قنی معناسنه. کفت فعل ماضی ضمیر
 فاعل تحتندہ مستتر کنایتدر کلستاندن. افسوس دریغ و حیف معناسنه در. که حرف
 تعلیل افسوسه علتدر و مابعدی تتمه مقول قولدر. دولت بیدار اویانق دولت یعنی
 دولت غالب و بخت بیدارده دیرلر یعنی طالع مساعد معناسنه. بخت فعل ماضی
 بحسب لغت اویودی دیمکدر اما مراد زائل اولدی و کندی دیمکدر دولت بیداردن
 مراد ایام ورد اولوب سریع الزوال اولدیغندن * حصول بیت دون کیچه شاه شجاعک
 باغ ارم نام باغچه سنک کلستانده لطافت هوادن که نسیم سحریدن زلف سنبل
 پریشان واشفته اولوردی کلستانه دیدم ای کل پادشاهنک تختی جام جهان بینک
 قنی یعنی کل قنی. کلستان دیدی حیف و دریغ اول دولت بیدار اویودی یعنی زائل
 اولدی کندی.

7.

سَخُنْ عِشْقُ نَهْ اَنْسَتْ كِهْ آيِدْ بَرَبَانِ؛

ساقیا می ده و کوتاه کن این گفت و شنفت. ۷

کوتاه قصه دیمکدر. کوتاه کن بحسب لغت قصه ایله معناسنه اما بویله مقاملرده
 طی ایله معناسنه یعنی کلیا ترک ایله دیمکدر. کفت و شنفت بو ایکی لفظ فعل
 صورتنده اسلردر دیمه واشتمه * حصول بیت عشق سوزی و مصاحبتی اول نکلدر
 که دله کله. یعنی عشق امر حالیدر قالی دکل عاشقلمر اکلمر عشق نه حالتدر
 بی درد اولنلر نه بیلور. ایمدی ای ساقی باده ویر و ترک ایله بو دیمه یی واشتمه.
 یعنی عشق کفت و کویله بلنمز قیل و قالی ترک ایدوب باده کتور دیمکدر.

8.

أَشْكَ حَافِظَ خِرْدٍ وَ صَبْرَ بَدْرِيَا أُنْدَاخْتِ؛

چه کند، سوز غم عشق نیارست نهفت. ۸

نیارست فعل نفی ماضی قادر اولمدی. نهفت یعنی مصدر معناسنه کزلمک دیمکدر *
 حصول بیت حافظک کوزی یاشی عقل و صبری نی دریا یه اتدی. یعنی بوندن اول
 عقل و صبر قوتیله بکا و کریه سنی ضبط ایدردی و کوزندن یاش چقارمزدی اما
 شمدی کریه و بکاسی غالب اولوب اشکی طغیان ایدوب خرد و صبری مغلوب اولدی.

خالصیدر. ویاقوتدن مراد خونابدر. مرصع کمشه ویا التونه جواهر پرکنمش اولان نسنهیه دیرلر. ای حرف ندا منادای عام محذوف. بنوک با مع معناسنه. نونک نونک فتکی وضیله لغتدر هر نسنه نونک سوری اوجنه دیرلر. باید فعل مضارع کرک دیمکدر. سفت بونده ماضیدر مصدر معناسنه زیرا مضارعه مقارندر دلمک معناسنه در * محصول بیت اگر طمع طوترسن یعنی طبعک واریسه ای یار که پیر مغانک اول مرصع قدحندن باده ایچه سین نونک مژه ایله ای یار چوق انجو دلمک کرک سین. یعنی خدمت و ملازمت و تضرع ایله چوق یاش دوکمک کرک سین که اول میسر اوله.

K. b. — دَر و یاقوت بنوک (vergl. Comm.)

5.

دَر کُلستانِ اَرَم دوش چو از لُطْفِ هَوا
زُلفِ سُنبلِ زِ نَسیمِ سَکَری می آسُفت. ه

کُلستان ارم اضافتی بیانیه در. بوندن مراد اول باغ ارم در که شیرازده شاه شجاعک باغچه سیدر که مشهور سیرانکاهیدر شیرازک وقران عظیمده کی ارم که بر جنتک اسیدر انی ایهام ایدر. زلف سنبل اضافتی بیانیه در. آسفتن دلرمک وقرش مورش اولمق. حاصلی نسیم هبوب ایلدیککی وقت سنبل زلف حرکت ایدوب گاه بری برینه قارشوب وگاه ایریلور بو حالتندن آسفت لفظیله تعبیر ایلمش * محصول بیت چینده بهار یلی کل ایله سروک قتنندن یعنی یانندن اول جانانک عارض وقامتیی ارم کُلستاننده دون کیچه چونکه لطافت هوادن زلف سنبل نسیم سحریدن قرش مورش اولوردی.

6.

گُفتم: ای مَسَنَدِ جَم، جامِ جَهانِ بَینَتِ کَو:
گُفت: اَفَسوسِ کِه آن دَوَلَتِ بَیدارِ بَخُفت. ۶

مراد مسند جمدن بیت سابقده مذکور و مسطور اولان کُلستاندر. وچمندن مراد کلدر که جمیع شکوفه نونک سلطانیدر نونک بیورر. بیت * افسر سلطان کل پیدا شد از طرف چمن * مقدمش یا رب مبارک باد بر سرو و سمن * و نونک بیورر. بیت * تخت زهرن ز دست کل بچمن * راح چون لعل اتشین دریاب * و جام جهان بین دن مراد کل مطبقدر که قدحه بکزر. و جهان بین وصف ترکیبیدر جهان کورچی معناسنه.

کلیا ترک ایله دیمکدر. بسی چوق. چون ادات تشبیه. شکفت اچلدی فعل لازمدر *
 حصول بیت صباح وقتی بلبل تازه اچلمش کله دیدی نازی ترک ایله که بو باغده
 نیچه سنک کبی گل اچلدی.

2.

گُل بِخَنْدِیدِ کِه: از راست نَرَجِیم، ولی

هیچ عاشق تَخُن تَخُن تَحْت بَمَعشوق نَكُفْت. ۲

راست مشترکدر طوغریله کرچک بینده. عاشق مبتدا نکتت خبری * حصول بیت
 بلبلک گفتارینه گل کلدی کرچکدن انجمنرز اما هرکز بر عاشق معشوقنه پک سوز
 سویلمدی. یعنی ای بلبل سنک سوزک حقدن وحقدن انجمنرز لیکن هرکز بر عاشق
 معشوقنه سخت ودرست سویلمه مشدر. خواجه نک بو سوزی عاشقنه معشوقک
 مصاحبندن کنایتدر.

— بَمَعشوقه نَكُفْت C. K. b.

3.

تا اَبَد بوی مُحَبَّت بَمَشامش نَرَسَد

هر که خَاکِ دَرِ مِیخانِه بَرخُساره نُرُفْت. ۳

تا انتها غایتیچوندر. بوی محبت اضافتی بیانیه در. نرفت فعل نفی ماضی سوپرمدی
 دیمکدر * حصول بیت ابد دك دماغنه محبت قویسی ایرشمز یعنی اخر عمرینه دك
 هرکسه که میخانه قپوسنک طوپراغنی رخساره سیله سپورمیه. یعنی پیر مغانه محبت
 ایدوب ملازمت ایلیمینک مشامنه بوی محبت واصل اولمز. بمشامشده شین ضمیر
 مصراع ثانیده که لفظنه راجعدر اضمار قبل الذکر طریقيله.

4.

گَر طَبَعِ داری از آن جامِ مُرَصَعِ مِی لَعَلْ

ای بسا دُرِ کِه بَنَوکِ مِشَره آتِ بایَد سَفْت. ۴

بعض نسخهده ای بسا در که یرینه در ویاقوت واقعدر. دردن مراد ایشک

تعذر و بهانه ایلمه. مقبل صاحب اقبال یعنی سعادتلی دیمکدر. بجان با حرف صله معناسنه در * محصول بیت سکا بر امر وارد اولسه تعذر و بهانه ایلمه قبول ایله زیرا سعادتلی قول جانله قبول ایلدی هر سوزی که پادشاه سویلدی ایملدی جاناندن وارد اولان اوامر و تراهی بوکا قیاسدر مخالفت ایلمه.

C. K. b. گفت جانان گفت — (vergl. Comm.)

40.

کِه گُفتِ حافظ از آندیشهء تو آمد باز

من این نكفته ام؛ آن کس که گفت بهتان گُفت. ۱۰

که اسمدر کیم معناسنه. اندیشه فکر بونده مراد جانان غمین ییمک. آمد باز عدول و ترک و فراغندن عبارتدر. بهتان بطریق بهتان تقدیرنده در * محصول بیت کیم دیدی که حافظ سنک هوا و محبتکدن عدول و اعراض ایلدی. خواجه طریق التفاتله بیورر بن بونی دیمدم اول کسه که دیدی بهتان و افترا طریقله دیدی. یعنی دشمن سوزیدر هیچ بن سنک عشقی ترک ایدرمیم.

S. I. p. 209. — B. p. 34. — C. p. 35. — H. I. p. 134. — K. p. 124, hat 11 Beits in folgender Reihe; 1. 2. 3. 5. 4. 6. 7. 9. 8. (Beit) 10.

Beit 8, b.

بیا و باده بخور زانکه پیر میکده دوش
بسی حدیث ز عفو رحیم و رحمان گُفت

77.

بجر رمل — — — — —

4.

صُبْحَدَم مَرْغِ چَمَنِ با گُلِ نَوِ خاسته گُفت:

ناز کم کن، که در این باغ بسی چون تو شکُفت. ۱

صُبْحَدَم صباح وقتی. مرغ چمن بلبل. نو خاسته تازه اچلمش کل. ناز کم کن نازی

اسمك. كه حرف تعليل. اين سخن مصراع اولك مضمونه اشارتدر. بمثل مضاف
 حدوفر بطريق مثل تقدیرنده. با سليمان با حرف صله. گفتك فاعلی باددر *
 حصول بيت باده عقد قلب ایدوب اعتماد ایلمه اکرچه مران اوزره اسه. یعنی
 مرانکچه اسرسته باده تکیه ایلمه زیرا بیقراردر وبر یرده ثابت اولمز. زیرا بر
 سوزی مثل طریقیله بان حضرت سليمان علیه السلامه دیدی. پس سليمانك كه
 فرماننده ایدی اكا وفا ایلمیخه غیریه ایلمیسی بطریق اولی در مقصود دنیایه
 اعتماد ایلمه هر نقدر كه سكا ال ویرسته زیرا بان حکمندهدر كه کچوب کتمك
 اوزرهدر. حاصلی نتکم سكا غیریدن کلدی سندنده غیریه اویله کیدر پس مال
 ومنصبه اعتماد ایدوب مغرور اولمه زینهار.

8.

بِهَلْتِي كِه سِبَهْرَت دِهْد زِ رَاه مَرَوُ;
 تُرَا كِه كُفْت، كِه اَيْن زَال تَرَك دَسْتَان كُفْت. ۸

بِهَلْتِي با حرف سبب ویا حرف وحدت. سِبَهْرَت ده تا ضمیر خطاب. كه اسمدركیم
 معناسنه. زَال بونده قوجه قری معناسنهدر. و دَسْتَان بونده مکر و حيله معناسنهدر *
 حصول بيت بر مهلت سببيله كه سكا فلک ویرر یولدن کتمه یعنی چقمه سكا کیم
 دیدی كه بو قوجه قری حيله و مکرینی ترک سويلدی یعنی حيله و مکرینی
 ترک ایلدی. حاصلی فلک بر ایکی کون مرانکچه دوندیکنه مغرور اولمه مکرى وارد
 سكا یوخسه محبتندن دکلدن نتکم شیخ عطار بیورر. بيت * چرخ مردم خوار
 اکر روزی دو مردم پرورست * نیست از شفقت مکر پروازه او لاغرست.

بعشوة كه — C. K. a.

9.

مَرَن زِ چُون و چِرَا دَم، كِه بَنْدَهٔ مُقْبِل
 قَبُول كَرْد بَجَان هَر سَخْن كِه سُلْطَان كُفْت. ۹

بعض نسخهده سلطان یرینه جانان واقعدر اما بندهیه سلطان انسبدر. چون وار
 اصلیه ايله نیجه دیمکدر کیف معناسنه. چرا جیم عجمینك فتخی و کسريله نیچون
 دیمکدر. اصلنده چه ايله رادن مرکبدر بو ایکی لفظ دللرنده یعنی استعمالرنده
 تعلق و بهانه دن کنایتدر. دم بونده نفس معناسنهدر. چون وچراندن نفس اورمه یعنی

5.

فِغَانِ كِه آن مَه نامِهَرَبانِ دُشَمَن دُوست
بَتَرَكِ حُكَبَتِ يارانِ خُود چِه آسان كُفت. ه

نامهربانده نا ادات نفی و سلبدر. مهر بونده محبت معناسنه در. بان ادات فاعلدر باغبان و دربان کبی باغجی و قپوجی دیمکدر. بونده ده محبتجی یعنی اهل محبت دیمکدر. دشمن دوست وصف ترکیبی اقسامندندر دشمن سوچی معناسنه. بترک محبت با حرف تاکیددر. ترک اسان گفتک مقدم مفعولیدر یعنی اول نامهربان یارک محبتنی ترک ایلدم دیمش واسان و بی پروا دیمش. پس خواجه بوندن تغابن چکر که نیچون بویله بلا فکر و رویه یارانی ترک ایلدم دیدی * حصول بیت فغانکه اول دشمن سوچی محبتسز کندی یارانی محبتنی نه قولای سویلدی یعنی یارانمک مصاحبتنی ترک ایلدم دیدمی اما اسان و بی پروا دیدی. حاصلی بونی دیدیکنه نادم و پیشیمان اولمیدیغنه حیفلنور زیرا کندیده متروک یارانه داخلدر.

B. a. — و دشمن —

6.

مَن و مَقامِ رِضا بَعْدِ اَزین و شُکْرِ رَقِیبِ
کِه دِل بَدَرِدِ تو خُو کَرَدِ و تَرَكِ دَرَمانِ كُفت. ۴

مقام رضا اضافتی بیانیه در. شکرک رقیبه اضافتی مصدرک مفعولنه اضافتیدر. که حرف تعلیل. خو کرد امتزاج ایلدی والشدی دیمکدر. ترک درمان گفت یعنی درمانی ترک ایلدم دیدی بیت سابقده کی کبی تاویله احتیاج یوق * حصول بیت شمدنکرو بن دخی مقام رضا یعنی هر نه که جاناندن کلورسه راضی و صابر اولوب شاکی اولیم زیرا کوکل سنک دردکله امتزاج ایدوب الشدی و درمانک ترکنی سویلدی.

7.

گِرِه بَباد مَرَن گَرچِه بَر مُراد وَزَدِ
کِه این سَخْن بَمَثَل باد با سُلیمان كُفت. ۷

کره دوکمدر. بباد با حرف صله. مَرَن نهی مخاطبدر. وزد فعل مضارع وزیدنن یل

و مجموع مقول قول ردیف واقع اولان گفتك مفعولیدر * موصول بیب واعظ شهر دیدیکی قیامت قورقیسی بر کنایتدر که روزگار هجراندن سویلیدی. حاصلی قیامت عذابى دیدکلری یارک فراقى عذابیدر.

S. C. b. — کنایتیست (statt کنایتست)

3.

نِشانِ یارِ سَفَرِکَرْدِه از کِه پُرَسَم باز
کِه هَرُ چِه کُفْت بَرِیدِ صَبَا پَرِیشَان کُفْت. ۳

سَفَرِکَرْدِه سفر ایلیمش. از کِه بونده اسمدر کیم معناسنه. باز تاکید افاده ایدر. کِه حرف تعلیل. بَرِیدِ صَبَا اضافتی بیانیه در. برید عربیده ایلچییه دیرلر اما شعرای عجم پیک معناسنده استعمال ایدرلر * موصول بیت سفر ایلیمش یعنی سفره کتمش یارک نشانی و خبرینی کیمدن صورته ایم زیرا صبا پیکى هر نه که دیدیسه پَرِیشَان دیدی. یعنی بَرِیدِ صَبَا پَرِیشَان کُودر خبرینه اعتماد اولمز دیمکدر.

4.

غَم کُهَن بَمَی سَال خَوْرَدِه دَفْع کُنید،
کِه نَحْم خَوْش دِلِی اَیْنَسْت، و پِیر دِهَقَان کُفْت. ۴

غم کهن اسکی غم. کهنک کافی مضمومدر دائما اما هاسی مضموم و مفتوح او قنبق جائزدر مگر که قافییه ده واقع اوله اول تقدیرجه برینه مخصوص اولور مثلا سوسن و روشن قافییه سنده ها مفتوح او قنور و بن و کن قافییه سنده مضموم. سخنده بویله در مثلا سوسن و روشن قافییه سنده سین مفتوح و خا مضموم. سال خورده سابقا کچمشدر که یشامشدن تعبیردر اما بونده اسکی شراب مراددر. خوشدلی یا حرف مصدر. نَحْم بونده کنایتدر سببدر. دهقان اکنجی معربدر تعریبی وانصرافی وعدم انصرافی تفصیله محتاجدر اما بو محلی دکل * موصول بیت اسکی شرابله دفع غم ایلیمک کَرک زیرا خوشدللکه وصفای خاطره سبب و باعث بودر پیر دهقانده بویله دیدی دفع غمی کهنه شرابه حواله ایلدی زیرا کهنه سنک سورت و حمیه سی زیاده اولور.

C. K. b. — پیر (ohne).

اضافتی بیانیه در بنیاددن مراد وجودیدر * حصول بیت ای حافظ بو نوح کشتیسنگ حکبتنی الدن ویرمه یعنی قدح حکبتنی صالیویرمه. حاصلی باده نوشلر حکبتنی ترک ایلمه دیمکدر. یوخسه حوادث طوفانی وجودک بنیادینی کتورر. یعنی باده حکبتندن ایرلمه یوخسه جمیع غموم وهموم بلیات روزگار بنیاد وجودک تلف ایدر.

— حکبت آن کشتی — K. a.

S. I. p. 206. — B. p. 33. — C. p. 34. — H. I. p. 130. — K. p. 96. Die Beits in folgender Reihe: 1. 3. 2. 4. 6. 5. 7.

76.

بجر هجنت — — — — —

1.

شَنیدَه ام سَخنی خَوش که پیر کَنعان کُفت:

فِراقِ یار نه آن می کُند که بَتوان کُفت. ۱

شَنیدَه یا وحدتیچوندر. خَوش صفتیدر سَخنک. که حرف رابط صفت. پیر کَنعان حضرت یعقوب پیغمبر علیه السلامدر. مصراع ثانی پیر کنعانک مقول قولیدر. بتوان کُفت کفتن معناسنه در * حصول بیت خواجه بیورر بر کوزل سوز اشتمشم که حضرت یعقوب علیه السلام دیدی یارک فراقی اول حالتی ایلمز که دیمکه ممکن اوله. یعنی یارک فراقی ب ایش ایشلر که قابل تعبیر دکل.

2.

حَدیثِ هَوْلِ قِیَامَتِ، که کُفتِ وَاِعْظِ شَهْرِ،

کِنایَتِیَسْتِ، که از روزگارِ هِجْرانِ کُفت. ۲

هَوْلِ تورقی. که رابط صفت. حدیث هَوْلِ قِیَامَتِ اولکی کفتک مقول قولیدر معنا جهتندن اگرچه صورتا ابتداء کلامدر کنایتست خبری. که حرف رابط صفتدر

دیدیلر که نامور نام آوردن خففدر تخفیف همزه ایله. اما بونلرده مناقشه ایلمک اولور که الف مبدونه تخفیفی قیاسی دکل اول جهندندر اگا ملایه دخل ایلمشدر نمکین وغمکین اصلی نم اکین وغم اکین در دیدکنه معلوم اوله که فارسیده اخی میم اولان کلمهء نسبت ایلملی اولسه ادات نسبتی بر کاف عجمی مکسوره ایله توسط ایدرسین غمکین و نمکین و سهمکین کبی. مادر زان مادر انادر والده معناسنه. زان فعل ماضی مفرد غائب زانندن لازم و متعدی کلور طوغمق و طوغرمق. ایلمدی دولت مادرزاد اناسندن بله طوغدیغی دولت یعنی اناسی قرننده مقدر اولان دولتدر * حصول بیت یارامز کوز ایراغ اولسون ای دختر رز که اول تفرقه وایرلیقدن سنی خلاص ایلمدی شهرتلی طالعک و مادرزاد دولنک. بونده بزم طالعیز و مادرزاد دولتمز دیو طالعی و دولتی متکلمه اثبات ایلمین سیاق و سباق کلامدن اگاه دکل ایمش.

— دور کزین تفرقه — K. a.

6.

شادیء جَلْسِيَان دَر قَدَمِ مَقْدَمِ تُسْت:

جايِ غَمِ بادِ هَر آن دِلِ كِه فُخْوَاهِدِ شَادَت. ۹

شادیده یا حرف مصدر. جَلْسِيَانْدَه یا حرف نسبت و الف و نون ادات جمعدر اهل مجلس دیمکدر. قدم لغت عربده طباندر. مقدم مصدر میبیدر قدوم معناسنه. قدمک مقدمه اضافتی استعاره طریقیله در * حصول بیت اهل جلسک شادیلغی ای دختر رز سنک مبارک ایغک کلمسندره در غم یری اولسون هر کوکل که سنی شاد استمز. یعنی غمناک اولسون اول کوکل که سنی شادان و خندان استمز و سنک محبوس و مختفی اولدیغک استمز جلسده اولنلرک یعنی اهل جلسک شادیلغی سنک قدمک کلمکده در.

7.

حَافِظُ از دَسْتِ مَدِّهٔ فَحْبَتِ اَیْنِ کَشْتِیءِ نَوْحِ:

وَر نَه طَوْفَانِ حَوَادِثِ بِبَرَدِ بُنْيَادَات. ۷

حَافِظُ منادی حرف ندا محدوفدر. کشتیء نوحدن مراد پرمه شکلنده اولان قدح در که بعض کمسه لر انی کمشدن و بعضلر بقردن و بعضلر اغجدن ایدرلر روم ایدالتری کبی. ور نه ور واکردن خففدر عربیده والا معناسنه. طوفان صو و یغمور غالب اولوب اشیایی قیلغه دیرلر. حوادث حادثه نک جمعیدر نکبت معناسنه. طوفان حوادث

واولنده و آو حالیت یعنی حال بو که کوکلك و پردی یعنی حریفاندن کوکلكی قالد رمغی قبول ایلدی دیمکدر * محصول بیت یعنی ای ساتی دختر رزه دیکه ای دختر رز تجبده یم که بو فراق ایامی زمانده حریفلردن کوکلكی قالد یروب چکدک والدک حال بو که بونلردن کوکلكی المغه کوکلك قبول ایلدی. یعنی اوچ ای مقداری مختفی اولوب حریفلره دیدار کوسترمدهک تجبده یم که دلک بوکا نیجه متحمل اولدی. بو بیته بیت اولدن مقدم یازنلر (س) معلوم اولدیکه بو ابیاتک مقصودینی بلمدیلر.

4.

شُكْرٍ ایزد که از این بادِ خزانِ رَحْنَه نِیَافَت
بوستانِ سَنَن و سَرَو و کُل و شَمِشَادَت. ۴

شکرک ایزده اضافتی مصدرک مفعولنه اضافتی قبیلندندر. که حرف تعلیل. ازین این اسم اشارتدر اوچ ای مقداری مختفی و محتسب اولوب کسه یه دیدار کوسترم دیکنه باد خزاندن مراد بودر. رخنه نیافت رخنه کدکدر عربجه ثلمه دیرلر ثای مثلته ایله مراد یساقلردن و محتسبلردن نقصان و قصور بولدی * محصول بیت سنک سن و سرو و کل و شمشادک بوستانی حاصلی بو حقارت ای دختر رز سنک ذاتکه تاثیر ایلدی.

5.

چَشمِ بَد دور، گزانِ تَفَرَقَه خَوش باز آوَرَد
طالِعِ نَامُورِ و دَوَلَتِ مَادَرزَادَت. ۵

چشم بد دور دعادر دختر رزه. که حرف تعلیل. زآ حرف ابتدا. ان اشارتدر تفرقه یه بیت سابقده باد خزانه اشارت ایلدی کی کبی و ایکی سیده بر معنادن کنایتدر تفرقه لفظیله نیجه مدت رنداندن مفارقت ایدوب تنها کویلرده و فوچیلرده محبوس و محصور قالد یغیدر. بو غزل اول معنای اشراب ایدر که شرابه نیچه زمان یساقلر اوله دلشاد زمانده کبی صکره شاه شجاع کلوب باده نوش اولمغین باده یه اجازت ویره نتکم با قافیه سنده صبح دولت غزلنده کچمشدر نتکم شین قافیه سنده کلجکدر ان شا الله تعالی. باز آوردن بحسب لغت کرو کتوردی اما بحسب اصطلاح قورتردی دیمکدر. طالع نامور طالعک ناموره اضافتی موصوفک صفتنه اضافتی قبیلندندر حاصلی بیانیه در دولت مادر زاده بویله در. نامور ادلی یعنی مشهور دیمکدر. نامله وردن مرکبدر نسبت معناسنی افاده ایدر بهره ور و روزه ور نصیبی و روزه لی دیمکدر. و بعضلر

بیرامک کلمکلی دیمکدر. بادت بان امر غائبدر بویدندن بانک فتحیله. و تاء خطاب معنی جهنده مبارکه مقیددر مبارکت بان تقدیرنده. مواعید جمع موعوددر اسم مفعول وعده اولنمش. مرواد نهی غائبدر رویدندن. معلوم اوله که علامت امر غائب ونهی غائب دال استقبالک ماقبلنده بر الف زیاده لکیدر بونده کی کبی مثلا بکناد مکناد ایلمسون بکشاد مکشاد اچمسون بسوزاد مسوزاد یاقمسون دیمکدر. پس مرواد کتمسون دیمکدر. یاد بونده خاطر معناسنده در * محصول بیت ای ساقی بیرامک کلمسی سکا مبارک اولسون دخی اول موعودلر که ایلدک خاطرکدن کتمسون. بر سوزانی کوسترر که ساقی عید شریفدنصکره وعدهء عقد محبت ایلمش ایش تنبیه ایلر که اول وعده یی فراموش ایلمیه دیو.

2.

بِرَسَانِ بِنْدَکِی دُخْتَرِ رَزِّ، گُو: بَدَرِ آی،

کِه دَمِ هِمَّتِ ماکَرْدَنِ زِ غَمِّ آزادَت. ۳

برسان فعل امر مخاطب رسانیدنن متعدیدر بیت سابقه ساقیه خطاب ایدر. بندکی یاء مصدریه ایله قوللق دیمکدر. دختر رز. رز دکنک یعنی اصبه چبوغی. رز قزی شرابدن کنایتدر. کو بدر ای ینه ساقیه خطابدر ای ساقی رز قزینه طشره کل دی. که حرف تعلیل. دم بونده نفس معناسنده. آزادت تاسی معناده غمه مقیددر زغمت ازاد کرد تقدیرنده * محصول بیت ای ساقی بزدن رز دخترینه بنده لک ایرشدر دی طشره چیق که بزم همتیز نفسی سنی غمدن ازاد ایلدی. حاصلی اشهر حرم کلمکله شرابه یساق اولوب وعید همایون کلمکله اجازت اولور. خواجه حضرتلری معنای کنایتله تعبیر بیورر عارف اولان اکلر.

3.

دَرِ شِکْفَتِمِ، کِه دَرِ اَیْنِ مُدَّتِ اَیَّامِ فِرَاقِ

بَرِ کَرَفْتِی زِ حَرِیْفَانِ دِلِ وَ دِلِ مِی دَاَدَت. ۳

در شکفتم در حرف ظرف. شکفت شینک و کافک کسره لرپله و ضمه لرپله و فانک سکونیه لفظ مشترکدر تعجب معناسنده در تعجبده یم دیمکدر. مدت زمان ایامه اضافتی عام الی الخاص قبیلندندر. وایامک فراقه لامیه در. بر کرفتی زحریفان دل حریفلردن کوکل قالدردک یعنی چکدک الدک. دل میدادت می حرف فعل ماضی اولنه داخل اولسه حکایت حال ماضی قصد اولنور اما بونده معنای تاکید افاده ایدر انجق. تا خطاب افاده ایدر.

6.

فُرَصَت شُمَر طَرِيقَه رِنْدِي، كِه اين نِشان

چون راه گنج بر همه کس آشکاره نيست. ۶

شمر امر مخاطبدر شمريدندن. طريقه لفظنده هاء رسمي علامت نقلدر عرصه و معشوقه کبی * محصول بيت رندلك طريقه سنی فرصت صای زیرا بو رندلك نشانی راه گنج کبی هرکسه روشن و واضح دکلدن. یعنی بو بر سعادتدر هرکسه میسر اولمز دفينه کبی.

7.

نَكْرَفَت دَر تَو گَرِيَه حَافِظ بَهِيچ رَوِي؛

حَيْرَانِ آن دِلَم، كِه گَم از سَنَكِ خارَه نيست. ۷

نکرفت تاثیر ايلمدی. در بآء صله معناسنه. روی بونده وجه و طريق معناسنه در هيچ وجه و طريق ديکدر. حيران آن لفظنه مضاف اولمشدر لام معناسنه. که حرف تعليل. خارَه بونده قره طاشدر * محصول بيت حافظک کريه سي سکا هيچ وجهه تاثیر ايلمدی اول دلک حيرانيم زیرا سنک خارهدن اکسک اولميوب یعنی قتيلقده و پکلده قره طاشدن قالمز دلنک حيرانيم.

S. I. p. 205. — B. p. 33. — C. p. 34. — H. I. p. 129. — K. p. 106. Die Beits in folgender Reihe: 1. 3. 2. 4—7.

75.

بجر رمل — — — — —

1.

سَاقِيَا آمَدَن عِيد مُبَارَكِ بَادَتِ،

وان مَوَاعِيدِ كِه گَرْدِي مَرَوَانِ از يَادَتِ. ۱

ساقيا منادی الف حرف ندا. آمدن عيد اضافتی مصدرک فاعلنه اضافتی قبيلندندر.

3.

هَرَّگَه کِه دِل بَعِشَق دِهی، خَوش دَمی بُوَد؛

دَر کَار خَیْر حَاجَتِ هِیچِ اِسْتِخَارَه نِیَسْت. ۳

که کاهدن مخفدر وقت معناسنه. که رابط صفت. دهی فعل مضارع مفرد مخاطبدر دهیدن دن ویرمک معناسنه. دمیده یا وحدت ویا تنکیر ایچوندن. استخاره بر شک خیریتنی طلب ایلمکدر. بعض شرائطه تفصیلی بو محله مناسب دکلدن * حصول بیت هر وقت که کوکلکی عشقه ویره سن اول وقت خوش وقتدر. یعنی عاشق اولدیغک وقت ایو وقتدر. خیرلی ایشده هیچ استخارهیه حاجت یوقدر. حاصلی عشقه کوکل ویرمک بر خیرلی مصلحتدر استخارهیه توقف ایدوب تاخیر جائز دکلدن.

آن دم که دل — K. a.

4.

از چَشَمِ خَوَد بَیْرَس، کِه ما را کِه می کُشد؛

جانا گُناهِ طَالِعِ و جُرْمِ سِتاره نِیَسْت. ۴

ایکنجی که اسیدر کیم معناسنه. طالع وستاره عطف تفسیریدر. جرم جیمک ضمی ورانک سکونیله صوچ معناسنه * حصول بیت کندی کوزکدن صور که بزى کیم اولدر. یعنی بزى هلاک ایلین کوزکدر. طالعک کناهی وستاره نک جرمی یوقدر. شکایتمز سنک چشمکدندر طالع وستاره دن دکلدن.

5.

او را بَچَشَمِ پاك تُوَان دِید چون هِلال؛

هر دِیده جايِ جَلْوَه آن ماهِ پاره نِیَسْت. ۵

اوراده کی او جانانه راجعدر. دید دیدن معناسنه در. دیده بونده چشم معناسنه در. جلوه لامعی چلبی منظومه سنده جلوه سالنمقدر دیمش * حصول بیت اول جانانی چشم پاکله کورمک اولور هلال کبی هر دیده اول ماه پاره نک جلوه کاهی یعنی جای جلوه سی دکلدن. حاصلی جسم لطیفدر انی کورمکه چشم لطیف کرکدر.

رویش بچشم — K. a.

لفظنده کیسه راجعدر * محصول بیت سکا واصل اولمق سوداسی یالکز حافظ کوکلنک
دکلدر اول کمسه که سکا وصلت هواسی انک خاطرنده اولمیه. یعنی هرکسک خاطرنده
سکا واصل اولمق ارزوسی واردر.

S. I. p. 203. — B. p. 33. — C. p. 34. — H. I. p. 127. — K. p. 126. Die Beits in
folgender Reihe: 4. 2. 7. 3—6. 8. 9.

74.

بحر مضارع ---و, --و-و, و---و, --و

1.

راهیست راه عشق که هیچش کنار نیست.

وانجا جز آن که جان بسپارند چاره نیست. ۱

راهیست یا حرف وحدت. که حرف رابط صفت. کنار وکناره بر معنایه در فیرک دیمکدر.
بسپارند سپاریدنن تسلیم ایلمک معناسنه در. چاره علاج ودرمان * محصول بیت عشق
یولی بر یولدر که اکا هیچ کنار ونهایت یوقدر وانده جان تسلیم ایلمکدن غیری
چاره یوقدر. یعنی عشق یولنه کیرن جانندن کچمک کرک که مطلوبه واصل اوله.

K. a. — بحر یست بحر عشق

K. b. — (وانجا statt) آنجا

S. C. b. — بسپارنده —

2.

ما را بمنع عقل مترسان و مئی بیار.

کان شکنه در ولایت ما هیچ کاره نیست. ۲

بمنع عقل با مع معناسنه. ومنع عقله اضافتی مصدرک فاعله ویا مفعوله اضافتیدر.
مترسان فعل نهی مخاطبدر ترسانیدنن قورقتمه دیمکدر. کان شکنه که حرف
تعلیل. ان اسم اشارتدر شکنه یه. کاره کار ایش وهاء رسمی تخصیص ولیاقت معناسنه در *
محصول بیت بزى عقل منعيله یعنی عقل مانع ویا ممنوع اولمغله قورقتمه ومی
کتور زیرا عقل شکنه سی بزم ولایتمزده ایشه لائق ومناسب دکلدر. یعنی عشق
کارخانه سنده عقلک نفوذی یوقدر. خواجه عقله شکنه دیمکدر وخسرو دهلوی
عشقه. بیت * عشق تو شکنه ایست که سلطان عقل را * موی جبین گرفته
بجاویشی آورد * حاصلی عشقه عقل ضداندر زیرا عشق جری وبی پروادر اما عقل
خائف وهامدر پس عاشق عقله بر ایش اشلمز بلکه مقتضای عشقه عاملدر.

7.

تَسْتَه دَامِ قَفَسِ بَادِ چو مُرَغٍ وَحَشِي
طَائِرِ سِدْرَةِ، أَكْثَرُ دَرِ طَلَبَتِ طَائِرِ نَيْسْت. ۷

دام قفس اضافتی بیانیه در. قفس لفظنی عربیله صادرله اوقورلر اما عجم سینله. طائر سدره طائر لفظ مشترکدر. هم مرغه یعنی قوشه دیرلر. وهم اوچیگی معناسنه یعنی اسم فاعلدر طار یطیردن. پس بونده اولکیسی مران اولنجه مرغ سدره دیمکدر یعنی حضرت جبریل امین که انک مقامی سدره المنتهادر که بریره اوچمق استسه اندن پرواز ایدر وینه قونز. وثانیسی مران اولنجه پرنده یعنی اوچیگی معناسنه * محصول بیت مرغ وحشی کبی قفس دامنده بسته وهبوس اولسون مرغ سدره اکر سنک طلبکده طائر وپرنده دکل ایسه. یعنی سنک دامکده اولقدر لطف وصفا واردر که سکا بشر طالب اولمقدن غیری اشرف ملائکه طالب اولمزه هرکز طیرانه مالک اولسون.

— طلبت سائر نیست K. b.

8.

رُوزِ أَوَّلِ كِه سَرِ زُلفِ تُو دِیدَم، كُفْتَم

کِه: پَرِشانیء این سِلْسِلَه را آخِر نِیست. ۸

روز اولدن مراد الست بریکم کونیدر. سلسله زنجیردر * محصول بیت اول کونکه سنک زلفک اوجنی کوردم دیدمکه بو سلسله نک پریشانلغنه نهایت یوقدر. یعنی زلف پریشان اولدقچه دللر پریشان اولور زیرا دللر مقامی ومستقری زلفدر پس زلف که پریشان اوله دللر پریشان اولور ایمدی زلفک پریشانلغنه غایت اولماینجه دللرک پریشانلغنه غایت اولمز.

9.

سَرِ پِیَوْنِدِ تُو تَنَهَا نَه دِلِ حَافِظِ رَاسْتِ؛

کیست آن کِش سَرِ پِیَوْنِدِ تُو دَرِ خَاطِرِ نِیست. ۹

سر پیوند سر سودا وارزو معناسنه در. پیوند اتصال ووصول معناسنه. تنها یالکز. حافظ راست را تخصیص افاده ایدر سین و تا ادات خبر. انکش شین ضمیر کیست

داله قلب اولمشدر بدین اصلنده باین ایدی حاصلی ایکی اسم اشارتده همزه داله قلب اولور. سرو بلندش شین ضمیر مصراع ثانیده هرکراده کی که لفظنه راجعدر اضمار قبل الذکر طریقله. برسد با حرف استقبال رسد فعل مضارع رسیدندن. برسدك فاعلی دستدر. همت او او ضمیری که لفظنه راجعدر * محصول بیت عاقبت الی سنك سرو بلندکه یعنی قامتکه ایریشور هر کیبک که سنك طلبکده همتی قاصر دکلدر. یعنی هر کیبک که سنك طلبکده سعی وهمتی کاملدر البته بر کون سکا واصل اولور.

— دست بران سرو — C. K. a.

5.

از روان بخشى عیسی نَزَم پیش تو دم

زان که در روح فزای چو لبت ماهر نیست. ه

روان بخشى روان روح انسانی. روان بخشی وصف ترکیبیدر بخشیدنن یا حرف مصدر. نَزَم پیش تو دم سنك اوککده نفس اورم یعنی تکلم ایلم. زان ادات تعلیلدر. که حرف بیان. روح فزای وصف ترکیبیدر فزاییدنن همزه نك حذفله اصلی فزاییدنن یا حرف مصدر. ماهر کامل معناسنه در * محصول بیت سنك اوککده عیسی نك روح بغشلیکی لغندن دم اورم یعنی تکلم ایلم زیرا روح ازتیرچیلکده سنك لبك کبی ماهر دکلدر حتی حیات افزالکده لبکده اولان مهارت حضرت عیسانه یوقدر.

— چو دمت ماهر — K. b.

6.

مَن که دَر آتِشِ سَوْدایِ تو آهی نَزَم،

کَی تُوَان کُفت، که بَر داغِ دِلَم صابِر نیست. ۶

میم ضمیر نیست لفظنه مقیددر معنی جهندنن صابر نیستم تقدیرنده در * محصول بیت بن که محبتک اتشنده اه ایلمن قچن دیبک اولور که داغه کوکلم صابر دکلدر دین عجب تصرفه مالک ایلمش.

— که از آتش — K. a.

2.

أَشْكَمَ إِحْرَامِ طَوَافِ حَرَمَتِ مِي بَنَدَد.

گَرِچَه از خُونِ دِل ریشِ دَمی طاهرِ نیست. ۲

بونده حرمَدن مراد جان جانان حرمیدر. دل ریش اضافتی موصوفک صفتنه اضافتیدر. ریش بونده مجروح یعنی یارالی معناسنه. دَمی دم بونده وقت معناسنه. بر معناسی ده قاندر که خونله مترافدر پس بونده تناسب طریقیله ذکر اولمشدر. ویا حرف وحدت. طاهر پاک در. بعض نسخه ده طاهر واقعدر نقطهء ظا ایله. * محصول بیت بنم کوزم یاشی سنک حرمکی طواف ایلمکه احرام بغلر اگرچه یارالی یورک قانندن بر دم و بر نفس طاهر و پاک دکلدر احرام باغلمغک ایسه جمله اشراطندندر طهارت کامله. اما طاهر نسخه سی اوزره معنی اگرچه دل ریشک خونندن بر دم طاهر و اشکاره و نمایان دکلدر یعنی قانه مستغرقدر.

3.

عَاشِقِ مُفْلِسِ أَكْرَ قَلْبِ دِلْشِ كَرْدِ نِثَارِ،

مَكْنَشِ عَيْبِ، كِه بَر نَقْدِ رَوَانِ قَادِرِ نِیْسَتْ. ۳

بعض نسخه ده قلب دلت واقعدر پس خطاب جانانه در. عاشق مفلس اضافتی بیانیه در. مفلس التون واقچه خرج ایلمکه قادر ایکن منغر خرج ایلمکه محتاج اولنه دیرلر. قلب دلش قلبک دله اضافتی صفتک موصوفه اضافتیدر. اصل کلام دل قلبش ایدی و زنیچون تقدیم و تاخیره ارتکاب ایلدی. قلب ایکی معنایه کلور. بری یاره مَر التون واقچه که کچمییه. بریده یورک معناسنه. ایمدی بونده قلب اولکی معنایه در اما دله مرادف اولدیغی جهتدن دله ذکر تناسب طریقیله در. شین ضمیر عاشقه راجعدر. نقد روان اضافتیده بیانیه در. روان بونده ایهام طریقیله ذکر اولمشدر. ب معناسی رایج یعنی کچر التون واقچه. و بر معناسی روح انساندر * محصول بیت عاشق مفلس اگر سکا ای جانان الحق کوکلنی نثار ایلدیسه اکا عیب ایلمه زیرا جان نقدینه ویا رایج نقده قادر دکلدر السخی بها ملکدر.

4.

عَاقِبَتِ دَسْتِ بَدَانِ سَرُو بَلَنْدَشِ بَرَسَدِ

هَر کِرَا دَر طَلَبَتِ هِمَّتِ او قَاصِرِ نِیْسَتْ. ۴

بعض نسخه ده سرو بلندت واقعدر تا خطابله. بدان اصلنده بان ایدی همزه

9.

ز بیخودی طلب یار می کند حافظ،
چو مُفلسی که طلبکار گنج قارونست. ۹

بیخودی بیخود لایعقل معناسنه ویا حرف مصدر در. طلبک یاره اضافتی مصدرک
مفعولنه اضافتیدر. مفلس شول کسه در که اچچه والتون صاحبی ایکن منغر خرجلنه
محتاج اوله زیرا فلس فانک فتکی ولامک سکونیله منغره دیرلر جمع قلتی افلس
وجمع کترتی فلوس کلور. طلبکار کار ادات فاعلدر گاه اولور که الفی حذف ایدوب
کر دیرلر ستمکر وجفاکر کبی. قارون حضرت موسی علیه السلامک اقرباسندن بر
کسه در که کثرت مالله مشهوردر * محصول بیت حافظ بیخود لغندن یاره طالبدر
مفلس کبی که گنج قارونه طلبکاردر. یعنی حافظ کبی کدا یاره طالب اولمق بر
مفلس مال قارونه طالب اولمق کبیدر.

S. I. p. 204. — B. p. 32. — C. p. 33. — H. I. p. 126. stellt das 4. Beit an das
Ende des Gedichtes. — K. p. 108. —

73.

بجر رمل — — — — —

4.

مردم دیدهء ما جز برخت ناظر نیست،
دل سرگشتهء ما غیر ترا ذاکر نیست. ۱

مردم بونده بیک و دیده کوز. گاه اولور که دیده یی مردم معناسنه استعمال ایدرلر *
محصول بیت بزم کوزمک مردمی سنک رخکدن غیریه ناظر دکلدر و بزم حیران
کوکلمز دائما سنی ذاکردر. بونده ذکر ذالک ضبیله قلبیله اکبغه دیرلر و ذالک
کسریله دله یعنی لسانله اکبغه دیرلر.

منادی. که حرف تعلیل. رنج زحمت. گردون فلك * محصول بیت ای ساقی باده. دورندن جانمزه راحت ایرشدز. یعنی بر قچ پیاله صون. زیرا جور دور گردوندن خاطر مک رنجی والمی وار پس باده صونکه کیفیتیله رنج والمدن خلاص بولایم.

— از جور دور — K. b.

7.

از آن زمان که ز چنگم برفت رود عزیز،

کنار دامن من همچو رود جیکوئست. ۷

بعض نسخه‌ده زچشم برفت یار عزیز واقعدز. چنگ پنجه. رود بونده پسر معناسنه در خراسان دلی اوزره اوشاق معناسنه. رود دره اولمق اعتباریله چشمه مناسبدر وسازلی اولمق اعتباریله چنکه مناسبدر. کنار دامن اکثر نسخه‌ده اضافتله واقعدز وبعضیسنده کنار دامن عطفله در. رود جیکون رود بونده دره در. جیکون خراسانله سمرقند مابیننده بر بیوک دره فک اسیدر که اکاریسنه مارااه النهر دیرلر * محصول بیت اول زماندن بری که المدن پسر عزیز کندی بنم اتمک کناری ویا بنم اتمک ویانم جیکون ایرماغی کبیدر. یعنی کثرت کریه وبکادن اطرافم ایرمقلر ودریالر اولدی.

C. a. — ز چشم برفت یار عزیز (vergl. Comm.)

K. a. — ز دستم برفت یار عزیز

K. b. — کنار دیده من

8.

چه گونه شاد شود آندرون غمکینم

باختیار، که از اختیار بیرونست. ۸

اندرونده درونده ایچری معناسنه در بونده قلب مراددر. غمکین کاف ویا ونون نسبت معناسنی افاده ایدر با اختیار. شاد شونده متعلقدر. که حرف تعلیل. بیرون پایله ویاسز لغتدر طشره دیمکدر * محصول بیت بنم غملی کوکلم اختیاریله نیجه شاد اولور که اختیارندن طشره در. یعنی اختیاری النده دکل.

مشرقندن سنك طلعتك افتابى اكر طلوع ايدرسه ستاره م باركدن. حاصلى حلك
اوجنده افتاب طلعتك كوررسم بختم اخترى همايوندر ديمكدن.

4.

حكايت لب شيرين كلام فرهادست،

شكنج طره ليلي مقام جنونست. ۴

حكايتك لبه اضافتى مصدر ك مفعولنه اضافتيدن. ولبك شيرينه اضافتى لاميه در. حكايت
مبتدا كلام خبرى. شكنج وشكن بولمشدر معروف. مقام جنونست تقدير كلام مقام
دل جنونست زيرا عاشقك دليلك مقامى زلف و طره و كيسوده در * حصول بيت
فرهادك كلامى ومصاحبتى شيرينك لبى حكايه سيدن. يعنى فرهاد دائما لب شيرينى
ذاكدر زيرا من احب شيئا اكثر ذكره. وليلينك طره سنك شكنجى جنون كوكلنك
مقاميدن. يعنى دل جنون دائما شكنم طره ليليدنه در. حاصلى عاشق جانانى
سبنده در.

5.

دم بچو، كه قدت همچو سرو دلجويست:

سخن بگو، كه كلامت لطيف و موزونست. ۵

دم بچو كوكلمى تفقد وتفهد ايله ديمكدن كوكلمى بوقله وتسلى ويز. كه حرف تعلييل.
سرو دلجويه مضاف اولمق جائز ومقطوع اوقنمق جائز. دلجو وصف تركيبيدر بحسب
لغت كوكل استيجى در اما استعمالده كوكل اليجى معناسنه در * حصول بيت كوكلمى
اله الوب متسلى ايله زيرا سنك قدك سرو كى دلجودر ويا سرو دلجو كبيدر سوز
سويله زيرا كلامك لطيف وموزوندر هر وجهله صفا ويز.

6.

ز دور باده بجان راحتى رسان ساقى،

كه زنج خاطرَم از زنج دور گردونست. ۶

ز دور باده تقدير كلام ز دور مجلس باده در باده مجلسنك دورندن. بجان با حرف
صلة. راحتى ده يا تنكير. رسان امر مخاطبدر رسانيدندن ايرشدر ديمكدن. ساقى

72.

بحر کویک

کرمه کویک، مخمّل 1. مقطوع

زِ کَرْمِیَه مَرْدُمِ چَشْمِ نِشَسْتَه دَر خُونَسْتِ؛

بِیْنِ کِه دَر طَلَبَتِ حَالِ مَرْدُمَانِ چُونَسْتِ. ۱

کریه اسمدر اغلمه معناسنه. مردم چشم کوز بکیدر. حال مردمان مردممان ایهام طریقيله واقع اولمش اول سبيله الف ونونله جمع اولمشدر والا همان بیک مراد اولسه الف ونونله جمعی شان اولوردی * حصول بیت اغلمه دن کوزم مردمی قانه اوتورمشدر یعنی قانه غرق اولمشدر کور که سنی طلب ایلمه دن مردم لک حالی نیجه در. حاصلی سکا طالب اولان چوق قان یوتمق کرک که وصول ال ویره.

2.

بَیَانِ لَعْلِ تَوُ وَ چَشْمِ مَسْتِ مَیْ کُونَتِ

زِ جَامِ غَمِ مَیْ لَعْلِی کِه مِی خَوْرَمِ خُونَسْتِ. ۲

بعض نسخه ده بیاه لعل تو و چشم مست می کونست واقعدر. جام غم اضافتی بیانیه در. لعلیده یا وحدت ویا تنکیر ایچوندر. که حرف رابط صفت * حصول بیت سنک لب لعلک یاديله دخی می کبی چشم مستک یاديله غم پیاله سندن قرمزى شراب که ایچرم قاندر ویا بر قرمزى شراب که ایچرم قاندر.

— لعل لب و چشم — K. a.

3.

زِ مَشْرَقِ سَرِ کوی آفتابِ طَلَعَتِ تَوُ

اَکْرَ طُلُوعِ کُنْدِ، طَالِعِمِ هُمایُونَسْتِ. ۳

مشرقک سره اضافتی بیانیه در. و سَرک کویه اضافتی لامیه در. سَر باش و اوج یعنی بر سنه نک اوجی و غایتی. افتابک طلعتیه اضافتی لامیه در. و طلعتک تو لفظنه اضافتی لامیه در. افتاب مبتدا و جمله شرطیه خبری. همایون مبارک * حصول بیت سر کویک

8.

صَبْرَسْتَ مَرَا چَارَه هَجْرَانِ تَو؛ لِيَكِن

چون صَبْر تَوَان كَرْد، كِه مَقْدُور نَمَانْدَسْتَ. ۸

صبر مقدم خبر. چاره هجران موخر مبتدا. چون واو اماله سیله نیجه دیمکدر کیف معناسنه. مقذور مفعول وزنی اورزینه مصدر در * حصول بیت سنک هجرانک چاره سی بکا صبر در اما نیجه صبر ایلمک اولور که مقذور یعنی قدرت قالمشدر. حاصلی هجرانه چاره صبر در اما صبره مجال قالمشدر.

— چاره ز هجران — K. a.

9.

حَافِظِ زِ غَمٍ وَ كَرِيهِ نَبْرَدَاخْتِ بَخْنَدَه؛

ماتم زده را داعیه سور نماندست. ۹

نبرد اخت مقید اولمدی. ماتم زده یاسلی کمسه یه دیرلر. داعیه باعث. سور دوکون بونده شنلک مراد در * حصول بیت حافظ غمدن واغلمه دن کولمکه ویا کولمکه مقید اولمدی زیرا یاسلی کمسه یه یعنی حافظه شنلک باعثی قالمشدر. یعنی حافظ غم و غصه دن ماتم زده حکمنده در ماتم زده ایسه شنلکه باعثی اولمز. مصراع ثانی حکم تعلیلده در مصراع اوله نسبت.

— ز غم از گریه — K. a.

S. I. p. 198. — B. p. 32. — C. p. 33. — H. I. p. 125. es fehlt Beit 7. — K. p. 127.
Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 6. 3. 5. 4. 8. 7. 9.

5.

نَزْدِيكَ شُدَّ أَنْ دَمٍ كَيْهَ رَقِيْبٍ تَو بِيْكَوَيْدِ

(دور از دَرَت): آن خَسْتَهء مَهْجور نَمَانْدَسْت. ه

نَزْدِيكَ و نَزْدِ قَت و يَقِيْنِ مَعْنَاَسَنَه. دَم بَوْنْدَه و قَت مَعْنَاَسَنَه. دَر دور از دَرَت حَشُو مَلِيْحِدِر يَعْني جَانَانَه دَعَادِر دور از رِخ تَو كَبِي. و جَائِزِدِر كَه حَشُو مَلِيْحِ اَوْلِيَه اَخْبَار خَالصِ اَوْلَه قِيْوَكَدِن اِيْرَاقِ يَعْني قَبْلَ فِرَاثَكْدَه * مَحْصُولِ بِيْتِ اَوْلِ و قَتِ يَقِيْنِ اَوْلَدِيْكَه سَنَكِ رَقِيْبِكِ دِيْيَه سَنَكِ قِيْوَكَدِن اِيْرَاقِ اَوْلَه او مَهْجور خَسْتَه قَالَمَشْدِر يَعْني اَوْلَمَشْدِر.

— كَه رَقِيْبَانِ تَو ثَوِيْنِدِ K. a.

6.

مِنْ بَعْدِ چَه سَوْنِ، اَر قَدَمِي رَنْجَه كُنْدِ دَوَسْتِ،

كَز جَانِ رَمَقِي دَر تَنِ رَنْجورِ نَمَانْدَسْت. ٩

مِنْ بَعْدِ شَمْدِنَصَكْرَه دِيْمَكْدِر. سَوْنِ فَائِدَه. قَدَمِيْدَه يَا تَنْكِيْرِ اِيْچَوْنْدِر. رَمَقِي رَمَقِ جَانَكِ بَقِيَه سَنَه يَعْني صَوَكْنَه دِيْرَلِر. رَنْجورِ مَرِيْضَه دِيْرَلِر * مَحْصُولِ بِيْتِ شَمْدِنَصَكْرَه نَه فَائِدَه جَانَانِ قَدَمِ رَنْجَه قِيْلورسَه زِيْرَا مَرِيْضَكِ تَنْدَه جَانْدِنِ رَمَقِ وَاَثَرِ قَالَمَشْدِر يَعْني اَوْلَمَشْدِر. يَعْني بِنِ كَه اَوْلَدِمِ شَمْدِنَصَكْرَه جَانَانَكِ كَلْمَه سَنْدِنِ نَه فَائِدَه.

7.

دَر هَجْرِ تَو ثَرِ چَشْمِ مَرَا اَبِ نَمَانْدِ،

ثَو: خَوْنِ چَكْرِ رِيْزِ، كِه مَعْدورِ نَمَانْدَسْت. ٧

مَعْدورِ مَصْدَرِدِر اِسْمِ مَفْعُولِ و زَنِيْ اَوْزَرَه مِيْسورِ يَسِرِ و مَعْسورِ عَسِرِ مَعْنَاَسَنَه اَوْلَدِيْغِي كَبِي * مَحْصُولِ بِيْتِ سَنَكِ فِرَاثَكْدَه اَكْرِ بِنَمِ كَوْزَمَكِ صَوِيْبِي يَعْني يَاشِي قَالْمَرْسَه خَطَابِ عَامِ طَرِيْقِيْلَه دِيْرِ كَه چَكْرِ قَانِنِ دَوَكِ كَه عَدْرِ قَالَمَشْدِر. يَعْني چَكْرِ قَانِنِ دَوَكْمَكَه عَدْرِ يَوْقَدِرِ دَوَكْمَكِ لَازِمْدِر.

— كَه مَقْدورِ نَمَانْدِ اسْتِ K. b.

بنم کوزمک نوری قالمیش دیمکدر * محصول بیت وداعک وقتنده چوق کریه که ایلدم یعنی چوق اغلادیغمدن سنک رخکدن ایراغ اوله کوزمک نوری قالمیش. یعنی الله سنک رخکی بی نور اولمقدن صقلیه چوق اغلمقدن بنم کوزم بی نور اولدی. بو بیتک قافییه سی رد مطلع واقع اولمشدر. و بو بیتک معناسنی اخباری طوتنلر فحوی بیته واصل اولمشلر.

3.

می رَفْتِ خَيَالِ تُو زِ چَشْمِ مَن و می کُفْتُ:

هیهات از این گوشه که معمور نمائندست. ۳

میرفت حکایت حال ماضیدر کیدردی دیمکدر. و میکفت ده بویله در. مصراع ثانی میکفتک مقولی در. هیهات عربیده اسمدر اسماء افعالدن بعد یعنی ایراغ اولدی معناسنه اما عجم اکثر تحسر و تحزن مقامنده استعمال ایدرلر. ازین بونده بونک کبی دیمکدر نتکم بر ایکی کره بیان اولدی. که حرف رابط صفت و یا حرف تعلیل یعنی تحزنه علت اوله * محصول بیت سنک خیالک بنم کوزمدن کیدردی و سویلردی حیف بونک کبی گوشه که معمور قالمیشدر یعنی خراب اولمشدر. حاصلی کوزم سیل کریه دن خراب اولدی و خیالک انده قرار ایده میوب کوچوب کندی و کیدرکن سویلردی یازق که بونک کبی لطیف گوشه خراب اولمشدر. مصراع ثانینک معناسنی یعنی بو گوشه شمدنکرو خراب اولور دین هیهات که بو بیتک معناسنه واصل اولمامش.

4.

وَصَلِّ تُو أَجَلِ رَا زِ سَرَمِ دُورِ هَمِی دَاشْتِ:

از دَوْلَتِ هَجْرِ تُو کُنُونِ دُورِ نَمَائِنْدَسْت. ۴

اجل لغتده بر شئک مدتنه دیرلر اما عجم موندده استعمال ایدر. دور همی داشتک معنای لغویسی ایراق طوتردی اما استعمالده ایراقلشدردی دیمکدر. هجر هانک فتکی وجیبک سکونیه مصدر در ایریلق معناسنه. کنون اکنوندن مخفف شمدی دیمکدر. دور نمائندست ایراق قالمیشدر یقین اولمشدر * محصول بیت سنک و صلک اجلی باشمدن ایراقلشدردی اما سنک فراقک دولندن شمدی ایراق قالمیشدر یعنی اجلم یاقلشمشدر. حاصلی و صلک دیرپسیدم شمدیکه و صلک کیدوب هجرانک کلدی اولمک لازم اولدی.

بجر هزج ---، ---، ---، ---

1.

بى مِهْر رُحْتِ رُوژ مَرَا نُوْر نَمَانْدَسْتِ،

وَز عُمَر مَرَا جُز شَبِ دِيَجُوْر نَمَانْدَسْتِ. ۱

مِهْر رُحْتِ اِضَافَتِي بِيَانِيَه دَر وِرْحَك تَايَه لَامِيَه دَر وِرُوژك مَرَايَه لَامِيَه. مِهْر بُوْنْدَه كُنْش مَعْنَاَسَنَه دَر. نَمَانْدَسْتِ اِصْلَنْدَه نَمَانْدَه اِسْت دَر ضَرْوَرْت وِز نِيچُوْن هَا رَسْمِي حَذْفِ اَوْلَمِش نَتَكَم اِصْفِي بِيُوْرز. بِيْت. * نَه هَمِيْن بَر سَر كُوَيْت سَر مَا اِفْتَادَسْت * هَر كِه دَر كُوِي تُو اِفْتَاد زِيَا اِفْتَادَسْت * اِصْلَنْدَه اِفْتَادَه اِسْت دَر زِيَا اِسْت لَفْظِي اِسْمَه مَخْصُوْص دَر فَعْلَه دَاخِل اَوْلَمِز. وِز عُمَر رَانَك سَكُوْنِيَلَه اَوْتَمَق كِرْك رَانَك كَسْرِيَلَه اَوَقِيُوْب مَرَايَه مَضَاق اَيْلَسَك رَا زَانْد اَوْلُوْر. دِيَجُوْر قَرَاكَلُو عَرَبِيْدَه ظَلَام مَعْنَاَسَنَه دَر. شَب دِيَجُوْر قَرَاكَلُو كِيچَه مَعْنَاَسَنَه دَر * مَحْصُوْل بِيْت سَنَك رُحَك كُنْشَنَسَز كُوْنَم نُوْرِي قَالْمِشْدِي. يَعْني كُوْنَم كِيچَه دَر. دُخِي عَمْرَدَن بَكَا قَرَاكَلُو كِيچَه دَن غِيْرِي قَالْمِشْدَر. يَعْني جَانَانَك فَرَاقِيَلَه عَالَم كُوْرِيْبَه تَار وَتَارِيكْدَر.

C. — نمانده است

K. — نماند است

2.

هَنْكَاْمِ وِدَاعِ تُو زِ بَسِ كَرِيَه كِه كَرْدَمِ

(دور از رُخ تُو) چَشْمِ مَرَا نُوْر نَمَانْدَسْتِ. ۲

هَنْكَاْمِ وِقْت دِيَمَكْدَر. وِدَاعِ وَاوَك فِتْحِيَلَه اِسْمَدَر تُو دِيَعِ مَعْنَاَسَنَه سَلَام تَسْلِيْمِ كَلَامِ تَكْلِيْمِ مَعْنَاَسَنَه اِسْمِ اَوْلْدِيغِي كَبِي. وِدَاعِك تُو لَفْظَنَه اِضَافَتِي مَصْدَرِك فَاْعَلَنَه وِيَا مَفْعُوْلَنَه اِضَافَتِي قَبِيْلَنْدَن دَر يَعْني سَنَك بَزَه وِدَاعِك وِيَا بَزَم سَكَا وِدَاعِمَز مَعْنَاَسَنَه. زَبَس يَعْني زَاي مَسْمَاي مَكْسُوْرَه اِز لَفْظَنْدَن مَخْفَقْدَر. بَس بُوْنْدَه بَسِيَار مَعْنَاَسَنَه بَر اِسْمَدَر. كَرِيَه اِسْمَدَر اِغْلَمَه مَعْنَاَسَنَه خَنْدَه اِسْمِ اَوْلْدِيغِي كَبِي كَلِمَه مَعْنَاَسَنَه. كَرْدَمِ فَعْلِ مَاضِي مَتَكَلَمِ وَحْدَه مَعْنَاَسَنَه اَيْلَدَم دِيَمَكْدَر. دُوْر اِز رُخ تُو عِبَارَتْنَك ظَاهْرَا اِخْبَارَه وَاَنْشَايَه تَحْمِيْلِي وَاْرَدَر يَعْني دَعَا اَوْلَمَقِ وَاْر سَنَك رُحَكْدَن اِيْرَاغِ مَعْنَاَسَنَه نَتَكَم تَرَكِيْدَه دُوَسْتَلِرْدَن وَحَاضِرَلِرْدَن اِيْرَاغِ اَوْلَسُوْن دِيِرَلِر مَقَامِ دَعَاْدَه اِمَا مَرَاَنْ اَنْشَادَر مَحَلِ قَرِيْنَه سِيْلَه اِخْبَارِ دَكَلْدَر. چَشْمِ مَرَا نُوْر نَمَانْدَسْتِ چَشْمِ مَرَا اِضَافَتِي لَامِيَه دَر

راجعدر مسکینه که عبارتدر راه رودن. وادی ورة حرمدن مران مکه حرمددر * حصول بیت هر عاشق سالک که جانانک فیوسی حریمینه یول التمدی. یعنی قپوسنه واصل اولمدی. مسکین راهرو قطع وادیء حرم ایلدی اما حرمه یول طوتمدی یعنی حرمه واصل اولمدی. حاصلی سعی بلیغ ایدوب در حریم جانانه واصل اولمین عاشق قطع بیابان ایدوب مکه یه واصل اولمین حاجی کبیدر.

7.

حَافِظٌ بَبَّرَ تَوَثَّرَ فِصَاحَتٍ، كَيْهٌ مُدَّعِي

هیچش هنر نبود و خبر نیز هم نداشت. ۷

ببر فعل امر مخاطبدر بریدنن ایلت دیمکدر. کوی فصاحت اضافتی بیانیه در. کوی طویدر که عربیده کرة دیرلر. فصاحتی حقیقتله بلمک استین معانی کتابلرینه مراجعت ایلسون که انده فصاحتی اوجه تقسیم ایلر وهر قسمنی علی حده تعریف حاصله تعریف ایلر. ظاهر بودر که بونده فصاحت فی الکلام مران اوله حاصلی سوز عیبندن خالص وپاک اولمقددر. که حرف تعلیل. مدعیدن مران بونده خصم. هیچش شین ضمیر مدعی یه راجعدر. هنر عیبک نقیضی که عربچه منقبت دیرلر میبک وقافک وبانک فتحة لريله. نبود فعل نفی ماضی ما کان معناسنه. اصلنده بود ایدی مشترکدر فعلله حرف مابیننده. حرف اولیجق حکایت حال ماضی افاده ایدر عربیده کان کبی مثلا کان زید قائما دیسک زید قائم ایدی دیمکدر کذلک زید قائم بود دیسک. اما فعل اولیجق کنه کان کبیدر اولدی معناسنی افاده ایدر. بونده نون نافییه ایله لیس معناسنه در هنرش نیست معناسنه نداشت قرینه سیله. نیز ونوز وهنوز بعضیلر بونلری حروف عاطفه دن عد ایلدی ایمدی خبر نیز هم نداشتتک معناسی خبریده یوق دیمکدر * حصول بیت ای حافظ سن فصاحت طوینی قاپ یعنی نظم کلام پاک ایله که خصصک هیچ هنری یوق وهنردن خبریده یوق ایمدی اول سنکله خصومت ایده من زیرا که سن پرهنر واول بی هنردر.

S. B. b. — (ohne) خبر — نبود خبر

S. I. p. 196. — B. p. 34. — C, p. 33. — H. I. p. 124. — K. p. 114. hat 8 Beits in folgender Reihe: 4—6. (Beit) 7.

Beit 6, b. خوش وقت رند مست که دنیا و آخرت
از دست داد و هیچ غم بیش و کم نداشت

4.

با این همه هر آن که نه خواری کشید از او،

هر جا که رفت هیچ کسش محترم نداشت. ۴

با این همه این اسم اشارت در لطف و کرمی یاره یعنی یارک بو جمله لطف و کرمه. هر آنکه که اسم در کم معناسنه هر اول کمسه که دیمکدر. نه معناده کشیده مقید در نکشید تقدیرنده. خواری خوار ذلیل معناسنه و یا حرف مصدر در. هر جا رفتک مقدم مفعولیدر. کسشده شین ضمیر هر آنکه ده کی که لفظنه راجعدر. محترم حرمتلی دیمکدر * حصول بیت یارک بو جمله لطف و کرمیه هر اول کمسه که اندن ذلت و خورلق چکمدی هر یره که کندی هیچ کمسه اکا حرمت ایلمدی. یعنی هر کمسه که جانانک ذل و حقارتنی چکمدی هرکز هیچ کمسه دن عزت و حرمت بولمدی.

دل این همه جفا که بخواری کشید ازو K. a.

5.

ساقی بیار باده و با محتسب بگویی:

انکار ما مکن، که چنین جام جم نداشت. ۵

بعض نسخه ده محتسب یرینه مدعی واقعدر. انکارک مایه اضافتی مصدرک مفعولنه اضافتیدر. که حرف تعلیل. جام نداشتک مقدم مفعولیدر. جم مبتدا نداشت خبری * حصول بیت ای ساقی باده کتور و مدعییه و محتسبه سوپله بزه انکار ایلمسه که بونجلین جامی جم طوتمزدی. یعنی بویله جامی جمک یوغیدی. حاصلی بز مالک اولدیغمر بادهیه جم مالک اولمیش ایدی.

K. a. — (vergl. Comm.) با مدعی بکو

6.

هر راه رو، که ره بحریم دَرش نَبُرد،

مسکین بُرید وادی و ره دَر حَرَم نداشت.

راه رو وصف ترکیبیدر رویدندن یوله کیدیچی دیمکدر مراد سالک راه عشقدر. حریم اولی. ره مقدم مفعولیدر نبردک. برید فعل ماضی مفرد غائبدر فاعلی تحتنده مستتر

و جز جور و ستم نداشتند متعلقدر و بشکست خبر بعد الخبردر و عهد بشکستک
مفعولیدر و خبرلرک تختنده مستتر ضمیرلر یاره راجع و مبتدا خبرلریله و متعلقاتیله
مفعولیدر دیدینک. وز غم ما و او معنای حالیتی متضمندر. هیچ غم نداشت غم
مقدم مفعولیدر نداشت لفظنک. جز غیر معناسنه. سر سودا و ارزو معناسنه در. جور و ستم
مترادفاندر * محصول بیت کوردک و یا کوردکی که یاز جور و ستم دن غیر یاز ارزو
و هوا طوتمدی. یعنی جور و ستمدن غیر یاز هواسی یوق. عهدی فردی یعنی بوزدی
و بزم غمزدن هیچ غم طوتمدی. یعنی بزم غمناک اولدیغزدن غمی اولدی.

— (و از K.) وز دل ما — C. K. b.

2.

یا رب مگیرش، ارچه دل چون کبوترم

افکند و کشت، و عزت صید حرم نداشت. ۲

مگیرش مکیر فعل نهی مخاطبدرشین ضمیر یاره راجعدر. یا رب یاری مواخذه ایلمه دیمکدر.
ارچه اگرچه دن مخفقددر. چون ادات تشبیه. کبوتر کورجن. میم ضمیر متکلم وحده در.
افکند بیقدی. و کشت دپلدی. و او حالیه در. عزتک صیده اضافتی مصدرک مفعولنه
اضافتی قبیلندندر و صیدک حرمه لامیه در * محصول بیت یا الله یاری مواخذه
ایلمه یعنی عفو ایلمه اگرچه بنم کبوتر کبی دلمی بیقدی و اولدردی و حرم صیدینه
عزت و حرمت ایلمدی. معلوم اوله که حضرت مکه نکه اطرافنده معین یرلر وارد
که اکا حرم دیرلر که انده او اولمق جائز دکلددر پس بر کسه بر صید شکار ایلمه
گرامتن چکر ایلمدی خواجه نکه حرم بیوردیغی بو حرمدر تشبیه طریقله.

— و حرمت صید — C. K. b.

3.

بر من جفا ز بخت من آمد، وگر نه یار

حاشا که رسم لطف و طریق گرم نداشت. ۳

بر من بنم اوزرمه یعنی بکا. وگر نه والا معناسنه. رسم عادت و قانون * محصول
بیت بکا جفا کندی طالعمدن کلدی یوخسه یار حاشا که رسم لطفی و طریق گرمی
طوبیه. یعنی حاشا که لطفی و گرمی اولمیه. حاصلی یارک رسم لطفی و طریق گرمی
واردر ایلمدی بنم باشمه کلن بلالر کندی ستاره مدندر یاردن دکلد.

— بخت بد آمد — K. a.

— رسم جور و طریق ستم نداشت — C. K. b.

اعتبار ایدوب الف ونونله جمع ایدوب حوران دیرلر. بیت * حوران بهشتی را دوزخ بود اعراف * از دوزخیان پرس که اعراف بهشتست * ویای نسبیده ادخال ایدرلر. سرشت خلقت معناسنه. حوری سرشت حوری یازادشلی دیمکدر. جنات جنتک جمعیدر باغچه لر دیمکدر. تجری فعل مضارع مفرد مونث غائبه. تحتها تحت الت مقابلی فوقدر اوست معناسنه. ها ضییری جناقه راجعدر. الانهار نهرک جمعیدر ایرمقلر دیمکدر تجرینک فاعلیدر. تجری فاعلیله ومفعول فیه سیله محلا حورور صفتیدر جناتک * حصول بیت حافظک کوزی اول حوری سرشت جانانک قصری طامنک التنده یعنی تختنده ایرمقلر اتان جنت شیوه سن طوتدی یعنی اول حالی وار دیمکدر. حاصلی اول جانانک قصرینی جنته تشبیه ایلدی وکندینک کوزی یاشنی جنتک ایچنده اتان ایرمقلره تشبیه ایلدی. خواجهیه بو بیتده ایکی وجهله دخل ایلمشله. بریسی اولدر که زیر بام قصر دیمش زیر قصر کرک ایدی زیرا انهار بام قصرک التنده جاری دکلدلر قصرک التنده جاریدر. ثانیاً بو کم انهار جنتک تختنده جاریدر دیمش حال انکه جناتک ایچنده جاریدر التنده دکل. بعضیلر جواب ویرمشله که بونک کبیلر مسامحات شعریه دندر ضرر ویرمز. سوال ثانییه ده بویله جواب ممکندر بو غزلی ترکیب ایت کریمه دن مقتبس اوله بعضر تصرفله اصلنده جنات تجری تحتها الانهار ایدی ضرورت وزنیچون تنوینی اسقاط ایلمش. بعض مفسرین بر مضاف تقدیر ایلدی تحت اشجارها دیمکدر. معلوم اوله که فرقان شریفک جمیع مواضعده من تحتهدلر الا سوره براتک اخرنده جمیع قرانک اتفاقیله تحتهدلر من سز الا ابن کثیر حضرتلری بونده ده من جاره ایله اوقور.

S. I. p. 493. — B. p. 34. — C. p. 32. — H. I. p. 422. — K. p. 402. hat 9 Beits in folgender Reihe: 4—3. (Beit). 4—8.

Beit 3, b. عارفی کو سیر کرد اندر مقام نیستی
مست شد چون مستی او از عالم اسرار داشت

70.

بحر مضارع ---, ---, ---, ---

1.

دیدى، که یار جز سرِ جوَر و سِتَم نداشت،

بَشکَسْت عَهْد، وَرَ غَمِّ ما هیچ غَم نداشت. ۱

دیدى خطاب عام طریقيله اخباره وانشايه تحملى وار. یار مبتدا نداشت خبری

الشان مرشد ایکن قیصریه شهری کافر النده ایکن بر کافر قزینه عاشق اولوب خنزیرلرینه چوبانلق ایلیوب قزله شرب خمر ایلیوب هیج بدناملق فکرینی ایلمدی. حاصلی قز شیخدن خمر طلب ایلدی شیخ ایسه افقر ناسدن ایدی هیج بر نسنهیه مالک دکل ایدی واردی بر خماره خرقة سنی بر مقدار شرابه رهن ایلدی وکتوردی و قزله ایچدی. پس خواجه نك خرقة رهن خانه خمار بیوردیکی مذکور شیخ صنعانك قصه سنه تلمیح در نتمک اصفی بیورر. بیت * ز صنعان خرقة پوشی در خرابات مغان امد * ندانست این که خواهد ساخت ترسا زاده عورش *

7.

وَقْتِ آن شیرین قَلَنْدَرِ حَوْش، كِه دَرِ اَطْوَارِ سَيْرِ

ذِكْرِ تَسْبِيحِ مَلِكِ دَرِ حَلَقَةِ زَنَارِ داشت. ۷

ان اسم اشارتدر مذکور شیخه. شیرین قلندر دیدیکی انکچوندر که خرقة سنی شرابه رهن ایدوب عریان قالدی. اطوار جمع طوردر احوال معناسنه. سپردن مراد سلوکرد یعنی احوال سلوکرده. زَنَارِ نصارانك علامات کفردن بر علامتیدر که قوشاقلرینه بند ایدوب قوشاقدن اشاغه صارتدر لر حاصلی کورمکه موقوفدر. در حلقه زَنَارِ دیدیکی انکچوندر که زَنَارِ بر نیچه حلقه اولور. تسبیحه حلقه در انکچون ذکر و تسبیح ملک در حلقه زَنَارِ داشت دیدی * محصول بیت اول شیرین قلندرک یعنی شیخ صنعان حضرتلرینک وقتی وحالی خوشدر که ملک ذکر و تسبیحی زَنَارِ حلقه لرنده طوتردی یعنی ایلردی. حاصلی صورت کفرده شرائط اسلامی رعایت ایلردی. بونک تفصیلنه مطلع اولمق استین کندینک سیر وسلوکی خصوصنده دینلمش بر کتاب وار که اکا عبد الرزاق یمنی دیرلر و منطق الطیرده دخی بر مفصل حکایه سی واردر انده کورسون.

ذکر و تسبیح — C. b.

8.

چَشْمِ حَافِظِ زَبَرِ بَامِ قَصْرِ آن حوری سِرْشَتِ

شیوه جَنَاتِ تَجْرِی تَحْتَهَا الْأَنْهَارِ داشت. ۸

بَامِ اوك طامنه دیرلر. حوری بو اسم بو صورتده کلمک تصرفات عجمندر زبیرا حور جمع احور و حورادر پس اکا یای نسبی زیاده ایلملی اولسه لر یا واحدینه رد ایدرلر ویا جمع قتلده جمع ایدرلر اندنصرکه نسبت ایدرلر اما عجم حور لفظنی مفرد

و نیاز ایلدک کمال کوزلکندن دوست بزه هیچ التفات ایلمدی. ایلمدی سعادتی اولدر که نازنینلردن برخوردار یعنی نصیبی طالعی اوله یعنی کوزلردن فائده‌لی بختی اوله. حاصلی کوزلردن حظ و ذوق اتمش ستاره‌لی اوله.

— نیاز و عجز ما — K. a.

5.

خیز تا بَرِ کِلِّکِ آن نَقَّاشِ جانِ افشانِ کُنیم،

کین همه نَقَّشِ عَجَبِ دَرِ گَرْدِشِ پَرِگارِ داشت. ه

خیز خطاب عام قالیق دیمکدر. کَلِّکِ عجمدن ایکی کاف عربی ایله مسموعدر اما اروام کاف اولی عجمی اوقورلر حاصلی ایکیسیده کاف مکسور اوقور. جان افشان وصف ترکیبیدر افشانیدن سَلِّکَمِکِ و صاچمق معناسنه. و جائزدر که وصف ترکیبی اولمیوب افشان اسم اوله نثار معناسنه و جان کُنیم لفظنک مقدم مفعولی اوله جانی افشان ایده‌لم دیمک اوله. وجه ثانی اصحدر زیرا وجه اول خودرا لفظنی تقدیر ایلمکه محتاجدر خودرا جان افشان کُنیم دیمک اولور. کین کاف حرف تعلیل این اسم اشارتدر همه نقش عبارتنه. گردش اسم مصدردر کردیدن دوش معناسنه. پرگار ترکیبجه پرکل دیدکلری التدر * محصول بیت خیز یعنی قالیق تا اول نقاشک قلمنه کندیمزی جان افشان ایده‌لم و یا جانی افشان ایده‌لم که دور پرکارده بوقدر نقوش عجیبه‌سی وارد. یعنی افلاک و عناصری کروی الشکل یعنی مدور یارتدی و ایچلرنده عجائب مخلوقات خلق ایلدی دیمکدر.

6.

گَرِ مُریدِ راهِ عِشْقِی، فِکْرِ بَدَنامِی مَکُن؛

شَیخِ صَنعانِ خِرْقَه رَهْنِ خانَه خَمارِ داشت. ه

مرید راهه و راه عشقه و عشق یای خطاب مضافدر. و مریدک راهه اضافتی اسم فاعلک مفعولنه اضافتی قبیلندندر. شیخ صنعان عبد الرزاق یمنی در که دوش از مسجد سوی میخانه امد پیر ما غزلنده تفصیلی کچمش. خرقه فقرا کیدیکی فراجیه دیرلر. رهن طوتیه دیرلر. خمار مبالغه ایله اسم فاعلدر خمر صاچمی معناسنه در * محصول بیت اگر عشقک یولنه طالب ایسک بدناملق فکرینی ایلمه. یعنی عاشقلق بدناملقدر ایلمدی عشق یولنه سلوک ایلمکه طالب و راغب ایسک بدناملق فکرینی ترک ایله. مصراع ثانی حکم تعلیلده و اتعدر تقدیر کلام زیرا شیخ صنعان بویله عظیم

2.

كُفَّتَمَش: دَر عَيْنِ وَصَلِ اَيْنِ نَالِهٖ وَ فَرِيَادِ چيست. —

كُفَّت: مَا رَا جَلْوَهٗ مَعشوقِ دَر اَيْنِ كَارِ داشت. — ۲

كفتيش شين بلبله راجعدر. عين وصلدن مراد محض وصلدر. جلوه عرض حسن وجماله ديرلر. در اين كار اين اشارتدر ناله و فریاد لفظنه * محصول بيت بلبله دیدم محض وصلده بو ناله و فریاد ندر. بلبل دیدی جلوه م عشوق بزى بو ايشده طوتدی. يعنى معشوق عرض حسن وجمال ایلدی و بزى فریاد و فغانه دوشوردی. حاصلی فریاد و فغانم بی سبب دکلدر اگرچه عين وصلده ایم.

— ما را شیوه م عشوق — K. b.

3.

يَار اَكْرَ نَنَشَسْتْ بَا مَا، نِيَسْتْ جَايِ اِعْتِرَاضِ:

پادشاه کامران بود، از گدایان عار داشت. ۳

کامران کام مراد. کامران وصف ترکیبیدر زانندن سورمک معناسنه مراد سورچی دیمکدر * محصول بيت يار اکر بزمله اوتورروب دورمرسه يعنى مختلط اولمرسه محل اعتراض دکل زیرا کامران پادشاهددر کدالردن عار طوتر يعنى عاری وار.

4.

دَر نَمِي گِيرَد نِيَازِ وَ نَازِ مَا بَا حُسْنِ دَوَسْتِ:

خُرْمِ آن كَز نَازَنِينَانِ بَحْتِ بَرخوردارِ داشت. ۴

در نمی گیرد تاثیر ایلمز دیمکدر. نیاز عرض حاجت. و ناز فخر معناسنه در. با بونده حرف صلده در. خرم شاه معناسنه در. نازنینان جمع نازنین اسم منسوب نازدر خلاف قیاس اوزره زیرا نون اولک نسبته دخلی یوقدر اما نون ثانی تاکید نسبت ایچونددر. برخوردار وصف ترکیبیدن مرکبدر بریسی برخوردار بریده دار لفظیله ترکیبدر. اما استعمالده بر وصف ترکیبی حکمنده در بر یش معناسنه خور خوردن یمک معناسنه در. دار ایسه داریدن طوتمق معناسنه در. برخوردار بخت طوتیچی اوله دیمکدر * محصول بيت بزم نیاز و نازمز دوستک کوزلکنه تاثیر ایلمز. يعنى هر نقدر که تضرع

69.

بحر زمل - - - - - , - - - - - , - - - - - , - - - - -

1.

بَلْبَلِي بَرْكٌ كَلِي خَوْش رَنْكٌ دَر مَنقَار دَاشْت

وَأَندَر آن بَرْكٌ وَنَوَا خَوْش نَالِهَائِي زَار دَاشْت. ۱

بَلْبَلِي ده یا وحدتیچوندر. بَرْك کاف عجمیله بونده یپراغدر یعنی نباتات جنسناک یپراغی. کَلِي ده کی یا وحدتیچوندر. و بَرْك کله اضافتی لامیه در. خَوْش رَنْك کله صفتدر کوزل رنکلی دیمکدر. مَنقَار قوش بورننه دیرلر. اصلنده اسم التدر نقردن که بر معناسی بچقله ویا بر غیري التله اویمقددر. و اندران و او حرف عطف متضمن در معنای حالیتی. اندر حرف ظرف. ان اسم اشارتدر مابعدنده بَرْك و نوایه. و اندرانک همزه سی واوله وصل اولور. بَرْك و نوا عطف تفسیریدر هر یرده که بَرْك لفظی نوا ایله ویا سازله بَرْك و ساز کبی ذکر اولسه بركدن انده نعمت مراددر. نوا خود نعمت معناسنده در. صحاح فرسده برك و ساز مهمانی دیمش قونقلق یاراغی واسبابی. خَوْش بونده ایو معناسنده در معنای التزامیسی حکمدر. نَالِهَائِي نالهناک جمعیدر ایکلدیله دیمکدر. اخرنده هاء رسمی اولان کلمه هایلله ترکیب اولسه یعنی ادات جمع اولان لالها و غنچهها و زالها کبی های رسمی کتابتدن سائط اولور غفلت اولنمیسه. زار لغتده ذلیل معناسنده در. زار و ذلیل دیرلر عطف تفسیری طریقيله. گاه اولور که زار ضعیف دیرلر ضعیفه عطف تفسیری طریقيله. اما زاری یایله اولیجق زاریدندن مشتق اولور ایکلدی معناسنه پس فریاد و فغان و نالهیه عطف تفسیری واقع اولور. پس زارله زارینک مابیننده فرق فاحشدر. غرابت بونده در که رومک اکثر اهل فرسی ایکیسنک اراسنی فرق ایلمدی حتی بریسی که کندویه حسن ظنی غالبدر خوش نالهای زار داشتک معناسنده خوش زار و ناله لر طوتدی دیمش. بو ایکی مصراعده بیله داشت داشتی تقدیرنده در یعنی حکایت حال ماضیدر والا معنا مستقیم اولمز * محصول بیت بر بلبل بر کوزل رنکلی کل یپراغنی منقارنده طوتردی و اول کله وصلت حسرتيله خوش زار و خوش ناله لری وازایدی. بونده داشت لفظنی وازایدی دیمکله تعبیر ایلدک زیرا مقتضای استعمال بویله در مثلاً مال دارک معناسی مالی وار دیمکدر بحسب الاستعمال مال طوتجی دکلدر اگرچه مقتضای لغت اویله در.

7.

زین قصه هفت گنبد افلاک پر صداست:

کوتاه نظر ببین، که سخن مختصر گرفت. ۷

زین ازین دن مخفدر. قصه دن مراد حکایت عشق و محبتدر. کنبد کاف عجبینک ضمیمه قبه در تعریب ایدوب جنبدده دیرلر. بعض نسخه ده افلاک یرینه کردون واقعدر. صدا یا نقویه دیرلر. کوتاه نظر ناقص نظر معناسنه. سخن مختصر گرفت بر نسنه. ازاجق و جزیی اعتبار ایلسه مختصر گرفت و مختصر داشت دیرلر بونده سوزده واقعدر یعنی عشق قصه سنی جزیی و قلیل عد ایلدی دیمکدر * محصول بیت عشق و محبت حکایه سندن یدی فلک قبه سی پر صدا در اما قاصر نظری کور که بو خصوصه سوزی مختصر طوتدی یعنی قلیل اعتبار ایلدی. حاصلی احوال عشق و محبتی بلمین جزیی صاتور.

8.

حافظ تو این دعا ز که آموختی، که یار

تعویذ کرد شعری ترا و بزر گرفت. ۸

حافظ منادی حرف ندا حذف. که بونده اسمدر کیم معناسنه. اموختی فعل مضارع مفرد مخاطب بونده لازم واقعدر. یار مصراع ثانییه مرهونددر. تعویذ و تمون حمائل معناسنده استعمال ایدر. بزر گرفت التونله قیلدی دیمکدر. معهود قصه در که حمائل التون ظروف ایچنه وضع ایدرلر. بعض نسخه ده بزر یرینه زبر واقعدر از بر معناسنه که انلر زبر لفظنی اوچ یرده استعمال ایدرلر اوست معناسنه و از بر بر حرکت فکویه ده زبر دیرلر * محصول بیت ای حافظ بو دعایی سن کیمدن اوکرنک که یار سنک شعریکی حمائل ایدوب التونله قیلدی و یا حمائل ایدوب از برلدی. یعنی سنک شعرکده بر خاصه واردر که یار بلند پرواز و مستغنی ایکن بو قدر تعظیم و تکریم ایدر.

S. I. p. 490. — B. p. 34. — C. p. 32. — H. I. p. 420. — K. p. 423. —

کویا که سوزیکی شکره طالدير چقاررسن. جائزدر که بو مخاطبه جانانله اوله
وجائزدر که تجريد طريقيله خواجه کندويه خطاب ايليه. يعني نظمکده بر داد وبر
لذت واردر که مرتبهء سحرده در که استماع ايليه ني مغلوب عقل ايلر ايمدی امان
بو سحر دن.

5.

بار غمی، که خاطر ما خسته کرده بود،

عیسی دمی خدا بفرستاد و بر گرفت. ه

بار بونده یوکرد. غمیده یا وحدتیچوندر. که رابط صفت. خاطر ما مقدم مفعولیدر
خسته کرده بودک و بو جمله صفتدر غم. خسته کرده بود مجروح ایلمش ایدی.
بفرستاد با حرف تاکید فرستاد فعل ماضی غائب کوندردی دیمکدر. بر گرفت
فعل ماضی قالدردی دیمکدر * محصول بیت بر غم یوکی که بزم خاطر مزی مجروح
ایلمشیدی. یعنی بزى حکم اینجتمش ایدی. الله بر عیسی نفسی بر جان طبیبی
ارسال ایلدی و اول غمی قالدردی و کیدردی. یعنی جانان فراقیله خاطر من مغموم
ومهموم ایدی الله تعالی بزه بر جانان ارسال ایلدیکه اول غم یوکلرینی کلیا
قالدردی.

6.

هر سروقد، که بر مه و خور حُسن می فروخت،

چون تو در آمدی، پی کار دگر گرفت. ۶

خور و او رسيله کنشه دیرلر. میفروخت صاتردی حکایت حال ماضیدر. پی کار دگر
گرفت غیرى ایشک اردین طوتدی یعنی حسن فروشلغی ترک ایدوب غیرى کاره
مباشر اولدی زیرا سن کلمکله بضاعه و سرمایه سی بی اعتبار اولوب کسانه دوشدی *
محصول بیت هر سرو بویلی محبوب که ایه وکنشه حسن صاتردی. یعنی حسن جهتندن
تفوق ایدردی. چونکه سن کلدک کوزلک صاچیلکی ترک ایدوب غیرى ایشه مباشر
اولدیلر زیرا سن اولدیغک یرده انلرک حسنه رونق ورواج وروایش قالمدی.
پی کار دگر گرفتک معناسی یعنی دعوان فراغت ایلدیلر دین (ش°) عندی
سویلمش.

3.

آن عِشْوَه داد یار، کِه تَقْوَى زِ رَه بَرَفْت؛
وان لُطْف کَرْد دُوسْت، کِه دُشْمَن حَذَر کَرَفْت. ۳

بعض نسخه‌ده آن جلوه کرد یار که تقوی ز ره برفت و اتعدر. و بعضیسنده یار یرینه باده واقع اولمشدر. پس اول ایکی نسخه ایله درت شکل اولور و اصل نسخه ایله بش بلکه التی یدی اما مکتوبی شرح ایده‌رز بز بر وجهله که جمعی اندن مستخرج و مستنبط اوله ان شاء الله تعالی. ان اسم اشارتدر عشویه. لامعی چلبی منظومه‌سنده عشوه کوکل الدامق دیمش. دان فعل ماضی مفرد غائبدر عشوه فاعلی. که رابط صفت. تقوی مبتدا زره برفت خبری و بو جمله صفتی در عشوه‌نک. تقواده تقوی‌ده پرهیزکارلغه دیرلر. زره برفت یعنی تقوی قالدی کندی. وان لطف کرد یعنی مبالغه ایله لطف ایلدی. دشمندن مراد رقیبدر * محصول بیت عشق اول عشوه و جلوه‌یی و یردی که تقوی یولدن قالدی کندی. یعنی عشقه بر حالت و کیفیت وارد عاشقی زهد خشکدن سالم ایلر و مفتی‌یه فتوی و یرمکی اونتدیرر. باده‌ده بو حالت و کیفیت و یرر. دوست دخی اول لطف و احسانی ایلدیکه رقیب قورقدی که دوست بز ی کندویه تخصیص ایلیه و اندن تمام اعراض ایلیه. یاخود یار اول جلوه و عشوه‌یی ایلدیکه اهل تقوایی تقوادن و مفتی‌یی فتوادن اوصاندردی یعنی بونلره یارک عشقی بر حالت و کیفیت و یردیکه بالکلیه انلری معتاد خدمتلرندن قالدیروب تعلق و تعشق طبیعتنی و یردی.

— داد عشق که مفتی ز ره — K. a.

4.

زَنهار از ایمن عبارت شیرین دِلْفَرِیب؛
کُونی کِه پَسْتَه تَو تَخُن دَر شَکَر کَرَفْت. ۴

زَنهار و زینهار یایله و یاسز لغتدر بونده امان معناسنده. دِلْفَرِیب وصف ترکیبیدر فریبیدن کوکل الدایچی دیمکدر. بر نسخه‌ده کویا بولندی ساینده کویی یایله بولندی یادن الف مناسبدر اگرچه نادردر. پسته‌دن مراد دهانیدر زیرا شعرا دهانی پسته‌یه تشبیه ایدرلر. در شکر گرفت شکر ایچنده طوتدی یعنی شکرله قیلدی دیمکدر شکر گرفت دیرلر * محصول بیت امان سنک کوکل الدایچی طاتلی الفاظ و عبارتکدن کانه که سنک دهانک سوزنی شکره قیلدی و باتوردی. یعنی سنک تکلمکده بر داد لذت وارد که ایشیدن بی اختیار سکا فریفته و اشفته و الفته اولور

بحر مضارع   - - - - - , - - - - - , - - - - - , - - - - -

1.

ساقی بیبا، که یار ز رخ پَرده بَر گرفت؛

کار چَرَاغِ خَلَوَتِیَانِ باز دَر گِرَفْت. ۱

ساقی منادی ادات ندا هذوف. بر گرفت قالدردی دیمکدر. خلوتیان خلوتینک جمعیدر. باز در گرفت کنه الشدی یعنی دوتشدی * محصول بیت ای ساقی کل که یار رخنن پرده و جابی قالدردی و کیدردی کنه اهل خلوتک چراغی ایشی یالکلندی یعنی چراغری روشن اولدی. یعنی اهل خلوتک چراغری سوینمشدی کنه اویارلدی. حاصلی جانانک روینی چراغه تشبیه ایدر وروینی اورتب پرده ایچنه چکمنسی چراغک سوینمسنه و پرده بی قالدیروب یوزینی کوستردیکنی کرو چراغک یالکلنمسنه تشبیه ایدر.

2.

آن شَمِعِ سَرگِرَفْتَه دِگَر چَهْرَه بَر فَرُوخت.

وین پیر سال خورده جوانی ز سر گرفت. ۲

شمع سرگرفته بورنی النمش شمع. بونده سردن مراد مقراصله النان شمعک یانمش فتیله سی در مثلا ترکیده شمعک بورنی دیرلر عجم سر شمع دیرلر. اما بونده بورنی سوینمکیچون النان شمع مراد در. دگر چهره بر فروخت قرینه سیله کرو چهره سین یالکلندردی دیمکدر بیت سابقی تنویر در. سال خورده یاشه مشدن کنایتدر زیرا سال یلدر خورده ینمش دیمکدر. جوانی زسر گرفت یکتلکی باشدن طوتدی یعنی استیناف ایلدی دیمکدر * محصول بیت اول سوینمش شمع کنه چهره سن یالکلندردی بو پیر سال خورده دخی انک چهره سین روشن ایلمکندن یکیدن جوانلق طوتدی یعنی باشدن یکت اولدی. حاصلی چهره سنی مستور و پوشیده طوتدیغندن بیزه کلی ضعف وهرم طاری اولمشیدی پس چهره سنی که کشف ایلدی انک شوقی و ذوقندن یکیدن جوانلق کسب ایلدی. بو ایکی بیت بو معنایی اشعار ایدر که جانانی بر عارضه سببیله چهره سین پوشیده و مستور طوترمش بعده که عارضه بر طرف اولدی روی پاکنی مکشوف و نمایان ایلیه.

وآن پیر — K. b.

11.

حَافِظٌ چو آبِ لُطْفِ زِ نَظْمِ تُو می چَکَد،

حَاسِدِ چِه‌گونه نُکْتِه تُوآند بَرِ آن گِرِفْت. ۱۱

اب لطف اضافتی بیانیه‌در. میچکد فعل مضارع چکیدندن طملا مق معناسنه *
 حصول بیت ای حافظ چونکه سنک نظمکدن اب لطافت طمیر. یعنی نظمک لطیف
 وابدارد. حاسد نه وجهله اوززیننه نکته طوتبعه قادردر. یعنی دخل و طعن ایلمکه
 قادر دکلددر. بعض نسخه‌ده مخلص بیته بویله واقعدر:

K. b. — غیری چگونه —

12.

فُرَصَتِ نَکَرِ، کِه فِتْنِه چو دَرِ عَالَمِ اَوْفَتَانِ،

حَافِظِ بَجَامِ مِی زَدِ و از غَمِ کَرَانِ گِرِفْت. ۱۲

فرصت نکرک مقدم مفعولیدر. که حرف بیان. اوفتان واوسزده لغتدر. بجام میزد یعنی
 کندویی جام باده‌یه اوردی یعنی باده ایچمکه باشلدی. کران کنار معناسنه‌در
 ترکجه قیرک دیرلر * حصول بیت فرصته نظر ایله چونکه عالمه فتنه دوشدی
 حافظ جام باده‌یه اوردی و غمدن کنار طوتدی. یعنی جام باده‌یه مشغول اولوب
 غمدن قورتلدی.

C. K. b. — عارف بجام —

S. I. p. 487. — B. p. 30. es fehlt das 12. Beit (vergl. Comm.) — C. p. 34. Das
 12. Beit steht vor dem 11. — H. I. p. 118, es fehlen Beit 8 und 12. — K. p. 91. hat
 13 Beits in folgender Reihe: 1. 2. 3. (Beit) 6. 5. 7. 9. 8. 10. 12. 4. 11.

Beit 3, b.

چون لاله کج نهاد کلاه طرب ز کبر
 هر داغ دل که باده چون ارغوان گرفت

غمندن فوری چقدی ورطل کران طوتدی. یعنی هر کسه که دنیانک سریع الزوال وفانی، محض اولدیغنی کوردی وبلدیسه علی الفور غم دنیان چقدی وعیش ونوشه مباشر اولوب اغر قدحله اله الی.

می ده که — K. a.

9.

بَر بَرَكْ كُڤ بَخون شَقَائِقْ نُوشْتَه اَنَد:

کانکس که پختنه شد می چون ارغوان گرفت. ۹

شَقَائِقْ لالهیه دیرلر. پختنه لفظیله باده ایهام ایدر زیر باده نکه برادی پختنه در. می چون ارغوان عبارتنه مضاف اولمشدر ارغوان کبی می دیمکدر * محصول بیت برک کل اوزرینه شَقَائِقْ خونیله یازمشلردر که اول کسه که پختنه اولدی ارغوان کبی قزل باده طوتدی یعنی ایچدی. خواجه ادعا ایدر که برک کلک قزاردیغی ذاتندن دکلددر بلکه اوزرینه شَقَائِقْ قانیله مصراع ثانینک مضموننی یازمشلردر اندن قزارر. مضمون بودر که اول کسه که پختنه رای وجربروزکار اولدی قرمری باده بی نوش ایلدی یعنی الذ اذواق باده نوشلق ذوقیدر پس پختنه رای بو ذوقی ترک ایلمامک کرک.

— کَل زَ خون — K. a.

10.

مَیْ دِه بَجَامِ زَر، کِه صَبوح صَبوحِیَان

چون پادشه بتیغ زرافشان جهان گرفت. ۱۰

صَبوح طاک وقتنده شراب ایچمکه دیرلر. طاک وقتنده ایچلن شرابه دیرلر دین عندی سویلمش. زرافشان وصف ترکیبیدر افشانیدنن سلکمک وصچمق اکثر کاغده استعمال اولنور قلیجده استعمالی معهود دکل مکر که غلافی زرافشان اوله * محصول بیت باده ایچ التون قدحله که صباح وقتنده صَبوح ایدنلرک صَبوحی پادشاه کبی التون سپلمش قلیجله جهانی طوتدی یعنی کیفیتنی وجود عالمی احاطه ایلدی. یاخود صَبوح ایدنلرک صباحی عالمی التونلی قلیجله روشن ایلدی یعنی وجودلری عالمنه نور وضیا ویردی. بو بیت دیوانلرده بولنمدی اما شارحله یازمشلر پس اهمالی روا کورلمدی.

— که صَباح صَبوحِیَان C. k. a.

استعمال ایدر کافر و خاتمده بویله در حافظ بیتنک شرحنده اوجنی بیله ادله سیله تحقیق ایلمشز. بونده گرفت الشدی و تاثیر ایلدی دیمکدر * محصول بیت باده ساغرینک شوقی بنم وجودم خرمنی اول کون یاقدی ویاندردی که ساقینک عارضی عکسنک اتشی اول میده تاثیر ایدوب اکا الشدی شرابک قرمزسی کانه که ساقینک عارضی عکسندندر که خواجهنک وجود خرمنی یاقدی. بونک کبیلر ادعایی اولور تحقیقی اولمز شعرانک دعاویسندندر. بونده گرفت لفظنی طوتدی دینلر خطا ایلدی.

آن روز عشق ساغر - K. a.

7.

خواهم شدن بکوی مغان آستین فشان

زین فتنها، که دامن آخر زمان گرفت. ۷

شدن رفتن معناسنه. کوی مغان میخانه لر. آستین یک. آستین فشان وصف ترکیبیدر فشانیدن صچمق و سلکمک تبخردن کنایتدر یعنی صالنی صالنی یورمه دیرلر. فتنها فتنه نك جمعیدر. معلوم اوله که هر کلمه نك اخرنده هاء رسمی اوله لاله و زاله و غنچه و خواجه کبی ها ایله اولدیغی حینده ادات جمع اول هانک یزینه یازیلور کندینک هاسی یازلمز. دامن آخر زمان آخر بونده سکون را ایله اوقنور ضرورت و زنیچون. آخر زمانه دامن اضافتی استعاره طریقیله در اضافت بیانیه در زیرا دامن آخر کندیدر * محصول بیت کوی مغانه یکم سلکرک کیدیسرم بو فتنه لردنکه آخر زمان اتکنی طوتدی. حاصلی آخر زمانده واقع اولان فتنه لردن قورتلمغیچون کوی مغانه صالنی صالنی واریسرم مرادی خوش حال و مرفه البال کیدرم.

8.

می خورم که هر که آخر کار جهان بدید

از غم سبک بر آمد و رطل گران گرفت. ۸

می خورم می مقدم مفعولیدر خورک که امر مخاطبدر. که حرف تعلیل. آخر کار ایشک صوکی. سبک لغتده بینیدر اما بونک کبی یرلرده فوری یعنی تیز معناسنه. رطل رانک فتخی و کسریله و طانک سکونیله نصف بطمان معناسنه در لغتده اما بونک کبی یرلرده بیوک قدحدر. گران بونده کاف عجمینک کسریله اگر معناسنه در سبک نقیضی رطل کرانله وصف ایلمسی طولیلغی اعتباریلده در یعنی یارم بطمان طولی اگر قدحی اله الدی * محصول بیت می ایچ زیرا هر کسه که جهانک صوک ایشنی کوردی

دینلسه وجهی وار یعنی غنچه شکلندن چقارمدی. جائزدر که گرفت بونده فعل لازم اوله حاصلی صبانک غیرتندن نفسی اغزنده طوتلدی یعنی اغزن اچوب نطقه مالک اولمدی.

K. a. — بوی تو

K. b. (vergl. Comm.) از غیرت صبا نفسش در دهان گرفت

4.

زین آتش نهفته، که در سینه مَسْت،

خورشید شعله ایست که در آسمان گرفت. ۴

نهفته کزلی. که حرف رابط صفتدر ایکی مصراعده بیله. خورشید مبتدا شعله ایست خپریدر. در اسمانده در بیا صله معناسنه. گرفت بونده الشدی دیمکدر سابقا ذکر اولنان کبی * محصول بیت بو کزلی اتشدن که بنم سینه مده در کنش بر شعله در که اسمانه الشدی. یعنی اسمان سینه مک اتشدن دوتشدی وخورشید اندن بر شعله در.

C. b. — خورشید سفله ایست

5.

آسوده بر کنار چو پَرگار می شدم،

دوران چو نقطه عاقبتم در میان گرفت. ۵

آسوده دکلمش راحت اولمش معناسنه. پرگار بای عجمینک فتکی وکاف عجمی ایله ترکیجه پرکل دیدکلری التدر. میشدم حکایت حال ماضی اولوردیم دیمکدر. عاقبتکم میبی معناده میانه مصروفدر * محصول بیت کنارده پرگار کبی آسوده حال کچنوردیم عاقبت دوران بنی اورتاده طوتدی یعنی طوتب اورتایه کتوردی. حاصلی خلقدن کلیا عزلت ایلیوب حضورده ایدم عاقبت دوران بنی نقطه دائره کبی اورتایه یعنی خلق اراسنه طوتب کتوردی. پرگار ودوران ونقطه ومیان مراعات نظیر صنعتیدر.

6.

آن روز شوقِ ساغرِ می خرمم بسوخت،

کاتش ز عکسِ عارضِ ساقی در آن گرفت. ۶

کاتش که حرف رابط صفت. عارض عربیده رانک کسریده در اما عجم فتح را ایله

مَلاحَته مضاف اولمشدر. اری اود دیمکدر عربیده نعم معناسنه * محصول بیت سنک کوزللك ملاحه اتفاقیله جهانی طوتدی. یعنی خلق عالمی فریفته ایلدی. اود اتفاقیله جهانی طوتمق اولور.

2.

اَفْشایِ رازِ خَلَوْتِیانِ خواستِ کَرْدِ شَمَعِ.

شُکْرِ خُدا کِه سِرِّ دِلْشِ دَر زَبانِ گِرْفَتِ. ۲

افشا افعال بابندن مصدر در فاش ایلمک. خلوتیان خلوتینک جمعیدر خلوته منسوبلر دیمکدر. خواست کردن ماضی ماضیه مقارن اولسه ایکنجیسندن معنای مصدری مراد در خواست کردن تقدیرنده. فاعلی شمعدر. شکر خدا مصدرک مفعولنه اضافتی قبیلندندر. که حرف بیان. دلش شین ضمیر شمهه راجعدر. گرفت بونده التدی معناسنه در بر نسنهیه اتش اولشمق کبی * محصول بیت شمع اهل خلوتک سرینی افشا ایلمک استدی اللهه شکر که دلینک سرینی زباننه یعنی فتیلهسنه الشدی. حاصلی شمعک دلنده خلوتیلر حقنده نار حسد پیدا اولوب رازلرینی فاش ایلمک استدی اللهه شکر که دلنک سری یعنی اتش حسد زباننه الشدی یعنی فتیلهسنه که نطقه مالک اولمدی پس افشای راز ایدهمدی. زبان فتیلهده یانان اتش مراددر. شکر اللهه که کولکنک سرینی دلنده طوتدی دین خطا ایلدی.

C. b. — شکر خدای سر

K. b. — در میان گرفت

3.

می خواست گُل کِه دَم زَنَد از رَنک و بویِ دوست.

از غَیْرَتَش صَبا نَفَسِ اَنَدَر دَهانِ گِرْفَتِ. ۳

بعض نسخهده * از غیرت صبا نفسش در دهان گرفت * واقعدر اما ایکیسنکده مالی بردر. میخواست حکایت حال ماضیدر. دم زند دم دن مراد نفس یعنی تکلمدر تکلم ایلیه دیمکدر. غیرتش شین ضمیرکله راجعدر. نفس اندر دهان گرفت سوزینی اغزنده طوتدی یعنی سویلتمدی * محصول بیت کل استدیکه دوستک رنک و بویندن نطق ایلیه. یعنی رنک و بوده دوسته فخریه ایده. اما صبا غیرتدن نفسی اغزنده طوتدی یعنی سویلتمدی. حاصلی رنک و بوی یاره اوپکنهمدی دیمکدر. اغزینی اچدرمدی

کورمدی. یعنی اسایش و راحت‌تری تاخیر ایلدی. یوخسه بزم جانبزدن کورمک انتظار و انجذاب و میلنی بلدی. یعنی بزم وصله طالب و راغب اولدیغیزی بلدی اما وقتک حالنه مناسب و موافق کورمدی اول جهتدن تاخیر ایلدی و اهمال ایتدی.

9.

حَافِظُ اَیْنِ کَوْهَرِ مَنظُومَهٗ، کِهْ اَز طَبَعِ اَنْکِیْحَتِ،

اَثَرِ تَرْبِیَّتِ اَصْفِ ثَانِی دَانِسْت. ۶

کوهَر منظومه‌دن مراد شعریدر. اَنکِیْحَت فعل ماضی مفرد غائب قوپردی دیمکدر اما بونده طبیعتدن اخراج ایدوب اظهار ایلدی معناسنه‌در. اَصْف ثانیدن مراد قوام الدین حسن‌در که خواجه‌نک مری سیدر و بو دیوانه هر یرده که اصف ثانی ویا اصف دیگر ذکر ایتسه مراد قوام الدین حسن‌در. خواجه بو بیته صنعت تجرید رعایت ایدوب کندینی غائب یرینه قودی * محصول بیت حافظ بو منظوم کوهری یعنی اشعاری که طبعنده قوپردی یعنی اخراج و اظهار ایلدی اصف ثانینک تربیه‌سی اثرندن بلدی. یعنی قوام الدین تربیه‌سی سببیله بویله کوهَر نظمه مالک اولدی زیرا احکاب دولتک نظری کیمیادار طیراغه نظر ایلسه‌لر اکسیر احمر ایدرلر.

— کوهَر منظوم که — K. a.

S. I. p. 484. — B. p. 30. — C. p. 34. — H. I. p. 116. — K. p. 104. Die Beits in folgender Reihe: 1—3. 5. 8. 4. 6. 7. 9.

67.

بِحَرِّ مِضَارِعِ — — — — —

4.

حُسْنَتِ بَآتِفَاقِ مَلَاْحَتِ جِهَانَ گِرِفْتِ،

آری بَآتِفَاقِ جِهَانَ مِی تُوَانِ گِرِفْتِ. ۱

حسن کوزللك. ملاحت لغتده طوزلیلک‌در اما لذت معناسنده مستعملدر. اتفاق

6.

ای که از دَفْتَرِ عَقْلِ آيْتِ عِشْقِ آموزی،

تَرَسَمِ این نُکْتَه بَتَحْقِيقِ نَدَانِي دَانِسْت. ۶

بعض نسخه‌ده ندانی یرینه نتانی و اقدرد نتوانی معناسنه. آی حرف ندا منادای عام محدوف ای انکس که تقدیرنده‌در. که حرف رابط صفت. دفتر عقل اضافتی بیانیه‌در. آیت عشق اضافتی بیانیه‌در. آموزی فعل مضارع مخاطب بالفعل اوکره‌نورسین دیمکدر. ترسم فعل مضارع متکلم وحده متعلقدر ندانی‌یه * موصول بیت ای اول کسه که عقل دفترندن عشق ایتن اوکره‌نورسین. یعنی عقله مرتبه عشقه واصل اولمق دیلرسین. حاصلی ادله عقلیه و براهین نقلیه ایله عشق درسین اوکره‌نورسن. تورقرم که بو نکته عشقی تحقیقه بلمکه قادر اولمیه سن زیرا عقل و عشق اصدادنددر ابدی حقیقتله اوکرنمکی سلبدر نفس اوکرنمکی دکل.

7.

مَمی بِيَاوَر، کِه نَنازَد بَکَلِ بَاغِ جَهَان

هَر کِه غَارَتَّکَرِي، بَادِ خَزَانِي دَانِسْت. ۷

نَاز فخر معناسنه نَنازَد فخر ایلمز دیمکدر. باغ جهان اضافتی بیانیه‌در. غارتگری غارت یغما کر ادات فاعلدر یا حرف مصدر. باد خزان اضافتی لامیه‌در خزانیه یا نسبت ایچونددر * موصول بیت می کتور که باغ جهانک کلیده فخر ایلمز هر کسه که باد خزانک یغماجیلغین بلدی. یعنی دنیاک اموال واسبایله فخر ایلمز عاقبتنک فنا وزوالنی بیلن کسه.

8.

دَلْبَرِ آسایشِ مَا مَصْلَحَتِ وَقْتِ نَدِيدِ،

وَر نَه از جَانِبِ مَا دِلِ نِکْرَانِي دَانِسْت. ۸

آسایش اسم مصدردر دکلنش یعنی حضور معناسنه. ور نه و اگر نه دن مخففدر عربیده والا معناسنه. دلنکرانی وصف ترکیبیدر الف و نون زیاده‌سیله مبالغه توجهله انتظاره دیرلر * موصول بیت دلبر بزم حضور وصفامری وقتک مصلحتنه مناسب

که بو صورتہ کیررلر. نفس باد یمانی بو عبارتله تلمیح ایدر مشهور حدیث شریفه که حضرت پیغمبر بیورمشدر انی لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن بو حدیث شریف اویس قرانینک نیچه ییل صکره کلجه کنه اشارت بیورمشدر. یمانی الف یای نسبینک برپسندن عوضدر زیرا عربیده یاء نسبت مشدددر شامک نسبتندهده شامی دیرلر. الف ممدوده ایله اعلال سببیله یالر ساقط اولوب تنوینله اوqnور یمان وشام دیرلر. نفس باد اضافتی بیانیه در * محصول بیت طاش و طپراغی یمن التفاتله لعل وعقیق ایلر هر کسه که نفس باد یمانی قدرین بلدی. یعنی بو حدیث شریف اشارت بیوردیغی معناک قدرینی بلدی. حاصلی اویس قرانی حضرتلرینه محبت ایلدی. یاخود مطلقا اولیا قدرین بلدی. هر کسه که اهل اللهه محبت ایدوب انلرک قدرین بیلوب وانلرک سلکنه منسلک اولدی سنک وثرایی لعل وعقیق ایلسه غریب دکل.

5.

آن شد آکنون که ز آبناء عوام آندیشم،

محتسب نیز در این عیش نهانی دانست. ه

بعض نسخهده افسوس عوام واقعدر. وبعضنده عیش یرینه راز دوشمشدر. آن اشارتدر مقدر اعتباره. شد بونده رفت معناسنده در تجوزا. افسوس طعن تشنیع وتمسخر معناسنده در. ابنا ابنک جمعیدر اوغلر دیمکدر. آندیشم فعل مضارع متکلم وحده در اندیشیدنن قیرمق مبالات معناسنده. محتسب مبتدا ودانست خبری وعیش نهانی خبرک معمولی ودر این ترکیبنده کی این اشارتدر عدم اندیشهیه. پس معنا بویله اولور که محتسبده آبناء عوامدن ویا افسوس عوامدن عدم اندیشهده عیش نهانی بلدی یعنی خلقدن عدم مبالاتده عیش نهانی ایلدی. ویا اسم اشارت عیش نهانییه راجع اوله وبو جمله ظرفیه دانستک مفعول فیهی اوله ومفعولیه محذوف اوله یعنی مرا لفظی * محصول بیت خواجه بیورر که اول اعتبار کندی که آبناء عوامدن ویا افسوس عوامدن پروا چکم وقیرم یعنی قیرم دیمکدر. مصراع ثانی اوله حکم تعلیلده واقعدر زیرا محتسب دخی بو مذکورده عیش نهانی یعنی کزلی ذوق وصفایی بلدی دیمکدر. یاخود محتسب دخی بنی بو عیش نهانیده بلدی. محتسبی تخصیصک اصلی بو کم انلرده ناهی منکرات محتسبلردر فتکم سابقا بیان اولندی ایدی.

— که ز اغواه انام آندیشم K. a.

2.

قَدْرٍ جَمْعُهُ كَلُّ مَرْغٍ سَكَّرَ دَانَدَ وَ بَسَ،

که نه هر کو ورتی خوانند، معانی دانست. ۲

جموعه کَلُّ اضافتی بیانیه در و مرغ سَکَّر لامیه در ادنی ملابسه ایله. و بَس انجق دیمکدر سابقا بیان اولنمشدر که واقع اولدیغی یرده حصر افاده ایدر. که حرف تعلیل حصر در. و رقیده یا وحدتیچوندر. معانی ایهام طریقیله واقعدر معنائک جمعنه و علم معانییه دیرلر * حصول بیت کَلُّ جموعه سنک قدرینی بلبل بیلور انجق غیری مرغ بلمز زیرا هر کسه که بر ورق اوقودی معانییه بیلور دکلدن. پس هر مرغ که نریاد و فغانله متصفر کلک قدرین بیلور دکلدن. حاصلی هر نسنه نك اهلی وار ایمدی معشوقک قدرینی ینه عاشق بیلور غیری نه بیلور.

K. a. — شرح جموعه

K. b. — خوانند و معانی

3.

عَرَضَهُ كَرَدَمَ دُو جَهَانَ بَرِ دِلِ كَارْأَفْتَادَهُ،

بُجْزِ از عِشْقِ تُو باقی همه فانی دانست. ۳

کارافتاده باشنه ایش دوشمش هجرب کسهده استعمال ایدرلر * حصول بیت دل هجربه ایکی عالمی عرض ایلدم سنک عشقکی باقی بلدی وسایر هب فانی. دانستک ناعلی دلدر. باقی بونده سایر معناسنه در انکچون سایرله تفسیر ایلدک تقدیر کلام باقییه هب فانی بلدی باقی را همه فانی دانست دیمکدر.

4.

سَنَكْ وَ كَيْلِ رَا كُنْدَ از يُمَنِ نَظَرِ لَعْلٍ وَ عَقِيقِ

هَر كِه قَدْرِ نَفْسِ بَا يِمَانِي دَانِست. ۴

یمن مبارک معناسنه در. لعل سنکه نسبت و عقیق کله نسبت ذکر اولمشدر زیرا عقیق دنیادن چقدتده بال مومی کبی ملائم چقر صکره بعض معالجه ایله قینادرلر که بویله قوام بغلر. نصیر طوسی جوهر نامه سنده بیورمشدر که عقیقله عنبرک معدنی کسه بلمشدر ایکیسیده دریا کنارنده دوشیریلور و بعض معالجه لرله تربیه ایدرلر

9.

تَرَكَ اَفْسانَه بَکُو حَافِظ و مَی فوش دَمی،

کِه نُخْفَتیم شَب و شَمع بَافْسانَه بِسُوخت. 4

ترك افسانه بكونك معناسى افسانه‌یى ترك ایلدم دی. که حرف تعلیل. نُخْفَتیم فعل نفی ماضی متکلم مع غیره او یومدق دیمکدر * محصول بیت ای حافظ افسانه‌نک ترکنی سویله. یعنی افسانه‌یى ترك ایلدم دی حاصلی افسانه ترك ایلده دیمکدر. و بر نفس باده ایچ زیرا کیجه او یومدق و شمع افسانه ایلده یاندی. و شمع و اوی حالیه افاده ایدر یعنی حال بو که شمع افسانه ایلده یاندی حاصلی باطل یرده یاندی.

S. I. p. 484. — B. p. 29. — C. p. 30. es fehlt Beit 4. — H. I. p. 444. — K. p. 62.
Die Beits in folgender Reihe: 4—4. 7. 8. 5. 6. 9.

66.

بجر رمل ۰۰—، ۰۰—، ۰۰—، ۰۰—

4.

عارِف از پَرْتَوِ مَی رازِ نِهانی دانِست،

گُوهرِ هَرکَس از این لَعْلِ نُوانی دانِست. ۱

بعض نسخه‌ده عارف یرینه صوفی واقع اولمش. پرتو پای عجبینک و تانک فتحیلده ضیا معناسنه‌در و بر نسنه‌نک اثرینه دیرلر. لعلدن مرادی تشبیه طریقیله می‌در * محصول بیت عارف میک ضیا و صفاسندن کزلی رازی بلدی. یعنی می اشعه صادی و مخفی اولان احوالی انک اشعه‌سندن ظاهر و هویدا اولدی نتکم مضی اولان اشیانک شانندندر مریبی اولمیان اشیایی ارات ایلدک می کزلی اشیایی کوستردیکی کبی. هرکسک کوهرن داخی بو می لعلدن بلمکه قادرسین زیرا مشهوردر که شراب هرکسک کوهرن اظهار ایدر دیرلر. بو مطلعده خواجه غیبدن خطابه التفات ایلدی و مصراع ثانی‌یى حکم ضرب مثله ابراد ایلدی.

K. a. — از صوفی (vergl. Comm.)

جگرم بی می و میخانه بسوخت * سوخت لفظنه لاله و لالهیه پیاله غایت مناسبدر
 نویله اولیجق قافیهدده تکرار اولمزدی.

چون صراحی جگرم بی می و پیمانه بسوخت K. b.

8.

ماجرا کم کن و باز آ، که مرا مردم چشم

خرقه از سر بدر آورد و بشکرانه بسوخت. ۸

ماجرا کم کن خواجه جانانه خطاب ایدوب بیورر ماجرای ترک ایله یعنی مفارقت
 و مهاجرتی ترک ایله کل. ویا آرامزده جاری اولان احوال برودت و خوشونتی ترک ایله
 کل یعنی کچندن کچ مضمی ما مضمی دیمکدر. سابقا بیان اولدیکه کم بویله محللرده
 ترک کلیدن عبارتدر. و باز بونک کبی یرلده تاکید ایچون کلور کیرو معناسنه
 اولمق لازم دکل. مرا بنم دیمکدر. مردم چشم مردم بونده بیکدر تقدیر کلام مردم
 چشم من در. مرا مردم چشم مصراع ثانییه مروهوند. خرقة اصلنده پاره در مثلا
 بز پاره سی و چوقه پاره سی کبی. صکره فقرانک عبادت فراجهلرنده استعمال ایلدیلر
 کرکسه یمالی اولسون کرکسه اولسون. اما بونده اوکی بتون جبه معناسنه در که از
 سر بدر آورد اگا قرینه در زیرا اوکی اچق لباس باشند چقمز ارقدن چقار. از سر
 برآوردن مراد باشند چقارمقدر. بشکرانه با حرف سبب شکرانه بر مراد حصولیچون
 نماز قلمق ویا اچقه ویرمک ویا قربان کسمکدر اصطلاحلرنده اگا شکرانه دیرلر.
 معلوم اوله که اعجام باده نوشلرینک ادابنددر که ایکی دوستک اراسنده برشکراب
 واقع اولسه بعده صلح ایلسه لر صلحه طالب اولان قنغیسی ایسه پیراهن چقاروب
 مصالحه شکرانه سنه یاتر. خواجه حضرتلری بو قصهیه تلمیح ایدوب بیورر ماجرا
 کم کن نهایتی عادتلری کوملک یاقمقدر. اما بونده خرقة ذکر ایلدی زیرا فقرانک
 اکثری کوملک بولمیوب مذکور جبه یی کیر. ویا ضرورت و زنیچون پیراهن یرینه خرقة
 دیمش اوله. ویا هجازا پیراهنه خرقة دیمش اوله. و بیک باشند خرقة یی چقاروب یاقمق
 سیاهلکندن کنایتدر کویا که اصلنده اق ایمش و چقاروب یاقمقله قرارمش استعاره
 طریقله بیکه خرقة اثبات ایدوب یاقدی * محصول بیت جانانه خطاب ایدوب
 بیورر ماجرای ترک ایله وکل که بنم کوزمک مردمی خرقة سنی باشند چقاروب
 یاقدی. یعنی صلح ایلدک شمدنکرو کچندن کچ مضمی ما مضمی من بعد مصافات
 اوزره اولام اکمه کچن احوالی که کدر ویرر.

منند من بن دیمکدر ونون ودال استک جمعیدر مفردی منست کلور. چون بونده تعلیل ایچونددر چونکه معناسنه. خویش بونده کندی معناسنه در اما خصم ایهامندن خالی دکل زیرا بیکانه یه مقارندر * محصول بیت اشنالر بنم ایچون دلسوز یعنی کوکلی یانغین اولدیغی عجیب وغریب دکلدر چونکه بن کندمدن کتدم یعنی کندمدن کچدم بیکانه نک کوکلی بکا یاندی. یعنی چونکه بن بیخود و بیقرار اولدم یارک کوکلی بکا رحم ایدوب یاندی. حاصلی بنم بو حالمی کوروب اشنالرك کوکلی رحم ایدوب یاندیغی غریب دکل غرابت بیکانه لرك کوکلی بنم ایچون یاننده در.

آشنائی — من است K. a.

6.

خَرْقَه زَهْدِ مَرَا آبِ خَرَابَاتِ بُرْدِ

خَانَه عَقْلِ مَرَا آتِشِ خُمَخَانَه بِسُوخْتِ. ۶

زهد خرقه اضافتی استعاره طریقیله در زیرا زهدك خرقه سی اولمز زاهدك اولور حاصلی اضافت بیانیه در یعنی زهد خرقه سی. اب خراباتدن مراد شرابدر. عقله خانه اضافتیده استعاره طریقیله در مذکور کبی. آتش خُمَخَانَه اداسندن مراد قرمزی شرابدر * محصول بیت بنم خرقه زهدمی باده ایلندی. یعنی باده ایچمک سببیله زهدی ترک ایلدم. وعقلم خانه سینیده باده سرخ یاندی. یعنی باده ایچمک سببیله عقل کیدوب مست ولایعقل اولدم دیمکدر.

7.

چون پیالَه دَلَم از تَوْبَه کِه کَرْدَم بِشِکَسْتِ.

هَمْچُو بَادَه جِکْرَم بی مِی و مِیْخَانَه بِسُوخْتِ. ۷

لامعی چلبی منظومه سنده پیاله بوش قدح دیمشدر. اما سائر لغتلرده پیاله شراب قدحی دیمش. بشکست فعل ماضیدر لازمه متعدی مابیننده مشترک اما بونده لازمدر. باده شرابك قاینامشنه دیرلر * محصول بیت ایلدیکم توبه دن کوکلم پیاله کبی صدی. یعنی غایتله فادم اولدم. جکرمده باده کبی می ومیخانه سز یاندی. یعنی می ومیخانه فراقنده وارزوسنده جکرمده باده کبی قاینادی وپشدی. باده یه نسبت قاینامق وپشیک مناسبدر یانمق دکل قافیه وردیف ضرورتندن سوخت لفظی اختیار اولنمشدر. بعض نسخه ده مصراع ثانی بویله واقعدر * همچو لاله

مشبهه اضافتی قبیلندندر حاصلی بیانیه‌در. و سرك زلفه اضافتی لامیه‌در. پری‌روی پری‌روی وصف ترکیبیدر یاء اخیره وحدت فردیه ایچوندر. سوزانده سودا درت مزاجك بریسیدر زده اورلمش دیمکدر سودا اورمش یعنی سودا غلبه ایلمش دل دیمکدر. شین ضمیر بیتك اولنده که لفظنه راجع * حصول بیت هر کسه که پری‌رویک زلفی زنجیرینك اوجونی کوردی انك سودای کوکلی بن دیوانه‌یه یاندی. یعنی بر پری‌رویک زنجیر سر زلفنی کوردیکندن بیلور که بن نیجه مبتلایم پس بکا کوکلی ترحم ایدوب اچمقدن سودا غلبه ایلمر یعنی کوکلی مغلوب سودا اولور سوزانده دیدیکی انکچوندر. زنجیر و زلف و پری و سودا و دیوانه ذکرى مراعات نظیر صنعتیدر.

K. a. — زلف پری‌روی تو دید

K. b. — شد پریشان و دلش بر من

4.

سوزِ دلِ بین، که ز بس آتشی آشکم دلِ شمع

دوش بر من ز سر مهر چو پروانه بسوخت. ۴

سوز اسدر یانمه ویاقلمه معناسنه. که حرف بیان. بس چوق. آتش اشکم اتشدن بونده مراد حرارتدر اشکه اضافتی مجازادر. دل شمع مصراع ثانی‌یه مرفوندر. دوش دون کیجه. سر مهر سر بونده جهت معناسنه در مهر محبت معناسنه‌در. پروانه لفظ مشترکدر ایکی معنا مابیننده بری کلبك و بری پومش اوغلانی که روم ایلیده اگا تپو اوغلانی دیرلر * حصول بیت کولمک یانغینی کور که کوزم یاشنك چوق اتشدن یعنی زیاده حرارتندن شمعك دلی یعنی فتیله‌سی دون کیجه بنم اوززومه محبت جهتندن پروانه کبی یاندی. حاصلی بودر که خواجه خطاب عام طریقيله بیورر که یورکمک یانغینی کور که اول یانغندن اشکه زیاده حرارت حاصل ایلدیکندن شمعك دلی بکا رحم ایلدیکندن دون کیجه محبت اوجندن بنم اوززومه پروانه کبی یاندی. یعنی پروانه‌نك شانی کندین شمع اتشنه اوروب یاقمقدر ایمدی شمعك دلیده پروانه کبی بنی اجیوب یاندی. اشعارده دل شمع که دیرلر فتیله مراددر نهایتی بعض یرده ایهام طریقيله ذکر اولنور.

5.

آشنایان نه غریب‌بست که دلسوز منند:

چون من از خویش برقتم، دل بیگانه بسوخت. ۵

غریب بونده عجیب معناسنه. دلسوز وصف ترکیبیدر سوزیدندن کوکلی یانغین.

65.

بجر رمل ٠٠ — ٠٠ — ٠٠ — ٠٠ — ٠٠ —

1.

سینه‌آم زاتیشِ دِلِ دَرِ غَمِ جانانه بسوخت.

آتشی بود دَرِ این خانه که کاشانه بسوخت. †

مصراع ثانیده کی بسوخت لازمه متعدی اولمق جائز اما مصراع اولده لازمدر انجق. کاشانه قش اوی * محصول بیت جانان غمنده کوکل اتشدن سینه سوزانم یاندی زیرا بو خانه ده بر آتش واریدی که کاشانه بی یاندی یاخود کاشانه اول اتشدن یاندی. خانه دن مراد دلدر وکاشانه دن مراد سینه.

2.

تم از واسطه دوری دلبَر بکداخت.

جانم از آتش مهر رخ جانانه بسوخت. ‡

واسطه سببدر. بونده دوریده یا مصدریه در ایراقلق دیمکدر. بکداخت با حرف تاکید کداخت فعل ماضیدر غایت اریدی دیمکدر. مهر ایکی معنایه کلور ایکیسننده بونده تحلی وار محبت وکنش. کداخت و سوخت لازمه متعدی مابیننده مشترک لفظدر اما بونده اکیسیده لازمدر * محصول بیت تم دلبرک اراقلغی سببیه اریدی جاننده جانانه نك محبتنك اتشدن یاندی یاخود یوزی کنشی اتشدن یاندی. مهر کنش معناسنه اولنجه رخه اضافتی بیانیه اولور. اما محبت معناسنه اولنجه اتشك مهره اضافتی بیانیه اولور ومهرک رخه اضافتی مصدرک مفعولنه اضافتی قبیلندندر.

— آتش هجر رخ — K. b.

3.

هر که زنجیر سر زلفِ پری روئی دید،

دِلِ سَوْدازده اش بر من دیوانه بسوخت. §

هر که که اسمدر عربیده من معناسنه یعنی کیم. زنجیرک سر زلفه اضافتی مشبهه بهک

شیرازیلره مخصوص ادا در. شکنه صوباشی یه دیرلر * حصول بیت حافظ قصه سنی و کزلیجه ساغر اوردیغنی یعنی ایچدیکنی نه محتسب و شکنه پادشاه بیله بلدی. سابقا ذکر اولمشیدی که اول زمانلرده عجم دیارنده ناهیء منکرات محتسبلر اولورمش اول جهندن شکنه ایله محتسبی بر یرده ذکر ایلدی. حاصلی حافظک جمیع کزلی احوالی اعیان ناس بلدیکندن غیر ی پادشاه بیله بلدی. بوندن معلوم اولور که خواجه سلاطین عهدیله اختلاط ایدرمش.

— ساغر کشیدن پنهان K. a.

بَلَنْدَمَرْتَبَه شَاهِي كِه نُه رَوَاقِي سِيْهَر

نُمُونَه زِ خَم طَاقِ بَارْگَه دَانِسْت. ۱۰

بلندمرتبه وصف ترکیبیدر مقدم صفتیدر شاهک. معلوم اوله که عرب دلندن غیریده تقدیم صفت علی الموصوف جائزدر. شاهیده یا وحدتیچوندر وشاه بیت سابقده مذکور پادشاه دن بدلددر. که حرف رابط صفت بعد صفتدر شاهک. و بیتک اخرنده کی دانست فعلدر افعال قلوبدن و فاعلی ضمیر مستتر شاهه راجعدر و مفعول اولی نه رواق سپهردر و ایکنجی مفعولی نمونه زخم طاق بارکه در و فعل ماضی فاعلی و ایکی مفعولیله صفتیدر شاهک * حصول بیت مذکور پادشاه بر بلندمرتبه لی شاهدر که طقوز فلک ایواننی کندی بارکاهی کمزینک خمندن بر اورنک بلدی. یعنی اکمجنندن و بکلنندن زیر کمر نفسنده اکلمش و بکلمشدر فلک دخی بویله در. حاصلی کلام مذکور پادشاه بر شاه بلندمرتبه در که بو صفتله متصفدر.

S. I. p. 178. — B. p. 29. — C. p. 30. es steht Beit 10 vor Beit 9. — H. I. p. 113. — K. p. 100. Die Beits in folgender Reihe: 1. 3. 2. 5. 6. 4. 7. 8. 10. 9.

7.

ز جَرِّ كَوَكِبِ طَالِعِ سَاكِرْ كَهَانَ چَشَمِ

چنان گریست، کو ناهید دید و مه دانست. ۷

طالعدن مراد بخت و دولتند که کوكبِ كا اضافتی صحیح اوله. ساكر كهان الف و نوبله جمع اولمسی شد و نادار زیرا ذوی العقولك غیریدر ساكر و قتلرنده دیمکدر. چنان گریست عبارتی مبالغه‌یی مفیددر. ناهید سبعة سیاره دن اشغه دن یوقاری اوچنجی فلکک یلدیزیدر که اكا عربجه زهره دیرلر نتمک افلاک ترتیبله عربی اسماسنی نظم ایلمشله. بیت * قبر ست و عطارد و زهره * شمس و مریخ و مشتری و زحل * و فارسیجه اسماسی. بیت * کواکب مه و تیر و ناهید دان * چو خورشید و بهرام و برجیس و کیوان * محصول بیت بختم یلدیزینک جورندن اوقات سحرده کوزم انجلین اغلدیکه زهره یلدیزی کوردی وای بلدی. یعنی کریه و بکام عناصردن تجاوز ایدوب اجرام علوییه یعنی افلاک و نجومه واصل اولدی. خواجه بو بیتده نخواست طالعدن شکوی ایدر.

— گریست که خورشید دید — K. b.

8.

خوش آن نظر که لب جام و روی ساقی را

هلال یکشبه و ماه چارده دانست. ۸

لب لفظ مشترکدر دوداغه و کناره دیرلر بونده ایکی تعبیره بیله مساس وار مثلا جامک دوداگی و کناری دیمک جائز. بو بیت علی سبیل التشبیه لف و نشر مرتب طریقی اوزره ذکر اولمش. یکشبه بر کیجه لك دیمکدر. چارده تقدیر کلام ماه چارده شبه در ضرورت و زنیچون شبه حذف اولمش اون درت کیجه لك ای دیمکدر * محصول بیت نه کوزل و نه خوب نظردر اول که لب جامی هلال یکشبه و روی ساقی ماه چارده شبه بلدی. یعنی بو ایکی تشبیهی بلن واکلین نظرخوشدر ظاهر. بونده نظرندن مراد ترتیب امور معلومه در تصوراتدن و تصدیقاتدن دانست قرینه سیله.

9.

حدیث حافظ و ساغر، که می زند پنهان،

چه جای محتسب و شهنه پادشه دانست. ۹

حدیثدن مراد بونده قصه در. که حرف رابط صفت. جای بونک کبی یرلرده مسنددر

5.

هَر آن كِه رازِ دو عالمِ زِ حَظِّ ساقی خواند،

رَموزِ جامِ جَم از نَقشِ خاكِ رَه دانست. ه

خط ساقیدن مراد خط عذار ساقیدر و یا خط وجه ساقیدر. سورهء فاتحه که کلام شریفک مجلیدر اهل تاویل وجه انساندن استخراج ایدر سورهء فاتحه نك فحواسی خود ایکی عالمک سریدر زیرا مفصلی که قران شریف ایکی عالمک اسرارینی جامع در. پس خط ساقیدن مقصود خط وجه ساقیدر پس خط وجه ساقیدن کلام شریفک مضمونی اوقیان ایکی عالمک اسرارینه مطلع اولور. رموز رمزک جمعیدر و رمز اصلنده قشله و دوداغیله اشاره دیرلر. اما بونده رموزدن اسرار مراد در نتمک خواجه بیورر. بیت * بسر جام جم انکه نظر توانی کرد * که خاک میکده گجل بصر توانی کرد * نقش خاک ره دن مراد یوللرده کی کورینن ایزلردر * محصول بیت هر اول کمسه که ایکی عالمک سرینی خط وجه ساقیدن اوقودی جام جمک رموز و اسرارینی خاک رهک نقوشندن اکلدی و بلدی. حاصلی ایکی عالمک سرینه مطلع اولان جام جمک سری انک یاننده امور جزئیة دندر که نقوش خاک راهدن انی فهم ایلمکه قادردر. بونده خط ساغردن مراد سرچه قدحک اطرافنه التون صویبله بیت یازارلر اولدر و کتابت اشعار بیوردیغیده بوکا قرینه در و مذکور سرخوش محصول بیتی بیان ایلدیکی یرده دیبشدر. حاصلی معنی بودر که خاک رهدده اولان نقوش نیچه بی اعتبار ایسه جام جمک رمز لری دخی اول کمسه قتنده بی اعتباردر.

6.

دَلَم زِ نَرَّکْسِ ساقی امان نَحْوَاسْتِ بَجان،

چرا که شیوهء آن تَرکِ دِلْسِیَه دانست. ۶

نرکس دن مراد کوزدر تشبیه کنایه طریقیله. بجانده کی با مصاحبت و یا صله معناسنه در. چرا ادات تعلیلدر زیرا معناسنه. ترک دلسیه دن مراد چشم ساقی در که افدن نرکسله کنایت ایلمش ایدی. و دلسیه دن مرادی بیکیدر یعنی بیک سیاه اولمق اعتباریله در و بی امان اولدیغی دلسیه اولدیغیچوندر * محصول بیت کوکلم جانمله چشم دلسیاه ساقیدن امان دیلمدیلر یاخود کوکلم جانله یعنی جان ویرمک سببیله امان دیلمدی یاخود کوکلم کندی جانله امان دیلمدی زیرا اول کوکلی قره بی رحم ترکک شیوه سنی و فنی بلمدیکه امان ویرمیسردر پس ترک طلب امان ایلدی.

2.

بَرِ آسْتَانَهٗ مَيْخَانَهٗ هَرِ كِهٖ يَأْتِ رَهِي،

زِ فَيِّضِ جَامِ مَيِ اَسْرَارِ خَانَقَهٗ دَانِسْت. ۲

فَيِّضِ لغتده صو طاشوب وادينك ايكي جانبني قيلمغه ديرلر * محصول بيت ميخانه
استانه سنه هر كمسه كه يول بولدي باده قدحك فيضندن اسرار اهل خانقاهي بلدي.
يعني باده كيفيتيله اهل حال اولور شوييله كه اهل كشف اولور كه اكا نسنه مخفي قالمز.

K. a. — يافت سري

K. b. — مي اسرار خانقه

3.

زَمَانَهٗ اَفْسَرِ رِنْدِي نَدَانِ جُزِ بَكْسِي،

كِهٖ سَرَفِرَازِيءِ عَالَمِ دَرِ اَيْنِ كَلَهٗ دَانِسْت. ۳

افسر تاج. فرازي ياء مصدرية ايله. سرفراز وصف تركيبيدر فرازيدندن اصلي
افرازيدندندر كثر استعمال ايچون همزه حذف اولنمشدر فراز باشي يوجه
عالي جناب وبلند مرتبه اولان اكا بردن كنائيدر * محصول بيت زمانه رندلك تاجني
يعني سلطنتني بر كمسه دن غيري يه ويرمدي انجلين كمسه كه عالمك دولت ورفعتني
بو كلاهده بلدي. حاصلني رندلكي پادشاهلق بيلن كمسه يه ويردي زمانه رندلك
تاجني هر كمسه يه ويرمدي.

4.

وَرَايِ طَاعَتِ دِيَوَانْكَانِ زِ مَا مَطْلَبِ،

كِهٖ شَيْخِ مَذْهَبِ مَا عَاقِلِي كُنَّهٗ دَانِسْت. ۴

وراي بونده غير معناسندهر. طاعتك ديوانگانه اضافتي مصدرك فاعلنه اضافتيدر.
شيخ مذهب و مذهب ما لفظنه مضافدر. عاقلده يا مصدرية در * محصول بيت
ديوانه لرك طاعتندن غيري طاعتي بزدن استمه خطاب عامدر زيرا بز مذهبمرك
شيخ وپيري عاقللغي كناه بلدي. يعني بز كه عجائبن عشاقز بزذن عبادات
وطاعات تكلفني طلب ايلمه زيرا بز مرتبهء تكليفدن ساقط ايز.

جَهَانِ بَكَامٍ مَن اَكْنُونِ شَوْد، كِه دَوْرَ زَمَانِ

مَرَا بَبِنْدُكِيءِ خَوَاجَهءِ جَهَانِ اَنْدَاخْت. ۱۲

موصول بیت خواجه جهاندن مراد توام الدین حسن در که خواجه انک رعایتنه اعتراف ایدوب بیورر که جهان بنم مراد بجه شمیدی اولور که دور زمان بنی اصف عهدک قوللغنه صاددی و براقدی یعنی انک ملازمتنی میسر ایلدی.

K. a. — بکام دل اکنون —

S. I. p. 175. — B. p. 28. — C. p. 29. stellt Beit 12 vor Beit 11. — H. I. p. 107. es fehlt Beit 2. — K. p. 118. es fehlt Beit 10, die übrigen in folgender Reihe: 4—6. 8. 9. 7. 12. 11.

64.

بجر هجتت ۰۰۰، ۰۰۰۰، ۰۰۰۰، ۰۰

1.

بکوی مینکده هر سالکی که ره دانست،

نَر دِگَر زَدَن اَنْدِيشَهءِ تَبَهءِ دَانِسْت. ۱

بعض نسخه ده مصراع اول بویله واقعدر * بکوی باده فروشان کسی که ره دانست * در ذکر اضافتی بیانیه اولمق روانر ولامیه اولمق جائز. اندیشه نك تبهه اضافتی موصوفك صفتنه اضافتی قبیلندند. تبه تباهدن مخففدر فاسد دیبکدر * موصول بیت میخانه محله سنه هر عاشق رند که یول بولدی. یعنی میفروش قپوسنی اکلدی وبلدی. غیر قپوبی ویا غیرینک قپوسنی فکر فاسد بلدی. حاصلی غیر قپویه و غیرینک قپوسنه وارمغی فکر فاسد بلدی.

9.

نَبود نَقْشِ دُو عَالَم، كِه رَنَكِ اَلْفَتِ بُوَد؛

زَمَانِه طَرَحِ نُحَبَّتِ نِه اَيْنِ زَمَانِ اَنْدَاخْت. ۹

نقشدن مراد صورتدر. الفَت بر کسه نك خوييله الشفق يعنى انس بغلمق. رنك الفَت اضافتى بيانیه در. طرح بونده بنیاد يعنى تمل ویا رسم وقانون معناسنه در * محصول بيت ايکى عالمك صورتى يوغیکن ارواح اراسنده اشئالق و الفَت و دوستلق واردى زمانه محبت بنیادینى ویا قاعده سنى همان بو زمان صالمدى. يعنى عاشق و معشوق مابیننده اولان علاقهء محبت ازلیدر که ارواح مابیننده واقع اولمشدر.

K. a. نبود رنك دُو عالم که نقش الفَت بُوَد

10.

خَرَابِ خَطِّ عِذَارِ تَوَام؛ تَعَالَى اَللَّه

چِه كِلْکِ بُوَد كِه اَيْنِ نَقْشِ دِلْسْتَانِ اَنْدَاخْت. ۱۰

خراب خطه و عذار تویه و تو میم متکلمه مضاف اولمشدر تتابع اضافتله. الله تعالی عبارتنى تبرى و تنزه و کاه تعجب مقامنده استعمال ایدر لر. دلستان وصف ترکیبیدر ستانیدن المق معناسنه دلستان کوکل الجى معناسنه در يعنى مقبول و مطبوع ديمکدر * محصول بيت سنك عذارك خطنك خرابى يعنى عاشق و دیوانه سیم عجا نه قلم ایدیکه بو کوکل الجى نقشى صالمدى يعنى یازدى که بویله مقبول و مطبوعدر.

11.

مَكْرَ كُشَايشِ حَافِظِ دَرِ اَيْنِ خَرَابِى بُوَد،

كِه بَجَشِشِ اَزَلِشِ دَرِ مِى مِغَانِ اَنْدَاخْت. ۱۱

مکر کانه معناسنه در. کشایش فتح باب. خرابیدن مراد مستلکدر. که حرف تعلیل. بجشش اسم مصدر در بجشیدن در. ازلش حافظه راجعدر. در مى مغانده مضاف مقدر در در شرب مى مغان ديمکدر * محصول بيت کویا حافظك فتح بابى بو مستلک و خرابلقده ایمش که اللهك قدیمی احسانی انى مغان باده سنه براقدى يعنى باده نوشلغه دوشوردى. حاصلی کندیدن دکل باده نوش اولدیغى بلکه حکم ازلیدر که اوززینه جاریدر.

K. b. که قسمت ازلش در مى و مغان انداخت

6.

بَنْفَشَه طَّرَهء مَفْتُولِ خَوْدِ كِرَه مِي زَدء

صَبَا حِكَايَتِ زُلفِ تُو دَر مِيآنِ اَنْدَاخْت. 4

طَّرَهء نَكِ مَعْناسِي سَابِقَا اِيكِي يِرْدَه بِيآنِ اَوْلَمَشْدَر. مَفْتُولِ اسْمِ مَفْعُولِدَر بَوَكَلْمَش دِيْمَكْدَر. كِرَه دَوَكْمَدَر. مِيَزَدِ حِكَايَتِ حَالِ مَاضِيِ اَوْرَزْدِيِ يَعْنِيِ دَوَكْمِ اَوْرَزْدِيِ. بَنْفَشَه نَكِ بَر بَوَكْمِيِ وَاَزْدَرِ كِه اَنِيِ دَوَكْمَه تَشْبِيَه اِيْدَرَلَر * حَصُولِ بِيْتِ بَنْفَشَه كَنْدِيْنَكِ طَّرَهء مَفْتُولِيِ دَوَكْمَلَرْدِيِ يَعْنِيِ دَوَكْمَلَرَكْنِ صَبَا بُو تَقْرِيْبَلَه سَنَكِ زَلْفَكِ حِكَايَتِنِيِ اِرَالْغَه بَرَاقْدِيِ زِيْرَا زَلْفِ تَاْبَدَارِيِ بَنْفَشَه يَه تَشْبِيَه اِيْلَمَشَلَر.

7.

مَنْ اَز وَرَعِ مِي وَ مُطْرِبِ نَدِيْدَمِي هَرْتَزء

هَوَايِ مُغْبَچْكَانَمِ بَه اِيْنِ وَ اَنِ اَنْدَاخْت. 7

نَدِيْدَمِيِ حِكَايَتِ حَالِ مَاضِيِ كُوْرَمَزْدَمِ دِيْمَكْدَر. اِيْنِ مَطْرِبَه اِشَارَتِدَر وَاَنِ مَبَه لَفِ وَنْشَرِ غَيْرِ مَرْتَبِ طَرِيْقِيْلَه * حَصُولِ بِيْتِ بِنِ زَهْدِ وَتَقْوِيِ دِنِ هَرَكْزِ مِي وَ مَطْرِبِ كُوْرَمَزْدَمِ يَعْنِيِ بَلْمَزْدَمِ اَمَا مِيخَانَه اَوْغَلْجَقْلَرِيْنَكِ حَبْتِيِ وَ هَوَاسِيِ مَطْرِبَه وَ مِيَه بَرَاقْدِيِ بِنِيِ. يَعْنِيِ مِيِ اِيْچُوبِ سَاَزِ دَكَلْمَكِ اَنْلَرَلَه عِلَاقَه وَ اِخْتِلَاطْدِنِ حَاصِلِ اَوْلْدِيِ زِيْرَا اِخْتِلَاطْلَه اَنْلَرَكِ رَنْكِيْلَه رَنْكَلْمَكِ لَازِمْدَر.

— دَر اِيْنِ — K. b.

8.

كُنُونِ بَبَابِ مِي لَعْلِ خِرْقَه مِي شَوِيْمء

نَصِيْبَهء اَزَلِ اَز خَوْدِ نَمِي تُوآنِ اَنْدَاخْت. 8

نَصِيْبَهء دَهْ كِيِ هَا تَصْرِفَاتِ عَجْمَدَنْدَرِ عَرْضَهء دَهْ كِيِ كَبِيِ * حَصُولِ بِيْتِ شَمْدِيِ قَوْمَرِيِ شَرَابِ صَوْبِيْلَه خِرْقَه مِي يُوْرَمِ اَمَا نَه فَائِدَه اَزَلِيِ وَ مَقْدَرِ نَصِيْبِيِ كَنْدِيْدِنِ كَشِيِ يَوْمَقِ يَعْنِيِ كِيْدَرْمَكِ اَوْلَمَز. حَاصِلِيِ بَادَه نَوْشَلْمِ اَز لِيْدَرِ عَارِضِيِ اِسْبَابِلَه كَتْمَز. اَنْدَاخْتِ بَوْنْدَهء اَنْدَاخْتِنِ مَعْنَاسَهء دَر.

خود کندی معناسنه در. فروشی فروشیدن و صف ترکیبیدر. یا حرف مصدر. بخود فروشی کندی صاتیخلق ایله دیمکدر بونده غرور مراد در. فریب اسمدر الدامه معناسنه * محصول بیت بر ناز سببیله که نرکس خود فروشلغله یعنی یوز غرورله ایلدی اول سببیله سنک چشمک فریبی و مگری نرکسه تعصبا جهانه یوز فتنه صالیدی. یعنی بن واریکن کرشمه سنک نه وظیفه کدر دیو عالمی فتنه ایله پر ایلدی.

4.

زِ شَرْمِ آنِ کِه بَرَوِی تَو نِسْبَتَش کَرَدَنَد،

سَمَن بَدَسْتِ صَبَا خَاکِ دَر دَهَانِ اَنْدَاخْت. ۴

ز شرم ز از لفظندن مخففدر ابتدای غایت ایچونددر. شرم اسمدر اوتانمه معناسنه. آن اسم اشارت. که حرف بیان. بروی با حرف صله. نسبتدن مراد تشبیه در وشین ضمیر سمنه راجعدر اضمار قبل الذکر طریقیله. سمن اق کل. خاک در دهان انداخت ترکیده طپراق اغزمه اتدی دیرلر تنزه وتبری مقامنده یعنی حاشابوکا لائق دکل دیچیک یرده مستعملدر * محصول بیت اول اوتانمه دن که سنک رویکه انی تشبیه ایلدی لر سمن صبا ایله اغزینه طپراق اتدی. یعنی حاشا نه لائقم بن که بنی اندک رویینه تشبیه ایلیه لر دیو تنزه وتبری ایلدی.

5.

بَبَرْمَکَاةِ چَمَنِ دُوشِ مَسْتِ بَکْکَدَشْتَم،

چو از دهان توأم غنچه در گمان انداخت. ۵

بزم مجلس. بزمگاه مجلس یری. چمنه اضافتی بیانیه در. دوش دون کیچه دیمکدر. چو ادات تعلیل. از دهان توأم از من معناسنه حرفدر. دهانک تو لفظنه وتو لفظنک میم متکلمه اضافتی لامیه در. غنچه مبتدا وانداخت خبری * محصول بیت دون کیچه مستانه چمن بزمگاهنه اوغرادم غنچه سنک دهانکدن بنی کمانه صالنجه. یعنی عجا غنچه دهان جانانه بکزرمی دیو شبهه یه دوشنجه. بزمگاه چمنه واردم که کوردم فی الواقع غنچه دهانکه بکزرمی دیو.

(چو از statt) که از K. b.

بجر هجث ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ

1.

خَمِي، كِه اَبْرُوِي شُوخ تو دَر كِمَان اَنْدَاخْت،

بَقْصَدِ خُونِ مَن زَارِ نَاتُوَانِ اَنْدَاخْت. ۱

خَم بُوکَلَم یا حَرْفِ وَحْدَت. کِه رَابِطِ صَفْت. شُوخ بُونْدَه مَقْبُول و مَطْبُوع مَعْنَا سَنَه دَر. مِصْرَاعِ ثَانِي تَتَابِعِ اِضَافَاتِ قَبِيلِنْدَنْدَر کِه قِصْدِ خُونِه و خُونِ مَنَه و مَن زَارِه و زَارِ نَاتُوَانِه مِضَافِدَر. مَنکِ زَارِه اِضَافَتِي وَزَارِکِ نَاتُوَانِه اِضَافَتِي بِيَانِيَه حَاصِلِي مَوْصُوفِکِ صَفْتِنَه اِضَافَتِي قَبِيلِنْدَنْدَر * مَحْصُولِ بِيْتِ بَرِ خَم کِه سَنکِ شُوخ قَشِکِ کِمَانِه اِتْدِي. يَعْني مَقُوسِ شِکْلِ اَيْلَدِي حَقِيْقَتْدَه اَيْلِيْنِ اللّٰه دَر جَانَانِه و اَبْرُويَه اِسْنَادِ مِجَازَدَر. بِنِ زَارِ نَاتُوَانِکِ قَانِي قِصْدِيْنَه صَالِدِي. يَعْني اَبْرُولَرِکِ يَايِ شِکْلِنَه صَالِدِيغِکِ حَاصِلِي قُولْمِش يَايِ صَوْرَتْنْدَه اَوْلَدِيغِي اَنْدَن غَمِزَه کِ اَوْقِيْنِ اَتُوبِ بِنِي هَلَاکِ اَيْلِمِکْدَر.

K. b. — بقصد جان من

2.

شَرَابِ خَوْرْدَه و خَوِي کَرْدَه کِي شُدِي بَچْمَن.

کِه اَبْرُويِ تو آتِشِ دَر اَرْغَوَانِ اَنْدَاخْت. ۲

خَوْرْدَه لِفْظْنْدَه هَاءِ رَسْمِيَه هَاءِ تَرْتِيْبِ دِيْرَلَرِ مَعْنَا سِي شَرَابِ اَيْچُوبِ. وَخَوِي دَر عِرْقِ مَعْنَا سَنَه. کَرْدَه کِي هَادَه هَاءِ تَرْتِيْبِدَر دَر لِيُوبِ دِيْمِکْدَر. کِي قَچْمَن دِيْمِکْدَر. شُدِي بُونْدَه رَفْتِي مَعْنَا سَنَه فِعْلِ مَاضِي مَفْرُودِ مِخَاطَبِدَر. بَچْمَن بَا حَرْفِ صِلَه. کِه حَرْفِ تَعْلِيلِ. اَبْرُويِ عَرَضِ مَعْنَا سَنَه دَر * مَحْصُولِ بِيْتِ شَرَابِ اَيْچُوبِ و دَر لِيُوبِ قَچْمَن و اَرْدَنکِ چَمْنَه کِه سَنکِ يُوْرُکِ صَوْبِي يَعْني صَفُوْتِي و لَطَافَتِي اَرْغَوَانِه اَتِشِ بَرَاقْدِي. يَعْني اَرْغَوَانِکِ قَرْمَزِي سِي کُويَا کِه اَنْکِ رُوْيِنِکِ غَيْرْتَنْدَنْدَر.

3.

بَيَاکِ گِرِشْمَه، کِه نَرِگِسِ بَجُودِ فِرُوشِي کَرْد،

فَرِيْبِ چَشْمِ تو صَد فِتْنَه دَر جَهَانِ اَنْدَاخْت. ۳

بَيَاکِ بَا حَرْفِ سَبَبِ. کَرِشْمَه نَاز. کِه رَابِطِ صَفْت. بَجُودِ فِرُوشِي بَا حَرْفِ مِصَاحِبْتِ مِجَازَا.

کوار دیرلر. بو تقدیرجه عیش لفظی بی یار لفظنه اضاقله اوقنق کرک *
 حصول بیت اسباب مجلس جمیعا حاضر ومهیادر اما دیرلک یارسز مهیا اولمز یار
 قنده در که عیش انکله مکمل اوله. یاخود یارسز دیرلک بزه سکمز قنده در یار که
 عیش انکله مهنا وکوار اوله.

K. b. — مهیا نبود یار —

8.

دَلَمَ از صَوْمَعَه وَ خَلَوَتِ شَيْخَسْتِ مَلُولِ:

یار ترسایچه کو: خانه خمار کجاست. ۸

حصول بیت کوکلم صومعه دن و خلوت شیخدن ایگردی یار ترسایچه قنی خانه
 خمار قنده در. خمار مبالغه ایله اسم فاعلدر خمر صالحی.

K. a. — و صحبت شیخست —

9.

حَافِظُ از بَادِ خَزَانِ دَرِ چَمَنِ دَهْرِ مَرَّجِ:

فکر معقول بفرما: گل بیخار کجاست. ۹

باد خزاندن مراد فراق وهجراندر. وچمن دهر دن مراد دنیادر. گل بیخار دکنسز
 گل دیمکدر * حصول بیت ای حافظ دنیا چمننده فراقدن انجمنه معقول فکر بودر
 دکنسز گل قنده در. یعنی وصال اردنجه فراق واقع اولورسه انجمنه زیرا گل دکنسز
 وکنج از درسز وشاد یلق غمسز اولمز. بیت * جور دشمن چه کند کر نکشد طالب
 دوست * کنج ومار وکل وخار وغم وشادی بهمند.

S. I. p. 173. — B. p. 28. — C. p. 29. — H. I. p. 108. — K. p. 115 hat 10. Beits.

Beit 5, b. عاشق خسته ز درد غم هجران تو سوخت

خود نپرسی تو که آن عاشق غمخوار کجاست

مصاحبت ایلمکه مالک اوله. یعنی جانانک وصالی مشرده سنه اول کمسه اهلدر که رموز عشقی بیله. عشقک نکته لری چوقدر محرم اسرار قنده در. یعنی عشقک دقائق خرده سی چوقدر اما اسرار عشقه محرم قنی که انکله حاکا و مکالمه ایلیه وز.

5.

هر سر موی مرا با تو هزاران کارست؛
ما نجائیم، و ملامتگر بیکار نجاست. ه

سر موی قیل اوجی دیمکدر. ملامتگر ادم ازارلیجی. بیکار ایش سز * محصول بیت جانانه خطاب ایدوب بیورر سنکله بنم هر قلمک اوجنک بیک ایشی وارد. یعنی سکا بیک تعلقی وار. اوپله اولیجق بز قنده یوز ایش سز کوچسز ملامتگر قنده در. حاصلی بزم سکا بیک درلی پیوند و علاقه مز وار وانک ذره دکلی علاقه سی یوق یعنی علاقه و پیوندی یوقدر سکا دیمکدر.

6.

عقل دیوانه شد، آن سلسلهء مشکین کو؛
دل ز ما گوشه گرفت، ابروی دلدار نجاست. ۹

سلسله لغتده زنجیره دیرلر شعرا زلفی و کیسویی زنجیره تشبیه ایدرلر مشکینله انکیچون صفتلدی. کوقنی. زما گوشه گرفت یعنی بزدن اعراض ایدوب بر گوشه اختیار ایلدی. ابروی دلدار نجاست یعنی دله مختار و کزیده گوشه ابروی دلداردر قنده در که کوره لم دل انده میدر * محصول بیت عقلمز دیوانه اولدی جانانک مشکین سلسلهء زلفی قنی که انکله بند ایده لم مبادا که بر فساد ایلیه. کوکلمزده بزدن بر گوشه طوتدی یعنی فراغت ایلدی. ابروی دلدار قنده در یوقلیم انده میدر.

7.

باده و مُطرب و کُل جُملة مَهیَّاست؛ ولی
عیش بی یار مَهیَّا نشود، یار نجاست. ۷

مهیا اسم مفعولدر حاضرلنمش دیمکدر. بعض نسخه ده مصراع ثانیده مهیا برینه مهنا واقع اولمش یادن بدل نونله هضم معناسنه طعام و شراب سکمک فارسیده

راه عشقه سالکوز اوکومزده در اندن منقطع اولمز. اتش طوردن مراد تجلی رخسار جاناندر. موعده دیداردن مراد وعدهء وصلتدر.

کجا وعدهء دیدار — K. b.

3.

هر که آمد بجهان، نقش خرابی دارد؛

در خرابات بپرسید که: هشیار کجاست. ۳

نقش خرابی دارد مراد نقشدن صورتدر و خرابیدن مراد فنادر. یعنی هر کس که بو عالم فانی به کلدی انده فنا علامتی وار زیرا متغیردر که انواع اشکاله کیرر و هر نسنه که متغیردر حادث و فایدر. پس نقش خرابی دارن دیدیکی قضیه ضروریه در. خرابات میخانه اما بونده عالم فانی مراد در که صفتی خراب اباد در نتکم اصفی بیورر. بیت * دل اباد را خراب مکن * بهر این عالم خراب اباد * بپرسید امر مخاطبدر بآء تاکید ایله. که حرف بیان. هشیار ایق دیمکدر هوشباردن مخفدر * حصول بیت هر کس که جهان کلدی فنا نقش طوتر. یعنی علامت فناسی بیله سنجدر زیرا تغیردن خالی دکلددر. مصراع ثانی بی بو مضمونه مثل ایران ایلر که خراباتده صورک که هشیار قنده در. یعنی عالم فانیده اجل پیمانده سن نوش ایدوب سکران موقله مست اولوب کتیین کیمدر. حاصلی جهان کلدن علامت فنا ایله بیله کلور یعنی باقی قالمز کیدر میخانه به کیروب باده نوش ایدوب سکران اولمق لازم اولدیغی کبی. مصراع ثانی بی تجاهل عارف طریقیلده ارسال مثل ایدوب بیورر در خرابات بپرسید. شارحدر بپرسید یرینه بپرسید یازمشلر اما هیچ بر نسخه ده میبله بولمق و کورمدک.

4.

آن کسست اهل بشارت که اشارت داند؛

نکته هاست بسی، محرم اسرار کجاست. ۴

انکسسست مقدم خبر اهل بشارت موخر مبتدا. که اشارت داند که حرف رابط صفت. اشارت مقدم مفعولیدر داندک و بو جمله فعلیه صفتیدر کسک. نکته نکته نک جمعیدر کلام دقیقه دیرلر یعنی ایجه سوزه. بسی چوقلق دیمکدر. بعض نسخه ده بسی یرینه ولی واقع اولمش. محرم اسرار سرداش دیمکدر. کجاست سینله تا ادات خبردر کجاست قنده در * حصول بیت مشتغک اهل و لائق اولدر که رمز و اشارتله

بجر زمل - ۳۳ - ، ۳۳ - ، ۳۳ - ، ۳۳ - ، ۳۳ -

1.

ای نسیم سحر، آرامگه یار نجاست.

منزل آن مه عاشق کش عیار نجاست. ۱

ارامگه آرامگاهدن مخفدر دکنجک بر دیمکدر. عاشق کش وصف ترکیبیدر عاشق اولدرچی معناسنه. عیار مبصر سمسار معناسنه در * محصول بیت ای سکر نسیمی یارک آرامگهی یعنی راحت یری قنده در اول عاشق کش ماهک منزل قنده در. یعنی عاشق دپلیجی جانانک منزلی و خانه سی قنده در.

2.

شب تارست و ره وادی ایمن در پیش:

آتش طور نجاست موعده دیدار نجاست. ۲

تار بونده قارنلق. وادی ایمن بر معین دره نك اسپیدر که حضرت موسی به الهه انده تجلی ایلمشدر. طور هر طاغی دیرلر جبل کبی اما بونده طور موسی مراد در که تجلی انده واقعدر. حضرت موسی قوم فرعوندن فرار ایدوب مدینه جانبنه واردی. حضرت شعیب پیغمبرک مملکتیدر. انده شعیب پیغمبره بر روایتده سکر بیل و بر روایتده اون بیل چوبانلق ایلدی. وشعیب پیغمبر بو خدمته مقابل قزلینک برینی نکاحله اگا و بردی. و حضرت موسی بعد زمان صلهء رحم ارزوسنی ایدوب وطن اصلیسنه که مصدرر خاتونیله توجه ایلدی. حکمت اللهک خاتوننی یولده اول کیجه بوری طوتدی که حامله خاتونلرک امراضندندر. و کیجه سوق ایدی اتشه محتاج اولدیلر و حضرت موسی طور طاغی جانبنه نظر ایلدی و بر آتش کوردی مکر اللهک نور تجلیسی ایلمش. موسی انی آتش صانوب خاتوننه ایتدیکه سز بونده طورک دن واروب آتش کتوره یین دیو اول جانبنه متوجه اولور. انده وارنجه حضرت عزتک کلامنی ایشندی نتم قرانده بیورمشدر فلما اتیها الایه. پس خواجه نك بو بیتی انک سرکشتنه تلمیح در. موعده مصدر میمی یا اسم مکاندر * محصول بیت کیجه تار یعنی قارنلق و وادی ایمن یولی اوکمزده آتش طور قنده و عده دیدار قنده در. شب تاردن مراد فراق شب تاریدر. و وادی ایمن راهی اوکمزده یعنی

ایچوندر. کرو کاف عجمینک کسرپله رهندر طوتی معناسنه. نهشت نفی ماضی قومدی
 دیمکدر * حصول بیت جنته لائق صافی صوفی اولمدی هر کسه که بنم کبی خرته سنی
میخانه لرده صافی شرابه رهن قومدی.

— نبود زانکه چو من K. a.

6.

راحَت از عَیشِ بَهشت و لَبِ حورَش نَبود

هر که او دامَنِ دلدارِ مَن از دَسْتِ بَهشت. ۲

حور شده کی ضمیر مصراع ثانیده که لفظنه راجع اضمار قبل الذکر طریقله *
حصول بیت عیش جنتدن و لب حور دن لذت المز هر کسه که کندی دلدار
اتکنی الدن قومدی. یعنی دلدارینه خدمت و حرمت ایلمین حور و غلمانله جنتده
مغتنم اولمز. بو ایکی بیتک قافیه لری بر در تغایری نفی و اثباتله در انحق بو ایسه
قافیه صحیح اولمغه کفایت ایلمز.

لذت از عیش — K. a.

— دلدار خود از — K. b.

7.

حَافِظًا لَطْفِ حَقِّ ار با تو عِنَايَتِ دارم

باش فارغ زِ غَمِ دوزخ و ایمن زِ بَهشت. ۷

ایمن امین معناسنه در * حصول بیت ای حافظ اکر الله لطفنک سنکله عنایتی اولورسه
جهنم غمندن فارغ و جنت ارزوسندن امین اول. یعنی اللهک عنایتی که سنکله
یار اوله دوزخدن و عذابندن خوف ایلمزسین و جنت ارزوسندن امین اولورسین
زیرا بو تقدیرجه جنت سکا لازم اولور.

— دوزخ و شادیء بهشت — C. K. b.

3.

تَو و تَسْبِيح و مُصَلَّآ و زَهْ زُهْد و صَلَاح،

مَنْ و مَيْخَانَه و نَاقُوس و زَهْ دَيْر و كُنْشَت. ۳

بو بیتده زهدله ورع و دیرله کنشت مابیننده واقع اولان و اولر عطف ایچوندر سایی معیت معناسنده. ناقوس کلیسالرده بر دمردن تختهدر که اصارلر وزمان جمعیتی اعلام ایچون چالرلر. مصلا دن مراد سجادهدر زیرا انلر شجادهیه مصلا دیرلر. دیر و کنشت عطف تفسیردر * محصول بیت زاهده خطاب ایدوب بیورر تسبیح و سجاده و طریق زهد و ورع سنک میخانه و ناقوس و طریق دیر و کنشت بنم. یعنی اول سکا بو بکا. حاصلی غرورله زهد و تقوی سنک صورت فسقده عبادت حق بزم. بیت * وقت ان شیرین قلندر خوش که در اطوار سیر * ذکر تسبیح ملک در حلقه زنار داشت *

— زهد و ورع K. a.

4.

مَنْعَم از مَمَى مَكْن ای صَوْفِیء صَافِی، که حَکِیْم

دَر اَزَل طَیْنَتِ مَا رَا بَمَى نَاب سِرْشَت. ۴

منعم مصدرک مفعولنه اضافتی قبیلندندر. صوفیء صافی صوفیء صفوتله وصف استهزا طریقلهدر زیرا دابی صوفیئی تحقیردر داثما. حکیمدن مراد الله تعالیدر. طینت طین بالچقدر طینتدن مراد مادهء وجود انساندر که الله تعالی خبرت طینت ادم بیورمش. ناب صافی و خالص معناسنده. سرشت فعل ماضی یوغوردی دیمکدر * محصول بیت ای صوفیء صافی بنی میدان منع ایلمه زیرا خالق اشیا ازنده بزم بالچغری صافی و خالص باده ایله یوغوردی. یعنی بزم شارب خمر اولدیغمر ازلیدر عارض و تقلیدی دکلددر که سنک سوزکله ممنوع اولهوز.

— بمی صاف سرشت K. b.

5.

صَوْفِیء صَافِی بَهْشَتِی نَبُون هَر که چو مَنْ

خَرْتَه دَر مَیْکَدَهَا دَر کَرَو باده نَهْشَت. ۵

بهشتیه یا نسبت ایچوندر. هر که که بونده اسمدر عربیده من کبی. چو تشبیه

دعواسی بو ایدیکه بنم دیوانم هر نه نینله فتح وکشف اولورسه حسب حال واقع اولور کلهک دیواننی اچلم کوره لم نه کلور. دیواننی اچنجه اللهک امریله بو بیت کلور. پس اول منکر توبه ایدوب حاضر جماعتله قالقوب میتنه حاضر اولمشلر.

S. I. p. 169. — B. p. 27. — C. p. 28. — H. I. p. 104. — K. p. 134. Die Beits in folgender Reihe: 4. 3—6. 2. 7.

61.

بجر رمل — — — — —

1.

بِرَوِ اِی زَاهِدٍ وَ دَعَوَاتِ مَكْنَمِ سَوِي بَهْشْتِ.

کِه خُدا دَرِ اَزَلِ اَزِ اَهْلِ بَهْشْتِمِ نَسِرْشْتِ. ۱

ای زاهد خطاب عامدر. مکنم نهی مخاطبدر. که حرف تعلیل. نسرشت نفی ماضی مقصود خلق ایلمدی دیبکدر * محصول بیت وار ای زاهد بنی جنت جانبنه دعوت ایلمه زیرا ازله الله تعالی بنی اهل جنتدن یراتمدی. حاصلی بنم جنته وارم مشیت اللهه متعلقدر.

2.

يَكْ جَوِ اَزِ خِرْمَنِ هَسْتِي نَتَوَانْدِ بَرْدَاشْتِ.

هَرِ کِه دَرِ کَوِي فَنَا دَرِ رَاةِ حَقِّ دَانِه نَكِشْتِ. ۲

جو ارپه. هستیدن مراد وجوددر. برداشت بونده مصدر معناسنه در زیرا مضارعه مقارندر. هر که که بونده اسبدر عربیده من معناسنه. نکشت نفی ماضی اکمدی دیبکدر * محصول بیت وارلق خرمنندن بر ارپه حاصل قالدرمز هر کبسه که طریق کوی فناده الله یولنه دانه اکمدی. یعنی دنیایه کلوب حسب الله بر ایش اشلمین وجوده کلمه دن اکا بر ارپه مقداری فائده حاصل اولمز زیرا الدنيا مزرعة الاخرة.

K. b. — در راه فنا —

افروزید در بر فعل مخاطب تقدیر یله یالکلندر مق استیه سن دیمکدر. پرتو ضیا واید کلقدر. صومعه اصلنده معبد نصاران صکره تعمیم ایلدی لر. کنشت کلیسا * محصول بیت دشمندن وفا استمه زیرا ضیا ویرمز صومعه نك شمعی که کلیسا چراغندن یالکلندر مق استیه سن. یعنی دشمندن وفا استمك احباب صومعه نك فیض ونورینی اهل کنشت دن طلب ایلمك کبیدر. حاصلی نیجه که نور و فیض اهل صومعه اهل دیردن استفاده اولمز ایسه دشمندن وفا استفاده اولمز دیمکدر.

6.

مَكْن بِنَامَه سِيَاهِي مَلَامَتٍ مِّن مَّسْتٍ؛

کِه آگَهَسْت، کِه تَقْدِير بَر سَرَش چِه نُوشْت. ۶

نامه سیاه کناهکاردن کنایتدر یا حرف مصدر در. که اسمدر من استفهامیه معناسنه. آکه اکاهدن مخفقدر مطلع معناسنه * محصول بیت بن مستی نامه سیاه لغله ملامت ایلمه. یعنی کناهکار لغله طعن ایلمه. زیرا کم مطلعدر که تقدیر قلمی باشنه نه یازدی. یعنی جائزدر که بن توبه سببیله مغفور اولم وسن غرور عبادت و طاعتله مبتلا و گرفتار اولاسن پس کمسه یه طعن و تشنیع جائز دکلدن.

7.

قَدَم دَرِيغ مَدَارِ از جِنَازَه حَافِظُ؛

کِه گَر چِه غَرَقِ گُناهِسْت، می رَوَد بِيَهْسْت. ۷

قدمدن بونده مراد ایقدر. مدار نهی مخاطبدر دریغ طوتمه دیمکدر. جنازه جیمک فتحیله میتدر عامه قتنده اما صحیح جیمک کسر یله در سریر اوزرنده اولان میتنه دیرلر اما اوزرنده میت اولمسه نعلش دیرلر و سریر دیرلر. که حرف تعلیل. غرق کناهست تقدیری غرق بحر کناهست. میروند فعل حالدر رویدندن بالفعل کیده یورم دیمکدر. بیهشت با حرف صله * محصول بیت حافظک جنازه سندن یعنی جنازه سنه وارمغه قدمک دریغ طوتمه ای زاهد زیرا اگرچه کناه دکزینه غریقدر اما جنته کیدر. بو بیت خواجه دن تفال طریقیله واقع اولمش. حکایت. شوپله روایت اولنور که خواجه نك بر منگری و ارایمش که حال حیاتنده جواجه یه طعن و تشنیع ایدر مش. حضرت خواجه وفات ایدنجه جنازه سنه وارمغه منتع اولور و غیر یلریده وارمدن منع ایدر مش. خواجه نك احباسندن بریسی مکر اول مجلسده حاضر بولنوب ایتمش که خواجه نك

3.

چَمَنِ حِكَايَتِ اَرْدِي بَهْشْتِ مِي گُوِيَد:

نَه عَارِفَسْتِ كِه نَسْتَه خَرِيْد و نَقْدِ بَهْشْتِ. ۳

اردبهبشت بونده مراد اردبهبشتدن سلطان جلال الدين ملكشاه بن الب ارسلان سلجوقی تاريخنده اولان اردبهبشتدر که فصل ربیعک ایکنجی ایی در. یعنی چمن بو ایدن خبر ویرر زیرا نباتاتک کمال نشو ونمسی بو ایده در. حاصلی خواجه بو غزلی دیدکده بو ایملش عالمک غایتله حسن و بهجتی و رونقی زمانی در. نسیه ویره سی معناسنه در حاضره و نقده مقابل استعمال اولنور * محصول بیت چمن اردبهبشت ایندن خبر ویرر. یعنی بهارک اورطه ایی در دیر زیرا چمنک تمام حرکتی بو ایده در. ایمدی عارف دکلددر اول کیمسه که نسیه یی صاتون اله و نقدی ترک ایلیه یعنی جنت امیدیله بویله زمانده دنیا ذوقنی ترک ایلیه دیمکدر.

نه عاقلمست که — K. a.

4.

بَتِي عِمَارَتِ دِلِ کُن: کِه اَيْن جِهَانِ خَرَابِ

بِرْ اَن سَرَسْت، کِه اَز خَاکِ مَا بَسَارَه خِشْت. ۴

عمارَت مصدر در عمر یعمر بابندن یعنی نصر ینصردن. تعبیر غلطدر بو معناده زیرا تعبیر معمر ایلمکدر یعنی چوق عمر ویرمکدر حاصلی ذات باری یه صفتدر غیره اطلاعاتی صحیح دکلددر. سر بونده هوا وارزو معناسنه در * محصول بیت باده ایله کوکلی معبور ایله بو جهان خراب اول سودا اوزرینه در که بزم وجود منظر طپراغندن کرپج ایلیه. یعنی بزى افنا ایدوب چوریدب طپراق ایلیوب طپراغیزی کرپج ایلمک هواسنده در. حاصلی عاقبت فنا مقرر اولدقدن صکره بو کونی باده ایله خوش کوره لم.

بر آن سرشت که — B. C. b.

5.

وَفَا هَجْوِي زِ دُشْمَنِ: کِه پَرْتَوِي نِدِهَد.

چو شَمْعِ صَوْمَعَه اَفْرُوِي اَز چَرَاغِ کُنِشْت. ۵

پرتویده یا تنکیر ایچونددر. وحدتیچون طوتنلر بلمدیلر. افروزی تقدیر کلام خواهی

بجر هجث - - - - -

1.

کنون که می دَمَد از بوستان نسیم بهشت،

مَنْ وَ شَرَابِ فَرَحِ بَخْشِ وَ یَارِ حَوْزِ سَرِشْتِ. ۱

کنون اکنوندن مخفدر شدی دیمکدر. که حرف بیان. میدمد فعل حال دمیدندن بونده یل اسمک معناسنه. بوستان واوله فارسیدر وواوسز عربیدر. نسیم خوش قوقلی یل. بهشت بانک فتکی وکسری ایله جنت دیمکدر. فرح بخش وصف ترکیبیدر بخشیدن فرح بغشلیجی یعنی سوندریجی. حورسرسشت وصف ترکیبی اقسامندندر. حور عربیده احورک وهورانک جمعیدر اما عجم مفرد مقامنده استعمال ایدر حوران دیرلر. بیت * حوران بهشتیرا دوزح بود اعراف * از دوزخیان پرس که اعراف بهشتست * سرشت اسدر یرادلش یعنی خلق معناسنه حورا یرادلشلی دیمکدر. بونده کی ایکی و او معیت معناسنی افاده ایدر که سابقا مکرر بیان اولمشدر * حصول بیت شمدیکه بوستاندن جنتک خوش قوقلی یلی اسر. یعنی بهار ایامیدر که بوستانلردن طاتلی قوقلی یلر اسر. بنم شراب فرح بخشله و یار حورسرسشله. حاصلی بهاری یاریله باده نوشلقده کچوررم. یعنی باده و یاردر مصاحبتم بونلردن مفارق اولم دیمکدر.

2.

کدا چرا نَزَنَد لافِ سَلْطَنَتِ اِمْرُوزِ،

کِه خَیْمَه سَايَه اَبْرَسْتِ وَ بَرْمَکَه لَبِ کِشْتِ. ۲

کدا بونده فقیر معناسنه در. که حرف تعلیل. خیمه چادر. بعض نسخه ده چتر واقع اولمش فی الواقع سلطنت لفظنه چتر خیمه دن انسددر. سایه کولکه. ابر بولت. برمکه بزم مجلس که گاهدن مخفدر ظرف مکان معناسنه. لب کشت اکن کناری * حصول بیت کدا بو کون نیچون سلطنت یعنی پادشاهلق لافنی و دعواسنی ایلمیه که بولت کولکه سی چادر و چتر مرتبه سنده در و اکن کناری صحبتگاهدر. سابقا مرور ایلمش ایدی که ابرمق و اکن کناری و سوکد کولکه سی مجلس قورمغیچون زیاده مقبولدر یانلرنده.

صله در ورسمی سز اولوب بهشته املا اولمقدر قاعده اما نسخه لر بویله بولمغین نسخه لره تابع اولوب هاء رسميله یازلدی * محصول بیت ای حافظ اگر اخر کونده اوجکه بر جام کتوررسک میخانه هله سندن سنی بر اوغوردن جنته التزلر. یعنی عذاب قبر اولمقسزین وسؤال منکر ونکرسز طوغری جنته کیدرسین دیبکدر. طلب الجنة بلا عمل ذنب حدیث شریفنه موافق دکل بو معنالی خصوصاً بو نقدی اول سنه ایچون ترک ایلمه دیبک خطا اولدیغی کتب معتبره ده مسطوردر من قال لا اترك النقد بالنسبة كفر كذا في الخلاصة الفتاوى.

10.

گَر نِهَادَت هَمِه اَيْنَسْت، زَهِي نِيكَ نِهَاد:

وَر سِرْشَتَت هَمِه اَيْنَسْت، زَهِي خُوب سِرْشَت. ۱۰

بو بیت وبر عمل تکیه مکن بیئی اکثر نسخه ده یوقدر اما بعضیسنده موجود اولدیغیچون تتمیم فائده ایچون شرح اولندی. نهاد و سرشت خلقت معناسنه در یعنی لفظان مترادفاندر نتکم شاهدی منظومه سنده ایران اتمش طبعله طبیعتدر ادمک نهاد و سرشت ایکسنده بله. تا خطاب ایچوندر. همه اینست ایکی یرده بیله تمام بو ایسه معناسنه در * محصول بیت اگر سنک طبیعتک تمام بو ایسه نه ایو طبیعت و نه کوزل طبیعت اولور و اگر خلقتک تمام بو ایسه نه کوزل خلقت اولور. ایکی یرده اینست بیوردیغی بو غزلده مجموع ابیاتک مضموننه اشارتدر یعنی ابیات سابقه ده مذکور اولان حقائق و دقائق اگر کندی حالک ایسه سعادت سنک دیبکدر. بونده شاعر حافظ نام بر مخاطب تجرید ایدوب اکا خطاب ایلر.

K. a. زهی پاك نهاد —

K. b. زهی پاك سرشت —

S. I. p. 166. — B. p. 27. — C. p. 27. es steht Beit 10 vor Beit 9. — H. I. p. 103. — K. p. 89. Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 4. 6. 3. 5. 8. 10. 7. 9.

بجر هجث - ۰۰, ۰-۰, ۰-۰, ۰-۰, ۰-۰

1.

کنون که می دَمَد از بوستان نسیم بهشت،

مَنْ وَ شَرَابِ فَرَحِ بَخْشِ وَ یَارِ حَوْزِ سَرِشْتِ. ۱

کنون اکنون که می دَمَد از بوستان نسیم خوش قوقلی بونده یل اسمک معناسنه. بوستان واوله فارسیدر وواوسز عربیدر. نسیم خوش قوقلی یل. بهشت بانک فتکی وکسری ایله جنت دیمکدر. فرح بخش وصف ترکیبیدر بخشیدن فرح بغشلیجی یعنی سوندریجی. حورسرسشت وصف ترکیبی اقسامندندر. حور عربیده احورک وهورانک جمعیدر اما عجم مفرد مقامنده استعمال ایدر حوران دیرلر. بیت * حوران بهشتیرا دوزح بود اعراف * از دوزخیان پرس که اعراف بهشتست * سرشت اسمدر یارادلش یعنی خلق معناسنه حورا یارادلشی دیمکدر. بونده کی یکی وار معیت معناسنی افاده ایدر که سابقا مکرر بیان اولمشدر * محصول بیت شمدیکه بوستاندن جنتک خوش قوقلی یلی اسر. یعنی بهار ایامیدر که بوستانلردن طاتلی قوقلی یلر اسر. بنم شراب فرح بخشله و یار حورسرسشته. حاصلی بهاری یاریله باده نوشلقده کچوررم. یعنی باده و یاردر مصاحبتم بونلردن مفارق اولم دیمکدر.

2.

گدا چرا نَزَدَ لَافِ سَلْطَنَتِ اِمْرُوزِ،

کِه خَیْمَه سَايَه اَبْرَسْتِ وَ بَزْمَه لَبِ کِشْتِ. ۲

گدا بونده فقیر معناسنه. که حرف تعلیل. خیمه چادر. بعض نسخه ده چتر واقع اولمش فی الواقع سلطنت لفظنه چتر خیمه دن انسبدر. سایه کولکه. ابر بولت. بزمکه بزم مجلس که گاهدن مخففدر ظرف مکان معناسنه. لب کشت اکن کناری * محصول بیت گدا بو کون نیچون سلطنت یعنی پادشاهلق لافنی و دعواسنی ایلمیه که بولت کولکه سی چادر و چتر مرتبه سنده در و اکن کناری صحبتگاهدر. سابقا مرور ایلمش ایدی که ایرمق و اکن کناری و سوکد کولکه سی مجلس قورمغیچون زیاده مقبولدر یانلرنده.

صله در ورسمی سز اولوب بهشته املا اولمقدر قاعده اما نسخه لر بویله بولمغین نسخه لره تابع اولوب هاء رسمیه یازلدی * حصول بیت ای حافظ اکر اخر کونده اوجکه بر جام کتوررسک میخانه حله سندن سنی بر اوغوردن جننه التزلر. یعنی عذاب قبر اولمقسزین وسؤال منکر ونکرسز طوغری جننه کیدرسین دیبکدر. طلب الجنة بلا عمل ذنب حدیث شریفنه موافق دکل بو معنالی خصوصاً بو نقدی اول سننه ایچون ترک ایلمه دیبک خطا اولدیغی کتب معتبره ده مسطوردر من قال لا اترك النقد بالنسبة كفر كذا في الخلاصة الفتاوى.

10.

گَر نِهَادَت هَمِه اَيْنَسْت، زَهِي نِيكَ نِهَاد:

وَر سِرْشَتَت هَمِه اَيْنَسْت، زَهِي خُوب سِرْشَت. ۱۰

بو بیت وجر عمل تکیه مکن بیٹی اکثر نسخه ده یوقدر اما بعضیسنده موجود اولدیغیچون تتیم فائده ایچون شرح اولندی. نهاد و سرشت خلقت معناسنه در یعنی لفظان مترادفاندر نتکم شاهی منظومه سنده ایراد اتمش طبعله طبیعتدر ادمک نهاد و سرشت ایکسنده بله. تا خطاب ایچوندر. همه اینست ایکی یرده بیله تمام بو ایسه معناسنه در * حصول بیت اکر سنک طبیعتک تمام بو ایسه نه ایو طبیعت ونه کوزل طبیعت اولور واکر خلقتک تمام بو ایسه نه کوزل خلقت اولور. ایکی یرده اینست بیوردیغی بو غزلده مجموع ابیاتک مضموننه اشارتدر یعنی ابیات سابقه ده مذکور اولان حقائق و دتائق اکر کندی حالک ایسه سعادت سنک دیبکدر. بونده شاعر حافظ نام بر مخاطب تجرید ایدوب اکا خطاب ایلر.

K. a. زهی پاك نهاد —

K. b. زهی پاك سرشت —

S. I. p. 166. — B. p. 27. — C. p. 27. es steht Beit 10 vor Beit 9. — H. I. p. 103. — K. p. 89. Die Beits in folgender Reihe: 4. 2. 4. 6. 3. 5. 8. 10. 7. 9.

7.

بَاغِ فِرْدَوْسٍ لَطِيفَسْتِ، وَلِيَكُنْ زَنْهَارِ

تَا غَنِيْمَتِ شُمْرِى سَايَهٗ بِيْدِ وُ لَبِ كِشْتِ. ۷

فردوس جنتده بر باغچه نك اسميدر. پس باغك فردوسه اضافتي بيانيدر. تا بونده تنبيه ايچوندر. غنيمت بونده فرصت مقامنده مستعملدر. شمري فعل مضارع مخاطبدر. سايه كولكه. بيد سكوت اغاجي. لب بونده کنار معناسنه در. كشت بونده اكن معناسنه * محصول بيت جنت باغچه سي خوب ولطيفدر اما زنهار البته فرصت سايه سن اكن كنارنده وسكوت كولكه سنده اوتوروب صحبت ايلمكي. يعنى دنيا ذوقنى فوت ايلمه عقباده الله كرييدر. حاصلى بو نقدى اول نسنه ايچون ترك ايلمه دييكدر.

K. b. — تو غنيمت شمر اين سايه

8.

دَرِ عَمَلِ تَكِيَهٗ مَكْنِ، زَانِكِهٗ دَرِ اَن رُوْزِ اَزَلِ

تَو چِهٖ دَانِي، قَلَمِ صُنْعِ بِنَامَتِ چِهٖ نُوشْتِ. ۸

تكيه كردن طابقمقدر تكيه مكن طابقمه دييكدر. در ان روز ازل ان اسم اشارت بونده مقمقدر در روز ازل دييكدر. قلم صنع تقديري قلم كاتب صنع. بنامت با حرف صلح. نوشت فعل ماضى * محصول بيت عملكه اعتماد ايلمه انكچون كم روز ازنده قلم كاتب صنع نه بيلورسين اديكى نه يازدى. يعنى سعدادنى اشقيادنى يازدى كم نه بيلور. حاصلى اعتماد فضل اللهه در كثر عمله دكل.

K. a. بر عمل تكيه مكن خواجه كه در روز ازل

9.

حَافِظًا رُوْزِ اَجَلِ كَرِ بَكْفِ اَرِي جَامِي،

يَكْسَرِ اَز كَوِي خَرَابَاتِ بَرْنَدَتِ بَبَهَشْتِ. ۹

روز اجلدن مراد روز انقطاع حياتدر. يكسر بر كزدن بر اوغوردن دييكدر. برنات با ورا وداال مفتوحه ايله وقاء خطابله فعل مضارع مخاطبدر. به هاء رسميله حرف

دین اسلام سایر دین کبی دکل که صلوة و عبادت بر یره مخصوص اوله وغیری یرده جائز اولمیه بلکه هر یر که طاهر اوله عبادتہ قابلدر مسجد اولسون میخانه اولسون نتکم شاعر بیورز. بیت * که معتکف دیرم وکه ساکن مسجد * یعنی که ترا میطلبم خانه بخانه * ودخی شاعر بیورز. بیت * هر جا که روم جمال تو می بینم * ای دوست ازان سبب شدم هر جایی *

همه جانانهء عشقست — S. C. b.

5.

نہ من از خلوت تقوی بدر افتادم و بس:

پدرم نیز بهشت آبد از دست بهشت. ه

بعض نسخه ده خلوت یرینه خانه و بعض نسخه ده یرده دوشمش. خلوت تقوی اضافتی بیانیه در. و بس واوونصکره بس انجق معناسنه در. بهشت آبد بهشتده بانک فتکی وکسری جائز جنت دیبکدر. بهشت با حرف تاکید افعاله داخل اولان باء مفرده مکسور اوقنور انجق صلیوپردی دیبکدر یعنی ترک ایلدی. پدردن مراد حضرت ادمدر که جنتی براغوب بو عالم سفلییه دوشدی * حصول بیت خلوت و تقوادن طشره همان بن دوشدم. یعنی صلاح و تقوادن صکره رند باده نوش همان بن دکلم. بلکه حضرت ادم دخی بر عصیان سببیله جنت ابدی بی الدن صلیوپردی یعنی ترک ایلدی.

K. a. — (vergl. Comm.) — از خانهء تقوی

6.

سر تسلیم من و خشت در میکدها:

مدعی گر نکند فهم سخن، گو: سر و خشت. ۶

سر تسلیمدن مراد کمال تسلیمه باش قومقدر. خشت بونده کرپجدر. واو معیت معناسنی افاده ایدر نتکم سابقا بیان اولدی. در میکدها میخانه لر قپوسی. مدعیدن مراد بونده خصمدر. سر و خشت بونده ده خشت کرپج معناسنه در * حصول بیت بنم تسلیم باشی میخانه لر قپوسنک کرپجنی یصدق ایگوب یصلاندق ائدن ایرلمرز. حاصلی باده ذوقنی فلکه ویرم. اگر مدعی بو سوزک معناسنی فهم ایلیمزه اگا دی باشک کرپجه اور نتکم رومده باشین طاشه اورسون بلدیکندن قالمسون دیرلر.

K. a. — و خاک در —

عملیله جزالنور پس بزم صالح و طالح اولدیغیزدن سکا نه فائده وار نه زیان. تو برو خود را باش ترکیبناک معناسی یوری کندیکچون اول ایشنه مشغول اول دینلر اصابت ایلمدیلر.

(و گر بد statt) — اگر بد — K. a.

3.

نَأْمِيدَم مَكْنِ اَز سَابِقَهء لُطْفِ اَزَل:

تو چه دانی که پس پرده که خوبست و که زشت: ۳

ناامیدم مکن بنی مایوس ایلمه. از سابقهء لطف ازل سابقه بونده مقدر رحمتک صفتیدر رحمت سابقه دیمکدر. لطف ازل تقدیر کلام لطف ازل خدادر دیو مشهور حدیث شریفک مضمونه اشارتدر کما قال الله تعالی فی الحدیث القدسی انی انا الله سبقت رحمتی علی غضبی. تو چه دانی سن نه بیلورسن استفهام انکاریدر یعنی بلمزسن دیمکدر. که پس پرده که بونده معنای استفهامی بیاندر. پس بونده ارد معناسنه در پرده اردنده دیمکدر عالم غیبدن تعبیردر. پس پرده و غیب دیدکمز بزه کوره در والا خدایه نسبت پرده و غیب اولمز اکا اضافتله هیچ کزلی یوقدر هپ اشکاره در. ایکی پرده که لفظی من استفهامیه معناسنه. خوب وزشت جمعی تضاد قبیلندندر خوب مرحوم و مغفور وزشت مردود و مطرود معناسنه در یعنی خدا قتنده مقبول کیم و مردود کیمدر سن نه بیلورسن دیمکدر * محصول بیت ای زاهد اللهم ازلی لطفنک رحمت سابقه سندن بنی ناامید و مایوس ایلمه زیرا سن نه بیلورسن که الله تعالی قتنده مقبول کیم و مردود کیمدر جائزدر که بز رندلقدن توبه سببیله مقبول و سن غرور زهدله مردود اوله سن.

— سابقهء روز ازل — K. a.

— که درین پرده — K. b.

4.

هَمِه كَس طَالِبِ يَارَنْدِ، چِه هُشْيَارِ چِه مَسْت:

هَمِه جَا خَانَهء عِشْقَسْتِ، چِه مَسْجِدِ چِه كُنِشْت: ۴

محصول بیت هر کسه یارک طالبیدر ایق نه سرخوش نه هر یر خانهء عشقدر مسجد نه کلیسا نه. هر عاقل و لایعقل یارک طالبیدر یعنی صالح و طالح اولنلرک جمله سی طالبدر و مسجد و کلیسانک خانهء عبادتدر هر گوشه سی. مسجد و دیدرک حاصلی

قبیلندند. مکن نهی مخاطبدر ایلمه دیمکدر. پاکیزه سرشت پاکیزه و پاک بر معنایه در اری دیمکدر طاهر معناسنه. سرشت خلقت معناسنه. پاکیزه سرشت وصف ترکیبیدر. زاهدی پاکیزه سرشته وصف تعریض طریقله در مراد عکسیدر یعنی مهمل سرشت زیرا رندلره عیب ایلمر خواجه ایسه کندینی ادعاء رندلردن عد ایلمر. که حرف علتدر. دگران دالك کسريله وکاف عجمينک فتخيله دکرک جمعیدر غیر دیمکدر دیکرده دیرلر یایله. نخواهند نوشت نخواهند نفی مستقبیلدر خواهیدنندن دیلمزله دیمکدر. نوشت فعل ماضیدر مضارعه مقارن اولمغله مصدر معناسی ویریلور. نخواهند نوشت یازمیسرلردر دیمکدر * محصول بیت ای پاک یارادلشلی زاهد رندلره یعنی باده نوشلره عیب ایلمه زیرا غیرلرک کنهانی سنک اوزرینه یازمیسرلر نتمک بو معنا منصو صدر قوله تعالی ولا تزر وازرة وزر اخرى.

C. b. — که گناه دگران —

K. b. — که گناه دگری (vergl. Comm.)

2.

مَنْ أَكْرَمٌ نَيْكَمٌ وَ تَرَّ بَدٌّ، تُو يَرُوْ خَوْد رَا بَاشْ؛

هَر كَسِيْ اَنْ دِرُوْد عَاقِبَتِ كَارِ كِه كِشْت. ۲

بروده با تاکید ایچوندر و برو امر مخاطبدر کیت دیمکدر. خود را باش تقدیر کلام خود را مشغول باش ضرورت ورنیچون حذف اولمشدر کندی مصلحتنه مشغول اول دیمکدر. باش امر مخاطبدر باشیدنندن اول دیمکدر. کسی یا وحدتیچوندر. درود دالك کسری ورائک وواوک فتحة لریله فعل مضارعدر درویدنندن بغدادی وارپه پچمک معناسنه. کشت بونده کاف عربینک کسری وشینک سکونیه فعل ماضیدر کشتن دن اکدی دیمکدر. اصلنده لفظ مشترکدر اسمله فعل مابیننده اسم اولنجه ایکی معناده مستعملدر بریسی اکین معناسنه نتمک حضرت مولانا جامی بیورر. بیت * یاغت چشم از نم خلل تا در تو تخم مهر رست * خانه ویران شد زباران کرچه خرم کشت کشت * بریسیده تارله معناسنه نتمک اصفی بیورر. بیت * خر تخم مهر قابل کشت دلم نبود * رویت زقطره های عرق اب ودانه داد * کارله کشتک جمعنده ترادف شکل وار زیرا کارده کشت معناسنه کلور که سابقا مولانا جامینک بر بیتنده ذکر اولمشدی. بیت * بکشت کار جهان دل مبند کاخر کار * زکشت مات شود شاه عرصه شطرنج * اما بونده یعنی خواجه ذک بیتنده ترادف طریقله واقع اولمش بلکه بونده کار امر معناسنه در عاقبت الامر دیمکدر * محصول بیت زاهده خطاب ایدوب بیورر که بن اگر ایو واکر یرامزم یعنی اگر صالح واکر طالحم سن نه استرسین بندن وار کندو هرکس اکدیکیین پچر. حاصلی هر کسه کندی

11.

دَلش بَنالَه مِيازار و خَتَم کُن حَافِظ،

کِه رَسْتگاریء جاوید دَر کَم آزارِیست. ۱۱

نالَه اسمدر ایکلدی معناسنه. میازار نهی مخاطبدر ازایدندن همزه یایه قلب اولمشدر سابقا بیان اولان وجه اوزره. ختم کن تمام ایله دیمکدر یعنی نالکی اوزاتمه دوکت دیمکدر. که حرف تعلیلدر میازاره. رستکاری رستکار عربجه مفلح دیمکدر اهل فلاح وصلاح معناسنه. رست اسمدر رستن دن وکار ادات فاعلدر جی معناسنه کردکار وپروردکار وستمکار قبیلندندر ویا حرف مصدردر. جاوید ابدی دیمکدر جاودانده دیرلر. کم آزاری کم اکسک دیمکدر اما بویله یرلرده ترک کلیدن عبارتدر هیچ اولمامق معناسنه مثلاً کم کوهیچ سویلمه وکم کن هیچ ایلمه دیمکدر وقس پس کم آزاری ازارسلق دیمکدر * محصول بیت کولنی ناله ایله انجتمه و ختم ایله. یعنی نالهء اوزاتمه دوکت. ای حافظ زیرا ابدی صلاح کلیا ترک ازاردنه در. حاصلی ابدی فلاح و نجات هیچ بر شیء انجتمه ده در وعلی الخصوص جانانی.

C. a. $\bar{w}$ fehlt vor ختم.

S. I. p. 162. — B. p. 26. — C. p. 27. — H. I. p. 401. — K. p. 87. Es fehlt Beit 40. Die übrigen in folgender Reihe: 1—3. (Beit.) 9. 4—6. 8. 7. 41.

Beit 3, b.

نه بسته اند در توبه حالیا برخیز
که توبه وقت گل از عاشقی ز بیکاریست

59.

بجر رمل — — — — — ، — — — — — ، — — — — — ، — — — — —

4.

عَیْب رِنْدان مَکْن ای زاهدِ پاکیزه سِرْشْت،

کِه گُناهی دِگْران بَر تو نَخواهند نُوشْت. ۱

بعض نسخه ده که کناهی دکری واقع اولمش اما رندان جمعنه دکران مناسب اولدیغیچون بونی اختیار ایلدک. عیبک رندانه اضافتی مصدرک مفعولنه اضافتی

ثانی‌یه مرهوندن. عروج بر یوکسک یره چقمقدر. فلک سروری اضافتی بیانییه در ویا حرف مصدر. بدشواری با مع معناسنه دشوار کوچ یعنی مشکل معناسنه در ویا حرف مصدر در * موصول بیت جانانی استعظام ایدوب بیورر سنک اشککه ایرشمک مشکل اولور. یعنی استانکه ایرشمک مشکلدن. بلی سرورلک فلکنه چقمق کوچدن. یعنی کبرا و عظاما مقامنه واصل اولمق مشکلدن هرکسک مقدوری دکلدن. حاصلی سنک استانکه ایرشمک سرورلک فلکنه عروج واسمان سعادتیه صعوددن.

9.

سَکَرِ گِشْمَهٗ وَصَلَشِ بَخَوَابِ مِی دِیْدَمِ؛

زَهی مَرَاتِبِ خَوَابِی کِه بِه زِ بیدارِیْسْت. ۹

گرشمه لغتده کوزله و قاشله اشارته دیرلر. گرشمنک وصله اضافتی مصدرک مفعوله اضافتیدر ویا فاعله. شین ضمیر جانانه راجعدر. بخواب با ظرف ایچوندن خواب بونده دوشدر. میدیدم می ماضی اولنده حکایت حال افاده ایدر. زهی ادات تحسیندر و کاه فعل تعجب معناسنه مستعملدر زهده یاسز اولیجق بویله در. مراتب خوابی اضافتی لامیه در ویاسی وحدتیچوندن. که رابط صفت. بیداری بیدار صفت مشبهه در یقظان معناسنه اویانق دیمکدر یا مصدریه در * موصول بیت سحر وقتنده دوشده جانانک وصلنه اشارت ویا وصلنک اشارتنی کوردن نه خوشدر بر دوشک مرتبه لری که یکدر اویانقلغندن. یعنی بر دوشکه انده وصاله اشارت اوله اول اویانقلغندن یکدر که انده وصاله ایما و اشارت اولمیه. حاصلی وصلت صفا و برر دوشده ایسه ده.

10.

جَفایِ دُوسْتِ بَغایِیْتِ رَسیدِ، و مِی تَرَسَمِ

کِه اِنْتِهائی جَفایِ اِبْتِدائی بیزاریْسْت. ۱۰

جفای دوست مبتدا رسید خبری. بغایت رسیده متعلقدر مفعولیه غیر صریحه. ومی ترسم واو حالیه در. که حرف تعلیل ویا حرف بیان. انتها غایتدر ترکیه اوج معناسنه در. بیزاری بیزار صفت مشبهه در بری معناسنه یا مصدریه در * موصول بیت دوستک جور و جفاسی نهایته واردی. یعنی حددن اشدی. حال بو که قورقارم جفانک غایتی و پیاپانی بیزارلغک ابتداسیدر. یعنی غالبا بندن بیزاردن که بنی اوصندرمق ایچون زیاده جفا ایلمکده در اما بیک جفا دخی ارتسه بن اندن فراغت ایلمم. بیت * بیک جفا کورسم ای صنم سندن * بو نه سوزدر که اوصنم سندن *

دلداریه اشارت اولمق جائز و مذکور اسباب حسنه اولمق جائز. کار و بار ایش کوچ معناسنده استعمال ایدرلر حاصل یاره اتباع قبیلندندر. دلداری دلدار وصف ترکیبیدر داریدندن کوکل طوتیجی معناسنه اما اصطلاحده کوکل اله کتوریجی یعنی خاطره رعایت ایدیجی معناسنده مستعملدر یا حرف مصدر * محصول بیت کوزللك جمالی یعنی کوزللك مذکور اسبابله دکلددر بلکه بو دلدارلق کارنده یعنی خاطره رعایتنده بیک نکته وار. یعنی رعایت خاطر انواع وجهله اولور که عاشقک قلبنی جذب ایلمین اولدر. یاخود بو اسباب حسنده دلدارلق ایشی کوکل اله کتورمک بیک درلیدر. و جائزدر که کار و بار دلداره مضاف اولمیوب موقوف اوقنه و حاصل معنا بو کار و بارده دلدارلق هزار نکتهدر یعنی کار و بار عشق و محبتده دلدارلق بیک نکتهدر. حاصلی جمال مذکور اسبابه منحصرد کلددر بلکه حسن خلق و انواع دلدارلق مذکور اسبابه ضم اولمق کرک که ارباب عشقک کوکلنی فریفته ایلیه. بیت * پس نکته غیر حسن بیاید که تا کسی * مقبول طبع مردم صاحب نظر شود *

— نه حسنت و زلف — C. a.

7.

قَلَنْدَرَانِ حَقِيقَتِ بَنِيْمِ جَوُّ نَخْرَنْدِ

قَبَايِ اَطْلَسِ اَنْكَسِ كِهْ اَز هَنْرِ عَارِيْسْتِ. ۷

قلندراندن مراد هجرداندر نتکم بعض نسخهده برهنهگان دوشمش. بعض نسخهده حقیقت یرینه طریقت واقع اولمش مقصود بردر. نیم جوه مضافدر. نخرند نفی مستقبل خریدندن صاتون المزلر دیمکدر یعنی اعتبار ایلمزلر. قباي اطلس اضافتی بیانیهدر. عاری یای اصلیه ایله چپلاق دیمکدر * محصول بیت حقیقت هجردلری یعنی اهل الله یارم اریهیه المزلر اول کمسهنک اطلس قفتاننی که هنردن چپلاق اوله یعنی خالی اوله. حاصلی معرفتسزلری اهل معرفت هیچه صیمز هر نقدر که افر تماشدرله متحلی و متزین اولولسهلر.

K. a. — روندگان طریقت بنیم (vergl. Comm.)

8.

بَاسْتَانِ تَو مُشْكِلِ تَوَانِ رَسِيْدِ: آری

عُرُوجِ بَرِ قَلْكَ سَرَوْرِيْ بَدْشَوَارِيْسْتِ. ۸

تَوَانِ تواند معناسندهدر. اول سبیدن رسیدن معناسندهدر. آری لفظی مصراع

4.

خَيَالِ زُفِّ تَوِ يُخْتَنَ نَه كَارِ خَامَانَسْتِ.

که زیر سلسله رفتن طریق عیار است. ۴

خامان خامک جمعیدر ناپخته معناسنه. زیرالت معناسنه. سلسله زنجیر. عیاری عیار مبالغه ایله اسم فاعلدر هر شئک عیارین الجی یعنی مبصر یاء مصدریه در * حصول بیت سنک زلفک خیالنی پشرمک یعنی زلفکه گرفتار اولمغی تخیل ایلمک خاملر و ناپخته لر ایشی دکل زیرا زنجیره گرفتار اولوب زنجیر التنده یورمک عیارلر ایشیدر بونلر واحمقلر ایشی دکلدر زیرا بون واحمق وهام اولور کندوی و رطه یه دوشورمز. بعضلر دیدیلر که عیارلرک باشقه طریقی واردر مشائخ طریقی کبی پس اول طریقه و سلسله یه عیار اولوب فننده ماهر اولمیان داخل اولمز.

5.

لطیفه ایست نهانی که عشق ازو خیزد.

که نام آن نه لب لعل و خط زنگاریست. ۵

لطیفه بر موصوف حدوفک صفتیدر تقدیر کلام حالت لطیفه. نهانی کزلی مخفی معناسنه. که رابط صفت. خیزد لغتده قالمقار دیمکدر خیزیدنن اما بونده پیدا و ظاهر اولور دیمکدر. که رابط صفت بعد صفت. لب لعل قمری دودق تشبیه طریقله. خط زنگاری تازه صقلی شعرا گاه خط یعنی یازی یه و گاه تازه سبزه یه تشبیه ایدرلر که رنگده سبزه یه قریبدر. زنگاریده یا نسبت ایچونددر * حصول بیت بر کزلی حالت لطیفه در که عشق اندن ظاهر اولور که شیرین لطیفه نك ادی قمری دودق و خط سبز دکلدر. یعنی عاشق کولکنی قاپوب جذب ایلین خط و خال و لب لعل دکلدر بلکه ان دیدکلری حالتدر که اسباب جمعندن هویدا اولور نتکم شاعر بیورز. بیت * دلبرده مران ان اولور اندام دکلدر * کیفیت اولور می ده غرض جام دکلدر * بعض نسخه ده ازو خیزد یرینه ازان خیزد دوشمشدر پس ایکی مصرعه بیله ان لفظنی ایراد ایلمکده ایهام طریقیله لطیفه وار فتدبر.

6.

جَمَالِ شَخْصِ نَه چَشْمَسْتِ و زُفِّ و عَارَضِ و خَالِ:

هزار نکته در این کار و بار دلداریست. ۶

بو بیت بیت سابقی مبیندر. در این در ظرف ایچون این اسم اشارت کار و بار

امره علتند. زاریم زار ذلیل و حقیر عاشقه صفتدر و مضاف الیه در اضافت بیانیه ایله. و کار ما و او حالیه در. زاری زاریدن اکلیمک در زاری اکلدی دیمکدر. معلوم اوله که زارله زاری لفظلری مابیننی اکثر اهل فرس کچیننلر فرق ایلمز حتی مرغزارله مرغزار مابیننی تشخیص ایلیمک قصد ایلدکلری یرده خطا ایلدیلمر (دقائق الحقائق) * محصول بیت ای بلبل اکر بنمله یارلق ویولداشلق هواسی واریمسه ایگله و فریاد ایله زیرا بز ایگیمز بیله عاشق زار و ذلیلز و ایشمز ایگلدیدر. یعنی سن کله عاشق و بن جانانه عاشق عاشقک ایسه حالی فریاد و فغاندر پس اکر بکا یار ایسک بیله فریاد و فغان ایدهلم.

2.

دَر آن زَمینِ کِه نَسیمی وَزَن زِ طَرَهٗ دوست

چِه جای دَم زَدَن نَافهایِ تاتاریست ۲

وَزَن فعل مضارع و زیدندن یعنی یل اسر دیمکدر. دَم زَدَن لغتده صولومقدر اما اصطلاحده تنفس و تکلم ایلیمکدر. نَافهایِ نَافه نَک جمعیدر مسک کوبکی دیمکدر. تاتاری تاتار صنف مشهورک اسیدر یا حرف نسبت * محصول بیت اول یرده که جانانک طره سندن بر نسیم اسر. یعنی بوی طره جانان ظهور ایدر. تاتاره منسوب نَافه لَک تنفسنه نه هلدن. یعنی اول مقامده اول تنفس ایلیمکه لائق دکل. حاصلی بوی نَافه یه اعتبار یوقدر.

در آن چمن که — K. a.

3.

بِیَار باده، کِه رَنگین کُنیم جامهٗ زَرَقْ؛

کِه مَسْتِ جامِ غُروریم و نام هُشیارِ یست. ۳

بعض نسخهده زرق یرینه دلق واقع اولمش خرقة معناسنه صوفیلره تعریضدر. جامهٗ زرق اضافتی لامیه در استعاره طریقیله. که حرف تعلیل ایکی یرده بله. جام غرور اضافتی بیانیه در. مستک جام غرور ترکیبینه اضافتی لامیه در. هشیاری هشیار هوشیاردن مخفدر ایق دیمکدر یا حرف نسبت * محصول بیت خطاب عام طریقیله باده کتور که ریا خرقة سنی رنکلیه لم زیرا غرور باده سنک مستی ایز اما ادمز هشیاره منسوبدر. یعنی بز مست غرور اولوب ادمز هشیار اولمق ریا خرقة سندن ناشیدر ایمدی بو خرقة یی باده ایله رنکلیک کرک که بو ایکی صفتک ازاله سنه سبب اوله.

K. a. (vergl. Comm.) — جامهٗ دلق

صافیسی در دامیزدر یعنی صفا و ذوقی بلا و محنتله قارشقدر. فلکی باشی اشغه بر کوبه تشبیه ایلدی. حاصلی عالمده صفا کدرسز و بال بلاسز وکل دکنسز اولمز زیرا هر شتک ضدی یانندن منفک اولمز.

— دردی امیزست K. b.

7.

عراق و فرس گرفتنی بشعر خوش، حافظ:

بیا که نوبت بغداد و وقت تبریزست. v

عراقدن مراد بونده عراق عجمدر که اصفهاندر. و فارسدن مراد شیرازدر * محصول بیت ای حافظ عراق و فارسی کوزل شعرله تسخیر ایلدک کل که بغدادی تسخیر نوبتیدر و تبریزی فتح ایلدک وقتیدر. عراق و فارس و بغداد و تبریز جمعی مراعات نظیر قبیلندندر. حاصلی تمام عالمی لطیف شعرکله مسخر ایلپورسین دیمکدر.

— بشعر خود حافظ K. a.

(فرس statt) فارس S. B. C. K.

S. I. p. 160. — B. p. 26. — C. p. 26. — H. I. p. 100. — K. p. 85. Die Beits in folgender Reihe: 1—4. 6. 5. 7.

58.

بحر هجته — — — — —

1.

بنال بلبل اگر با منت سر یاریست.

که ما دو عاشق زاریم و کار ما زاریست. ا

بنال امر مخاطبدر. بلبل منادی حرف ندا محذوفدر. نا منت با مصاحبت ایچوندرا تا خطاب. سر بونده سودا وهوا و محبت معناسنهدر. یاری یار یولداش ویا حرف مصدر. که

5.

سِپْهَرِ بَرَشْدَه پَرُويزَنِيسْتِ خُونِ اَفْشَانِ،

كِه رِيْزَه اَش سَرِ كِسْرِي وَ تَاجِ پَرُويزَسْتِ. ٥

سِپْهَرِ سِيْنِكِ و بَاءِ عَجْمِيْنِكِ كِسْرَه لَرِيْلَه فِلْكَدَرِ. بَرَشْدَه بِرِ حَرْفِ اسْتِعْلَا شْدَه رَفْتَه مَعْنَاْسَه بِرِ تَرْكِيْبِي اَيْلَه مَرْتَفَعِ دِيْمَكْدَرِ. پَرُويزَنِيْ بَاءِ عَجْمِيْنِكِ فَتْحِيْلَه اَلْكَه دِيْرَلَرِ يَآ حَرْفِ وَحْدَتِ. خُونِ اَفْشَانِ وَصْفِ تَرْكِيْبِيْدَرِ اَفْشَانِيْدَنْدَنْ قَانِ صَآچِيْجِيْ. بَعْضِ نَسْخَه دَه خُونِ پَالَا دُوشْمِشِ پَالَايِيْدَنْدَنْ سُوْرْمَكِ مَعْنَاْسَه مَثَلَا يُوْغُرْدِ سُوْرْمَكِ كَبِيْ كَبِيْ پَسِ خُونِ پَالَا قَانِ سُوْرِيْجِيْ مَعْنَاْسَه مَعْنَاْ لَازِمِيْسِيْ قَانِ دُوكِمَكْدَرِ. رِيْزَه اَش رِيْزَه دُوكَنْدِيْ مَثَلَا سَنَكِ رِيْزَه دِيْرَلَرِ طَآشِ دُوكَنْدِيْسَه اَمَا بُوْنْدَه اَلْكَدَنْ كَچْنِ نَسْنَه دَرِ. رِيْزَه دِيْدِيْكِيْ شَعْرَا فِلْكَيْ نَجْمَلَه غَرْبَالَه تَشْبِيْهَه اَيْلِمِشَلَرْدَرِ اَمَا اَلْكَه تَشْبِيْهِيْ مَشْهُودِ دُكَلْدَرِ. شِيْنِ ضَمِيْرِ پَرُويزَنَه رَآجَعْدَرِ رِيْزَه نَكِ اَخْرَنْدَه هَاءِ رَسْمِيْ اَوْلَدِيْغِيْچُونِ هَمْزَهءِ مَجْتَلِبَه اَيْلَه تَوْسَطِ اَيْلَدِيْلَرِ. كَسْرِيْدَه كَافِ عَرَبِيْنِكِ كِسْرِيْ وَفْتَحِيْ جَائِزْدَرِ وَرَايِيْ عَرَبِ مَفْتُوْحِ وَعَجْمِ مَكْسُوْرِ اَوْقُوْرِ خَسْرُوْ لَفْظَنْدَنْ مَعْرَبْدَرِ. عَجْمِ پَادِشَاهَلَرِيْنَه خَسْرُوْ دِيْرَلَرِ رُوْمِ پَادِشَاهَلَرِيْنَه قِيْصَرِ وَچِيْنِ پَادِشَاهَلَرِيْنَه فَعْفُوْرِ وَهَنْدِ پَادِشَاهَلَرِيْنَه رَاْيِ دِيْدُكَلَرِيْ كَبِيْ. اَمَا بُوْنْدَه كَسْرِيْدَنْ مَرَاذِ هَرْمَزِ بِنِ نُوْشِيْنِ رُوَاْنَكِ اَوْغُلِيْ دَرِ كِه اَسْمِيْ پَرُويزَدَرِ اَكْرَچَه ظَاهِرَا عَطْفِ تَغَايِرِ اِقْتَضَا اِيْدَرِ. وَجَائِزْدَرِ كِه اَوْلِ نَسَلَكِ هَرَبَرِيْ اَوْلَه وَجَائِزْدَرِ كِه نُوْشِيْنِ رُوَاْنِ كَنْدِيْ مَرَاذِ اَوْلَه * مَحْصُوْلِ بِيْتِ مَرْتَفَعِ فِلْكَ قَانِ صَآچِيْجِيْ بِرِ اَلْكَدَرِ كِه دُوكَنْدِيْسِيْ كَسْرِيْنِكِ كَلَه سِيْ وَپَرُويزَنِكِ تَآجِيْدَرِ. يَعْنِيْ فِلْكَ اَكْبَرِ وَاعَاظِمِ سَلَاطِيْنِيْ اَسْرَكْمَزِ بِيْ پَرُوَا اَوْلَدِيْرِ اَسَاْفَلِ وَاصَاغْرَه خُوْدِ نَه اَعْتَبَارِ. حَاصِلِيْ هَلَاكِ اَيْلِمَدَكِ نَه كَبِيْرِ قَالُوْرِ نَه صَغِيْرِ.

كِه قَطْرَه اَش — K. b.

6.

مَجُوْ عَيْشِ خَوْشِ اَزِ دَوْرِ وَآزْگُوْنِ سِپْهَرِ،

كِه صَافِ اَيْنِ سَرِ خُمِ جُمْلَه دُرْدَاْمِيْزَسْتِ. ٤

وَآزْگُوْنِ وَبَازْگُوْنِ زَاءِ عَرَبِيْلَه بَآشِيْ اَشَاغِيْ يَعْنِيْ تَرْسَنَه. صَافِ شَرَابِكِ اَوْسْتَنَه دِيْرَلَرِ صَافِيْ مَعْنَاْسَه. وَدَرْدِيْ يَآيِلَه وَبَآسَزِ التَّنَه دِيْرَلَرِ. دُرْدَاْمِيْزِ وَصْفِ تَرْكِيْبِيْدَرِ اَمِيْزِيْدَنْدَنْ صَافِ مَقَابِلِيْ يَعْنِيْ دُرْدِيْلَه قَارِيْشِيْجِيْ. حَاصِلِيْ بَآشِيْ اَشَاغَه اَوْلِيْجِكِ دُرْدَاْمِيْزِ اَوْلَمَسِيْ ضَرْوْرِيْدَرِ زِيْرَا دَرْدِيْ اَسْفَلَه مَآئِلْدَرِ * مَحْصُوْلِ بِيْتِ فِلْكَ تَرْسَنَه دُورْدَنْدَنْ كُوْزَلِ دِيْرَلَكِ اسْتَمَه. يَعْنِيْ فِلْكَدَه حَضُوْرِ وَصَفَايِلَه كَچْنِمَكِيْ طَلَبِ اَيْلِمَه. زِيْرَا بُوْ كُوْبِ بَآشَنِكِ

پنجه لری کبی اما بونده اوج مراد در. فتنه انکیز وصف ترکیبیدر انکیزیدندن فتنه قوپرچی معناسنه * محصول بیت بر صراحی باده وبر باده مصاحبی محبوب اگر الکه دوشرسه یعنی کیررسه عقلله ایچ که ایام فتنه قوپرچی در. یعنی پرهیز زمانیدر ایچکی زمانی نکلددر زیرا خمره محکم یساق وار ایچنی طاش کمیسنه قورلر حددن زیاده ایچنی مصرده ابوقر قلعه سنه نفی ایدرلر وکیمنی لیمانه کوندرلر. بعقل نوش دیمکدن غرضی یعنی باشکده ایکن مجلسدن قالح یوخسه طوطیلورسین.

K. a. گرت بدست افتد —

K. b. بعقل گوش که —

3.

در آستین مرقع پیاله پنهان کن،

که همجو چشم صراحی زمانه خون ریخت. ۳

استین يك. مرقع پاره پاره یمالی خرقة کی بعض هندیلر کیر. بونده مراد مطلقا صوفیلر خرقة سیدر. بونکله صوفیلره تعریض ایدر. چشم صراحی دن مراد اغزیدر که باده اندن دوکلور. خونریز وصف ترکیبیدر ریذیدندن قان دوکیچی دیمکدر * محصول بیت خرقة نك یکنده پیاله یی کیزله کمسه کورمسون زیرا صراحی کوزی کبی زمانه قان دوکیچیدر. حاصلی ایچدیکیکی کمسه یه طوپر مه که صوفیلری بدنام ورسوای ایدرسین. مراد مرایی صوفیلره تعریضدر.

4.

ز رنک باده بشوئیم خرقتها در اشک،

که موسم ورع و روزگار پرهیزست. ۴

بشوئیم بونده امر متکلم مع غیره در یویالم دیمکدر. ورع و پرهیز عطف تفسیریدر * محصول بیت باده رنکندن یعنی لکه سندن خرقة لر می کوز یاشی ایچنده یویالم. یعنی سلفده ایلدی کمز باده نوشلقله پشیمان اولوب توبه ایدوب اولقدر یاش دوکه لم که خرقة لرده اولان شراب لکه لری هپ ارنسون پاک اولسون. زیرا ورع موسمی و پرهیز زمانیدر. باده مرایی صوفیلره تعریضدر. بو غزل دلشادک سلطنتی زمانده دینلمشدر که خمره وسایر مناهیه بر مرتبه یساغ ایلمش ایدیکه سوزین طوتمیانی انواع عقوبتله قتل ایدردی.

K. b. باده بشوئید خرقتها از اشک —

بحر هجث - - - - - , - - - - - , - - - - - , - - - - -

1.

اَكْرَجَه باده فَرحِ بَخْش و باد كُله بِيَزَسْت.

بَبَانِكِ چَنَكِ خَوَرِ مَي، كِه نُحْتَسِبِ تِيَزَسْت. ۱

فرح بخش وصف ترکیبیدر بخشیدنن فرح بغشلیچی دیمکدر. کلبیزده وصف ترکیبیدر بیزیدنن بیختندن دکل بعضیلرک ظن ایلدیکي کبی. بحسب لغت چيچك اليجي معناسنه در اما اصطلاحده چيچك دوکيچی ديمکدر. خور نهی مخاطبدر بونده ایچمه معناسنه در می قرینه سیله. حَسَبِ حَسَبِ تَرَهيبِكِ اصلی بودر که عجمده اول بو فرقه ضاله یعنی قزلباش ملعون خروج ایلیمکسزین جیعا نهی منکر حَسَبِ ایلر مش مثلا تارک صلوتی و شارب خمری و زانییی و بالجمله اهل فسقی منکراتدن منع ایلین حَسَبِ ایش و حَسَبِ اورع و ازهد علمادان اولور مش نتکم سلطان حسین بیقرا زماننده میر حسین معیایی ایدی. تیز لغتده کسکین معناسنه در بونده یاوز مراددر * حَصُولِ بِيْتِ اکرچه باده فرح بغشلیچی در و باد چيچك دوکوب صاچیکیدر. یعنی بهارک وقتی و رونقیدر. ایمدی چنک و چغانه اوازیله شراب ایچمه که حَسَبِ حدتیدر و یاوزدر. حاصلی اکرچه باده ایچمه چنک زماندر لیکن حَسَبِ حدتندن امین اولمغیچون حَفِي اچمک کرک.

2.

صَراحی و حَریفی کَرْتِ بَچَنَكِ اُفْتَد.

بَعَقْلِ نِوش، كِه اَيَّامِ فِتْنَه اَنَكِيَزَسْت. ۲

صراحیده یا وحدتیچوندر. حریف ایکی معنایه کلور بریسی همپیشه یعنی هم صنعت و بریده باده مصاحبی. بیت * هلالی چون حریف بزم رندان شد بخوان مطرب * الا یا ایها الساتی ادر کاسا و ناولها * اما بونده محبوب مراددر نتکم اصفی شکایت نامه سنده بیورمش. بیت * نه قدح نوش حریفی که برنکامیری * رخ او لاله وکلرا همه شرمند کند * حریفدن بونده محبوب مراددر مصراع ثانی قرینه سیله. کَرْتِ کَر ادات شرط تا ضییر خطاب چنکه مصروفدر بچنکت تقدیرنده. حاصلی کر چنکت اُفْتَد تقدیرنده در. بچنکده با حرف صله. چنک لغتده پنجه در مثلا ارسلان و شاهین

اولمدیلر و اشیا هیولا و صورتدن مترکبدر دیدیلر ایکی جانبک اوله سی کتب حکیمه ده مسطور و مذکوردر. که حرف تعلیل. استدلالی بونده یا حرف تنکیردر و حدته ده قابلیت وارد * حصول بیت بوند نصکره جوهر فردک وجودنده شکم اولمز متکلمین مذهبی اوزره. یعنی جوهر فرد موجود ایمش. زیرا سنک دهانک بو نکته اوزره بر ایو استدلالدر و یا بر ایو اوله ایله استدلالدر. حاصلی سنک دهانک جوهر فردک وجودینه دلیل روشندر که خرده لکده جزء لایتجری حکمنده در.

— تو بدین نکته — K. b.

6.

مُثَرَّة دَانَد، کِه بَر مَا کُدَرِی خَوَاهِی کَرَد؛

نِیَّتِ خَیْرِ مَکْرَدَان، کِه مُبَارَک فَا لِیْسَتْ. ۶

مُثَرَّة مشتلق. کُدَرِی کذر اسمدر کذریدن کچمک معناسنه یا تنکیر ایچونددر. خواهی فعل مضارع مخاطب خواهیدن. کَرَد بونده کَرَدن معناسنه زیرا قاعده در که ماضی مضارعه مقارن اولسه مصدر معناسنی افاده ایدر. نِیَّت قصد معناسنه در. مَکْرَدَان نهی مخاطبدر دوندومه دیبکدر. که حرف تعلیل. فَا لِی یا وحدتیچونددر * حصول بیت مشتلق ویردیله که یانمزدن کذار ایده جکسین یعنی کچه جکسین بو بر نیت خیردر ایمدی نیت خیری دوندومه که بر مبارک فالدر. یعنی یانمزدن کچمکه نیت ایلمشسین بو مبارک نیتدر تغییر ایلمه.

7.

کَوِّهِ اَنْدَوَه فِرَاقَتِ بَسِجِه حِیْلَتِ بَکَشَد

حَافِظِ خَسْتَه کِه اَز نَالِه تَنَش چَوْن نَالِیْسَتْ. ۷

کَوِّهِ واوک ثبوتیله و سقوطیله طاغدر جبل معناسنه. اَنْدَوَه دخی واوک ثبوتیله و سقوطیله غصه معناسنه در. کوهک اندوهه اضافتی بیانیهدر. نَالِه ایکلدی. نَال قلم ایچنده کی بیاض تلله دیرلر یا تنکیر ایچونددر * حصول بیت سنک فراقک غصه سنی طاغنی نه هیله و فنله حافظ چکر که ناله دن انک تنی نال کبی ضعیفدر. یعنی طاغلرجه هجران یوکنه نیجه متحمل اوله بیلور که عشق و محبت دردندن نال کبی ضعیف و خیفدر.

S. I. p. 157. — B. p. 25. — C. p. 26. — H. I. p. 98. — K. p. 79. Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 4. 3. 5 — 7.

3.

می چَکد شیر هَنوز از لَبِ هَمچون شَکَرش،

گَرچِه دَر شیوَه‌گَری هَر مَره‌آش قَتالیست. ۳

میچکد فعل حالدر چکیدندن طملمر دیمکدر. شیر سود. هَنوز الان معناسنه. همچون چون تشبیه ایچوندر وهم تاکیددر. شکرشده‌کی ضمیر مذکور ماهه راجعدر. شیوه‌گری شیوه ناز معناسنه کر ادات فاعل در جی معناسنه اخرنده‌کی یا حرف مصدر شیوه‌جیلک دیمکدر. مَره کرپک. قتالی یا وحدتیچوندر * محصول بیت اول جانانک شکر کبی لذیذ لبندن الان اناسی سودی طملمر اگرچه شیوه وناز بابنده هر بر مَره‌سی عشاق هلاک ایلمکیچون بر قتالدر.

— در عشوه‌گری هر — K. b.

4.

ای که اَنکُشت‌نمائی بَکرم دَر همه شَهَر،

وَه که دَر کارِ غَریبان عَجَبتِ اِهمالیست. ۴

ای حرف ندا منادی محذوفدر ای آنکه تقدیرنده‌در. اَنکُشت‌نمائی وصف ترکیبیدر نمایندن پرمغله کوستریلیجی معناسنه. بَکرم با مع معناسنه‌در ویا ظرف ایچون. وه وواه ادات تحسر وغباندر. عَجَبت تا ضمیر خطاب. اِهمالی یا ادات تنکیر * محصول بیت ای اول جانانکه جمیع شهرده کرمده پرمغله کوستریلیجیسین یعنی کرمه مشهورسین واه که غریبلر ایشنده عجب اِهمالک وار. حاصلی هرکسه احسان و لطف اوزره‌سین اما غربایه اِهمال اوزره‌سین کانه که خواجه غرباندر.

5.

بَعْد ازینم نَبودَ شایبِه دَر جَوهرِ فَرْد،

کِه دَهان تو بَر آن نُکته خَوش اِسْتَدلالیست. ۵

ازینم اصلنده از اینم‌در وصله همزه ساقط اولمشدر. از من وعن معناسنه حرفدر این اسم اشارتدر قریبه میم ضمیر متکلم وحده‌در. بونده شایبِه شک معناسنه‌در. جوهر فرد جزء لایتجزی معناسنه‌در یعنی بر جزء‌در که هیچ تجزی‌یه فابل دکلدر. متکلمین اکا وجود ویردیلمر جمیع اشیا بو اجزادن مترکبدر اما حکما بوکا قائل

56.

بجر رمل — — — — —, — — — — —, — — — — —, — — — — —

1.

ماهَمَ اَيْنَ هَفْتَه شُدْ از شَهْر و بَكْشَمَ سَالِيَسْتِ:

حَالِ هِجْرَانِ تُو چِه دَانِي، كِه چِه مُشْكِلِ حَالِيَسْتِ ۱

ماهَمَ ماه بونده جاناندين كنائيتدر ذكر مشبه به و ارادهء مشبه قبيلندندر. شد بونده رفت معناسنده. سَالِي يا حرف وحدتدر. حال هيجران جواب سؤال مقدردر كه كانه كه سائل خواجهيه اعتراض ايلديكه يدي كون بر بييل مقداري نيچه اولور جواب ويرز كه فراقك وهيجرانك بر كوني بلكه بر ساعتِي بر بييلجه در دكل كه يدي كوني بوني چكن بيلور انجق بو جهندنندر كه تو چه داني بيورر * محصول بيت جانانم بو هفته شهردن كتدي ليكن بنم كوزمه بر بييلدر زيرا هيجرانك حالي بويله در سن هيجرانك حالني نه بيلورسن كه نه مشكل حالدر نتكم شاعر بيورر. ع * بكا بر يلجه كلور كرچه سكا دون كبيدر * يعني سويلدكم سوزك معناسني هيجرانك بليات وشدا يديني چكن بيلورسن كه چكيش اولاسن نه مشكل حال اولديغني نه بيلورسن. ماه وهفته وشهر وسال ذكرِي مراعات نظير قبيلندندر روز لفظني ده ذكر ايلسه اكل اولوردي.

2.

مَرْدَمَ دِيْدَه زِ لُطْفِ رُخِ او دَر رُخِ او

عَكْسِ خُوْدِ دِيْدِ و گُمانِ بُرْدِ، كِه مُشْكِينِ خَالِيَسْتِ. ۲

مردم لفظ مشتركدر اول جهندن ديدهيه اضافت ايلدي كوز بيكي ديمكدر. بعضيلر قتنده لفظان مترادفاندر پس اضافت بيانيه اولور. لُطْف بونده لطافت معناسنده. رُخ يكاقدرد كاه اولور كه يوز معناسنده مستعملدر. خُوْد كندي ديمكدر. گمان برد گمان بردن سزمكدر گمان برد سزدي ديمكدر. مشكين يا نسبت ونون تاكيد ايچوندر. خال بك * محصول بيت كوز بيكي اول جانانك رخنك لطافت ونزاكتندن انك رخنده يعني جانانك رخنده كندي نظيريني كوردي و مشكين خال ظن ايلدي. يعني جانانك ائينهء روينده مردم ديده كندي عكسني كورروب رخنده بر مشكين خال سزدي اول عكسي.

— گمان كرد كه — K. c. b.

ضمير خدايه راجعدر معناه بنده يهده اعتبارده مقيد اولمق جائز. اعتبار بونده معتبر معناسندهر يعنى مصدر مفعول معناسندهر. عفو مصدردر عفا يعفودن يعنى نصر بآبندن بر كمسه نك كناهني ترك ايدوب عقاب ايلمكه ديرلر. رحمت اسر كمكدر. امرزگار امرزيدندن يارلغيچي غفار معناسنه. كارادات فاعلدر جي معناسنه كردن كار كبي وپروردن كار كبي كردن وپروردندن * حصول بيت بنده نك غفلت وخطاسي اكر الله قتنده معتبر دكلسه پس اللهمك رحمت وعفوينك معناسي ندر. يعنى عبادك جرائم وخطاسي حيز اعتبارده اولمه الله عفو وعفور ورحيم صفتلريني اسناد ايلمك نه فائده سي اولوردي بو صفتلري ايسه خدايه اضافت ونسبت ضروريدر كه نصله ثابت اولمشدر. پس بنده نك ذنوبنه اعتبار واريمش. ايمدي طاغلرجه كناهمز اولورسه بو صفتلره اعتماد ايدوب موجودر كه كناهلرمزي هو وعفو ايليه. حاصل بو تقديره لازم بونر كه كناهي اولميانه غفران اولميه نتكم بوني نعت رسوله بيورر. بيت * سنك شفاعتك اميدي چون ايرر ميكن * كناهكار اودر كه يوقدر انده كناه *

— بنده چو گيرند اعتبار K. a.

— رحمت پروردگار چيست K. b.

8.

زاهد شراب گوثر و حافظ پياله خواست.

تا در ميانه خواسته گردگار چيست. ۸

زاهد و حافظ خواست لفظنده تنازع ايلديلر پس برپسييله عمل ايدوب برپسینه اعتماد ايدورر. تا بونده عجباً معناسندهر. ميانه عربيده وسط معناسندهر سينك فتكيله يعنى بر شتك ايكي اورطه سي. خواسته بونده مطلوب معناسندهر. كردن كار فعال معناسندهر كردندن كافك فتكيله پروردن كار پروردندن اولديغي كبي. خواسته نك كردن كار اضافتي اسم مفعولك قائم مقام فاعلنه اضافتي قبيلندندر * حصول بيت زاهد گوثر شرابن و حافظ پياله يي استدي. ذكر محل و ارادهء حال قبيلندندر يعنى عشق و محبت شرابني. عجباً بو ايكسنگ اراسنده خدانك مطلوبي ندر. يعنى زاهدك مطلوبيبيدر مقبولي يوخسه عاشقكميدر.

S. I. p. 455. — B. p. 25. — C. p. 26. — H. I. p. 97 es fehlt das 4. Beil. — K. p. 78.
Die Beilts in folgender Reihe: 1. 4. 2. 3. 6. 5. 7. 8.

5.

مَسْتَوِرٌ وَ مَسْتٌ هَر دُو چُو از يَك قَبِيلَه اَنَد،
 مَا دِل بَعِشْوَه كِه دِهِيْم، اِخْتِيَار چِيَسْت. ه

مستوردن مراد اهل تقوی در یعنی صالح. قبیلہ بر اتادن متشعب و متفرق اولان اولان. جمعی قبائل کلور. عشوہ عینک فتکی و کسری جائز. لامعی چلبی منظومہ سنده بیورز. ع * عشوہ کوکل الدامق جلوہ صالمنقدرز * اما عجم اکثر ناز و شیوہ سده استعمال ایدر لکن بونده فن وضع مراد در. دھیم فعل مضارع متکلم مع غیره در دھیدن بونده ویرہ لم دیبکدر * محصول بیت صالح و طالح هر ایکسی بلہ چونکہ بر اتانک اولانیدر و بر اتادن متفرق و متشعبدر بز کوکلری کیمک شیوہ سده ویرہ لم اختیار ندر. یعنی جانب مختار تنغیسیدر. حضرت خواخه نک بو بیٹی صورت استفادہ واقع اولمشدر.

6.

رَازِ دَرَوْنِ پَرْدَه چِه دَانَد فَلَکِ خَمُوش
 اَي مُدَّعِي، نِزَاعِ تُو بَا پَرْدَه دَار چِيَسْت. ۶

راز کزلی ایش. درون ایچ معناسنه بر نسنه نک ایچروسی. چه داند نه بیلور یعنی بلمز. خموش امر مخاطبدر. مدعی بونده عالم کچنوب جاهلانہ وضع ایلینلردر. و بعضیلر دیدیلر که مدعی بونده اول کمسه در که کندوی عارف و موحد ادعا ایدوب حوانات عالی افلاک و نجومه اسناد ایدوب گاه شکر و گاه شکایت اظهار ایدوب غم چکر. نزاع چکشمکدر. پرده دار لغتده پرده طوتیجیدر اما اصطلاحده قپوجییه دیرلر. فلکه پرده دارلک اسنادی مجازادر زیرا فلک پرده در پرده دار حقیقه الله در که افلاکی صقلیوب حفظ ایلین اولدر * محصول بیت پرده ایچنده یعنی اردنده کزلی ایشی فلک نه بیلور سوس ایسم اول ای مدعی سنک پرده داریلہ نزاعک ندر. یعنی احوال و اطوار و حوادث روزکاری افلاک اضافت ایدوب انلردن گاه شاکر و گاه شاکی اولمق زیاده جهلدن ناشیدر افلاک و نجومک امور عالمده تاثیرین کوروب قبول ایلدیکمز تقدیرجه اللهک امریلہ در بونلرک بو تاثیرده اختیاری و استقلالی یوقدر دیبکدر.

7.

سَهْوٌ وَ خَطَايِ بَنْدَه گَرَش نِيَسْت اِعْتِبَار،
 مَعْنَى عَفْوٍ وَ رَحْمَتِ اَمْرٍ زَار چِيَسْت. ۷

سهو غفلت معناسنه در. خطا صواب مقابلی یعنی اکری بونده جرم مراد در. کرشده کی

پَيُونَدِ عُمَرِ بَسْتَه بَمَوئِيسْت، هوش دار؛

عَمَكُوَارِ خُوِيَشِ باش، غَمِ رُوژگارِ چِيَسْت ۳

پيوند اولشق. بموئی با حرف مصاحبت ویا حرف وحدت. هوش اوص یعنی عقل دار امر مخاطبدر داریدنندن عقلی اویار دیچک یرده استعمال ایدرلر یعنی عقلی جمع ایله دیمکدر. عَمَكُوَارِ وصف ترکیبیدر غم ییچی معناسنه. خُوِيَشِ وَاوِ رسميله بونده کندی دیمکدر. باش امر مخاطبدر باشیدنندن اول دیمکدر. غَمِ رُوژگارِ اضافتی لامیه در یای بطنی تقدیرنده * محصول بیت ایام عمرک پیوندی واتصالی بر قیل ایله بغلیدر. یعنی عمرده دوام وثبات یوقدر سریع الزوالدر. عقلی اویار یعنی جمع ایله کندی نفسک غمین ییجیسی اول رُوژگارِ و زمانک غمی ندر. حاصلی ایام واوقات وارمنه غمین یمک که فلان ای کسوف یا فلان ای خسوف یا فلان یل قحط ویا فلان یل رخص اولور دیو غم چکمک عقلدن دکل.

مَعْنَى آبِ زَنْدَکَى وَ رَوْضَهٗ اَرَمِ

جُز طَرْفِ جُوِيَارِ وَ مَيِّ خَوْشَكُوَارِ چِيَسْت ۴

زنده کی معلوم اوله که هر کلمه نك اخرنده هاء رسمی اوله اکا یا یای نسبی ویا یای مصدری ویا الف ونون جمع لاحق اولسه هاء رسمیدن بدل بر کاف عحميله توسط ایدرلر زنده کی و بندکی وخواجکان و بندکان کبی. رَوْضَهٗ لغتده چمن در اما بونده باغچه مراددر ذکر حال و اراده محل طریقيله. اَرَمِ جنت باغچه لرینک برپسنگ اسیدر تحقیقی زیاده بیانده محتاجدر بوراسی محل دکل. جز غیر معناسنه. طرف رانک سکونيله طرفدن مخففدر رانک فتخيله. جُوِيَارِ لغتده ارمق کناریدر دیرلر اما بونک کبی یرلرده مطلق ارمقدر. خوشکوار خوش ایو معناسنه. کوار کواریدنندن سکمک مثلا طعام سکمک و شراب سکمک کبی * محصول بیت اب حیاتک وارم باغنک معناسی ارمق کناريله اعلا سکجی باده دن گیری ندر. لف ونشر غیر مرتب طریقيله. طرف جُوِيَارِ رَوْضَهٗ اَرَمِدِنِ وَ مَيِّ خَوْشَكُوَارِ اب زندکیدن کنایتدر یعنی جنت دیدکلری ارمق کنارى و اب حیوان دیدکلری می خشکواردن گیری دکلدر.

55.

بحر مضارع   - - - - - , - - - - - , - - - - - , - - - - -

1.

خَوْشْتَرِ عَيْشٍ وَ حُبَّتِ بَاغٌ وَ بَهَارٌ چِیْسْتِ.

ساقی کُجاستِ گُو سَبَبِ اِنْتِظارِ چِیْسْتِ ۱

خوشتر خوش بونده ایو معناسنه در. وتر تفضیل ایچون در. عیش عینک فتحیله دیرلک معناسنه در. اما عجم ذوق و صفاده استعمال ایدرلر. حُبت مصاحبت معناسنه در. باغ رومده باغچه دیدکلرینه عجم باغ دیرلر. بهار معطوفدر باغه. چِیست ده چه نک هاء رسمییی پایه قلب اولمشدر کیست لفظنده اولدیغی کبی. کجا قنده دیمکدر. کو خطاب عام. انتظار قتلنمقدر * محصول بیت باغ و بهارده حُبت و عیش ایلمدن یکرک ندر ساقی قنده در سویله انتظاره سبب ندر. یعنی بو فصلده عیش و عشرتی تاخیرک اصلی ندر *

K. a. — عیش حُبت — (5 fehlt)

2.

هَرِّ وَقْتِ خَوْشِ كِه دَسْتِ دِهْدِ مُغْتَمِّ شُمَارِ:

کَسِ رَا وَقُوفِ نِیْسْتِ كِه: اَنْجَامِ کَارِ چِیْسْتِ ۲

وقت خوش اضافتی موصوفک صفتنه اضافتی قبیلندندر. که رابط صفت. دست دهد ال ویرر معناسنه در. مغتنم اسم مفعولدر افتعال بابندن غنیمت معناسنه. شمار بونده امر مخاطبدر صای دیمکدر. کس کهسه دیمکدر. را تخصیص ایچونددر. وقوف مصدردر دخول وزنی اوزره علم معناسنه. که حرف بیان عدم وقوف بیان ایدر. انجام کار ایشک صوکی یعنی آخری * محصول بیت هر ایو وقت که ال ویرر انی غنیمت بل زیرا کیبسه عالم دکل که ایشک آخری و عاقبتی ندر. یعنی هر زمان و هر ساعت که ذوق و صفا ایله هرور ایدر انی اللهدن بر نعمت حساب ایله. یعنی فردانک حالنه ناظر اولمه. زیرا بر کهسه ایشک صوکنی یعنی ارته نک حالنه واقف دکل که نیجه کلور و نیجه کچر. بیت * غم نامده خوردن بنقدم رنجه میدارد * همان بهتر که با فردا کذارم کار فردا را *

8.

هزار عقل و آدب داشتَم من ای خواجه؛

کنون، که مَسْتِ خَرابَم، صَلای بی‌آدیست. ۸

خواجه بونده عزتلو و حرمتلو معناسنه. مست خرابم اضافه کچکین سرخوشدر. صلا مضاف اولمشدر بی‌آدییه اضافه مصدر الی مفعوله معناسنه ادبسرلکه صلا. یعنی عموماً ادبی ترکنه صلا زیرا مست و خراب اولندن هر نه ادبسرلکه که دیرسن کلور * حصول بیت ای عزیز بوندن اول عقل وادبم واریدی بنم اما شمدی که کچکین سرخوشم ادبسرلکه صلا. یعنی هر نه ترک ادب وار بندن کلور زیرا لایعقلم *

K. b. — مست و خرابم —

9.

بیار می، که چو حافظ مدام استظهار

بگریه سگری و نیاز نیم‌شبیبست. ۹

بیار می خطاب عامدر. که حرف تعلیل. چو حرف تشبیه. مدام دائم معناسنهدر. استظهار استفعال بابندن مصدر در بر شیی ارقه ایدینمک. با حرف صله. گریه اغلبه‌نک اسیدر خنده کولمه‌نک اسمی اولدیغی کبی. سگری یای نسیدر. نیاز عرض حاجت. نیم‌شبیبی یا نسیدر * حصول بیت باده کنور که دائم بنم ارقه‌لندیکم سحر وقتنده اغلبه‌در و نصف الیلده عرض حاجتمه‌در. یعنی باده ایچدیکم شو ایکی حاله کوره‌در و بو ایکی معنایه استظهارله‌در. یوخسه بونلردن غیری اللهه لائق عملم یوقدر که اکا طاینوب بو ایشه ارتکاب ایدم *

K. a. — حافظ مدام استغفار —

S. I. p. 154. — B. p. 25. — C. p. 25. — H. I. p. 95. — K. p. 88 hat 10 Beits in folgender Reihe: 1—4. (Beit.) 6. 7. 5. 8. 9.

Beit 4, b. حسن ز بصره بلال از حبش صکیب از شام
ز خاک مکه ابو جهل این چه بو العجبیبست

نور چشیدن مراد بونده مردم دیده در زیرا نوری و ضیایی اول کورر. مکر کانه معناسنه در. زجاج زانک ضمیله لغتده سرچهیه دیرلر قاروره معناسنه. ویا حرف نسبیدر. اما کحالر اصطلاحنده رطوبات عیندن بر رطوبتک اسمیدر. عنبی یاء نسبیله هم شرابدن کنایتدر وهم کوز پرده لرنندن بر پرده نک اسمیدر. معلوم اولکه الله تعالی کوزی یدی پرده ایله اوچ رطوبتدن خلق ایلمشدر اولکیسی پرده صلیبه اندنصکره مشیمیه اندن شبکیه اندن صکره رطوبت زجاجیه اندن جلیدییه اندنصکره پرده عنکبوتیه اندنصکره رطوبت بیضیه اندنصکره پرده عنبیه اندن قرینه اندن ملتحمه حانک کسرپله نتکم نظم ایلمشدر. قطعه * کرد افریدکار تعالی بلطف خویش * چشمت بهفت پرده وسه اب منقسم * صلب و مشیمیه شبکه زجاجی و پس جلید * پس عنکبوت و بیض و عنب قرن و ملتحم * پس خواجه بو بیتده بر رطوبتیلله بر پردهیه اشارت ایدوب بادهیه مردم چشمی حکمنده اجرا ایلدی که باده گاه پرده عنبیده در یعنی صقلمزدن اول و گاه رطوبت زجاجیه ده در مجلسه کلدکده * محصول بیت دختر رز جمالی یعنی شراب جمالی کویا که بزم کوزمزرک نوریدر که زجاجی نقابده و عنبی پرده در. یعنی گاه شیشه ایچکنده محفوظ و گاه عنب ایچکنده مستوردر. حاصلی شرابی بو ایکی حالتده کوزه تشبیه ایدر اول ایکی حالتده نهایتی پرده لردن برسپله و رطوباتدن برینک ذکرپله اکتفا ایلدی.

7.

دَوایِ دَرْدِ خَوْدِ اَكْنُونِ از آن مُفَرَّحِ جوی،

کِه دَرِ صَراحیِ چینی و شیشهءِ حَلَبیست. ۷

دوا درمان عربچه علاج دیرلر. درد اغریدر. خود کندی. اکنون شمدی. جوی امر مخاطبدر جویدندن استه دیمکدر خطاب عامدر. که حرف رابط صفت بالموصوفدر. چینی یا حرف نسبت. شیشهءِ حلبی حلبه منسوب شیشه دیمکدر. سلاطین عثمانیه دن اول حلبدن اعلی شیشه لر چقردی اصلده طرسوسدن پیدا اولوب حلبه کلوردی و حلبدن عالمه منشر اولوردی نتکم شیخ سعدی حضرتلری کلستانده اول معهود بازگانله بر کیچه شیخی جزیره کیشده کندی اوداسنه التسه کرک و صباحه دک پریشان سویلمدن شیخی اویوتماسه کرک انده دیر که و پولاد هندی بحلب و ابکینهءِ حلبی بیمن. بو دیدکلری فرنکدن شیشه چقمزدین اول ایش اما بو زمانده معتبر فرنکی صراحیدر * محصول بیت کندی دردیکه دوایه اول مفرحدن طلب ایله که چینی صراحیده در و شیشهءِ حلبیده در. یعنی باده که کندی زمانده بو ایکی طرفده اولمسی معتبر ایش.

ضد ایدی. شراردن مراد اذا وجفا وشرت ابو لهبدر. پس اندن حضرت متاذی ایدی کاه و بیگاه حضرتی رنجیده ایدردی. ایدی خواجه بیورر دنیاده دائما ذوق و صفا اولمز بلکه هر سوئجک عقبجکه بر محنت والمی اولور زیرا دنیا بو وجه اوزره مخلوقدر و خلقنی تغییر ایلکه قادر دکل.

از این چمن — K. a.

5.

بَنِيمِ جَوْ نَحْرَمِ طَاقِ خَانَقَاهِ وَ رِبَاطِ
مَرَا كِه مَصْطَبَه اَيْوَانِ وَ پايِ خُمِ طَنْبِيْسَتِ . ه

به نیم با مقابله ونیم یارم نصف معناسنه. جو ارپه. نَحْرَمِ فعل نفي مستقبل خریدندن ساتون الم دیمکدر. طَاقِ کمر. خَانَقَاهِ صوفیلر تکیه سی. رِبَاطِ رانک کسریلده اولی اوده لری. جمعی رباطات کلور. مَصْطَبَه جمیع نسخه ده صادیلده در اما مطرزی مقامات حریرینک اوتوزنجی مقامینک شرحنده سنله یازر بو عبارتله که المسطبة خان الغربا و فی المعجل المساطب الدکا کین حول المسجد الواحدة المسطبة. اما لغت اسامیده مَصْطَبَه جایگاه غربا دیمش صادله. اَيْوَانِ همزه نك کسریلده در اصلنده اما عجم فتحله اوتور. و بیوک چارداقده و شاه نشینلرده استعمال ایدرلر نتکم شاهدی لغتنده دیمشدر * چارده و زواره دی هم دخی ایوان * و تحفه حسامیده بیوک چارداقدر ایوان دیمش. طَنْبِيْسَتِ اختلاف ایلدیلر بعضیلر دیدیلر که یاسی حرف نسبتدر و بعضیلر اصلدر. یای نسبی دینلر دیدیلر طنابله یعنی چادر اپیلده قورلن سنه در چادر و چرکه و قره او کبی. ویای اصلیه ایله دینلر دیدیلر که اوکی اچق اودر که باغلرده و باغچه لرده یازن کولکلنیک ایچون یاپرلر. اما خواجه نك کلامندن اکلنن بودر که کندیلرینک مملکتنه مخصوص مقبول خانه اوله زیرا مقام مدحده واقع اولمش. پای خمدن مراد بونده کوب دیبدر * محصول بیت یارم ارپه یه ساتون الم خانقاهک و رباطک کمرینی. یعنی یاننده بونلر هیچ سنه دکل. بکا که مَصْطَبَه ایواندر یعنی ایوان مرتبه سنده در. و کوب دیبی خانه طَنْبِيْسَتِ یعنی طنبی حکمنده در. حاصلی بکا که مَصْطَبَه و ایوان و پای خم طَنْبِيْسَتِ خانقاهک و مدرسه نك و رباطک کمرینی هیچه الم دیمکدر. یعنی انلردن بونلردن مستغنی و فارغم. بیتده محتبل الضدین صنعتی واردن.

— طَاقِ وَ خَانَقَاهِ S. B. C. a.

6.

جَمَالِ دُخْتَرِ رَزِ نَوْرِ چَشْمِ مَاسْتِ مَكْرِ
کِه دَر نِقَابِ رُجَاجِي وَ پَرْدَهٗ عَنبِيْسَتِ . ۹

دختر رز شرابدن کنایتدر اصبه قزی دیمکدر اصلی اصبه دن متولد اولدیغیچون.

3.

سَبَب مَپْرَس كِه چَرخ از چِه سَفَلَه پَرَوَر شُد:

كِه كام بَخْشِي او را بَهانَه بي سَبَبِيست. ۳

سَفَلَه پَرَوَر و دُون پَرَوَر وصف تَرَكيبِيدَر الچق بَسليجِي دِيكَدَر. كام بَخْشِي كام بَخْشِدَه وصف تَرَكيبِيدَر مَراد بَخْش كَبِي مَراد بَغْشليجِي مَعناسَنَه. يا حَرَف مَصْدَر دَر * مَحْصُول بِيْت سَبَب صَوْرَمَه كِه فَلَكَ نَدَن الچق بَسليجِي اَوْلَدِي. يَعْنِي اَدَانِي پِي عَزِيْز اَيْلَدِي اِيوَلَرِي و عَزِيْزَلَرِي ذَلِيل اَيْلَدِي و اِيَلَر. زِيْرَا اَنَك مَراد بَغْشليجِلَنَه بَهانَه سَبَب سَزَلَكَدَر. يَعْنِي دَنِي يِي تَرْبِيَه اَيْلَمَكَه سَبَب لَازِم دَكَل هِمَان دَنِي و سَفَلَه اَوْلَمَق تَرْبِيَه سَنَه كَافِيَدَر. بِيْت * فَلَكَ بَمَرَدَم نَادَان دَهْد زَمَام مَراد * تُو اَهْل فَضْل و دَانَش هِمِيْن كِنَاهَت بَس *

4.

دَر اَيْن چَمَن گُلِ بِي خَار كَس نَجِيد آري:

چَرَاغِ مُصْطَفَوِي بَا شَرَارِ بُو لَهَبِيست. ۴

اَيْن چَمَنَدَن مَراد دَنِيادَر. كَل بِي خَار دَكْنَسَز كَل يَعْنِي نَقِيض سَز شِي. نَجِيد نَفِي مَسْتَقْبَلَدَر. آري اَلْف مَمْدُودَه اَيْلَه نَعْم اَوَد دِيكَدَر. چَرَاغِ مَوْمَك فَتِيلَه سَنَدَه يَانَش اَتَشَه دِيْرَلَر. مُصْطَفَوِي مُصْطَفَانَك اِسْم مَنَسُوبِيدَر يَعْنِي مُصْطَفَانَك شَرَف اِسْلَامِي و نَبُوت نَوْرِي. شَرَارِ اَتَشِ قَلْبِجِي مِي. اَب اَبِيْدَن مَخْفَدَر بُو اَبُودَن اَوْلَدِيغِي كَبِي اَبِيْنَك يَرِيْنَه اَبُودَه جَانَزَدَر. لَهَبِي لَهَبِ اَتَشِ يَالَكَنَه دِيْرَلَر. يا حَرَف نَسَبْتَدَر مُصْطَفَوِي دَه كِي كَبِي * مَحْصُول بِيْت دَنِيَا چَمَنَدَه كَمَسَه دَكْنَسَز كَل دُوشَرْمَدِي. اَلْبَتَه كَل قَنَدَه و اَزَايسَه بَر مَار مَقْرَرَدَر و قَنَدَه شَادَلِق و اَزَايسَه غَم عَقْبَتَجَه دَر نَتَكَم كَلَسْتَانَدَه بِيوَرَر. بِيْت * جُور دَشْمَن چَه كَنَد كَر نَكَشَد طَالِب دُوسْت * كَنَجِ و مَار و كَل و خَار و غَم و شَادِي بَهْمَنَد * كَنَجِ و مَار بِيوَرَدِيغَك اَصْل بُوْدَر كِه بَر مَالِي كِه دَفِيْنَه اَيْدَرَلَر قَرَق يِلْدَن صَكْرَه اَوْل دَفِيْنَه يِي بَر اَزْدَر تَصْرَف اَيْدَر دِيْرَلَر و اَلْعَهْدَه عَلِي الرَاوِي. نَتَكَم اَصْفِي بَر تَشْبِيَه خَاَصَه بِيوَرَر. بِيْت * غَم تُو دَر دَل و پِيچِيدَه دُود اَه بَرَد * چُو مَار كَنَجِ كِه كَنَجِيْنَه رَا نَكَه دَارَد * دِيوَان اَصْفِيْدَه مَخِيل بِي نَظِيْر بِيْت چُو قَدَر اَمَا بُو بِيْت سَرْدَار لَرْتَدَنَدَر. حَاَصَل كَلَام اَشِيَا اَضْدَادِيْلَه مَتَعِينَدَر پَس هَر بَر اِيوْنَك بَر يَرَامَاز ضَدِي اَوْلُور مَثَلَا حَضْرَت اِبْرَاهِيْمِيك نَمْرُود و مُوسَى نَك فِرْعَوْن و حَضْرَت مَحْمَد مُصْطَفَى نَك اَيْكِي ضَدِي ظَهْوَر اَيْلَدِي بَرِي اَبُو جَهْل و بَرِي اَبُو لَهَب. پَس خَوَاجَه بِيوَرَر هَر شَتَك دَنِيَاْدَه بَر ضَدِي وَاَر نَتَكَم حَضْرَت مَحْمَدَك نُوْر نَبُوتَنَه شَرَارِ بُو لَهَب

بحر هجئت ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ

1.

اَكْرَجِهَ عَرَضِ هُنَرِ پِيشِ يَارِ بِيْ اَدَبِيْسْتِ.

زَبَانِ خَمُوشِ وَ لِيَكِنِ دَهَانَ پُرِ اَزِ عَرَبِيْسْتِ. ۱

عرض هنر اضافتی مصدرک مفعولنه اضافتیدر. بی ادات سلبدر اما جوامده مخصوصدر. ادبی یا حرف مصدر. زباندن میم متکلم حذفدر اصلنده زبانم خموشدر. دهاندن میم حذفدر اصلنده دهانم ایدی. پر از عربی یا حرف نسبت تقدیر کلام پر از علم عربیدر * حصول بیت اگرچه یارک اوکنده هنر عرض ایلمک ادبسرلکدر دلز ساکن اما اغزمن عربیدن طوبطلودر. خواجه ظرافتله یارینه عرض هنر ایدوب بیورر علم عربیدن بهره دارم اگرچه متدح دکلم. عربی بی تخصیص ایلدیکندن اکلنور که کندیلرینه نسبت دللری هنر اولمیه.

2.

پَرِي نَهْفَتِه رُخِ وَ دِيُو دَرِ كَرَشْمَه حُسْنِ:

بِسُوخْتِ عَقْلِ زِ حَيْرَتِ، كِه اَيْنِ چِه بُو اَلْجَبِيْسْتِ. ۲

پری نهفته رخ خواجه نك جانانی بر قچ کون طشیره چقوب کورنمز وکوشهء خانه ده او تورمغی اختیار ایلر رقیب نادان ایسه کلوب خواجه نك قرشوسنه رغما کندینی ظاهر نمایان ایلر. پس خواجه اول حالک وصفنده بو بیستی بیورر. کرشمه بونده ناز معناسنه. در کرشمهء حسن کوزللك نازنده دیمکدر. بسوخت بونده فعل لازمدر. عقله یانمق اسنادی هجاردن. بو العجب بو ابودن مخففدر بابا دیمکدر پدر معناسنه. عرب بر معناده مبالغه قصد ایلسه یا ابله تعبیر ایدر ویا امله مثلا ابو الفساد وام الحبائث دیرلر کویا که فساد وخبائث بونلردن تولد ایدر. محبیده یا حرف مصدردر * حصول بیت پری رخنه کرلمش یعنی کورنمز. دیو ایسه کوزللك نازنده در. یعنی پری یرینه کچمش کوزللك عرض ایدر. عقل حیرتدن یاندی که بو نه بو العجبقددر. یعنی مبالغه ایلر محبدر که شیطان ملک وپری ایشنی ایشلر. حاصلی پری کبی جلوهء نازنده در.

— کرشمه و ناز K. a.

عطف تفسیریدر * حصول بیت عجا اول زهره النلی ای یوزلی پادشاه کبی شع
دلفروز کیمک در یکتاسی وکیمک کوهر یکدانه سیدر. یعنی کیمک فرزندیدر وکیمک
جگر گوشه سیدر.

6.

دَوْلَتِ حُكْمَتِ آن شَمْعِ سَعَادَتِ پَرْتَوِ

باز پُرسید خدا را که: بپروانه کیست ۹

دولت حکمت دولت مضافدر حکمته یای بطنیله. حکمت صادق ضمیله بونده مصاحبت
معناسنه در. پرتو ضیا واثر. باز بونده تاکید ایچوندنر انجق. پرسید امر
مخاطبدر. خدارا را ادات تخصیص الله ایچون دیمکدر. پروانه بونده
خط همایون معناسنه در که پادشاهردن بر کسنه یه بر مصلحتدن اوتوری چیقار
وخطی طشرده صاحبنه ایصال ایده نه پروانه دیرلر که سلاطین عجمده اول بر منصبدر.
به پروانه کی با حرف صله معناسنه اوله ویا معیت معناسنه ویا سببیت معناسنه *
حصول بیت اول سعادت پرتولی شمک مصاحبتی دولتی الله ایچون صورك کیمک
پروانه سیدر ویا کیمک پروانه سی سببیلده در. یعنی کاتب ازل بو دولتی کیمک باشنه
یازدی وکیمه تقدیر ایلدی.

7.

گُفْتَم: آه از دِلِ دیوانهء حَافِظِ بی تو. —

زیر لب خنده زَنان گُفْتِ که: دیوانهء کیست ۸

بی تو یعنی بی وصال تو. زیر لب دودق التنده بیق التنده دیرلر. خنده زَنان
خنده کلمه نك اسیدر. زَنان صفت مشبهه در. بونده بعض الفاظ زَنله ترکیب اولور
اما ترکیده انی اورمغله تعبیر یاقشمز جمله دن خنده زد دیرلر کلدی دییجک
یرده. خنده زَنان کولرک دیمکدر * حصول بیت اول جانانه دیدم اه حافظک
دیوانه کولکندن سنک فراقکده. عجا نیجه اولور حالی دودق التنده کولرک دیدیکه
کیمک دیوانه سیدر. یعنی بن انی دیوانه ایلدم واندن خبرم یوق کم دیوانه ایلدیسه
اکا شکایت ایلده دیمکدر.

S. I. p. 148. — B. p. 24. — C. p. 24. — H. I. p. 93. — K. p. 86 hat 8 Beits in
folgender Reihe: 1. 2. 3. 6. 4. 5. (Beit) 7.

Beit 5, b.

آن می لعل که ناخورده مرا کرد خراب
همنشین که و هم کاسه و پیمانہ کیست

استفهامیه معناسنه. روحك مضاف الیهی واقع اولمشدر. پیمانده وصف ترکیبیدر عهد و اقرار ویرجی معناسنه مضاف اولمشدر پیماندهیه. و بو غزله ردیف واقع اولان کیست لفظلرنده کی که اسدر استفهام ایچون است لفظنه مقارنله هاء رسمی پایه تبدیل اولمشدر بو بر مطرده قاعده در ضبط ایلیمك كرك * حصول بیت اول جانانك لعل کبی باده لبی بنم دوداغمدن ایراق اولمسون کیمك روحنك راحیدر. یعنی کیمك جاننه جان قنار. و کیمك پیماننه پیمانده در. یعنی کیمکله همقدح اولمغه پیمان ویرمشدر. بو بیتده مصراع ثانینك مضمونی خصوصنده خواجهیه اعتراض ایلمشدر که جانانی ابتذاله دوشورمشدر دیو.

— پیمانده و پیمانده — K. b.

4.

می دهد هرکسش آفسونی، و معلوم نشد

که: دل نازک او مائل افسانه کیست. ۴

می دهد ویرر فعل مضارع مفرد غائبدر. هرکسش شین ضمیر شمع دلفروزه راجعدر. آفسونی افسون حیلله و مکر و اوقیوب اوفورجک یعنی رقیه. یا وحدت ویا تنکیر. معلوم نشد جمله سی حالیه در. که حرف بیانددر معلوم نشدی بیان ایدر. نازک ظریف وتر دیمکدر دله صفتدر. افسانه بونده لغز و اسطوره معناسنه در یعنی ترکیده اول ندرکه دیمکله تعبیر اولنور. مائلک افسانهیه اضافتی اسم فاعلک مفعولنه اضافتی قبیلنددر * حصول بیت اول شمع دلفروزه هرکس افسون و حیلله و مکر و رقیه ویرر. یعنی هرکسه کندویه میل ایتدیمکه سعی ایلر. اما معلوم اولمدی که انک نازک وتر کولکی کیمک افسانه سنه و رقیه سنه مائلدر. حاصلی هرکس انی کندویه تخصیص ایلیمکیچون نیچه قصه و حکایه اوقور اما معلوم اولمدیکه کیمک قصه سنه مائلدر.

5.

یا رب آن شاهوش ماه رخ زهره جبین

در یکتای که، و گوهر یكدانه کیست. ۵

شاهوش و ش ادا ت تشبیه شاه کبی دیمکدر. جبین الندر زهره النلی دیمکدر یعنی براق النلی. در لغتده دالک ضمی و رانک تشدیدیلله اینجی دیمکدر. در یکتا شول اینجیه دیرلر که بر صدفده بر دانه اوله عادتا اول ایری اوله کلمشدر اول جهتدن معتبردر. که اسدر من استفهامیه معناسنه. گوهر یكدانه در یکتا معناسنه بلکه انک

2.

حَالِيَا خَانَه بَرَأَنْدازِ دَل وُ دِينِ مَنَسْتِ؛

تا هم آغوش که می باشد، و همخانه کیست. ۲

حالیاً شد یکی کالده دیمکدر حالا معناسنه. بعض کتابله بو عبارتده بچتم کچمش در دعوا ایدر که حالیاً غلطدر عجم حالا دیر حالیاً دیمز دیو و بو دعاکوی بو بیتله الزام ایلیمشم. خانه برانداز خانه یقیچی دیمکدر وصف ترکیبیدر اندازیدنندن اتبق معناسنه. مضاف اولمشدر دله و دینه عطفله دله و دینه خانه استعاره سندن صکره و دل و دین عطفله منه مضاف اولمشدر. تا بونده تعجب ایچوندر. هم آغوش هم ادات جمعیتدر همکجیره و هم سفره کبی. پس هم آغوش قوجقداش دیمکدر و همخانه اوده شق معناسنه. می باشد می ادات حالدر حالیاً قرینه سیله. باشد فعل مضارعدر باشیدنندن. خواجه یه اعتراض ایلیمشدر که ظنله جانانی اللر هم آغوش ایلیمک مناسب دکلدر دیو. و بعضیلر جواب ویرمشدر که جانانده انجیمک حالتنده سویلیمشدر. و بعضیلر بو جوابی رد ایلدیلر که عاشق معشوقنه هر نه دکلو انجنسه بو وادیدن کلمک لائق دکل علی الخصوص خواجه کبی صاحب دولته. و بعضیلر دیدیلر که که لفظی بونده اتاسندن و یا انه سندن عبارتدر یعنی قنغی اتانک و یا انانک قوپیننده یاتور دیمکدر نتکم بیت سابقده کیمک فرزندی دینلمشدی * محصول بیت اول شمع دلفروز حالیاً بنم دل و دینیمک اوینی خراب ایدیلیدر عجا کیمکله همخاب و همپستردر و کیمکله همخانهدر. حاصلی بنی خراب و بیاب ایلدی ایا کیمی معبور ایلدیوب احیا ایلر.

3.

بَادَه لَعْلِ لَبَش، کَز لَبِ مَن دُور مَبَاد،

راح روح که، و پیمانده پیمانده کیست. ۳

باده نك لعله اضافتی مشبه مشبه بهه اضافتی قبیلندندر و یا عکسجه. ولعلک لبه اضافتی مشبه به مشبهه اضافتیدر حاصلی بیانیتهدر. و بونک کبی یرلرده لعلک قزل رنگلیسی مراددر غیرسیسی دکل. کز لب من دور مباد بونک کبی جمله معترضه لره علم بدیعهده حشو ملیح دیرلر یعنی مدحی مشعر اولان جمله معترضه لره که ماقبلنه و مابعدینه هیچ بر وجهله تعلق اولمیه. پس باده مبتدا و راح روح خبری. راح بونده شراب معناسنهدر. اما زوحدن کسه خبر ویره مدی حتی پیغمبرمز دخی بو قدر نباهت صاحبی ایکن نتکم این کمال بیورر. بیت * راز لبنی قنده طویر هر غبی انک * دیرلر که سر روحی نبی دخی بلمدی * که بونده اسمدر من

ایلمیه سن. جهانداران جمع جهاندار در بونده مراد دنیادار و مالدار در یعنی اهل دنیا * محصول بیت ای حافظ دنیایی ترک ایلمدم دیمک کوکل خوشلغی طریقیدر. یعنی کوکل خوشلغنه طریق وصولدر. حاصلی صفای قلب و سرور اندرون دنیا ترکنده در کسبنده دکل. پس ایمدی آگاه اول ظن ایلمیه سن که دنیادار لک یعنی اهل دنیانک احوالی و اطواری ایودر. حاصلی دنیایه بر کمسنه نقدر ارتق توغل ایلمسه دردی و بلاسی ارتق اولور اما هیچ ایلمسه هیچ اولمز دیمکدر.

S. I. p. 145. — B. p. 24. — C. p. 24. — H. I. p. 112. — K. p. 80. Die Beits in folgender Reihe: 1—4. 6. 5. 7.

53.

بجر رمل — — — — —

1.

یا رَبِّ، آن شَمْعِ دِلْ اَفْرُوزِ زِ کَاشَانَهٗ کِیْسَتْ.

جان ما سوخت، بپرسید که: جانانه کیست.

یا رَبِّ اصلنده یا رب در باء مشدونه نک کسريله. یا حرف ندا رب منادا مضاف الی باء المتکلمدر اصلنده ربی ایدی یایی حذف ایدوب بایی تخفیف و تسکین ایلدیلر یا رب اولدی عجا معناسنه. ان لفظندن فتحه یی بایه نقل ایلمکله مفتوح او قنور. شمع عربیده شینک فتخی و میمک کسريله در میمی ساکن او قنق عجم تصرفاتندندر میدانک میمی مفتوح او قنومق کبی. دلفروز وصف ترکیبیدر افروزیدندن همزه نک ثبوتيله و سقوطيله لغتدر بونده وصلله ساقط اولمشدر. بحسب لغت معناسی کوکل یالکلندرچی یعنی کوکله شوق و پروب روشن قلیچی معناسنه. کاشانه قیش اوینه دیرلر تاجخانه معناسنه. جان ما سوخت جمله سنک رابطی محذوف تقدیر کلام که جان ما سوختدر و زنیچون حذف اولمشدر پس بو جمله شمع دلفروزه صفت اولور یاخون جمله مستانفه اوله اول برپسی کبی پس اعرابدن محلی اولمز جمله ابتدائی اولور. بپرسید فعل جمع مخاطب جمله مستانفه در جانانه کیست بپرسیدک مفعولبه صریحیدر یعنی سوال عنه در * محصول بیت عجا اول کوکلر متشوق ایلمن شمع کیمک خانه سندندر. یعنی کیمک فرزندیدر. جانمزی یاقدی سورک کیمک جانانه سیدر و کیمک دلرباسیدر. خواجه دلرباسنک اوین بلمک استر که گاه و بیگاه در دولت مابنه التجا ایلمیه.

— رب این شمع — S. B. C. K. a.

6.

نیست در بازار عالم خوشدلی؛ و زان که هست،

شیوه رندی و خوشباشی عیاران خوشست. ۴

بازار عالم اضافتی بیانیه در خوشدلی خوش دل کوکنه غم و غصه کتورمین کمسویه دیرلر. یا حرف مصدر در. و اگر دن مخفدر. زان دخی ازاندن. که خوشدلی بیان ایچون کلمشدر. شیوه لغتده ایو ایش اشلکه و کندینی کوزل کوسترمکه دیرلر. رند باده نوشدر. یا حرف مصدر. خوشباشی خوشباش وصف ترکیبدر باشیدنن ایو حالله کچنوب غم و غصه چکینه دیرلر. عیارانک تشدیدله لغتده فرسده و اسدده مستعملدر یعنی شوکه بوکه کزیمکه دیرلر اسب شنلکندن بر یرده قرار ایده میوب اشاغه و یوقاری کزر. و اسد اج اولدقده صید طلب ایلمکیچون تک دورمز کزر. اما اصطلاحده عیار شول کمسویه دیرلر که زیاده عاقللغندن بی پروا اولوب خلیع العذار کزر خلق مقید اولدیغی اعتبارات جزئییه مقید دکل. پس خواجه نک خوشباشی عیاران بیوردیکی بونلرک خوش حال اولوب ازاده کچنیلرندن کنایتدر. بوده معلوم اوله که خوشباشی رندی عبارتنه عطف اولوب ایکسیده عیارانه قید اولمق وار شیوهیه عطف اولنوب رندی اکه قید اولمیه * محصول بیت عالم بازارنده کوکل خوشلغی و فراغتی یوقدر. یعنی عالمده اسوده حال و فارغبال کچنور یوقدر. بیت * درین عالم کسی بی غم نباشد * اگر باشد بنی ادم نباشد * بیت * هرکس بقدر خویش گرفتار هنتست * کس را نداده اند برات مسلمی * و اگر واریسه رندلق ایله عیارلرک خوشباشلغی پیشه سیدر. خوش دلق عالم بازارنده یعنی عالمده صفای قلب ایله کچنور واریسه بو ایکی صفتله متصف اولنلدر.

گرچه در بازار دهر از خوشدلی جز نام نیست K. a.

S. B. b. — خوشباشی و عیاران

7.

حافظا ترک جهان گفتن طریق خوشدلیست،

تا نپنداری که احوال جهانداران خوشست. ۷

ترک جهان گفتن معناسی جهانی ترک ایلدم دیمکدر یعنی گفتن بونده کنده معناسه سویلکم دیبکدر. ایلمک معناسه دکل بعضلر ظن ایلدیکی کبی. تا بونده تنبیه ایچوندو نپنداری فعل نفی مستقبل یا ضمیر مخاطب. معناسی اکاه اول ظن

همزه نك ثبوتيله وسقوطيله وكاف عجميله هجروح معناسنه در * حصول بيت كل نقابين اچمقسزین ارتحال قصدینی یعنی کوچک قصدینی مهیا ایلدی. حاصلی كل مطبق اولمقسزین هنوز غنچه ایکن دیوشرلر. پس ای بلبل ناله ایله که کوکلی هجروح عاشقرك فریاد و فغانی خوشدر. یعنی موثر وسوزناکدر زیرا جانانندن مهاجر ومفارق اولیور. اهنك وساز وناله وفریاد جمعیتی مراعات نظیر قبیلندندر.

C. K. b. — که گلبانگ دل —

4.

مَرغِ شَبْخَوَانِ رَا بِشَارَتِ بَادِ كَانْدَرِ رَاهِ عِشْقِ

دوست را با ناله شبهای بیداران خوشست. ۴

شَبْخَوَانِ وصف ترکیبیدر خوانیدندن کیچه اوقوچی که بلبل دن کنایتدر. بشارت بانك کسریله مشتلق معناسنه در. دوست را را ادا ت تخصیصدر دوستك دیبکدر. بیداران جمع بیداردر اویانقلر دیبکدر * حصول بیت مرغ شَبْخَوَانِ مشتلق اولسونکه عشق یولنده یعنی طریق مودت ومحبته جانانك کیچه لرده اویانق اولان عاشقرك فریاد وناله سیله ذوقی وار. یعنی بیدارلرک ناله شبکیرلریله خوشدر زیرا اهل دردك ناله شبکیری موثر وسوزناکدر.

5.

از زبان سوسن آزاده ام آمد بگوش:

کاندَرین دَیْرِ کَهَنِ کارِ سَبْکَبَارانِ خوشست. ۵

زبان سوسن بونده زباندن مراد سوسنک پیراگی در تشبیه طریقيله. وسوسنی وسروی آزاده لغیله وصف ایدرلر زیرا بونلر جمیع زمانده تازه اولوب یشامده در سایر درختلر ونباتات کبی گاه بابرک وگاه بی برک اولمزلر. حاصلی دست خزان ودی تجاوزندن وتعدیسندن آزاده درلر ومیوه وحاصل صاحبلری دکلردر که بونلره صبیان سنك وچوپ اتمق لازم کله پس هر جهتندن آزاده لردر نتکم خواجه بیورر کار سبکباران خوشست * حصول بیت سوسن آزاده نك زباندن قولاغمه کلدی که بو اسکی دیره یعنی دنیاده یینی یوکلیدرک ایشی ایودر. یعنی تعلق دنیادن هجر اولانك کاری خوشدر نتکم سرو وسوسن بار وحاصل تعلقندن سالم اولدیغیچون دائما تازه وتردر.

K. a. — سوسن آوازه ام آمد —

C. b. — کهن حال سبک —

خواجه بیورمشدر. بیت * نکویمت که همه سال می پرستی کن * سه ماه می خور
ونه پارسا می باش * عارف لر بیورمش که سه ماه بیوردیکی فصل بهاردز. پس
میخوارلرک وقتی وحالی کل فصلنده خوش اولمق لازمدر که ایچمکی زیاده رغبتله
اولور پس کله خیر دعا لازمدر.

2.

از صبا هر دم مَشامَّ جانِ ما خوش می شَوَد؛

آری آری طیبِ آنفاسِ هوادارانِ خوشسُت. ۲

صبا لغتده کونیله کیجه برابر اولدیغی وقت شرقدن اسن یله دیرلر. دم بونده
ایهام طریقینه واقعدر ظاهرًا وقت معناسنه در اما شاعرک مرادی نفسدر. مشام ککرده
قوتی الان یر. مشامی جانه اسناد استعاره طریقیلده در. آری آری تاکید لفظی قبیلنددر.
طیب لغتده پاک در خبیثک مقابلی اما اکثر روایح طیبه ده استعمال اولنور. آنفاس
نفسک جمعیدر نونک وفانک فتحه لر یله. هواداران هوادارک جمعیدر ذوی العقولدن
اولدیغیچون الف ونونله جمع اولمشدر. وهوادار وصف ترکیبیدر داریندن طوتمق
معناسنه یعنی مالک اولمق مالدار کبی صاحب مال معناسنه ایمدی هوادار دیمک
مبتدار دیمکدر یعنی صاحب محبت. پس فلانک هواداریدر دیرلر یعنی محبتن
طوتر محبی ودوستیدر دیمکدر * محصول بیت صبادن هر نفس بزم جانمک دماغی
خوشبو اولور یعنی آنفاس طیبه سندن معطر اولور. مصراع ثانی بی بوکا تمثیل ایدوب
بیورر بلی بلی هوادارلرک نفسلری قوقوسی ایو اولور. صبایه نسبت هوادارلرک غایتله
خوب واقع اولمش. حاصلی احبابک نفسلرینک طیبی ایودر صبا ایسه هوادار و محبدر
که بزه قبل کوه جاناندن بلکه نفس جاناندن اخبار ایصال ایدر پس انک نفسی
طیب اولمق کرک که ایکی معناده بله هواداردز.

3.

ناکشوده گُل نِقَابِ آهَنْکِ رِحَلَّتِ ساز کَرَد؛

ناله کن بُلْبُل، که فَریادِ دِل افکارانِ خوشسُت. ۳

ناکشوده کشوده لازمله منعدی مابیننده مشترکدر بونده متعدیدر کل فاعلی و نِقَاب
مفعولی. نآ ادات سلب ناکشوده اچمق سزین. آهَنْک بونده قصد معناسنه در. رِحَلَّت
اسمدر ارتحال معناسنه یعنی کوچمک. ساز کرد دوزدی وقوشدی. کن امر مخاطبدر. که
حرف تعلیل. دلفکاران الف ونونله جمع اولمش دلفکار کولکی مجروح زیرا افکار

کسريله معاینه معناسنه مفاعله بابندن مصدردر. مدعی بونده اعدر اولدن یعنی دوشینه ورقیبه شاملدر زیرا بونلر رقیبهده مدعی دیرلر یعنی دعوی عشق و محبت ایلر اما دعواسنده کاذبدر پس مدعی انکچون دیرلر. نزاع لغتده بر نسنهیی چکشدرمکدر زیرا مفاعله اکثر مشارکت بین الاثنین ایچون کلور اما بونده مراد چکشمکدر. هاکاده مفاعله بابندن مصدردر عجم بو مصدری تاسز استعمال ایدرلر مدارا کبی. هاکا لفظ مشترکدر حکایتله مشابیهت مابیننده * حصول بیت ای حافظ سن سوزیکی ختم ایله. یعنی تطویل کلام ایلمه. هنر البته ظاهر اولور هر قنده ایسه پس مدعی ایله نزاع وجدال و مکالمه نه احتیاج. یعنی مدعیلرله بحث وجدال امر زائددر سنک فضلک و کمالک کون کبی روشندر گمسنهیه پوشیده دکدر مدعی نه دیرسه دیسون.

S. I. p. 142. — B. p. 23. — C. p. 24. — H. I. p. 140. — K. p. 77. Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 8. 3. 5. 6. 9. 4. 7. 10.

52.

بحر رمل

1.

حَسَنِ بُسْتَانِ ذَوْقِ بَخْشِ وَ حُكْبَتِ يَارَانِ خَوْشَسْتِ:

وَقْتِ كُلِّ خَوْشِ بَادِ كَزِ وَیِ وَقْتِ مَيْخَوَارَانِ خَوْشَسْتِ. ۱

حسن الدار اوک اورطهسی اما بونده بستان اورطهسی دیمکدر. ذوق بخش وصف ترکیبیدر بخشیدندن ذوق بغشلیجی. حکبت مصدردر حکیدن یعنی علم بابندن صادک ضمی و حانک سکونیله مصاحبت معناسنه. مضافدر یارانہ و حکبتک یارانہ اضافتی مصدرک فاعلنه و یا مفعولنه اضافتی قبیلندندر. وقت کل خوش باد یعنی زمان کل خوش اولسون حاصلی کلک حالی خوش اولسون ذکر محل و اراده حال قبیلندندر. ترکیدهده وقتی خوش دیرلر حالی خوش دیکچک یرده. کز وی. که حرف تلیل. از من وعن معناسنهدر. وی ضمیر مرفوع منفصلدر. میخواران میخوارک جمعیدر. میخوار وصف ترکیبیدر خواریدنندن لفظ مشترکدر ییکله ایچمک مابیننده بونده ایچمک معناسنهدر * حصول بیت حسن بستان ذوق و صفا بغشلیجی در یارانک حکبتی ده خوشدر کلک وقتی و حالی خوش اولسون زیرا انک قدومیله میخوارلرک وقتی و حالی ایودر. یعنی کل بهار زماننده کلور اول فصلده ایسه باده زیاده ایچلور تنکم

معناسنه. میداندت تا معنی جهتندن وظیفه‌یه مقیددر. تقاضا تفاعل بابندن مصدردر
عرب تفاعل بابی کبی بونکده ناقصدن عین الفعلی مکسور اوکور صیانه للیاء اما
عجم عین الفعلی مفتوح اوکور یالرینی الفه قلب ایلمکیچون تفاعل و تفاعل
بابندن ناقصک مصدر لرینی بویله تصرف ایدر لر * حصول بیت ای فقیر عاشق
چونکه جانانک جان بغشلیکی لبی سنک وظیفه‌کی بیلور تقاضایه نه حاجت. دانشی
لبه اسناد هجزار کویا که عاشق لب جاناندهن بوسه تقاضا ایدر مش اکا بناء دیر
که لب جانان وظیفه‌کی بلدکنصکره الحاح و ابرامه حاجت یوق البته وظیفه‌کی ویرز.

8.

ای پادشاهِ حُسن، خُدا را بسوختیم؛

آخر سؤال کن، که خدا را چه حاجتست. ۸

خدا اراده را تخصیص افاده ایدر. خدا را سوال کن لفظنه مقیددر اما بسوختیم لفظنه
مقید اولنجه قسم ایچون اولور. آخر تاکید ایچوندر * حصول بیت ای حسن
پادشاهی یاندق الله ایچون سوال ایله که کدایه نه حاجتدر. یاخود الله حقیچون
یاندق سوال ایله که کندویه نه حاجتدر.

باری سؤال — K. b.

9.

ای مدعی پرو، که مرا با تو کار نیست؛

أحباب حاضرند، بأعدا چه حاجتست. ۹

مدعی بونده دشمن معناسنهدر که احباب اکا قرینهدر و اعدا ذکر بو قرینه‌یی
موید و موکددر. اعدا عدونک جمعیدر دشمنلر دیبکدر. باعداده‌کی با حرف صله
اعدایه دیبکدر * حصول بیت ای مدعی وار که بنم سنکله ایشم یوق دوستلر
حاضرلردر یعنی دوستلر حاضر ایکن دشمنلره نه حاجت.

10.

حافظ تو ختم کن، که هنر خود عیان شود؛

با مدعی نزاع و حاکا چه حاجتست. ۱۰

ختم کن ختمدن مضاف الیه محذوف تقدیر کلام ختم سخن کن. عیان عینک

خود واو رسميله بونده كندی معناسنه. اَنجَا ظرف مكان انده ديمكدر * محصول بيت دوستك نوراني كوكلى جام جهان نمدار. يعنى جهانك پيدا وپنهاننى كندويه كوسترر. پس بويله اوليچك كشي كندينك احتياجنى اظهار ايدوب عرض ايلمكه احتياج يوق يعنى تحصيل حاصلدر.

6.

آن شد، كه بارِ مَنّتِ مَلاحِ بُردَمی:

گوهرِ چو دَسْتِ داد، بَدَرِیا چه حاجتست. ۶

آن اسم اشارتدر بعیده مشار الیهی هذوف ان حال شد تقدیرنده. بار بونده يوك معناسنه. منت مصدر در من یمن دن منا ومنه نصر باندن. بونده من توبیخی مراد در كه اشنع من در. بار منت اضافتی بیانیه در ومنتك ملاحه اضافتی مصدرک فاعلنه اضافتی قبیلندندر بمعنی اللام. ملاح وکشتیبان کمیچی ديمكدر. بردمی بردیدندن مشتقدر فعل ماضی نفس متکلم وحده صیغه سیدر. اخرنده کی یا علامت حکایتدر يعنى فعل ماضینك اخرنه لاحق اولور حکایت حال ماضی قصد اولنور مثلاً رفتمی وکردمی کبی جمله سی صیغه ماضیه به داخل اولوب بو معنایی افاده ایدر سابقاً ذکر اولمشیدی. گوهر کاف عجینك فتحیله معناسی مشهور وگاه اولور كه جیم عربیله تعریب ایدوب جوهر دیرلر. چو تعلیل ایچونددر چونكه معناسنه. دست دان ال ویردی يعنى مالک اولدق ديمكدر. بدریا با حرف صله. دریان مضاف هذوفدر تقدیر کلام بزحمت واضطراب دریا * محصول بيت اول حال کتدیكه ملاحک منتی یوکین چکردم. يعنى بکا منتلر کوستردی کمیسی ایله دریاده گوهر طلب ایلدیکه. ایلدی گوهر ال ویردی شمدنکرو دریایه احتیاج قالمدی كه کشتی به محتاج اولوب ملاحک منتی یوکین چکه لم. ایلدی بو بیتده غریب استعاره وار کوی جانانی دریایه تشبیه ایلدی ضمیرنده وبوکا بر کشتی و بر کشتیبان استعاره ایلدی کشتیبان حارس حمله يعنى پاسبان وکشتی انک اذنی در امنله کلوب کتمکه وگوهر وصلت جاناندر ویا جانان کندیدر. حاصلی شاعر دیر كه بزه وصلت جانان كه کوبینه کلوب کیدوب ملاحک منتی یوکنی چکمه باعث ایدی ال ویردی شمدنکرو حمله ملازمترین ایدوب پاسبانک منتی یوکین چکمدن قورتلدق.

7.

ای عاشقِ گدا، چو لَبِ روحِ بَخْشِ یار

می داندت وظیفه، تقاضا چه حاجتست. ۷

گدا بونده یوقسل معناسنه در. روح بخش وصف ترکیبیدر بخشیدن روح بغشلیچی

حیاتنه دیرلر. کریم جو مرده دیرلر. تمنا تفعل بابندن مصدر در ناقصدن تفعل بابنک مصدرینک عین الفعلی عرب مکسور او قور و عجم مفتوح. تمنا بر نسنه یی ارزو ایلمکدر * حصول بیت حاجت صاحببری ایز و دیلنمکه دیلمز یوقدر. یعنی دیلنمکه قدرتمز یوقدر حاصلی دیلنمکه دلیمز وارمز. مصراع ثانی مقام تعلیلده در زیرا کریمک حضورنده بر نسنه تمنا ایلمکه احتیاج یوق. یعنی عرض حاجت ایلمکسزین کریم اظهار کرم ایلر.

4.

حُتْجَاقِ قِصَّةِ نِیْسْتِ، کَرَّتْ قَصْدِ جَانِ مَاسْتِ؛

چون رخت آزان تُسْتِ، بَیَغْمَا چِه حَاجَتَسْتِ. ۴

قصه حکایت معناسنه در. محتاج مضافدر قصه یه و قصد جان و جان مایه اضافت بمعنی اللام جمیعا. رخت اسباب و متاعدر. آزان تست آزان لفظی اضافتله مقام تخصیصده مستعملدر مثلا آزان تو سنک وان من بنم دیچک یرده استعمال ایدرلر * حصول بیت اکر سنک قصدک بزم جانمز ایسه اوزون قصه لره و تاویل لره احتیاج یوقدر بیلدکدن قلمه. مصراع ثانی یی اولکی یه ضرب مثل شکلی ایدوب دیر چونکه اسباب و متاع سنکدر یغما یه نه حاجت. یعنی بزم جانمزه میل ایلدکک حینده بعض حکایات و تاویلاته ارتکاب کندی مالک و اسبابکی یغما طریقیله اخذ ایلمک کبیدر زیرا جان و دل سنکدر اکا قصد ایلدکک حینده نه تردن کرک همان حکمک اجرا ایله جان اوستنه.

حُتْجَاقِ جَنْکِ نِیْسْتِ — C. k. a.

5.

جَامِ جَهَانَ نُمَاسْتِ ضَمِیْرِ مُنِیْرِ دُوسْتِ،

اِظْهَارِ اِحْتِیَاجِ خُودِ اَنْجَا چِه حَاجَتَسْتِ. ۵

جام لغتده سرچه قدحدر اما بونده اضافتله تخصیص کسب ایلمشدر. جهان نما وصف ترکیبیدر نمایندن که لازمه متعدی مابیننده مشترکدر بونده متعدیدر جهان کوستریجی دیلمکدر. کیتی نماده عالم نماده دیرلر. شول بر مشهور قدح در که سلاطین ملوک ماضیه توارثا اکا مالک اولورلردی و عالمک عدلنی و ظلمنی و نظام و انتظامنی اندن سیر ایدرلردی. ضمیر بونده کولک معناسنه در. منیر اسم فاعلدر انار ینیردن یعنی افعال بابنک اجوفندن. صفتدر ضمیره. مضافدر دوسته. ضمیرده فاعلدر جهان نمانک و یا موخر مبتدا و جام جهان نما مقدم خبر. اظهار مضافدر احتیاجه و احتیاج خود لفظنه.

خود واو رسميله بونده كندی معناسنه. اَجَا ظرف مكان انده ديمكدر * محصول بيت دوستك نورانی كوكلی جام جهان نماد. یعنی جهانك پيدا وپنهانی كندويه كوسترز. پس بويله اوليچك كشی كندينك احتیاجنی اظهار ایدوب عرض ایلمکه احتیاج یوق یعنی تحصیل حاصلدر.

6.

آن شد، که بارِ منتِ ملاح بُردمی:

گوهر چو دست داد، بدریا چه حاجتست. ۶

آن اسم اشارتدر بعیده مشار الیهی محذوف ان حال شد تقدیرنده. بار بونده یوک معناسنه. منت مصدر در من یمن دن منا ومنة نصر باندن. بونده من توبیخی مراد در که اشنع من در. بار منت اضافتی بیانیه در ومنتك ملاحه اضافتی مصدرک فاعلنه اضافتی قبیلندندر بمعنی اللام. ملاح وکشتیبان کمیچی دیمکدر. بردمی بردیدندن مشتقدر فعل ماضی نفس متکلم وحده صیغه سیدر. اخرنده کی یا علامت حکایتدر یعنی فعل ماضینك اخرنه لاحق اولور حکایت حال ماضی قصد اولنور مثلا رفتمی وکردمی کبی جمله سی صیغه ماضیهیه داخل اولوب بو معنایی افاده ایدر سابقا ذکر اولمشیدی. گوهر کاف عجمینک فکلیله معناسی مشهور وکاه اولور که جیم عربیله تعریب ایدوب جوهر دیرلر. چو تعلیل ایچوندر چونکه معناسنه. دست داد ال ویردی یعنی مالک اولدق دیمکدر. بدریا با حرف صله. دریادن مضاف محذوفدر تقدیر کلام بزحمت واضطراب دریا * محصول بیت اول حال کندیکه ملاحک منتی یوکین چکردم. یعنی بکا منتلر کوستردی کمیسی ایله دریاده گوهر طلب ایلدیکه. ایدی گوهر ال ویردی شمدنکرو دریایه احتیاج قالمدی که کشتیه بهتاج اولوب ملاحک منتی یوکین چکه لم. ایدی بو بیته غریب استعاره وار کوی جانانی دریایه تشبیه ایلدی ضمیرنده وبوکا بر کشتی وجر کشتیبان استعاره ایلدی کشتیبان حارس محله یعنی پاسبان وکشتی انک اذنی در امنله کلوب کتمکه وگوهر وصلت جاناندر ویا جانان کندیدر. حاصلی شاعر دیر که بزه وصلت جانان که کوینه کلوب کیدوب ملاحک منتی یوکین چکمکه باعث ایدی ال ویردی شمدنکرو محله ملازمین ایدوب پاسبانک منتی یوکین چکمکدن قورتلدق.

7.

ای عاشقِ گدا، چو لبِ روحِ بخشِ یار

می داندت وظیفه، تقاضا چه حاجتست. ۷

گدا بونده یوقسل معناسنه در. روح بخش وصف ترکیبیدر بخشیدن روح بغشلیچی

حیاتنه دیرلر. کریم جو مرده دیرلر. تمنا تفعل بابندن مصدر در ناقصدن تفعل بابنک مصدرینک عین الفعلنی عرب مکسور او قور و عجم مفتوح. تمنا بر نسنه یی ارزو ایلمکدر * محصول بیت حاجت صاحببری ایز و دینلمکه دیلمز یوقدر. یعنی دینلمکه قدرتمز یوقدر حاصلی دینلمکه دلمز وارمز. مصراع ثانی مقام تعلیلده در زیر کریمک حضورنده بر نسنه تمنی ایلمکه احتیاج یوق. یعنی عرض حاجت ایلمکسزین کریم اظهار کرم ایلر.

4.

مُحْتَاجٌ قِصَّةً نِيسْتُ، كَرَّتْ قَصْدِ جَانِ مَاسْتُ؛

چون رخت آزان تُسْتُ، بِيغْمَا چِه حَاجَتَسْتُ. ۴

قصه حکایت معناسنه در. محتاج مضافدر قصه یه و قصد جانه و جان مایه اضافت بمعنی اللام جبعیا. رخت اسباب و متاعدر. آزان تست آزان لفظی اضافتله مقام تخصیصده مستعملدر مثلا آزان تو سنک وان من بنم دیچک یرده استعمال ایدرلر * محصول بیت اگر سنک قصدک بزم جانمز ایسه آوزون قصه لره و تاویل لره احتیاج یوقدر بیلدککندن قلبه. مصراع ثانی یی اولکی یه ضرب مثل شکلی ایدوب دیر چونکه اسباب و متاع سنکدر یغمایه نه حاجت. یعنی بزم جانمزه میل ایلدکک حینده بعض حکایات و تاویلاته ارتکاب کندی مالک و اسبابکی یغما طریقله اخذ ایلمک کبیدر زیرا جان و دل سنکدر اکا قصد ایلدکک حینده نه تردن کرک همان حکمک اجرا ایله جان اوستنه.

محتاج جنک نیست — C. k. a.

5.

جَامِ جَهَانَ نُمَاسْتُ ضَمِيرٍ مُنِيرٍ دُوسْتُ،

اِظْهَارِ اِحْتِيَاجِ خُودِ اَنْجَا چِه حَاجَتَسْتُ. ۵

جام لغتده سرچه قدحدر اما بونده اضافتله تخصیص کسب ایلمشدر. جهان نما وصف ترکیبیدر نمایندن که لازمه متعدی مابیننده مشترکدر بونده متعدیدر جهان کوستریچی دیمکدر. کیتی نماده عالم نماده دیرلر. شول بر مشهور قدح در که سلاطین ملوک ماضیه توارثا اکا مالک اولورلردی و عالمک عدلنی و ظلمنی و نظام و انتظامنی اندن سیر ایدرلردی. ضمیر بونده کوکل معناسنه در. منیر اسم فاعلدر انار ینیردن یعنی افعال بابنک اجوفندن. صفتدر ضمیره. مضافدر دوسته. ضمیرده فاعلدر جهان نمانک و یا موخر مبتدا و جام جهان نما مقدم خبر. اظهار مضافدر احتیاجه و احتیاج خود لفظنه.

خود واو رسميله بونده كندی معناسنه. انجا ظرف مكان انده ديمكدر * محصول بيت دوستك نورانی كوكلی جام جهان نمدار. یعنی جهانك پيدا وپنهانی كندويه كوسترز. پس بويله اوليچك كشی كندينك احتياجنی اظهار ايدوب عرض ايلمكه احتياج يوق یعنی تحصيل حاصلدر.

6.

آن شد، كه بارِ منتِ ملاح بُردمی؛

گوهرِ چو دست داد، بدریا چه حاجتست. ۶

آن اسم اشارتدر بعیده مشار الیهی محذوف ان حال شد تقدیرنده. بار بونده يوك معناسنه. منت مصدر در من یمن دن منا ومنه نصر بآبندن. بونده من توبیخی مراد در كه اشبع من در. بار منت اضافتی بیانیه در ومنتك ملاحه اضافتی مصدر ك فاعلنه اضافتی قبیلندندر بمعنی اللام. ملاح وكشتیبان كمیچی ديمكدر. بردمی بردیدندن مشتقد در فعل ماضی نفس متكلم وحده صیغه سیدر. اخرنده کی یا علامت حكایتدر یعنی فعل ماضینك اخرنه لاحق اولور حكایت حال ماضی قصد اولنور مثلاً رفتمی وكردمی كبی جمله سی صیغه ماضیهیه داخل اولوب بو معنایی افاده ایدر سابقاً ذكر اولمشیدی. گوهر كاف عجینك فتحیله معناسی مشهور وكاه اولور كه جیم عربیله تعریب ایدوب جوهر دیرلر. چو تعلیل ایچوندر چونكه معناسنه. دست داد ال ویردی یعنی مالك اولدق ديمكدر. بدریا با حرف صله. دریان مضاف محذوفدر تقدیر كلام بزحمت واضطراب دریا * محصول بيت اول حال كندیكه ملاحك منتی یوكین چكردم. یعنی بكا منتلر كوسترردی كمیسی ایله دریاهه كوهر طلب ایلدیكه. ایلدی كوهر ال ویردی شمدنكرو دریایه احتیاج قالمدی كه كشتییه محتاج اولوب ملاحك منتی یوكین چكه لم. ایلدی بو بیتده غریب استعاره وار كوی جانانی دریایه تشبیه ایلدی ضمیرنده وبوكا بر كشتی وبر كشتیبان استعاره ایلدی كشتیبان حارس حمله یعنی پاسبان وكشتی انك اذنی در امنله كلوب كتمكه وكوهر وصلت جاناندر ویا جانان كندیدر. حاصلی شاعر دیر كه بزه وصلت جانان كه كوینه كلوب كیدوب ملاحك منتی یوكنی چكمكه باعث ایدی ال ویردی شمدنكرو حمله ملازمین ایدوب پاسبانك منتی یوكین چكمكدن قورتلدق.

7.

ای عاشق گدا، چو لب روح بخش یار

می داندت وظیفه، تقاضا چه حاجتست. ۷

گدا بونده یوقسل معناسنه در. روح بخش وصف ترکیبیدر بخشیدن روح بغشلیچی

حیاتنه دیرلر. کریم جوهرده دیرلر. تمنا تفعل بابندن مصدر در ناقصدن تفعل بابنک مصدرینک عین الفعلنی عرب مکسور او قور و عجم مفتوح. تمنا بر نسنه بی ارزو ایلمکدر * حصول بیت حاجت صاحببری ایز و دیلنمکه دیلمز یوقدر. یعنی دیلنمکه قدرتمز یوقدر حاصلی دیلنمکه دلیمز وارمز. مصراع ثانی مقام تعلیلده در زیر کریمک حضورنده بر نسنه تمنی ایلمکه احتیاج یوق. یعنی عرض حاجت ایلمکسزین کریم اظهار کرم ایلر.

4.

مُحْتَاجٍ قِصَّةٍ نِيسْتِ، كَرَّتْ قَصْدِ جَانِ مَأْسَتِ:

چون رخت ازان تُست، بیغما چه حاجتست. ۴

قصه حکایت معناسنه در. محتاج مضافدر قصهیه و قصد جانہ و جان مایه اضافت بمعنی اللام جیبعا. رخت اسباب و متاعدر. ازان تست ازان لفظی اضافتله مقام تخصیصده مستعملدر مثلا ازان تو سنک وان من بنم دیچک یرده استعمال ایدرلر * حصول بیت اکر سنک قصدک بزم جانمز ایسه اوزون قصه لره و تاویل لره احتیاج یوقدر بیلدکدن قلمه. مصراع ثانی بی اولکی یه ضرب مثل شکلی ایدوب دیر چونکه اسباب و متاع سنکدر یغمایه نه حاجت. یعنی بزم جانمزه میل ایلدکک حینده بعض حکایات و تاویلاته ارتکاب کندی مالک و اسبابکی یغما طریقیله اخذ ایلمک کبیدر زیرا جان و دل سنکدر اکا قصد ایلدکک حینده نه تردن کرک همان حکمک اجرا ایله جان اوستنه.

C. k. a. — محتاج جنک نیست

5.

جَامِ جَهَانَ نِمَاسْتِ ضَمِيرٍ مُنِيرٍ دُوسْتِ:

اظهار احتیاج خود آنجا چه حاجتست. ۵

جام لغتده سرچه قدحدر اما بونده اضافتله تخصیص کسب ایلمشدر. جهان نما وصف ترکیبیدر نمایندن که لازمه متعدی مابیننده مشترکدر بونده متعدیدر جهان کوستریچی دیمکدر. کیتی نماده عالم نماده دیرلر. شول بر مشهور قدح در که سلاطین ملوک ماضیه توارثا اکا مالک اولورلردی و عالمک عدلنی و ظلمنی و نظام و انتظامنی اندن سیر ایدرلردی. ضمیر بونده کوکل معناسنه در. منیر اسم فاعلدر انار ینیردن یعنی افعال بابنک اجوفندن. صفتدر ضمیره. مضافدر دوسته. ضمیرده فاعلدر جهان نمانک و یا موخر مبتدا و جام جهان نما مقدم خبر. اظهار مضافدر احتیاجه و احتیاج خود لفظنه.

51.

بحر مضارع

1.

خَلَوْتُ كُرَيْدَةً رَا بَتَّاشَا چِه حَاجَتَسْتُ.

چون کوی دوست هَسْتُ، بَصَحْرَا چِه حَاجَتَسْتُ.

خَلَوْتُ يالکزلق. کُرَيْدَةً لازمه متعدی مابیننده مشترکدر بونده متعدیدر. خَلَوْتُ مقدم مفعولیدر اورندلنمش یعنی اختیار ایلمش معناسنه. رَا اَدَات تَخْصِيصِدْر. بَتَّاشَا حَاجَتَه متعلقدر * مَحْصُول بِيْت يالکزلق اختیار ایدَه نك تماشایه نه احتیاجی واردر. جانان محلهسی وار ایکن صحرایه وارمق نه حاجت. خَلَوْتُدن مراد کوی جاناندر.

2.

جانا، بِحَاجَتِي كِه تُرَا هَسْتُ بَا خُدَايِ،

كاخِر دَمِي بِپُرْس كِه مَا رَا چِه حَاجَتَسْتُ. ۲

جانا منادی الف حرف ندا. بِحَاجَتِي بَا حرف سبب يَا وحدت ایچوندر. كِه رابط صفت. تُرَا سَنَك دِيمَكْدَر. بَا خُدَايِ بَا حرف صلّه بَاء مفرده معناسنهدر. آخِر اَدَات تَاكِيْدِدْر. دَمِي دَم نَفْس يَا وحدتیچون. بِپُرْس امر مخاطبدر. بَا حرف تَاكِيْدِدْر. مَا رَا بزم دِيمَكْدَر * مَحْصُول بِيْت ای جانان بر حاجت ایچون كِه سَنَك خُدَايِه وار بر نفس سوال ایله كِه بزم حاجتمز ندر. یعنی سَنَك خُدَايِ بر امیدك واردر اول امید حاصل اولمغیچون بزم احتیاجتمزدن سوال ایله. حاصلی سن كِه بزم حاجتمزی حاصل ایلیهسن قاضی الحاجات دخی سَنَك حاجتکی قضا ایدر.

K. b. stat آخر

3.

أَرْبَابِ حَاجَتِيْمِ وَ زَبَانِ سُؤَالَ نِيْسْتِ؛

دَر حَضْرَتِ كَرِيْمِ تَمَنَّا چِه حَاجَتَسْتُ. ۳

أَرْبَابِ رَبِك جمعیدر هر نسنه نك صاحبنه رب دیرلر و ذَات بَارِي یه ده اسمدر غیره اطلاقی جائز دکل مکر اضافتله. سُؤَالَ دَلْمِك و صُورْمَق. حَضْرَتِ یقینلغه و خانه نك

کبی اعرافده موجود و حاصلدر انجق. یعنی بر کسه که نزل جنت طعامی اوله و نظیری اولمیه انک مثالی اعرافده حاصلدر انجق. بو غزل اکثر دواوین خواجه ده موجود اولدیغی کبی بو بیتده موجود اولان غزلک اکثرنده یوقدر و بو بیته هرکس بر درلی معنا ویرمش اما ترکیب متحمل اولدیغی معنی بوندن غیری اولمق ممکن دکل.

7.

عدو، که منطقی حافظ طبع کند در شعر،

همان حدیث همای و طریق خطافست. ۷

عدو اصلنده و اوک تشدید یله در اما عجم تخفیف و اوله استعمال ایدر. منطق مصدر میبیدر نطق معنا سنه در. همای بر مبارک قوشدر که هر کسه یه که کولکه سی دوشه پادشاه اولور یا بر اولو دولتلو اولور. هندستانده و خطا و ختنده و دشت قیچاقده بولنور اما دیرسی اله کیرمز بلکه اول صحرا رده لاشه سنی بولورلر. شکررنک اولور صافی بیاض اولمز مثلا صغصغن شکررنک اولسه همای کبی اولوردی اما ایقلری اولمز. شام شریفده بر عجم بازگاننده بریسنی کورمشم. طریق بونده مقمدم در. همان حکایت همای و خطاف دیسه معنا راست کلوردی. همان تکمیل وزن ایچون کتورمش انجق. خطاف خاء معجمه نك ضمیله و طاء مهمله نك تشدید یله قرلنغج قوشیدر * محصول بیت عدو که شعرنده حافظک الفاظنی و کلامنی و کلماتنی قصد ایدر. یعنی بنم شعرم حافظک شعری کبیدر الفاظده و اداده و ظرافتده و نزاکنده دیر. ایمدی عدونک شعرده حافظه اویکنمسی همای قوشیله قرلنغج قوشی قصه سیدر که قرلنغج همایه دیر که سن بلند پرواز ایسک بن تیزپریم سن بر کونده الدیغک منزلی بن بر ساعتده الورم. ایمدی خواجه بیورر که عدوی سست نظم دخی تیز سویلر و چوق سویلر اما سویلدیکی هپ تزریقاتدر کسه نه اوقور ونه یازر.

S. I. p. 439. — B. p. 23. — C. p. 23. — H. I. p. 92. — K. p. 83. hat nur 5 Beits, es fehlen B. 5 und 6.

چو سَرُو سَرَكَشِي اِي يَارِ سَنَكْدِل با ما؛
چِه چَشْمِهاسْت كِه بَر رويِ تو زِ اَطْرَافَسْت. ه

سَرُو سَرَكَشِي عبارتند مضاف اوقومق جائزدر ومقطوع عن الاضافت اوقومق جائز. سرکش وصف ترکیبیدر کشیدن باش چکیچی معناسنه یعنی کسهیه سر فرو ایلمز. اکثر معاند معناسنده استعمال ایدرلر. یا حرف خطابدر یکی وجه اوزره بله. سنکدل دل بونده یورکدر طاش یورکلی دیمکدر. چه بونده مبالغه معناسنی افاده ایدر. چشمها چشمک جمعیدر هایلله جمع اولمشدر غیر ذوی العقولدن اولدیغیچون. کاه اولور که الف ونونله جمع ایدرلر ذوی العقوله تشبیه طریقیله. بیت * دل شیشه وچشمان تو هر گوشه برندش * مستند مبادا که بناکه شکنندش * محصول بیت ای یار سنکدل بزمله سرو کبی سرکش سین یاخود سرو سرکش کبی سین اما اطراف واکنافتدن مبالغه کوزلر سنک رویکه ناظردر. یعنی بزمله سرو سرکش کبی استغنا اوزره سین اما اطرافدن نه کوزلر سنک رویکه ناظردر. حاصلی بزذن معرض وسایرله میال سین رویکی مرادچه سیر ایتدررسین وتماشالندیررسین.

تُرَا كِه مَایَه خُلْدَسْت نُزْل و هَمْتَا نِیْسْت.

از این مِثَالِ کُزَیْمِ رَوَان دَر اَعْرَافَسْت. ۹

تُرَا ضمیر منصوب منفصل معناسنه سکا دیمکدر. که رابطه بیان. مایه طامرلق واصل معناسنده. خلد جنت. نُزْل قونان کسهیه چکلن یبک عبارتدرده کی کبی. نُزْل مؤخر مبتدا و مایه مقدم خبر. همتا بکد اش یعنی مانند. معطوفدر مایهیه. ازین مقام تشبیهده استعمال اولنور نتکم سابقا بیان اولندی ایدی. ع * ازین مهپارهء عابد فریبی * بونک کبی بر مهپاره دیمکدر. وحید تبریزی. بیت * بشر دهد ازین بشر که به بود زحور عین * ایکی مصراعدهده بونک کبی دیمکدر. نتکم مولانا اصفی بیورز. بیت * دستت ازرده مبادا شود اغیار مکش * ور نه میخواهم ازین کشته تُرَا صد باشد * ازین بوندهده تشبیه افاده ایدر. مثال لغتده اورنک معناسنده. کزین کاف عجینک ضمی وزای مجمه نک کسر یله مختار معناسنه اورندلمش. مثالك کزینه اضافتی بیانیه در. روان بونده حاصل وموجود معناسنده. اعراف قرانده واقع اولان اعراف جنتله جهنم اراسنده بر دیواردر دیدیلر * محصول بیت جانانه خطاب بیورز سکا که نُزْل مایه خلددر یعنی جنت نعمتیدر وسنک که نظیرک یوقدر بو مثال مختارم

3.

بِچَشْمِ عِشْقِ نُورَانَ دِيدِ رُويِ شَاهِدِ مَا،

كِه نُوْرٍ صُوْرَتِ خُوْبَانَ زِ قَافِ تَا قَافَسْتِ. ۳

بِچَشْمِ عِشْقِ يَعْنِي بِچَشْمِ خُدَايِيْنَ. شَاهِدِ بُوْنْدَه دَلْبِرِ مَعْنَاْسَنَه دَر. كِه حَرْفِ تَعْلِيْلِ. نُوْرِ نَارِكِ ضِيَاْسَنَه دِيْرَلِرْ. صُوْرَتِ يَعْنِي رُويِ. زَقَافِ تَا قَافَسْتِ يَعْنِي تَمَامِ عَالَمِي اِحَاطَه اِيْلَمِشْدِر * مَحْصُوْلِ بَيْتِ جَانَانْمَرْكِ رُوِيْنِي عِشْقِ كُوْزِيْلَه كُوْرْمَكِ اَوْلُوْرِ زِيْرَا خُوْبَلَرْكِ رُوِيِي نُوْرِي قَافِدَنْ قَافَه دَكِ جِهَانِي طُوْتَمِشْدِر. اِمَا هَرْكَسِ كُوْرْمَرْ بَلَكِه چَشْمِ خُدَايِيْنَه مَالِكِ اَوْلَانِ كُوْررِ اَنْجَقِ نَتَكَمْ حَضْرَتِ مَوْلَانَا جَامِي بِيُوْرِرْ. بَيْتِ * جِهَانِ مَرَاتِ حَسَنِ شَاهِدِ مَاسْتِ * فِشَاهِدِ وَجْهَه فِ كَلِ ذَرَاتِ *

K. a. — زِ چَشْمِ

K. b. — كِه نُوْرٍ چَهْرَهءِ خُوْبَانَ

4.

زِ مُصْكَفِ رُخِ دِلْدَارِ آيْتِي بَرِ خَوَانِ،

كِه آن بِيَانِ مَقَامَاتِ كَشْفِ كَشَافَسْتِ. ۴

مَعْصَفِكِ رُخَه اِضَافَتِي بِيَاْنِيَه دَر. وَرْخَكِ دِلْدَاْرَه اِضَافَتِي لَامِيَه. دِلْدَاْرِ وَصْفِ تَرْكِيْبِيْدِرِ دَاْرِيْدَنْدَنْ كُوْكَلِ طُوْتِيْجِي يَعْنِي عِشَاقِ كُوْكَلْنِي اِخْذِ اِيْدُوْبِ ضَبْطِ اِيْدِيْجِي. اَيْتِ نِشَانَه دِيْرَلِرْ قِرَانِ شَرِيْفَه سُوْزِ بَاشَلِرِي سِرْخَلَه وَغِيْرِي نَسْنَه اِيْلَه نِشَانِلْدِيْغِيْچُوْنِ اِيْكِ نِشَانِكِ اِرَاسَنْدَه وَاقِعِ اَوْلَانِ كَلَامِ شَرِيْفَه اَيْتِ دِيْرَلِرْ. بَرِ خَوَانِ بَرِ حَرْفِ تَاكِيْدِ. كِه رَاْبْطِ صِفْتِ يَا حَرْفِ تَعْلِيْلِ. كَشْفِ بُوْنْدَه اِيْهَامِ طَرِيْقِيْلَه وَاقِعِ اَوْلَمِشْدِرِ بَيْتِ سَابَقْدَه وَاقِعِ اَوْلْدِيْغِيْ كَبِي * مَحْصُوْلِ بَيْتِ جَانَانِكِ رُخِي مَعْصَفِدَنْ بَرِ اَيْتِ اَوْقِي. يَعْنِي رُويِ دِلْدَاْرَه اَثْرِ صَنْعِ يَزْدَانِي مِشَاهِدَه اِيْلَه دِيْمَكْدِرْ. بَيْتِ * اِي نُوْرِ خُدَا دَرِ نَظَرِ اَزِ رُويِ تُو مَارَا * بَكْذَارِ كِه دَرِ رُويِ تُو بِيْنِمِ خُدَاْرَا * اَنْجَلِيْنِ اَيْتِ كِه كَشْفِ كَشَافِ مَقَامَاتِنِي بِيَاْنِ اِيْدِرْ. يَعْنِي حَاشِيَهءِ كِشَافِي بِيَاْنِ وِيَا كِشَافِي فَتْحِ وَكَشْفِ مَقَامَاتِنِي بِيَاْنِ اِيْدِرْ. يَعْنِي رُوِيْكِدَه اَوْلَانِ اَثْرِ صَنْعِ خُدَايِي پَاكِ مَطَالَعَه اِيْلَمِكِيْلَه تَفْسِيْرِ كِشَافِكِ مِشْكَلِ مَقَامَاتِي هَبِ بِيَاْنِ اَوْلُوْبِ كَشْفِ اَوْلُوْرِ.

K. b. — كَشْفِ وَ كَشَافَسْتِ

بجر هجتت - - - - -

1.

اگر بَلَطْفِ بَخَوَانِي، مَزِيدِ اَلطَّافَسْتِ؛

وَكَّرِ بَقَهْرٍ بِرَانِي، دَرَوْنِ مَا صَافَسْتِ. ۱

بو غزل اولکی غزله نظیره واقع اولمش واکثر دواوینده بولنمدی اما بعضیسنده بولندیغیچون واسلوب نظمی خواجه نظمک اسلوبنه موافق اولدیغیچون کتابت اولندی. بَخَوَانِي فعل مضارع مخاطبدر فعل شرط واقع اولمشدر. مَزِيدِ مصدر میبیدر زان یزیددن زیاده معناسنه. اَلطَّافِ لطفک جمعیدر ایلکدر دیمکدر. بِرَانِي فعل مضارع مخاطبدر رانیدندن سورمک معناسنه معطوفدر شرطیهء اولایه. صَافِ بونده ینه صافی معناسنه در * حصول بیت اگر بزی لطفله کندی جانبکه دعوت ایدرسک زیاده لطفدر واکر قهرله یانکدن سوررسک درونمز یعنی خاطرمن صافیدر یعنی منفعل و متاثر اولمز. حاصل کلام سندن هرته که حقیزده صادر اولورسه اگر لطف واکر قهر مقبولمز و مرغوبمزدر هیچ بر وجهله کولمز مکدر اولمز دیمکدر.

2.

بنامه وَصْفِ تُو كَرْدَنْ نَه حَدِّ اِمْكَانَسْتِ.

چرا که وَصْفِ تُو بیرون زِ حَدِّ اَوْصَافَسْتِ. ۲

بنامه یرینه بَخَامَه واقع اولسه اولی واحری ایدیکه استعماله موافق اولوردی. بنامه ده کی بآ مع معناسنه اوله ویا ظرفیت معناسنه. وَصْفِ وَاَصْفِکِ حالیدر وصفت موصوفک. چرا که مقام تعلیلده واقع اولمش زیرا که معناسنه. وَصْفِ تُو ده اضافت مصدرک مفعولنه اضافتی قبیلندندر. اَوْصَافِ وَصْفِکِ جمعیدر. اگر اوصاف بدلی و صاف واقع اولسه زیاده خوب اولوردی زیرا وصف عبارتینه مناسب اولوردی * حصول بیت نامه ایله یا نامه ده سنک وصفک یعنی سنی وصف ایلمک حد امکان دکل. یعنی سنک اوصافک دائرهء امکانه صقمن. زیرا سنی وصف ایلمک حد اوصافدن بیروندر. حاصلی سنده اولقدر جمال وکمال واردر که وصف اوصافنده عاجزدر.

C. a. — بیان وصف

K. a. — بیان وصف تو گفتن

والف و فون ادات جمعدر. زردوز وصف ترکیبیدر دوزیدندن رومده تحریف ایدوب زردیز دیرلر صرمة ایشلینلره. بوریا باف وصف ترکیبیدر بافیدنندن اورمک و طقومق معناسنه. بوریا قرغی قمیشنندن اوریلور بر درلو حصیردر اناطولی ولایتنده و دیار عربده چوق اولور. حاصلی مدعیلری بوریا بافه و کندیلرینی زردوزه تشبیه ایلر سابقا بو بیتده مدعیلری سست نظم دیمکله تعبیر ایلدی * حصول بیت سست نظم مدعیلرک کلمات و نظمی و بزم اقران امثالمرک مخیل و مصنع اشعاری همان زردوز ایله بوریا باف قصه سیدر. یعنی بر کون بوریا باف زردوزلر بازارینه کیرز و دعوا ایدر که بز سزکله هم پیشه وهم صنعتز زیرا بزده سزک کبی صاحب دستکاهز سزکده بزنده کارمز التله در بی الت اولمز. پس خواجه بیورر سست نظم مدعیلرک بزمله همپیشه لک دعواسی بونک کبیدر.

7.

خَمُوش حَافِظُ، وَ اَیْنِ نَکْتَهَیْ چُون زَرِ سُرْخِ

نِگَاهِ دَارِ، کِه قَلَابِ شَهْرِ صَرَّافِ سَت. ۷

خَمُوش و خَامُوش و خَامِش و خَمِش امر مخاطبدر خاموشیدنندن کاه الف تخفیفله و کاه واو و کاه ایکسیله. حَافِظُ منادا حرف ندا محذوفدر. نَکْتَهَیْ اسلوب عجم اوزره ذوی العقولک غیری اولدیغیچون هایله جمع اولمشدر. نَکْتَه لغت عربیده بر چبوق اوجیله یره اوره اوره بر نشان پیدا ایلمکدر بو معنی اکثر تفکر و تحیر و قتلرنده اولور که انسان بر سنهیه دوشنور و بی شعور بر ایش ایشلر. نَکْتَه اصلنده مصدردر نَکْت ینکت یعنی نصر بابندن کدره کبی. صَکْرَه قلوبده موثر اولان کلام لطیفه اطلاق ایلدیلر. زَر سابقا بیان اولندیکه زَر عامدر کمشه و التونه قرینه ایله تخصیص کسب ایدر مثلا زَر سُرْخِ و زَر طَلا دیمکله خالص التون مراد اولور. پس خواجه نک زَر سُرْخِ دیدیکی خالص التوندر. نَکَاهِ دَارِ نَکَاهِ لَفْظِی داشتن و داریدنله و بونلرک مشتقاتیله مستعمل اولسه حفظ و صیانت معناسنه. اما کردن و کنیدنله و بونلرک مشتقاتیله مستعمل اولسه باقمق یعنی نظر ایلمک معناسنه. که حرف تعلیل. قَلَابِ مَبَالِغَه ایله اسم فاعلدر قلبزن معناسنه. صَرَّافِ مَبَالِغَه ایله اسم فاعلدر یعنی التونی اقلجهیه و یا اقلجهیی التونه بوزجیدر * حصول بیت ای حافظ اپسم اول و بو خالص التونه بکرز اشعارکده اولان نَکْتَه لری حفظ ایله و کمسهیه اشاعت ایلمه زیرا شهرک قلابی صرافدر. یعنی سست نظم و بد اشعار مدعی شاعر پرزور یرینه کچمشدر سنک خالص التون کبی اشعاریکی سرقه ایدر و کندینک اول نامربوط و ناموزون ترزیقاتنی یرینه کچورر.

S. I. p. 136. — B. p. 23. — C. p. 23. — H. I. p. 90. — K. p. 84. Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 4. 5. 3. 6. 7.

بَدْرُون و صَاف تَرَا حُكْم نِيسْت؛ خَوش دَر كَش،

كِه هَر چِه سَاقِيءِ مَآ كَرْد عَيْنِ الطَّافَسْت. ه

درد در دیدن مخفدر یای مشدده ایله عرب استعمال ایدر و عجم یاسز. اصفی بیت * نریخت درد می و محتسب زدیبر گذشت * رسیده بود بلایی ولی بخیر گذشت * بو بیتده ایهام لطیف وار. صاف صافیدن مخفدر. خوش ایو معناسنه در. درکش. در حرف تاکید. کش امر مخاطب کشیدن. درکش چک دیمکدر ایچ معناسنه. ترکیده ده چکمک ایچمک معناسنده مستعملدر نتکم شاعر بیورز. ع * می نابی بدل مایتکلل چکم * الطاف لطفک جمعیدر لغتده یومشوق معناسنه اما اصطلاحده ایلک معناسنه در. بعض نسخه ده دم درکش واقعدر یعنی سویلمه ساکت اول دیمکدر زیرا دم نفسدر وکش امر در چک دیمکدر پس نفس چک دیمک سویلمه دیمکدر * محصول بیت خواجه بر مخاطب تجرید ایدوب بیورز باده در دینه و صافیسنه سنک حکمک کچمز یعنی بکا صافی ویرک باده در دامیز ویرمک دیمک سنک وظیفه ک دکل زیرا بو مصلحت ساقینک کاریدر و بزم ساقیمز عادلدر هر نه ایشلر سه همان لطف کندینکدر. حاصلی باده مجلسنک ادابی ساقی بر عادل کمسه اولمقدر و جمیع امور مجلس اکا مفوض اولمقدر پس اول کمسه که مجلسده حاکم اولمش اولدی هر نه کم حکم ایدر سه کمسه منع ایده مز. ایدی خواجه بیورز بزم ساقیمز یعنی ساقیء ازل هر نه ایشلدیسه عین الطافدر. درد دن مران دنیا کدورتیدر و صافدن مران دنیا ذوق و صفا سیدر. خواجه حضرتلری کلام جامع ایران ایدوب بیورز دنیا کدورتیله مکدر اولمه و صفا سیله مغرور اولمه زیرا هر نه که ازده ساقیء ازل ایلمشدر یعنی حکم ایلمشدر ظهور ایلسه کرک کمسه یه قیل وقال کر کمز.

K. a. — نیست دم در کش (vergl. Comm.)

K. b. — ما ریخت عین —

حَدِيثِ مُدَّعِيَانِ وَ خَيَالِ هَمَّكَارَانِ

همان حکایت زردوز و بوریا بافست. ۹

حدیث خبر معناسنه یعنی سوز. مدعیانندن مران بونده کندولرله شاعرلکده برابرک دعواسنی ایدوب اللرنندن مصلحت کلیمین کمسه لردر. خیال بونده تحویل و تفکر در که شعرا نظم کلام ایلدکده ایلرلر. همکار هم پیشه یعنی صنعتداش دیمکدر

و بحث پیرینه درس دوشمیش. کشف بونده ایهام طریقیله واقع اولمش زییرا هم کشفک حاشیه سی اولان کشفه تحملی وار وهم معنای لغوی سیکه اچمقدار. اما وار عاطفه ایله ذکر اولسه نته که بعض نسخه ده او ایله در حاشیه کشفه مخصوص اولور انجق * محصول بیت چونکه بهار زمانیدر وکل دخی بویله در ایمدی بز غزل دیواننی طلب ایله و حکرا وبستان یولین طوت. یعنی اول جانبه عزم ایله. مدرسه وقتی دکل و کشف کشف بختنک زمانی دکل. حاصلی عیش ونوش زمانیدر.

K. b. (vergl. Comm.) — کشف و کشفست

3.

بِئِرِ زِ خَلْقِ وَ زِ عَنَقَا قِیَاسِ کَارِ بَکْیِرِ،

کِه صِیْتِ کُوشَه نَشِیْنَانِ زِ قَافِ تَا قَافَسْتِ. ۳

بیر امر مخاطبدر بریدندن کسل دیبکدر. قیاس اورنک یعنی نمونه قاس یقیسدن مصدر در. صیت شهرت یعنی بر نسنه مشهور اولمق. کوشه نشین وصف ترکیبیدر نشینیدندن بوجقده اورتورچی معناسنه. قاف مطلق طاغدر جبل معناسنه. بعده دنیایی احاطه ایلین جبله علم اولدی بونده مراد ازلدر * محصول بیت خلقدن کسل و مصلکتی عنقادن قیاس ایله. یعنی خلق عالمدن منقطع و منزوی اول و دنیا ایشی عنقادن قیاس طوت. که کوشه نشینلرک شهرتی و چاری قانندن قافه دکدر. یعنی عنقا خلقدن منقطع و منزوی اولدیغیچون شهرتی تمام عالمی احاطه ایلمشدر.

4.

فَقِیْهَ مَدْرَسَه دِی مَسْت بُوْد وَ فِتْوَى دَاْد

کِه: مِی حَرَام، وَ لِی بِه زِ مَالِ اَوْقَافَسْتِ. ۴

دی دون دیبکدر امس معناسنه. به یک دیبکدر * محصول بیت مدرسه فقیهی یعنی مدرس دون مست ایدی یعنی مست ایکن فتوی و پردی و دیدیکه شراب اگرچه حرامدر اما وقف مالندن یکدر. زییرا شراب حق الله در و مال اوقاف حقوق عباد در و حق الله توبه ایله ساقط اولور اما حقوق عباد اولمز پس یکلکی بو جهتنددر.

چوق طور وعادت واسلوب لازمدر جوانلق زمانه. یعنی جوانلق وتازهلق زمانی
چوق اطوار غریبه واوضاع عجیبه اقتضا ایدر ایدی حافظ انواع تلونله متلون
اولدیسه عجب دکلددر که جواندر جوانلق مقتضاسنی ویرز.

S. B. C. b. —   statt پس

S. I. p. 132. — B. p. 22. — C. p. 23. — H. I. p. 88. — K. p. 83. Die Beits in
folgender Reihe: 4—6. 10. 9. 7. 8. 11. 12.

49.

بجر هجنت   ،   ،   ،

1.

کنون که بر کف گُل جامِ بادّه صافست،

بصد هزار زبان بلبَلش در اوصافست. ۱

کنون شمدی اکنوندن مخففدر. کف ایبه عربیده مشدددر فاما عجم مخفف استعمال ایدر.
کف کله اضافتی مشبه بهک مشبهه اضافتی قبیلنددر حاصل اضافت بیانیهدر.
وکف کل باده استعاره ایلدی زیرا کل مطبوق کویا که بر جام بادهدر قزلقده. اما
حقیقته کف کل وجام باده بر شیدن عبارتدر. صاف صافیدن مخففدر فاش فاشیدن
اولدیغی کبی. بیت * فاش میکویم واز گفته خود در شادم * بندهء عشقم واز هر
دو جهان ازادم * بصد با مع معناسنهدر. زبانهء زانک فتکی   لغتدر. بلبَلش
شین ضمیر کله راجعدر ومعنی جهنندن اوصافه مقیددر * محصول بیت شمدیکه
کف کله صافی باده جامی وار یعنی بر طوی جام باده وار یوز بیک زبان ایله
بلبل انک اوصافندهدر. حاصلی خواجه بو غزلی انشادنده بهار ایش که کل اچلوب
بلبل فریاد وغان وناله ایلدیکی زمان ایش.

2.

بخواه دفتَر اشعار و راهِ صحرا گیر؛

چه وقتِ مدرسه و بَحْتِ کَشَفِ کَشافست. ۲

دفتَر اشعاردن مران غزل دیوانیدر. بعض نسخهده صحرا یرینه بستان دوشمش.

10.

دَر بَزْمِ دِلِ از رَوِي تَو صَد شَمْعِ بَرِ اَفْرُوختِ:

وین طَرْفَه، کِه بَر رَوِي تَو صَدْگُونَه حِجَابَسْت. ۱۰

بزم مجلس. بر افروخت بر حرف تاکید. افروخت فعل ماضی لازمه متعدی مابیننده مشترکدر. لازم اولورسه بزم دله مضاف اوقنور. متعدی اولورسه بزم اضافتدن مقطوع اوقنور. وین طرفه واو حالیهدر. طرفه عجب معناسندهدر. حجاب پرده * محصول بیت کوکل بزمنده سنک رویکدن یوز شمع یالکلندی. یاخود مجلسده کوکل سنک رویکدن یوز شمع اویاردی. بو ایسه بر عجب حالدر که سنک رویک اوزرنده یوز درلو پرده وار. یعنی رویک قت قت پرده لر التنده ایکن کوکل بزمنده اندن یوز شمع اویاندی.

11.

بِی رَوِي دِلِ آرایِ تَو، ای شَمْعِ دِلِ اَفْرُوَز،

دِلِ رَقْصِ کُنَانِ بَرِ سَرِ آتِشِ چو کَبَابَسْت. ۱۱

دلارای وصف ترکیبیدر اراییدنن کوکل بزپیچی معناسنه. رقص کردن صچرامقدر. کنان صفت مشبههدر رقص ایدهکن معناسنه. بر سر آتش بر حرف استعلا. سر تحسین لفظ و تکمیل وزن ایچون کلمشدر * محصول بیت ای کوکل یالکلندی ریچی شمع سنک کوکل بزپیچی رویکسر کوکل آتش اوزره رقص ایدهکن در کباب کبی. یعنی سنک رویک فراقندن کوکل هجران آتشی اوزرنده رقاددر کباب کبی. حاصلی یانمدن ویاقلمدن کباب کبی قراری یوقدر اضطرابدهدر.

12.

حَافِظِ چِه شُد، آر عَاشِقِ و رِنْدَسْتِ و نَظْرَبَازِ:

بَس طَوْرِ عَجَبِ لَازِمِ آيَامِ شَبَابَسْت. ۱۲

چه شد استفهام انکاری یعنی نسنه لازم کلمز. آر اکردن مخففدر. رند بونده باده نوشدر. نظر باز وصف ترکیبیدر بازیدنن نظر اوینادیچی معناسنه. اما اصطلاحده کوردکن سوچی میمون عشقی حاصلی محبوب دوسته دیرلر. طور عادت واسلوبدر. شباب بونده یکتلک معناسندهدر * محصول بیت اگر حافظ عاشق و باده نوش و نظر باز اولدیسه نه لازم کلور یعنی نسنه لازم کلمز. مصراع ثانی حکم تعلیلده واقعدر زیرا

نسبت سراب بیکاریدر یا خود نفس سرابدر. حاصلی سنک عشقک یولی بر عظیم یولدر که افلاک و عناصر اکا کوره عدم مثابه سنده در که نفس امرده سراب اوپله در.

— فلکش همچو حسابست K. b.

9.

سَبْرَسْت دَر وُ دَشْت؛ بِيَا تَا نَكْذَارِيم

دَسْت از سَر آبی، کِه جَهان جُمْلَه سَرَابَسْت. ۹

در کریوه نك اتکیدر. کریوه بلکه دیرلر یعنی طاغ بلکینه وانك دبی عادتا دره شکللی اولور کویا که اول بلکی اشوب کچمکه بر قپودر. اکثر ککلك اوپله یرده اولغاندر اول جهندن کبک دری دیرلر. دشت اوایه دیرلر. بیا خطاب عامدر هر ایشیده نه. تا بونده حتی معناسنه در. نكذَارِيم نفی مستقبل نفس متکلم مع غیره در. مفعول بهیدر مصراع ثانینک اولنده دست لفظی. معناسی کچرمیالم یعنی المزی کچرمیه لم بر صو باشندن یعنی المزدن قومیه لم بر صویک باشنی. حاصلی دائما باده نوش اولوب بر دم خالی اولمیالم دیمکدر. سرابدن بونده مراد خمر دوران ظرفدر کوپ کبی. بعض نسخه ده بکذَارِيم دوشمشدر فی الحقیقه بیا عبارتته ملائمدر. پس معنی قلب طریقی اوزره اولور تقدیر کلام کل بر صویب الدن کچوره لم. یاخود قلبه محتاج اولنیه تقدیر کلام بویله اولور کل بر صو باشندن الی کچوره لم. یعنی امرار معناسنه ترک معناسنه دکلم مقصود شرابی الدن قومیالم ایچلوم که جهان جمله سرابدر. سر اب اضافتله صو باشی دیمکدر. سر بونده ظرف معناسنه در و مثنوینک بو بینتی سند کتورن * عاشقی کر زین سر و کر زان سرست * عاقبت مارا بدان سر رهبرست * مدعی سنده ده مسنده ده خطا ایلمش (ش°). سر بونلر کبی یرلرده باش و اوج معناسنه کلور * محصول بیت اووه و طاغ یشلر اولدی کله تا المزی کچورمیالم بر صو باشندن که جهان جمله سرابدر یعنی فانی محضدر هیچ بقاسی یوقدر سراب کبی. حاصلی تمام دنیا یعنی عناصر و افلاک سراب مثالدر که حقیقتده بر نیست هستنمادر. یعنی بر خیالدر که ایراقدن مرئیدر اما اول جانبه وارسک اول هیئتلی کوردکک یرده هیچ نسنه بولمزنسن. یاخود کله المزی بر صو باشندن کچوره لم یعنی بر بیکار باشنی اله کتوره لم و یا صو باشنی الدن کچوره لم. یعنی باده یه مداومت ایده لم که دنیانک اوته سی یوقدر همان خواب و خیالدر سراب کبی که هیچ اعتماد لائق دکلم. بو ایکی بیتده قافیه تکرار کلمک دلالت ایدر که بریسی خواجه نك اولمیه فی الحقیقه دیو انلرک اکثرنده اولکی بیت کلور انجق بعضیسنده ایکیسی بیله کلور. فاما ایکیسنکده طرز ی خواجه طرزینه بکزر حاصلی تتمیم فائده ایچون مها ممکن ایکیسیده بیان اولندی.

اضافتی بمعنی فیدر * مَحْصُولُ بَيْتِ جَانَانِه خطاب ایدوب بیورر کل سنک رخ
رنکینک اوزرنده عرقك لطافت وصفاسن کوره لی حسد اتشنده کوکل غمندن کلابه
غرقددر. یعنی رشکدن وحسددن بونده بر اتش پیدا اولور که انک حرارتندن کلابه
مستغرقدر. یعنی کلاب کلک دریدر که اتش رشک حرارتندن حاصل اولور. کل ورنکین
وعرق واتش وکلاب جمعی مراعات نظیر قبیلندندر.

7.

دَر كُنْجِ دَمَآغِ مَطْلَبِ جَايِ نَصِيحَتِ .

کین حُجْرَه پُر از زَمْرَمَه چَنَك و رُبَابِسْت. ۷

کنج بوجقدر عامدر ایچری بوجغه وطشره بوجغه اما پیغوله ایچری بوجغه اطلاق
اولنور. دماغ بینی یه دیرلر و بینی طُورَان یره ام الدماغ دیرلر. کین که حرف تعلیل.
حُجْرَه دن مراد بونده کنج دماغدر. مَطْلَبِ فعل نهی مخاطب طلبیدنن معمولدر
طُرَازِیْدِن کبی طلب ایلمه دیمکدر. زَمْرَمَه آوازه تحفهء شاهدی زمزمه آوازه شله فرح زنی.
رُبَاب کماججه یعنی اقلق * مَحْصُولُ بَيْتِ بِنَمِ بَاشِمِك بینیسنده یعنی بوجغنده
نصیخته یر طلب ایلمه زیرا بو حُجْرَه یعنی کنج دماغ چنک و رباب زمزمه سندن طلودر.
یعنی بن نصیحت پذیر دکلم و بندن بو ایشی استمه زیرا دماغ چنک و رباب
اوزینه معتاددر بوندن حظ ایلمز. حاصلی دماغده نصیحت صَحِّق یر یوق زیرا
انواع سازلر اوزلرندن طوبطلودر.

8.

رَاهِ تُو چِه رَاهِیْسْت، کِه از غَايَتِ تَعْظِيْمِ

دَرِيَايِ حَيْطِ فَلَکَشِ عَيْنِ سَرَابِسْت. ۸

چه استفهام تعجبی. کِه حرف بیان تعجبی بیانددر. تَعْظِيْمِ مراد بونده عظمتدر.
دریای حیط فلکش دریا صفتنه مضافدر. و دریای حیطک فلکه اضافتی مشبه بهک
مشبهه اضافتیدر. فلک شده شین ضمیر راهه راجعدر معنا جهتندن سرابه مقیددر.
دریای حیط کرهء ارضی احاطه ایلین دریادر فلکی اکا تشبیه ایدر احاطه ده
وعظمتده. عین بونده ایکی معنی افاده ایدر. بری ذات معناسنی. بریده تشبیه
طریقيله چشمه معناسنی. سَرَابِ الصَّحْقِ زمانده شوره یرلرده نصف النهارده ایراقدن
صو کبی کورینن هیئاته دیرلر * مَحْصُولُ بَيْتِ سِنِكِ عَشَقِكِ طریقنی نه عجب
اولو طریققدر که کمال عظمتندن دریای حیط فلک یعنی فلک اعظم اکا

نظر اولنه بیکه ده تحملی وار. ایمن همزه نك کسريله امین معناسنه. سیل دمادم سیل متعابددر که اراسی پک کسلمز. منزل خوابدن مران عین یعنی چشم در که حقیقتده اوچو اگا نازل اولور * محصول بیت ای دیده بیدار اول غافل اولمه که امین اولمق اولمز یعنی امن و فراغت اوزره اولمق جائز دکلددر بو سیول متعابددر که بو منزل خواب اولان کوزده در. یعنی کوز مردمی کوزک اچ غافل اولمه بو ایکی کوزمدن متوالیا طاشوب اقان سیولدن مبادا که سنی پارلبوب کتوره.

5.

مَعشوقه عیان می گُذَرَد بَر تو؛ وَلیکن

اَغیار همی بیند، از آن بَسْتَه نِقَابَسْت. ه

معشوقه هاء رسمی علامت نقلدر عرضه ده کی کبی. عیان کسريله مفاعله بایندن مصدردر معاینه معناسنه. عینک فتحيله استعمال غلطدر. میگذرد فعل مضارع کچر معناسنه. اغیار غیرک جمعیدر اما اکثر شعرا رقیبلرده استعمال ایدرلر. همی بیند همی ده می ادات حالدر وها حرف تاکید کورز دیمکدر. نقاب یوز اورتیسنه دیرلر. اول زمانده دیار عجمک محبوبلری نقابله وکاکل وکیسولرینی یوزلری اوزره اندیروب پوشیده رو کزرمش. اما قزلباش اوباش لعنت الله علیهم وعلی اعوانهم وعلی انصارهم ظهور و خروج ایده لی بو قانون کلیا مهجور و متروکدر. پس خواجه نك بسته نقاب بیوردیغی کندیلرینک زمانه نسبتدر * محصول بیت معشوقه سنک یانکدن اشکاره کچر اما اغیار کورز اندن یعنی انکچون منقبددر یعنی نقاب داردر. حاصلی جانانک سکا استغناسی یوق وسندن اعراض ایدوب نقاب بغلمز اما رقبان احتراز ایدوب ستر صورت ایلمکیچون نقاب بغلدی.

6.

گُذ بَر رُخ رَنگین تو تا لُطْفِ عَرَقِ دید،

دَر آتِشِ رَشکِ از غَمِ دِلِ غَرَقِ گُلابَسْت. ه

کل مبتدا غرق کلاب خبری. دید فعل ماضی فاعلی ضمیر مستتر راجعدر کله و مفعولبه صریحی لطف عرقدر و غیر صریحی بر رخ رنگین. تا ابتداء غایت ایچوندر زمانده مند معناسنه در. اتش رشک مفعول فییه سیدر عرقک. واز غم دل مفعولبه غیر صریحیدر عرقک. رنگین صفت نسبییه سیدر رخک. اتش رشکه اضافتی لامیه اولمق جائز رشکه اتش استعاره سیله ویا اضافت بیانییه اوله. غم دل اضافتی لامیه در. غرقک کلابه

خخانه خالی قالب خراب اولمسی لازمدر * محصول بیت سنك خيالك سيريله
بیز شراب ایچمکدن فارغ اولدق. یعنی خیالك واریکن اندن فارغ اولوب شراب
ایچمکه مقید اولمق بزه میسر دکلدن. ایمدی خمه دی باشك محکم طوت که میخانه
خرابدر که بزدن اكا کمسه وارمز.

2.

کَر خَمْرَ بَهْشْتَسْتِ، پَرِزِيدِ؛ کِه بِي دُوسْتِ
هَر شَرَبَتِ عَذَبَمِ کِه دِهِي عَيْنِ عَذَابَسْتِ. ۲

عَذَبَ لَذِيذِ مَعْنَسَنَدَر. عَذَابَ مَابِينِنْدَه صَنَعَتِ اِشْتِقَاقِ عَيْنِ عَذَبِ وَعَذَابِ مَابِينِنْدَه
شَبَسْتَانِ خِيَالِ وَاوَرْدَرِ زِيْرَا عَذْبَدَه وَعَذَابَدَه عَيْنِ وَاوَر * مَحْصُولِ بَيْتِ اَكْرَ جَنَّتِ
شَرَابِي اَيَسَهْدَه يَبَانَه دُوكْ كِه دُوسْتَسَزِ هَر طَاتْلِي شَرَبَتِ كِه بَكَا وِبَرَسِيْنِ عَيْنِ
عَذَابَدَر. يَعْنِي بَرِ مَجْلَسَدَه كِه دُوسْتِ اَوْلِيْمِيَه اَنْدَه جَنَّتِ شَرَابِيْدَه حَاضِرِ اَوْلُورْسَه
يَبَانَه دُوكْ كِه زِيْرَا اَنْسَزِ هَر طَاتْلِي شَرَبَتِ كِه بَكَا صُونَرَسِنِ سَمِ هَلَاهَلِ وُزْهَرِ وُزْهَرِ مَدَر.

3.

اَفْسُوسِ كِه شُدِ دَلْبَرِ، وَ دَرِ دِيْدَهءِ كَرِيَانِ
تَخْرِيرِ خِيَالِ خَطِ اَوْ نَقْشِ بَرِ اَبَسْتِ. ۳

اَفْسُوسِ دَرِيغِ وَحِيْفِ مَعْنَسَنَه. شُدِ بُونْدَه رَفْتِ مَعْنَسَنَدَر. دَرِ دِيْدَهءِ كَرِيَانِ مِصْرَاعِ
ثَانِيَه مَرْهُونْدَر. تَخْرِيرِ لَغْتِ عَرْبَدَه تَقْوِيْمِدَر يَعْنِي طَوْغَرْتَمَقِ. اَمَا اِصْطِلَاحَدَه يَازَمَقِ
مَعْنَسَنَدَر * مَحْصُولِ بَيْتِ حِيْفِ كِه جَانَانِ كَنْدِي حَالِ بُو كِه دِيْدَهءِ كَرِيَانْدَه اَنْكِ
خَطِي خِيَالِنَكِ كِتَابَتِي صَوِ اَوْزْرَه نَقْشِدَر. يَعْنِي كَنْدِ كَنْدِ صَكْرَه اَنْكِ خَطْنِي دِيْدَهءِ كَرِيَانْدَه
شَكْلِ اَيْلِمَكِ صَوِ اَوْزْرَه نَقْشِ چَكْمَكْدَر. حَاصِلِي دِيْدَهءِ كَرِيَانِ مَنْبَعِ اَبْدَرِ پَسِ اَنْكِ
اَوْزْرِيْنَه تَخْرِيرِ اَبِ اَوْزْرَه تَخْرِيرِدَر. اَصْلِ بِيْتِنَكِ نَكْتَه سِي بُونْدَه دَرِ يَعْنِي خَطْنَكِ خِيَالِنِي
كُوزْدَه تَصْوِيْرِ اَيْلِمَكِ نَه فَائِدَه كَنْدِي كُوزِ قَرْشُوسَنْدَه اَوْلِيْمِيَجَه يَا خُصُوصِ كِه صَوِ
اَوْزْرَه خَطِ اَمْرِ مَحَالِدَر.

4.

بِيْدَارِ شُو اِي دِيْدَهءِ، كِه اَيْمَنِ نَتَّوَانِ بُوْدِ
زَيْنِ سَيْلِ دَمَامِ كِه دَرِيْنِ مَنَزَلِ خَوَابَسْتِ. ۴

دِيْدَهءِ لَغْتَدَه بِيكْدَر. اَمَا بُونَكِ كَبِي يِرْلَرْدَه كُوزِ مَرَادَرِ چَشْمِ مَعْنَسَنَه اَكْرَچَه اَمْعَانِ

انی ایق بولمامشردر زیرا که بزم حافظمز بادهء ازل مستیدر. یعنی حافظك بادهء
عشق کیفیتی ذاتیدر عارضی دکلدرد که گاه کله و گاه کیده پس حافظ همیشه مستدر
بادهء ازلی زوریله. حاصلی سکر عشق ایله سکران اولنه صحو طاری اولمز دائما
سکران یورز.

S. I. p. 130. — B. p. 22. — C. p. 22. — H. I. p. 87. — K. p. 93 hat 9 Beits in
folgender Reihe: 4—5. (Beit.) 6. (Beit.) 7.

- Beit 5, b. ز قسمت ازلی چهرهء سیه بختان
بشست و شوی نگردد سفید این مثلست
- Beit 6, b. خلل پذیر بود هر بنا که می بینی
مگر بنای محبت که خالی از خللست

48.

بجر هزج --- 0, 0---0, 0---0, 0---

1.

ما را ز خیال تو چه پروای شرابست.

خُم گو سر خود گیر، که خُمخانه خرابست.

خیالنه شراب ذکرى شعرا مذهبنده اول جهندندر که خیال جانان کلدکده عاشق
کیفیت عشقله متکیف اولوب مست اولور. پروا لغتده فراغت معناسنه در نتمک دقیقینک
بر بیتنده ظاهردر. بیت * ابو سعدان که از کیتی برو بر بسته شد یدما * مظفر
انکه شمشیرش ببرد از دشمنان پروا * وامیر معزی بیورز. بیت * قمر زقبضهء
شمشیر تست ناایمن * زحل زپیکر پیکان تست ناپروا * پس پروای شراب دیدیکی
خیال جانانندن فارغ اولوب شرابله تقید معناسنه در. کو خطاب عامدر. سر خود کیر
باشک قیدین کور دیچک یرده استعمال ایدرلر. خمه سر خود کیر دیبکده لطف
ادا وار زیرا انلر شرابی کویلرده صقلرلر وکوپ اغزیننه بر دکرمی کرپچ قویوب اغزینی
بر درلی اق بالچقله محکم صوارلر که قینادیکی حینده طاشوب طشره دوکلبیه
نتکم اصفی بیورز. بیت * بسست بوی شراب اصفی که بر سر خاکت * حکیم دیر
مثلث نهاد خشت سر خم * پس خواجه خمه سر خود کیر دیبکدن مرادی
باشکدن اول کرپچی کیدرمة دورسین زیرا بز خیال جانانندن فارغ اولوب سکا تقید
ایلمرز. خُمخانه خراب دیبکدن مرادی یعنی بز ایچمکدن فراغت ایلدک پس

5.

دَلِمَ أَمِيدٍ فِرَاوَانَ بَوَصَلٍ رَوِي تَو دَأَشْتِ،

وَلِي أَجَلٍ بَرَّةٍ عُمَرُ رَهْزَنٍ أَمَلَسْتُ. ه

فِرَاوَانَ چوق معناسنه. بَوَصَلَدَه با حرف صله. بَرَّةَدَه کی با ظرف ایچوندر. رَهْزَنٍ وصف ترکیبیدر یول اوزیچی معناسنه. اَمَل امید معناسنه در * حصول بیت کوکلم سنک رویک وصلنه چوق امید طوتردی یا طوتدی. یعنی چوق امیددی وازایدی یا واردن. اما عمر طریقنده اجل امل حرامیسیدر. یعنی کوکلم سنک وصالکه چوق امیدلنوردی اما اجل امیدلری افنا ایدوب وجود ویرمز. یعنی امل صاحبنی اولدرمکله امل لغو اولور.

K. a. بوصل statt ز وصل

6.

بِکْثِيرِ طُرَّةٍ مَهْ چَهْرَةٍ و قِصَّةِ نَحْوَانِ

کِه: سَعْدِ وَ نَحْسِ ز تَأْثِيرِ زُهْرَةٍ وَ زُحَلَسْتُ. ٦

چَهْرَه جیم عجمینک کسری وهانک سکونیله یوز معناسنه در. کِه حرف بیان قصهیی بیان ایدر. سبعة سیاره دن ایکیسنه سعدان وایکیسنه نَحْسَان دیرلر. مشتری وزهرة سعدان مشتری سعد اکبر وزهرة سعد اصغر. وزحل و مریخ نَحْسَان زحل نَحْس اکبر و مریخ نَحْس اصغر * حصول بیت بر مه پیکرک طره سین طوت. یعنی بر مه پیکره تعلق ایدوب انی کوکل اکلنجه سی ایله. ونجومدن بحث ایدوب قصه پرداز اولمه که سعد ونحس عالم زهرة وزحلک تاثیرندندر. یعنی بو بحثلرک سکا فائده سی یوقدر زیرا مؤثر حقیقی الله در بونلرک تاثیری اولدیغی تقدیرجه الله تعالی امریله در. ماه وزهرة وزحل وسعد ونحس جمعنده مراعات نظیر صنعتی وار.

7.

بَهِيحٍ دَوْرٍ نَحْوَاهِنْدِ يَأْفَتِ هُشْيَارَشِ،

چُنَيْنِ كِه حَافِظٍ مَا مَسَّتِ بَادَةَ اَزَلَسْتُ. ٧

دَوْرَدَن مراد بونده زماندر. هُشْيَار وَمَسَّت صنعت تضاددر. هُشْيَارَشِ لفظنده شین صیر اضمار قبل الذکر طریقيله حافظ لفظنه راجعدر * حصول بیت هیچ بر زمانده

2.

جریده رَو، که گذرگاهِ عافیت تَنگَسْت؛

پیاله گیر، که عمر عزیز بی بدَلَسْت. ۲

جریده بونده علائق و عوائقدن بری معناسنه در. گذرگاه کچیدیری. عافیت الله تعالی تولدن بلایی دفع ایلمکه دیرلر. اما اصطلاحده پرهیزکارلغه و تقوایه دیرلر * حصول بیت مجرد کز که عافیت کچیدی طارد. یعنی زهد و تقوا طریقی تجرید اقتضا ایدر الایش دنیا ایله بو یوله کیدلمز. پیاله طوت یعنی باده نوش ایله که عمر عزیز بی بدلدر. حاصلی بر کره کتدکنصکره دخی اله کیرمز ایمدی عیش ونوشله کچمک کرک.

3.

نه من ز بی عملی در جهان ملولم و بس؛

ملالت علما هم ز علم بی عملست. ۳

حصول بیت جهانده عملسزکدن همان بن ملول و مضطرب دکلم انحق علمانکده ملالتی عملسز علمدند. یعنی قلت عملدن غم و غصه بییم علما دخی قلت عملیچون مضطرب حال و شکسته بالد. خواجه کندینی بو حکمه ادخال ایلمکدن مرادی علمایه ترک عمل سببیله تعریضدر.

4.

بچشم عقل درین رهگذار پُر آشوب

جهان و کار جهان بی ثبات و بی عملست. ۴

بچشم عقلده با باء صله در مصراع ثانییه مقیددر. رهگذار یول اوغراغی. پر آشوب پر غلبه و غوغا و فتنه در. بی عمل بی اعتبار معناسنه در * حصول بیت بو غوغاسی چوق کچیدده عاقل و عارف کوزینه جهانه متعلق جمیع امور ثباتسز و اعتبارسزدر. یعنی عبرت کوزیله بقسک دنیا و مافیها هیچ نسنه دکلدز زیرا فانی و سریع الزوالدر.

ز دَسْتِ جَوْرِ تُو كُفْتَم: ز شَهْرِ خَوَاهَم رَفْت.

بَخَنده كُفْت كِه: حَافِظِ بَرُو، كِه پايِ تُو بَسْت. ۷

زدست جور جوره دست اثبات ایلدی استعاره طریقیه. خنده کلمه نك اسیدر. که اسم استفهامدر عربیده من کبی کیم دیمکدر * محصول بیت جانانه دیدمه که سنك جور وجفك الندن شهردن کیده جکم. جانان دخی خنده ایله دیدیکه ای حافظ ایغک کیم بغلدی وار کیت. یعنی سن کیده میه جکک معلومیدر بکا بیهوده استغنا صاتمہ ایلدی کوریم کیده بیلر مه سین دیمکدر.

— کُفْت بَرُو حَافِظَا کِه — K. b.

S. I. p. 428. — B. p. 24. — C. p. 22. — H. I. p. 85. — K. p. 74. hat 9 Beits in folgender Reihe: 1. 2. (Beit.) 3—6. (Beit.) 7.

Beit 2, b.   مرا و مرغ سحر را ز دل ببرد آرام
سحرگهان که دل هر دو در نوای تو بست

Beit 6, b.   هم از نسیم تو روزی کشایشی یابد
چو غنچه هر که دل اندر پی هوای تو بست

بجر بختت — — — — —

دَرین زَمَانه رَفِیقِی، کِه خالی از خَلَلَسْت،

صَراحیء مَی نَاب و سَفینَهء غَزَلَسْت. ۱

رفیقیده یا وحدتیچوندر. صراحیدهده یا ینه وحدتیچوندر. خلل بر ایشده فساد بولنقدر. نَاب خالص معناسنهدر. سفینه لغت عربیده کمیدر. اما اصطلاح عجمده بر جنس مجموعهدر که اوزرینه اچیلور * محصول بیت بو زمانهده خللدن و ضرردن خالی بر یولداش بر صراحی شراب صافی و غزل مجموعه سیدر یعنی غزل دیوانیدر.

راضی اولمینجه. حاصلی بنی بند و قید ایلمکه سن راضی اولورسن مراد حاصل اولور
والا بنم و چرخک رضاسنک اعتباری یوقدر یوخسه سررشته یعنی اختیار بنم المده
اولسه هرکز بندکدن خلاص اولمق استمزدم.

5.

چو نَافَه بَر دِل مَسْکِین مَن گِرَه مَفْکَن،
کِه عَهْد با سَر زُلفِ گِرَه کُشایِ تو بَسْت. ه

نَافَه مسک کوبکنه دیرلر. اولده غنچه کبی دوکم شکلنده اولدیغیچون کره ذکر
ایلمشدر. کره مَفْکَن دیمکدن غرض تنک دل ایلمه دیمکدر. که حرف تعلیلدر کره
مَفْکَن عبارتنه. سر زلف زلفک اوجی دیمکدر. کره کُشایِ وصف ترکیبیدر دوکم اچیچی
معناسنه. سر زلفه کره کُشالیق اسنادی مجازادر زیرا اولمش زلف اوجندن اچلور
واورلمشک اوجی دوکملنور * محصول بیت بنم دل مسکینمه نَافَه کبی کره براقمه.
یعنی بنی نَافَه کبی تنک دل و خونین جگر ایلمه. زیرا دلم سنک کره کُشا سر زلفکله
عهد و قول و قرار بغلدی که انک قید و بندنده اوله دائما.

6.

تو خَوْد حَیَاتِ دِگَر بُوْدی، ای نَسِیمِ وصالِ:
خَطَا نِگَر، کِه دِل اُمید دَر وَفایِ تو بَسْت. ۴

بعض نسخه ده زمان وصال دوشمش. خَوْد بویله یرلرده تاکید افاده ایدر انجق.
حیات ذکر اضافتی لامیه در غیرینک حیاتی دیمکدر. نسیم وصال اضافتی بیانیه در.
خطا لفظی مقدم مفعولیدر. نکر امر مخاطب صیغه سیدر نکریدنن بقیق معناسنه.
تقدیر کلام خطا را نکر ایدی ضرورت و زنیچون را حذف اولنمشدر. دل مبتدا
بست خبری امید مقدم مفعولیدر بستک. در وفاده در باء صله معناسنه در *
محصول بیت ای وصال نسیم سن غیرینک حیاتی و روحی ایمش سین. یعنی غیرینک
حسبوی و جانانی ایمش سن. خطایی کور که کوکل سنک وفاکه امید بغلدی. یعنی
کوکل بلمدیکه سن غیریه حیات افزا و صفا بخشی ایمش سن پس سنک وفاکه امید
بغلیوب سکا طمع ایلدی و خطا واقع اولدی.

K. a. (Vergl. Comm.) — ای زمان وصال

و تحمل قومدی زمانه بو ایشی اشلیملی. زیرا انلرک عادتلی اوزره اول لباس زیاده
پراشور و سیر ایدنی زیاده الور.

C. K. a. — هزار سرو

C. K. b. — قصب زرکش قبای —

3.

ز کارِ ما و دلِ غنچه صد گره بکشود

نسیم گل، چو دل آندر پی هوای تو بست. ۳

کره دوکمه دیرلر. بکشود لازمه متعددی مابیننده مشترکدر. لازمه اعتبار اولنورسه
فاعلی تحتنده مستتر ضمیر غائب صد کرهه راجع. متعددی اعتبار اولنورسه فاعلی نسیم کل
اولور سحر حلال وجهی اوزره. پی ارن و صوک و ایز و تعلیل معناسنه کلور. بونده
تکمیل وزن و تحسین لفظ ایچون کلمشدر شوپله که اولمسه معنایه خلل کلرز. آندر
بونده باء صله معناسنه در. نسیم لغتده خوش قوقلی یلدر و هر یل که کلزاره اوغرایه
وکلستاندن کچه البته خوش قوقلی اولور * محصول بیت بزم ایشیمزدن و غنچه نك
دلندن یوز دوکم اچلدی چونکه سنک هواکه کوکل بغلدی. یعنی نسیم بونده
ایکی کار ایدر. بری اولدر که قبل کوی جانانندن هبوب ایدوب هر مشکل ایش
که واردر انی بزه فتح وکشف ایدر. بریده اولدر که دل غنچه دنده کرهی فتح ایدر
که اچلوب کل اولوب نقش غنچه خود شکل کرهدر انی نسیم اچنجه کل اولمسی
لازمدر. حاصلی نسیم کل سکا تابع اولوب عاشق اوللی محلکدن گاه و بیگاه کذر
ایلمک اکا ضروریدر پس کلوب بزم مشکل کارمزدن و غنچه دن یوز کره فتح ایدر.

K. a. — غنچه بس کره —

K. b. نسیم صبح چو دل در ره هوای

4.

مرا ببند تو دوران چرخ راضی گرد.

ولی چه سود که سررشته در رضای تو بست. ۴

بنددن مراد بونده قول اولمقدر. دورانی چرخه اسناد مجازدر حقیقتده ایلین خدان.
سررشته لغتده اپلک اوجیدر. اما اصطلاحده نهایت کاردن عبارتدر * محصول بیت
دوران فلک بنی سنک قیدکه وحبسکه راضی ایلدی اما نه فائده غایت کاری ونهایت
امری سنک رضاکه باغلدی. یعنی فلکک رضاسنک وبنم رضامک فائده سی یوق سن

کرشمه‌های کرشمه‌نک جمعیدر کاف عجمینک ورائک کسريله وشینک سکونيله ناز وشيويه معناسنه. اما بونده کوزله وقاشله اشارت مرادن در اصل وضعه ده کوزله وقاشله اشارته دیرلر * محصول بیت الله تعالی که سنک دلکشا ابرونک صورتنی بغلدی یعنی مقوس خلق ایدوب نقش ایلدی بنم ایشمک فتح بابنی سنک کرشمه لریکه متعلق قلدی. یعنی ابرولریکی مقوس خلق ایدوب نقش ایلمکدن مرادی خدانک بنم کارمک کشایشنی انلرک اشارت والتفاتنه متعلق قلمقدر همان که بنده جانبنه نظر والتفات اولدی هر کاری فتح باب بولور والا فلا.

— صورت و ابروی — K. a.

2.

مَرا و سَرُو چَمَن را بَخاک راه نِشاند

زَمانه، تا قَصَب نَرکَسین قَبایِ تو بَسْت. ۲

بعض نسخه‌ده مصراع اول بویله در * مرا و مرغ چمن زار دل ببرد آرام * اما اختیار ایلدی کمز نسخه اولی واحرادن. نشانندن دکمکدر مثلا اغاجی یره دیکمک کبی پس سرو خصوصنده بویله در. اما کندی خصوصنده مران اقعان واجلاسدر یعنی قرة طپراقده اوتوردی. نرکسین قبا بر جنس قفتاندر. قرق بیله قریبدرکه بریسنی بر کورجی بکرزاده سنک اوزرنده ارض رومده کوردن وانمی سنک برینه سؤال ایلدمکه بو جنس قفتانه نه دیرلر دیدم. دیدیکه بوکا قبا نرکسی دیرلر. چونکه بو قصه دن اول استادمدن بو بیتک تحقیقنده قبا نرکسی وقصبک معنالیینی مفصل استماع ایلمش ایدم اوراده بکا زیاده روشن اولدی نیچه ایدیکی ونیچه کییلرب قوشاندیغی. و مذکور قبا نرکسینک کندویه مخصوص قوشاغی اولور که کندینک ایچندن کچر طمان اوچغوری کبی که ینه اوچلری کینک قلبدان وکمینک ایپکله اشلنور. اما بز کوردن کمز اوچلری خاص اوده اوغلنلرینک دستماللری کبی صافی التونله اشلنمش ایدی. واکنده کوبکی اوزرنده یاب یصی صارقوب دورردی مکر عادت بو قوشاقدده بویله ایلمش. بو قوشاغه قصب دیرلر که اول قبانک زینتی انکله در. و بو قبا نرکسه نسبت ایدوب نرکسین دیدکلری انکچوندر که یقاسی کره کره اولور نرکس یپراقلری کبی. و بو قبا عادت بیاض مثقالی جنسندن اولور. و بو قبا بو زمانده کلیا مهجور و متروکدر مکر ممالک کفارده مثلا فرنک. و بجار جنسنده نرکسین قبا ایله قصبک معنالی حقیقتله معلوم اولدی * محصول بیت بنی و سرو چمنی خاک راهه دیکدی یعنی بی اختیار ایدوب حیرتده قودی زمانه سنک نرکسی قبانک قصبنی بند ایده لی. حاصلی زمانه بو ایشی ایلیده لی بزى هجنونلر کبی یول ترابنه اوتورتدی. یاخون بنم و مرغ جنمک که مران بلبلدر دلدن آرام و قرارمزی ایلندی. یعنی بزده صبر

سوزصار معناسنه در * محصول بیت دانا سیر ایلدی و کوردیکه بو فلک حقه بازی هرکس ایله بر نوع حیلله بازلق و عیاریلق ایلر و هرکسی دنیا من خرفاتیلله فریفته ایدوب مغرور و غافل ایدر پس هنگامه سنی طاغندی و سوزصار قپوسنی باغلدی. یعنی تجملات و تعلقات دنیا یی ترک ایدوب اکا مضاف و متعلق اولان مصاحبت و کفت و کو ابوابنی سد و اکا منوط احوال قیل و قالی کلیا رد ایلدی.

دانا چو دید بازی این — C. k. a.

8.

حَافِظُ، هَرَّانِ كِهْ عِشْقِ نَوْرَزِيدِ وَ وَصْلِ خَوَاسْتِ،

اِحْرَامِ طَرَفِ كَعْبَةِ دِلِ بِي وَضُو بَبَسْتِ. ۸

نورزید نون حرف نفی و رزیدن فعل ماضی چالشمق و اوزنمک. طَوفِ و طَوَافِ مصدر لر در بر نسنه نك اطرافنی دولشمق. کعبه دِل اضاقتی بیانیه در * محصول بیت ای حافظ هر شول کمسه که عاشق اولمقسزین و صله طالب و عشقک همن و غمومنی چکمکسزین و صله راغب اولدی کوکل کعبه سنی طواف ایلمکیچون احرامی ابدست سز بغلدی. یعنی کوکل که بیت الله در انی ناپاک زیارت ایلمکه نیت ایلمک کبیدر عشق دردینی چکمکسزین و صلت جانانه طالب اولمقدر.

(K. a. — vor (و) حافظ بر آن — K. a.)

S. I. p. 125. — B. p. 24. — C. p. 22. — H. I. p. 84. — K. p. 65. Die Beits in folgender Reihe: 4—5. 7. 6. 8.

46.

بجر هجتت — — — — — ، — — — — — ، — — — — — ، — — — — —

1.

خُدا چو صَوْرَتِ اَبْرَوِي دِلْکَشَايِ تُو بَسْتِ،

کُشَادِ کَارِ مَن اَنْدَرِ گُرُشْمَهَايِ تُو بَسْتِ. ۱

دلکشای وصف ترکیبیدر کوکل اچیجی معناسنه. کشاد اسددر فتح باب معناسنه.

6.

مَطْرَبٌ چِه پَرْدَه سَاخْت، كِه دَر حَلَقَه سَمَاع

بَر اَهْلِ وَجْدِ وَ حَالِ دَر هَايِ وَ هُو بَبَسْت. ۶

بعض نسخه‌ده حلقه یزینه پَرْدَه دوشمش و بعضیسنده حالت. مَطْرَب شوق و سرور و برن کیمسه‌در. چِه تجبی متضمن استفهام ایچوندن. پَرْدَه‌دن بونده مراد نغمات پَرْدَه‌لریدر عراق اصفهان و حجاز کبی. حلقه لامک سکونیه انسان دائره‌سنده و فتک‌سیله غیریسنده مستعملدر. سماع حلقه نسخه‌سیله اولنجه دور مراددر یعنی صوفیلر سماعی. و حالت نسخه‌سیله‌ده بویله‌در. اما پَرْدَه نسخه‌سیله ساز مراددر چنک وقانون و غیرسیسی کبی. و بو جمله ظرفیه ببست کلمه سنک فاعلندن خالددر بو تقدیرجه. اما اولکی ایکی نسخه اوززینه اهل وجد و خالدن خالددر فتامل. وجد و وجود. اولکی واک فتکیله و جیمک سکونیه و ثانسی واک و جیمک ضمه‌لریله بر سنه بولمق مطلوب بولمق کبی. اما اصطلاحده مؤمنک باطنی و یا بصیرتی نور تجلی ادراک ایلمکه دیرلر. و بونک مقابلی فقددر که لغتده بتیمکه دیرلر. حال وجدک عطف تفسیریدر اگرچه حقیقتده ازلرنده فرق دقیق وارددر. های و هویدن مراد صوفیلر دور ایدرکن ایلدیکی های و هویدر. ببست بونده بغلدی دیمکدرزیرا دره قیددر* محصول بیت عجب مطرب نه نغمه ایله اهل وجد و حال سماع حالتنده و حلقه‌سنده ایکن اوزرلرینه های و هو قپوسنی بغلدی. یعنی فریان و فغانلرین کسدردی. حاصلی بونک پَرْدَه نغمه سنک بر مرتبه تاثیر اولدی اهل وجد و حاله که های و هولرین ترک ایدوب بونک نغمه سنه مشغول اولدیلر. یاخود مطرب کندی پَرْدَه سناعده اولدیغی حالده اهل وجد و حال اوززینه های و هو قپوسنی بغلدی و کندوسنک نغمه سماعنه مشغول ایلدی.

(vergl. Comm.) مطرب چِه نغمه ساخت که در پَرْدَه سَمَاع K. a.

7.

دانا، که زَن تَفَرِّجِ اَیْنِ چَرِّخِ حَقَّه بَاز،

هَنگامه باز چید و دَر کُفْتِ وَکُو بَبَسْت. ۷

دانا صفة مشبهه در دانیدن. چَرِّخِ و چرخه چقریغه دیرلر که جولاهلر استعمال ایدرلر. صکره تشبیهه طریقیله فلکه اطلاق ایلدیلر. حقه باز وصف ترکیبیدر. چرخه بازلق اسنادی مجازادر کندی مدور اولدیغیچون ویلدزلری قوقله‌له تشبیهه ایلمکه. هَنگامه درنک. چید فعل ماضیدر چیدنندن دردی و دوشردی معناسنه. کفت و کو

4.

ساقی بَچَند رَنك مَی اَنَدَر پِیالَه رِجَت؛

این نَقَشها نِگَر کِه چِه خَوش دَر کَدو بِیَسْت. ۴

رَنك بویه و حیلَه و بیان کچیسی و نصیب. پس بونده بچند رَنك دیدیکی نیچه درلی شراب دیمک اوله یاخود شراب نیچه حیلَه ایله. بونده معلوم اوله که شراب قپاغنه اوزرینه نیچه اشکال چزمک عادتدر مثلاً سرو کبی و کمی کبی اول قپاغه چمانه دیرلر. پس بونده این نقشها دیدیکی ایکی طریقله واقع اولمش. بری اول قپاغده اولان نقشلر. و بری انواع خمردن قپاغده بغلدیغی رَنکلردن که پیالَهده ظاهر اولور. معنای حقیقیسی بوندن و اول ایهامیسیدر. این اسم اشارتدر. کَدوده واقع اولان نقوشدر که پیالَهده ظاهر در * محصول بیت ساقی بادهیی پیالَهیه نیچه رَنکله دوکدی. یعنی نیچه رَنکلی بادهیی و یا نیچه صنعتله پیالَهیه دولدردی. ایملدی سیر ایله کَدوده بغلدیغی نقوش غریبهدر که پیالَهده ظاهر اولدی.

5.

یا رَب چِه غَمزه کَرَد صَراحی، کِه خونِ خُم

با نَغَمهایِ قُلُقُلَش اَنَدَر کُلُو بِیَسْت. ۵

بعض نسخهده غمزه یرینه جرم واقع اولمش. و نغمها یرینه نعرها دوشمش. غمزه کوزله اشاره دیرلر. اما بونده نفاقدن عبارتدر. صراحی عربیسی صراحییهدر یای مشدده ایله و تا ایله. اما عجم تاسز یاء مخففه استعمال ایدرلر. ظروف خمرندر بلبله کبی. خم کوب. نغمها نغمه نك جمعیدر. نغمه کلام خفییه دیرلر یعنی یابچه یابچه اولان سوزه دیرلر. نعره عربیده کزدن چقان صوته دیرلر. اما عجم چقرمده استعمال ایدر. قلقل صراحییدن و یا قباقدن و یا بر اغزی طارقادن بر نسنه دوکلورکن چقان صوته دیرلر. ایهام طریقیله ذکر اولنور کانه که ایکی قل لفظندن مترکبدر که امر در قال یقولدن. کَلُو کافک قَتکی وَضعی لغتدر بوغزه دیرلر. بیست بونده لازمدر بغلدی یعنی منعقد اولدی * محصول بیت عجا نه نفاق و یا نه جرم ایملدی صراحی که کوبک قانی قلقل نغمه لرپله و یا نعره لرپله بوغزنده دوکلندی که کلامه و تکلمه قادر دکل. یعنی انحق قلقل دیمکه مالک ارتغه دکل. حاصلی بر اکسکک ایلمشدر که خون خم یعنی شراب بوغزنده دوردی ادمک طعام و یا شراب طوردیغی کبی قلقل دیمکدن غیری کلامه سجالی یوقدر.

K. a. — چه جرم — (vergl. Comm.)

چاره كرك درت جانبدن راهنی بغلدی. یعنی هیچ بر جانبدن چاره یه امکان قومدی.
وانك زلفی بيك كوكلی بر تل ایله بغلدی دین تارله مویی فرق ایلمز ایمش.

زلفت هزار — K. a.

2.

تا هر کسی ببوی نسیمی دهنده جان،

بکشود نافهء و در آرزو ببست. ۲

تا حرف تعلیل. کسیده یا وحدتیچوندن. بوی بونده امید معناسنه اولمق ملائمه در.
توقی دینسه ده جائزدر. نسیمیده یا وحدتیچوندن. ونسیم زچدن تجرید اولنمشدر
همان بوی معناسنه در. بکشود. با حرف تاکید. کشود فعل ماضی. نافه مشک کوبکیدن.
یا وحدت ویا تنکیر ایچوندن. آرزو لغته در بر نسنه یی اوزلمک. اما بونده مراد معناسنه در
یعنی کمسه یه مرادین ویرمدی * محصول بیت تا هر بر کمسنه بر کوزل قوقی
امیدیله جان ویره لر دیو نافهء زلفنی جوزدی و کمسه یه مرادین ویرمدی یعنی یاننه
یاقلشدیروب قوقلتمدی.

تا عاشقان ببوی نسیمش — K. a.

— نافهء و در هر آرزو — K. b.

3.

شیدا از آن شدم، که نگارم چو ماه نَو

آبرو نمود جلوه گری کرد و رو ببست. ۳

شیدا دیوانه یه دیرلر. آزان. از من اجلیه معناسنه در. آن اسم اشارتدر معناسی انك
ایچون دیمکدر. که حرف تعلیل. نگار رومده زن زیبایه اطلاق ایدرلر اما عجم
محبوبه. جلوه کر جلوه جی یعنی عرض جمال ایلیجی. یا حرف مصدردر. ببستدن مراد
تستردن. بونده معلوم اولسونکه ای باشلرنده دیوانه لرك جنونی ارتمق عادتدر پس
بو بیت اول معنا اوزره دینلمشدر * محصول بیت انکچون دیوانه اولدمکه نگارم
ماه نو کبی هلال ابروسین کوستردی و عرض جمال ایلدی و متستر اولدی. یعنی
گاه اظهار وگاه اخفا ایلدیکیچون دیوانه اولدم نتکم پریلر دیوانه لر کوزینه کندیلرینی
بو یله ایدرمش.

— و جلوه گری — B. K. a.

خَنَدَهءَ جَامِ مَيِّ وَ زُلفِ كِرِهْ كِرِهْ نِگار

ای بسا توبه، که چون توبهء حافظ، بیشکست. ۷

خندهء جامدن مراد باده ایله پر اولدقده براق اولمسیدر وشوق ویرمه سیدر زیرا قدح که مجلسده یورمه باشلیه باده نوشلره ذوق وشوق وسرور کلمکه باشلر. زلف کره کیردن مراد زلف سجده در که غایتله مرغوبدر یعنی یاش ایکن اورز لر صکره اچر لر وطرر لر پس زنجیر شکلن کوسترر. اگرچه کره دوکمه ده دیر لر اما دوکملی زلفک عالمی یوقدر. پس دوکم طوتیجی زلف دیمکده نظر وار واورولی زلفکده صفاسی یوقدر مکر قلبدان ایله اوره لر. ای حرف ندا مناداسی محذوف تقدیر کلام ای یاران. بسا بسیار معناسنه بلکه اصلنده بس ایدی الف مبالغه ایچون کلمشدر زیاده چوق معناسنه. چون ادات تشبیه در * محصول بیت جام میک خنده سی یعنی صفاسی ونکارک سجده زلفی ای یاران حافظ توبه سی کبی نیچه نیچه توبه قرمشدر. یعنی بر مجلسده که جام باده دور ایلیه وزلف سجده صاحبی نکار حاضر اوله اساس توبه اگر پولاددنده اولورسه پاره پاره اولور علی الخصوص که توبه صاحبی خوش طبع اوله.

S. I. p. 122. — B. p. 21. — C. p. 21. — H. I. p. 82. — K. p. 73.

بحر مضارع — — — — —

زُلفش هزار دل بیکی تارِ مو بَبَسْت.

راه هزار چاره گر از چار سو بَبَسْت. ۱

یک یانک فتحیله وکسر یله لغتدر معناسی بر در. اما یکی یایله معناسی بریسی دیمکدر. وگاه اولور که یکیده یک کبی بر معنایه کلور بونده ده اویله در. تار قلدر. موی یایله ویاسز ساچدر. چاره گر چاره جی معناسنه یعنی چاره ایدیجی. چار سو سوی یایله ویاسز لغتدر اما بو غزلده یاسز واقع اولمشدر جمیع ابیاتده. چار سو درت جانب دیمکدر * محصول بیت جانانک زلفی بیک کوکلی صاچینک بر قلیله بغلدی و بیک

واولئك كالانعامه داخلدر. معلوم اوله كه خواجهيه دخل ايلمشردر كه عارف ديدكدن صكره جانان النذن باده الرب ايچمامك نيچه راست كلور زيرا مقتضاي عرفان جانانه هر خصوصده تسليمدر. پس جواب ويرمشلر كه بادهپرست اولمسه كافر عشق اولوردي بو ايسه بادهپرستدر پس كافر عشق دكلدر.

عاشقي را - K. a.

5.

بَرَوِ اَي زَاهِدٍ وَ بَرِ دُرْدَكْشَانِ خُرْدَه مَكِّيَرِ،
كِي نَدَاوَنَدُ جُرِ اَيْنِ تُخْفَه بَمَا رَوِزِ اَلْسَتِ. ه

خطاب دردكشله خردهكير اولان زاهدهدر يعنى زاهد خشكه كه مثال ناسله مقيددر زاهد پاكه كه كندى نفسيله تقيد ايليوب غيره مقيد اولميه دكل. دردكش وصف تركيبيدر شرابك پوسهسن چكيچي ديمكدر. ذكر محل و ارادهء حال قبيلندندر زيرا درد ايچلمز اوستنده اولاندر ايچلمن. خرده مكيردن مران دردكشله دخل ايلمه ديمكدر. خردهكير خلقك اوراسنه بوراسنه دخل ايدنه ديزلر. كه حرف تعليلدر. روز الستدن مران ازل ازالدر كه قضا و قدردر * محصول بيت وار اي زاهد خشك بادهنوشله طعن و دخل ايلمه زيرا بزه روز ازلده بوندن غيري تخفه ويرمهديلر. يعنى بادهنوشلق بزه روز الستدن مقدردر بزم اختيارمزه دكل ايمدى بو تقديرجه محل طنع اولمز.

خورده - K. a.

6.

زَانِ چِه او رِيخْتِ بَيِّمَانَهء مَا نوشيديم.
اَكْرَ از خَمْرِ بَهَشْتَسْتِ وَ كَرَّ از بَادَهء مَسْتِ. ٤

بو بيت عارفي را بيتندن مقدم يازلمق كرك ايديكه تمام مناسبت اوليدى * محصول بيت اول نسنهيي كه اول كيجه جانان بزم پيمانه مزه دوكدى بز ايچدك اكر جنت شرابي و اكر بادهء قتالدر. يعنى اكر مباح و اكر غيرمباح جانانه مخالفت ايلمك هرنه كه صونديسه ايچدك. اصطلاحده بادهء مست بادهء قتال ديمكدر. پس مست ايديجي بادهء دين (ش) بو اصطلاحى بلزمش.

انچه - C. K. a.

ور از بادهء - C. K. b.

سَر فَرَا گُوشِ مَن آوَرَد، بَاوَازِ حَزِينِ

گُفت کای عاشِقِ دِيرِينَهء مَن خَوَابَتِ هَسْت. ۳

بعض نسخه‌ده دِيرِينَه يَرِينَه شورِيدهء وبعضيسنده بِيچارَه وبعضيسنده ديوانهء دوشمش. اما يانمزده بولنان نسخه‌نك اَكثَرِندهء دِيرِينَه واقع اولديغيچون بوني اختيار ايلدك. فَرَا بوندهء باي صلهء معناسنهء. حَزِينِ بوندهء ملائم واينچَهء معناسنهء. مصرع * چه خوش باشد اواز نرم و حَزِينِ * حَزِينِ بوندهء نرمهء عطف تفسيرِي دوشمش وهر يردهء كه اوازهء صفت واقع اولسهء بويلهء. بو مصراعك معناسندهء باشِي يوقاري بنم قولاغمهء كتوردي اواز حَزِينِ ايلهء دين (س°) غريب معنا وپرمش. دِيرِينَهء اسكي وچوقدنكهء معناسنهء. خَوَابَتِ هَسْت جملهءسي مقول قولدن جزءء واقع اولمش اخبارا وانشاء * محصول بيت جانان مذكور اوصافلهء كلوب باشني بنم قولاغمهء كتوردي واواز نرمهء ديديكهء اي بنم اسكي عاشقم اوچوك واردر يا اوچوكمي وار. يعني بنم بو اوصافلهء باشك اوچنهء كلم دخی اوپورمسن قالحق كتورديكم بادهء يي نوش ايدوب احوال دنيايي فراموش ايدةء لم ديدِي ديمكدر.

K. a. — وَ بَاوَازِ —

K. b. — عاشق شوریدهء مَن — (vergl. Comm.)

عارفِي رَا، كِه چُنِينِ بَادَهء شَبَكِيرِ دِهَنْدِ،

كَافِرِ عِشْقِ بُوَدِ، كَر نَبُوَدِ بَادَهء پَرَسْتِ. ۴

عارفِي رَا، يا وحدت ورا ادات مفعول. شبكيرك تحقيقي دوش از مسجد سوي ميخانهء آمد پير ما غزلندهء كچمشدر. حاصلِي بادهء شبكير كيجهء ايجلن بادهء در نتكم نالهء شبكير وراهء شبكير كجيلهء اولان نالهء وسفردر. پس شبكير اولدر كه كيجهء نك احياسنهء سبب اولهء وسكر وقتنهء دخی شبكير ديرلر. ايمدي بوندهء بادهء شبكير ديديكِي اول كيجهء جاناني كتورديكِي بادهء. كافر عجم فانك فتخيلهء اوقور نتكم عارض رانك وخاتمي فانك فتخيلهء اوقورلر. كافر بوندهء كفر مصدرندندر كافك فتخيلهء اورتمك معناسنهء كه معنای لازمهءسي انكاردر. كفر مصدرندن كافك ضبيلهء دكلدر * محصول بيت بر عارفةء كه مذكور جانان كتورديكِي كبي بادهء شبكيري ويرهء لر منكر عشقدر اول عارف اكر بادهء پرست و ميخوارهء اولمزهء. يعني بر عارفةء كه جانان ايچ ديو بادهء صوفهء اكر ايچمبوب مر ايبلق ايدرسهء اول عارف وعاشق دكل بلکه منكر عشق وعرفاندر

بحر رمل - ٣٣ - ، ٣٣ - ، ٣٣ - ، ٣٣ -

1.

زَلْفَ أَشْفَتَه و خَوَى كَرْدَه و خَنْدَانِ لَب و مَسْت

پِيرَهَن چَاك و غَزَلْخَوَان و صَرَا حَى دَر دَسْت ١

اشفته قرش مورش معناسنه در. خوی واو رسميله در عرق معناسنه. خوی کرده درلمش
دیمکدر. خندان لب طوداغي کولکن یعنی متبسم. پیرهَن چَاك کوملکی یرتق.
غزلخوان وصف ترکیبیدر غزل اوقویچی دیمکدر. بو ایکی بیتده طقوز صفت بعضیسی
احوال متعاطفه و بعضیسی احوال مترادفه در آمد لفظنک فاعلندن و عرب لسانک
غیرنده بو جائزدر مطلقا.

2.

نَرَكْسَش عَرَبْدَه جَو و لَبَش اَفْسُوس كُنَان

نِيمَشَب دُوش بَبَالِيْن مَن اَمَد بِنِشَسْت ٢

نرکسش عربده جوی. نرکس مبتدا و عربده جوی خبری. نرکس چشمندن کنایتدر.
عربده لغتده بدخویلغه دیرلر اما اصطلاحده سرخوش صواشنه دیرلر. عربده جوی
وصف ترکیبیدر صواشچی معناسنه. افسوس الفله و الفسز ظلم و حیف معناسنده
مستعملدر مثلا حیف و دریغ دیکچک یرده افسوس دیرلر. صحاح فرسده بویله بیان
ایلدی. اما وسیلة المقاصدده تعجب و تمسخر و طنز و طعن معناسنده در دیدی. و العلم
عند الله تعالی. کنانده الف و نون صفتدر یعنی صفت مشبهه علامتیدر روان و خندان
و سوزان و کریان کبی. افسوس کنان حیفلچی اولدیغی حالده و یا متمسخر اولدیغی
حالده. نیمشَب دُون یاریسی. دوش دُون کیچه. بالین یصدقدر * محصول بیت زلفی
اشفته اولدیغی حالده و درلمش و متبسم و مستانه و پیرهَن چَاك و غزلخوان و صراحی
النده و نرکسی عربده جوی و لبی افسوس کنان اولدیغی حالده یعنی بو صفتلر
ایله متصف اولدیغی حالده نصف الیلده یصدیغم اوچنه کلدی اوتوردی. نرکسش
عربده جویک معناسنی انک چشمی جنک و غوغا طلب ایدچییدر دین کیسهده (س)
عندی سویلمش. پیرهَن چَاك یعنی سینهسی اچق دیین کمسندهده اچق بویمش.

K. b. — نیمشَب مَسْت بَبَالِيْن

اتیکه تخت سلیمانی کنورردی وقوش دلنی بلمك هپ بونلریله كندی. یعنی هباء منثور اولدی. واصف بونلره نسبت واصافتیله ویا حضرت سلیمان بونلره مالك اولمغله هیچ فائده بغمیدی. یعنی دنیاده باقی قالمیوب فانی اولدی.

— و از آن خواجه هیچ طرف نبست K. b.

8.

ببال و پَر مَرَو از رَه، کِه تیر پَرَتایی

هَوَا کِرْفَت زَمَانی، وَلی بَحَاک نِشَسْت. ۸

بال و پَر بونده عطف تفسیری واقع اولمغله اما لغتده بال قنات و پَر قنات و یلک در بالدن اعم در. تیر پَرَتایی. یا حرف نسبت. پَرَتَاب و پَرَتَاو با ایله و واوله لغتدر منزل اوقنه دیرلر. هَوَا کِرْفَت یعنی هوایه اغدی. زَمَانیده یا وحدتیچوندر. بَحَاک نِشَسْت بونک کبی یرلرده طپراغه باتدی دیمکدر مثلا تا پَر نِشَسْت دیرلر یلکه دک باتدی. دیچک یرده و بونک کبی یرلرده نِشَسْت مذکور معناسنی بلمینلر بونده درلو درلو معنالر ویردیلر. و بونده باله قویرق معناسن ویرن (س) خیلی تدبیر ایلمش * حصول بیت قنادیله و یلکله یولدن چقمه. یعنی قدرت وقوت دنیا ایله یولدن یعنی طریق مستقیمدن وحد اعتدالدن طشرة چقمه. زیرا منزل اوقی بر زمان هوایه اغار عاقبت طپراغه باتر. حاصلی هر بلندک پستی و هر یوقشک انیشی اولور پس ادم اعتدالده دپرنمک کَرک صکره زحمت چکمیة.

9.

زَبَانِ کِلْکِ تُو حَافِظِ چِه شُکْرِ آن گَوید،

کِه کُفْتَهء سَخْنَش می بَرَنَد دَسْت بَدَسْت. ۹

کَلْکِ لغتده قمش اوقه دیرلر. اما اصطلاحده قلمبه اطلاق ایدرلر. کَلْکَه زَبَانِ اضافتی استعاره طریقیله در. کُفْتَهء سَخْنَش. سَخْنِ مطلقا سوزدر سویلنمشه و سویلنماشه عامدر. اما سَخْنِ کُفْتَه سویلنمش سوزه دیرلر سَخْنِ ناکفته سویلنمش سوزه دیرلر نتکم بو بیتده ظاهر در. بیت * بسی کُفْتَه اند این مثل در جهان * سَخْنِ کُفْتَه سیمست و ناکفته زر * که بونده مقولله قولی ربط ایلمشدر * حصول بیت ای حافظ سنک قلمک زبانی انک نه شکرینی سویلر یعنی اول حالک و اول معنانک که قلمک سویلنمش سوزینی الدن اله ایلدرلر. یعنی قلمک اوچندن چقان الفاظ در بارک ومعنای کوهردارک که الدن اله کزدیرلر شکرانه سنی زبان قلم نیجه ادا ایده بیلور.

S. I. p. 120. — B. p. 20. — C. p. 24. — H. I. p. 79. — K. p. 72.

5.

مَقَامِ عَيْشٍ مُيَسَّرَ نَمَى شَوَدَ بِي رَفْحٍ؛
بَلَى بَحْكَمِ بَلَا بَسْتَهْ أُنْدَ عَهْدِ أَلْسَتِ. ه

مقام عیش اضافتی بیانیه در. بلی اسلوب عرب اوزره اوقونمق کرکدر که بلا ایله تجنیس تام اوله. بحکم بلا اضافتیده بیانیه در. عهد السته دن مراد الله تعالی ذراریه یه یعنی ذریات ادمه السته برکم دیدیکی زماندر که تفسیرلرده مفصل یازلمشدر * موصول بیت دنیا دیرلکی زحمت ورنجه در زحمتسز میسر اولمز زیرا عهد الستی بلا ایله بغلمشلردن. یعنی ازلده ادم اوغلنلرینه بلا و مشقت حکم اولنمشدر اول تغییر اولمز البته باشلردن کچسه کرکدر.

— روز السته K. b.

6.

بَهْسَتْ وَ نَيْسَتْ مَرَّجَانِ ضَمِيرٍ وَ خَوْشِ دِلِ بَاشْ،
کِه نَيْسْتِيْسَتْ سَرَأْجَامِ هَر كَمَالِ كِه هَسْتِ. 4

ضمیردن مراد خاطر در. سراجمده انجامده عاقبتنه دیرلر * موصول بیت وارله یوقله خاطرک انجتمه و خوش دل اول. یعنی کولکلکی خوش طوت. زیرا هر کمال که دنیا ده وارد انک عاقبتی یوقلقدن. حاصلی هر کمالک نهایتی زوالدر پس بنم فلانم وار فلانم یوق دیمکله کولکلکه تشویش ویرمه.

— خوش میباش K. a.

7.

شُكُوهُ آصْفَى وَ أَسْپِ بَادِ وَ مَنْطِقِ طَيْرِ
بِيَادِ رَفْتِ، وَ ازو خواجه هیچ طرفه نبست. ۷

شکوه هیبت. آصفی یاسی حرف نسبت. اسپ باد یعنی حضرت سلیمان پیغمبر تختنی یل کتورردی استدیکی یره. منطق طیر یعنی حضرت سلیمان جیبیع وحوش و طیورک دلین اکلردی. خواجه دن جائزدر که آصف مراد اوله که عجم خواجه بی وزیرده استعمال ایدن. جائزدر که حضرت سلیمان اوله واکا خواجه اطلاقتی حجاز اوله. طرفه اصطلاح عجمده فائده معناسنه در * موصول بیت آصف بن برخیانک عظمتی و هیبتی ویل

طاش کبی محکم ایدی نظر ایله که سرچه قدح انی نه عجب قردی. یعنی بر قدح
می انی بوزدی. — زجاجی چگونّه اش — K. b.

3.

بِیَارِ بَادَهٗ، كِه دَر بَارْكَاهِ اِسْتِغْنَا

چِه پاسبان و چِه سُلطان چِه هوشیار چه مَسْت ۳

بارگاه. بار بونده اجازتدر وگاه ظرف مکان. اجازت یری دیمکدر. بکلر وپاشالر
وپادشاهلر استانه لرینه دخول قپوجیلر اجازتنه موقوف اولدیغیچون بارگاه دیرلر.
پاسبان مرکبدر پاسله باندن. پاس پاسیدنن مشتقدر قورومق معناسنه. وپان
ادات فاعلدر جی معناسنه. معنای ترکیبی قورچی دیمکدر حافظ معناسنه. هوشیارده
مرکبدر هوشله یاردن. هوش قبا ترکیده اوصدر یعنی عقل. وپار یولد اش. پس معنای
ترکیبی عقلی یار دیمکدر اوصلی معناسنه. اما اکثر ایقده استعمال ایدرلر * محصول
بیت باده کتور که جانانک بارگاه استغناسنده پادشاه وکدا ومست وایق برابردر
زیرا جمله سی اکا طالبدر پس استغناسی جمله سنه برابردر. یعنی عندنده جمیع
عشاق بردر هیچ برینه احتیاجی یوقدر.

— و چه مست K. b.

4.

از این رباط دودر چون ضرورتست رحیل،

رواق و طاق معیشت چه سر بلند چه پست ۴

رباط رانک کسريله اولی اوده لریدر. کاروان سرای دینلر (ش° و س°) اصابت ایلمدیلر.
رباط دودردن مران دنیا در که بر قپوسندن کلور و بر قپوسندن چقار کیدرسن
یعنی بر قپوسی حیاته و بر قپوسی ماته اچیلور. رحیل اسمدر رحلت معناسنه. رواق
رانک کسريله او اوکنده طوانه دیرلر. طاق کمره. چارداق دین بلمدی. سر بلند
سر بونک کبی یرلرده مقکمدر همان بلند دیمکدر * محصول بیت چونکه بو ایکی
قپولی خانه دن انتقال ورحلت لازمدر ایدی معیشت طاق ورواقی یا اعلی ایش
یا ادنی ایش هپ بردر. یعنی اولم مقرر اولدقدنصکره دنیاده یا اکابرانه کچنمش سین
یا فقیرانه هیچ تفاوت یوق. معیشته طاق ورواق اثباتی مجازدر. حاصلی بو عالم فانیده
اعلی دیرلک ایلین ده ادنی دیرلک ایلین ده اولور پس هر نیجه قابل ایسه کچنمک کرک.

— طاق و معیشت — S. u. B. b.

— و چه پست — K. b.

سومده بی اختیارم. ای حافظ سن طریق ادبه سعی ایله ودی کناه بنمدر. یعنی دی که بن وفاسز جانانی اختیارمله سودم. حاصلی بو خصوصده اختیار جزی المده در غرض بوندن اختیاری کلیا سلب ایلمامکدر تاکه مذهب جبر لازم کلییه. K. b. — ohne و کوش گو —

S. I. p. 118. — B. p. 20. — C. p. 20. — H. I. p. 78. Es fehlt das 5. Beitz; die übrigen in folgender Reihe: 1. 2. 4. 3. 6—8. — K. p. 67. Die Beits in folgender Reihe: 1—5. 7. 6. 8.

43.

بجر هجث — — — — —

1.

شکفته شد گل حمرآ و گشت بلبل مست،
صلای سرخوشی ای صوفیان باده پرسیست.

حمرآ احمرک موثیدر قرمزی دیمکدر. کله صفتدر اگرچه مونث دکلددر نه معنوی نه لفظی نه حقیقی. وگشت بلبل مست بلبک مست اولدیغی فریاد وفغاندن بی اختیار اولدیغیدر. صلاى سرخوشیدن مراد سرخوشلغه یعنی باده نوشلغه دعوتدر. صوفیانه ندا وخطاب استهزاءدر مراد صورتا صوفی کجنوب حقیقتده صوفی اولمیانلردن والا صوفی حقیقیه کمسنک سوزی یوق * محصول بیت قرمزی کل اچلدی وبلبل فریاد وفغانه باشلدی ایمدی باده نوشانه صلادر ای باده نوش صوفیلر عیش وعشرت زمانیدر.

2.

اساس توبه، که در تحکمی چو سنک نمود،
بین که جام زجاجی چه طرفه اش بشکست. ۲

اساس تمل. زجاجی زجاج عربچه سرچهیه دیرلر. یا حرف نسبتدر. طرفه عجب دیمکدر. بشکست بونده متعدیدر قرددی دیمکدر * محصول بیت توبه بنیادی که استحکامده

اولمق سلطنتدن یکدر زیرا سنک جفاک ذلت وحقارتی عزت وحرمتدر بکا. یعنی سنک جفاک بکا عین وفادر.

K. a. — سلطنت خوشتر

6.

از آن زمان که بر این آستان نهادم روی،

فراز مسند خورشید تکیه‌گاه منست. ۶

از آن زمان. از ابتداء غایتیچوندر. فراز بونده اوست معناسنه‌در. مسند اسم مکاندر طیانہ جق یر معناسنه. بونده مقام وقرارگاه مراددر یعنی فلک رابعکه فلک شمسدر. خورشید کنش. یالکز خورده شیده کنشدر. تکیه زن تکیه‌گاه طیانمقدر. تکیه‌گاه طیانہ جق یر دیبکدر * محصول بیت اول زماندن بری که آستان جانانه یوز قودم بنم مقام و تکیه‌گاهم یعنی قرارگاهم فلک شمسدن یوقاریدر. حاصلی کمال عزت ورفعتہ یتشدم.

K. a. — نهادم رو

K. b. — مسند جمشید

7.

مگر بتیغ اجل خیمه بر کُتم ورنی،

زمیدن از در دولت نه رسم و راه منست. ۷

تیغ اجل اضافتی بیانیه‌در. خیمه جادر. تقدیر کلام خیمه وجودمزدن. برکتم قوپرم. چادری قالد رنده بو لفظی استعمال ایدر لر نتکم عرب قلع لفظنی مثلاً قلع الخیمه دیرلر. زمیدن اورکمکدر * محصول بیت مگر اجل قلیجیله وجودم خیمه سن قالد رم یوخسه دولت قپوسندن اورکوب قاچمق بنم عادت م وطریقم دکلدن. یعنی مگر اولم که جانان قپوسنی ترک ایدم زیرا دولت بو قپوده وسعادت بو بابده‌در.

K. a. — ور نه

8.

گناه اگرچه نبود اختیار ما، حافظ،

تو در طریق آدب کوش وگو: گناه منست. ۸

محصول بیت وفاسز کوزل سومک کناهدر اما بو کناهده بنم اختیارم یوقدر. یعنی دلبر

بسکر آه عذرخواه منست * بو نسخه ده ویردیکمز معنایی تقریر ایدر و مذکور معنا عذرخواه مبتدا اولدیغی تقدیرجه در. اما خبر اولدیغی تقدیرجه معنا بویله اولور که سکر وقتنده ایلدیکم آه وزاری ایلدیکم تقصیراته عذرخواهدر وکل وجهه.

K. a. — و چه باک Vor. — چنک و صبح.

K. b. — بسکر آه عذرخواه — (vergl. Comm.)

3.

ز پادشاه و گدا فارغم بحمد الله؛

گدای خاک در دوست پادشاه منست. ۳

پادشاه و گدا جمعی تضادند. بیتک اولنده و اخرنده پادشاه ذکرى رد العجز علی الصدر قبیلندند. ایکی یرده کدای ذکریده اول قبیلندند * حصول بیت الحمد لله پادشاه و گدان فارغم که جانانک قپوسی طپراغنه ملازمت ایلین کدا بنم پادشاهدر. یعنی دنیا پادشاهلرندن و کدالرندن فراغم وار پس بنم پادشاهم جانان استانه سن بصلانن کدای بی نوانر.

4.

غرض ز مسجد و میخانه ام وصال شماست؛

جز این خیال ندارم خدا گواه منست. ۴

جز غیر معناسنه. گواه طانقدر یعنی شاهد * حصول بیت مسجد و میخانه دن عرضم سرك وصالکزدن بوندن غیرى خیالم و فکرم یوقدر الله تعالی شاهددم در. یعنی هر یره که وارسم فکرمده و خیالمده سکا واصل اولمقدر. بیت * که معتکف دیرم و که ساکن مسجد * یعنی که ترا میطلبم خانه بخانه *

5.

مرا گدای تو بودن ز سلطنت بهتر،

که دل جور و جفاي تو عز و جاه منست. ۵

دل ذالك ضیله ذلت و حقارت معناسنه. جاه منصب * حصول بیت بکا سنک کدک

42.

بجر هجتت ۰۰ ۰۰۰، ۰۰۰، ۰۰۰

1.

مَنَم كِه كُوشَه مَيَخَانَه خَانَقَاهِ مَنَسْت،

دُعَايِ پِيرِ مُغَانِ وَرْدِ صُبْحَكَاَه مَنَسْت. ۱

منم که اصل کلام من انکسم که. انکس لفظی ضرورت و زنیچون حذف اولمشدر. که رابطه صفتدر. خانقاه صوفیلر تکیه سی خانکاهدن معربدر. صبحکاه. گاه ادات ظرفدر زمانه و مکانه شاملدر. صبحکاه صبح وقتی دیکدر * محصول بیت بن اول کسم که میخانه کوشه سی بنم خانقاهمدر. جائزدر که کوشه مبتدا اوله و خانقاه خبر اوله یا امر بالعکس اوله محتمل الضدین طریقی اوزره. پیر مغانه دعا ایلمک بنم صباح وقتنده وردمدر. بو مصراعه اولکی کبی یکی وجه محتملدر.

2.

گَرَم تَرَانَه چَنگ صَبُوح نِیَسْت، وَ چِه بَاکِ

نَوَايِ مَن بَسَكَرْگَاهِ عُدْرُخَوَاهِ مَنَسْت. ۲

گرم میم متکلم معنا جهتندن صبوحه مصروفدر. ترانه صحاح فرسده دوبیتییه دیرلر دیدی و دوبیتی نغماتدن بر نوعدر. اما بو زمانده ترانه تنن تنن تنن دیکه دیرلر. چنکی صباح وقتنه تخصیص ایلدی زیرا ساز جنسناک اوازی اول زمانده زیاده موثر اولور نتکم ظهیر بیورر. بیت * چون زهره وقت صبوح از افق بسازد چنک * زمانه نیز کند ناله مرا اهنک * صبوح بونده مجازا صباح وقتنه دیمشدر. والا صباح صباح وقتنده شراب ایچمکه دیرلر نتکم غبوق بونک عکسنجهدر. نوای اواز و دوزن و علم نغماتدن بر مقامک ادیدر. بونده مطلق نغمه مراددر. نوای مبتدا و عذر خبری و بالعکس محتمل الضدین طریقی اوزره. عذرخواه وصف ترکیبیدر عذر دیلیچی معناسنه. بوندن مراد بوراده ایلدیکی کناهلردن اعتذار و توبه و استغفاردر * محصول بیت اگر بنم چنک صبوح ترانهم و اوازم یوغیسه نه باک. صباح وقتنده عذرخواهم بکا نوای چنک و ارغنوندر. یعنی چنک و نای و عود و غیره سازلرله ذوق و صفام یوغیسه استکارده ایلدیکم انکار و اوقود یغم اوران و ایتدیکم توبه و استغفار بکا نوای چنک و ارغنون و نایدر. بعض نسخهده مصراع ثانی بویله واقع اولمشدر * نوای من

اغچدر مکه یوللرنده. نسرین نستربن چپچکی یعنی کل ناصری * محصول بیت یا رب اول مراد کعبه سی کیمک تماشاکهیدر که یولنک مغیلان دکنی بکا کل ونستربندر. یعنی عجبا اول جانان کیمه عرض جمال ایلر که انک رقبا واغیاری بکا کل وکلشندر. حاصلی اول جانانکه کعبه مقصوددر عجبا کیمک مطمح نظریدر وکیمک تماشاکهی انجلین کعبه مقصود که انک فراق وهجران مغیلانلری ویا غموم وهوم مغیلانلری بکا کل ونستربندر یعنی بنم کل ونسربندر. کل نسرینه اضاقلده جائزدر چپچک اعتباریلده.

K. a. — این کعبه —

K. b. (vergl. Comm.) (ohne) کل نسرین

8.

از که دریاگری آموخت خیال تو مگر

رهنمایش شده این اشک چو پروین منست ۸

دریاگری. کرات فاعلدر. یا حرف مصدردر. دریاگر بحسب لغت دریاجی دیکدر. اما مراد اصطلاحده قورصان دیدکلریدر یعنی دکزک اهل وقوفی. پس یوزکچ دین کسه (ش°) معنای بیتدن غافل ایمش. رهنما قولاغوز * محصول بیت ای جانان سنک خیالک قورصانلغی کیمدن اوکرندی کویا که اکا قولاغوزلغی بنم پروین کبی کوزم یاشی ایلدی. یعنی دریالر دکلو کوزم یاشندن سنک خیالک نیجه کچدی واشدی وارپسه کوزم یاشی یلدزینی رهبر ایلدیکه کمیچیلرک طریقی یلدزله یورمکدر یوخسه بو دریالری کندی رایبله اشامزدی.

9.

حافظ از چشمت پرویز دیگر قصه منخوان،

که لبش جرعه کش خسرو شیرین منست. ۹

پرویز خسرودر که هرمزک اوغلیدر که نوشیروانک تورنیدر یعنی اوغلنک اوغلی. خسرو شیرین بونده خسرودن مراد مطلقا پادشاهدر یعنی طتلی وکوزل پادشاهکه کنایتدر جاناندن * محصول بیت ای حافظ پرویزک عظمتندن قصه اوومه. یعنی انک اولولغنی تفصیل و بیان ایلمه. زیرا انک لبی بنم شیرین جانانمک جرعه کشیدر. یعنی کاسه لیبسی وجرعه خواریدر وانک خدمتکاری طبقه سندهدر. حاصلی بنم جانانمک قصص و حکایاتی واحوالی وار ایکن انلری اوومه که کسه دکلمز زیرا بونده اولان حشمت وعظمت انده یوقدر پس بونک حکایاتیده عظیمدر.

S. I. p. 446. — B. p. 49. — C. p. 20. — H. I. p. 77. (Es fehlt das 6. Beit.) — K. p. 69. Das 8. Beit fehlt; die übrigen in folgender Reihe: 1. 2. 4—7. 3. 9.

5.

دَوْلَتِ فَفَرِ خُدَايَا بَمَنْ اَرْزَانِي دَارِ،

کین گرامت سبب حشمت تمکین منست. ۵

ارزانی لائق معناسنه در. کین که حرف تعلیل. تمکین قدرت معناسنه * حصول بیت یا رب فقر دولتنی بکا لائق طوت یعنی لائق ایله زیرا بو فقر کرامتی بنم جاه و جلال و عظمتی سببدر. بونده مراد فقر حقیقیدر که حضرت صدر نبوت انکله نخر ایلمشدر. نه فقر ضروریدر که افلاس بی فائده در زمانه مفلس لری کبی که بولمدقلرندن افلاس چکرلر. ایلمدی خواجه بیورر که یا رب بکا انبیا و اولیا اختیار ایلمدکلری فقری ارزانی بیورر که بنم حشمتی سبب اول فقردر.

K. b. — حشمت و تمکین —

6.

واعظ شاکنه شناس این عظمت گو مفروش،

زان که منزله سلطان دل مسکین منست. ۶

شاکنه نائب و صوباشی. شاکنه شناس وصف ترکیبی واعظه صفتدر صوباشی بی بلیجی واعظ یعنی صوباشیله اشنالقی ایدوب اکا واریجی معناسنه. کو امر مخاطب خطاب عامدر. مفروش نهی مخاطبدر. زانکه ادات تعلیل لاجل معناسنه. منزله اسم مکاندر نمازکه و سیرانکه کبی * حصول بیت شاکنه شناس واعظه بکا بو اولولغی صاتمه دی زیرا بنم دل مسکینم پادشاه منزلیدر که شاکنه انک بر قولیدر. یعنی واعظ شاکنه ایله اشنا ایسه بز پادشاهله اشنایز. بونده مراد واعظ غیر متعظدر که اکابر قپولرینه ملازمت ایلر بلکه مجلسلرنده بعض اضاحیک نقل ایدر تاکه اصحاب جمعه خوش کلوب بونی داخل مجلس عد ایلیه لر و مصاحب یاران دیو تعظیم و تبجیل ایده لر اعوذ بالله من شرور انفسنا و من سیئات اعمالنا. پس خواجه حضرتلری بونلره حسن تعریض طریقله ارسال خبر ایلر که رذال ناسله اختلاطدن مغرور اولمه که بز اشرف ناسله مختلطیز. بو بیتده سلطاندن مراد خلاق اشیادر که قلب المؤمن بیت الله اعتباریله کندینک دلنده در منزله سلطان دیمکله اکا اشارتدر.

7.

یا رب، آن کعبه مقصود تماشاگه کیشت،

که مغیلان طریقش گل و نسرین منست. ۷

کعبه مقصود اضافتی بیانیه در. که رابط صفت بالموصوفدر. مغیلان بر اوزون دکنلی

2.

دِيدَن لَعْلِ تَرَا دِيدَهءَ جَان بِيِن بَايَد:

وِين كَجَا مَرْتَبَهءَ چَشْمِ جَهَان بِيِن مَنَسْت. ۲

دیدن مصدر در مضاف اول مشدر مفعولنه مفعولی لعلدر. ولعدن مراد لبدر تشبیه طریقیله. جان بین وصف ترکیبیدر جان کورچی معناسنه. باید فعل مضارع بایدندن کرک اولمق معناسنه. وین وایندن مخفدر. جهان بین وصف ترکیبیدر جهان کورچی معناسنه * حصول بیت سنک لعل لبک کورمکه جان کورچی کوز کرک بو ایسه بنم جهان کورچی کوزمک قنده مرتبه سیدر. یعنی سنک لبک جاندر انی کورمکه مالک کوز کرک. حاصلی ارواح مشاهده سنه قادر عین کرک بنم چشم ایسه اجسامی کورر انجق. پس سنک جان کبی لعلک کورمک مرتبه سی دکل. شعرا بیننده لبه جان اطلاقی مشهوردر روح بخش اولدیغیجون.

K. a. دیدن روی ترا دیدهء جان می باید

K. b. (ohne) این.

3.

یَار مَن بَاش، کِه زِب فَلَک وُ زِبِنَتِ دَهَر

از مَه رَوِ تُو وُ أَشْکِ چُو پَرُوینِ مَنَسْت. ۳

زب زینتدر. دهر زمان * حصول بیت بکا یار اول که فلکک وزمانک زب وزینتی سنک ای کبی یوزکدن وبنم الکر کبی کوزم یاشندندر. یعنی ایکیمزک مناسبتی وار عالمه زین ویرمده. لف ونشر مرتبدر مه روی زب فلکه مصروفدر واشک پروین زینت دهره.

K. a. — یار ما باش

4.

تَا مَرَا عِشْقِ تُو تَعْلِيمِ سُوخَن کُفْتَن دَاد،

خَلْقِ رَا وُرْد زَبَانِ مِدْحَتِ وُ تَحْسِينِ مَنَسْت. ۴

تا ابتداء غایت ایچونددر منذ معناسنه. مدحت میمک کسرپله ودالک سکونپله وچانک فکیله ثنا وحسن معناسنه در * حصول بیت اول وقتدن بری که سنک عشقک بکا سوز سویلمک تعلیمنی وپردی یعنی بکا ادای کلامده استاد اولدی خلقک ورد زبانی بنی مدح ایدوب بکا تحسین ایلمکدر.

K. a. — گفتن کرد

کلی و مشهور و مستفیضدر. اما کلابله لبك مناسبتی خفیدر مکر درلدیکی حینده *
 محصول بیت یارک لبندن بکا کلابلی شکر بیوردی انک نرکس کبی چشمی بنم خسته
 کوکلمک طبیبیدر.

8.

آن که در طرز غزل نکتہ بحافظ آموخت،

یار شیرین سخن نادره گفتار منست. ۸

طرز نمط و اسلوب معناسنهدر. شیرین سخن وصف ترکیبیدر. مضافدر نادره گفتاره.
 بوده صفت بعد صفتیدر یارک طریق اضافتله. نادره. ها علامت نقلدر یعنی عربیدن
 عجمی به نقلک نشانیدر. نادره گفتاردن مراد اولدر که هر سویلدیکنی هیچ کندیدن
 غیری کمسه سویلمکه قادر اولمیه. گفتار اصلنده وصف ترکیبیدر ارنده. گفت ایدی.
 گفت قول معناسنه اسمدر پس گفتار سوز کتورچی معناسنه اسم قلنمشدر رفتار
 و دیدار و دادار کبی کرک سویلنمش اولسون کرکسه اولسون سخن کبی. پس گفتار
 سوزک سویلنمشنه دیرلر دین بو تحقیقدن آگاه دکلمش * محصول بیت اولکه غزل
 سویلمک اسلوبنده حافظه نکتہ اوکرتدی بنم طائلی سوزلی نادره سویلجیلر یارمدر.
 بو بیتده غائبدن مخاطبه التفات واردر.

S. I. p. 113. — B. p. 19. — C. p. 20. — H. I. p. 75. — K. p. 68.

41.

بجر زمل ---, ---, ---, ---

4.

روزگار نیست که سَوَدایِ بُتانِ دینِ مَنَسْت،

غَمِ این کارِ نَشاطِ دِلِ غَمگینِ مَنَسْت. ۱

روزگاریده یا وحدتیچونددر. دین بونده عادت معناسنهدر. نشاط نونک فتحیله
 مصدردر علم نابندن. اما نونک کسريله ناشطک جمعیدر * محصول بیت بر نیچه
 زماندر که محبوبلر سوادسی بنم عادتیدر. یعنی خیلی زماندر که عشق جوانان
 بنم پیشمدر. بو محبوبلر سومک ایشانک غمی بنم غملی کوکلمک سوئجیدر. یعنی صحبتی
 غمی بونلرک محزون دلک سرور وحبوریدر.

طَبْلَهٗ عِطْرِ كُنْدُ وَ دَرَجِ عَبِيرِ افْشَانَش
فَيْضِ يَكْ شَمَهٗ زِ بَوِي خَوْشِ عَطَارِ مَنْسَتِ. ه

طبله دن مراد بو یرده یمشجیلر اوززینه یمش دوکوب صاندقلری طبله در. و عربده و عجمده قانوندر که عطارلر انواع متجزاتی بر طبله نك اوززینه ترتیب ایدوب کزدیروب صاتارلر. خواجه مطبق اولمش کلی طبله عطره تشبیه ایلمش. طبله نك عطره و عطرک کله اضافتی بیانیه در. درج حقه یه و صندوقه دیرلر. عبیر افشان وصف ترکیبیدر افشاندندن عبیر صاچیگی. درج صفتنه مضافدر. و شین ضمیر کله راجعدر. فیض لغتده ایرمق طاشوب ایکی کنارینی قبلغه دیرلر. اما اصطلاحده بر کیمسه یه ایلك کلمکه دیرلر. شمه خوش قوقویه دیرلر. بوی صفتنه مضاف اولمشدر اضافت بیانیه طریقله و صفتله موصوفک عطاره اضافتی بمعنی اللامدر * محصول بیت کل عطری طبله سی که کل کندی مراددر و درج عبیر افشانی که ینه کندی مراددر بر جزئی فیضدر بنم عطارمک یعنی جانانمک کوزل قوقوسندن. یعنی کل اول کوزل قوقویی بنم جانانمک استفاضه و استفاده ایلمشدر. حاصل کلام کله اولان قوقو جانانک کوزل قوقوسندن بر شمه و ذره در.

باغبان، هَمچو نَسیمِ زِ دَرِ باغِ مَران،
کَابِ کُلزارِ تو اَزْ اَشْکِ چو کُلنارِ مَنْسَتِ. ۶

باغبان. بان فارسیده ادات فاعلدر جی معناسنه دربان و شتربان قپوچی و دوه جی معناسنه. پس باغبان باغی یعنی باغچه جی دیمکدر. نسیم لفظنده متکلم ضمیری مران لفظنه مقیددر مرانم تقدیرنده بنی سورمه دیمکدر. کاب. که حرف تعلیل. کلزار وکلشن کلك معناسنه در. کلنار انار چیچکیدر عربجه جلنار دیرلر لامک تشدیدیه * محصول بیت ای باغبان بنی نسیم کبی باغک قپوسندن سورمه. یعنی نسیم باغک قپوسنده قرار ایلیموب کچر کیدر ایمدی بنی اوپله ایلمه کیروب باغکه سیر و تماشا ایدوب بر یرده قرار ایده یم. زیرا سنک کلزارک یوزی صویی بنم کلنار کبی اولان کوزم یاشندندر. یعنی سنک باغک بنم کوزم یاشیده صواریلور.

شَرَبَتِ قَنْدِ وَ کُلَّابِ اَزْ لَبِ یَارْمِ فَرَمُودِ
نَرُکْسِ او، کِه طَلیبِ دِلِ بيمارِ مَنْسَتِ. ۷

قند شکر. فرمود فعل ماضی فاعل نرکس. قندله کلابک و لبک و نرکسک بیمارله مناسبتی

انی اسیر کمند عشق ایدر بعده دیوانه لقی ضروریدر. و بعضلر انکار من دن غرضی
عشقی انکاردر یعنی سن عاشق دکلسن دیرلر ولکل وجهه.

در انکار و K. b. Es fehlt vor

3.

ساربان، رخت بدروازه مبر، کان سر کوی
شاه راهیست، که سر منزل دلداری منست.

ساربان دوه جی. رخت خانه اثوابی وغیریدر. دروازه کوچه بند یعنی محله قپولری که کیچه
قیانور اوغریدن امین اولمغیچکون. سر کوی بوکا قرینه در. و بو قپویه دروازه دیدکلری
انکچوندر که وزده بازده اچق معناسنه در اول قپو کوندز اچق دوردیغیچکون هاء
تخصیصله بو قپویه اسم اولدی پنجه و دسته کبی. دروازه بونده شهر سواغیدر دین
(ش°) مذکور معنادن غافل ایمش. مبر نهی مخاطب التمه دیمکدر. شاه راه اولو یول زیر
شاه اولویه دیرلر. اصلنده راه شاه ایدی ترکیب اضافیله صکره تخفیف قصدیله
تقدیم و تاخیر ایدوب ترکیب مزجی ایلدیله و شاه راه دیدیلر. سر منزل قونق باشی.
دلداری وصف ترکیبیدر داریدنن کوکل طوتیجی یعنی عشاق کوکلرینی البوب ضبط
ایلیجی دزداری کبی حصارک ضبطی و تصرفی النده اولدیغیچکون * محصول بیت
ای ساربان رخت و اثوابی شهر قپوسندن طشره التمه زیر اول جانانک محله سی
اوجی بر شاه راهدر که دلداریک منزلی باشیدر. یعنی مسیره سی و سیرانکاهیدر زیر
اول محله و سوقات باشلری جمع دلبران اولغاندر پس انی براغوب نره یه کیدرسین.

— مبر کاین سر کو K. a.

4.

بندده طالع خویشم، که درین قحط وفا

عشق آن لولی سرمست خریدار منست. ۴

قحط قتلق. قحط وفا یعنی کیسه کیسه یه وفا ایلمز. لولی عجمک قراجی قسی که
شیرازله اصفهان مابیننده قونر کوجرلر. سرمست سرخوشلی معناسنه در. خریدار وصف
ترکیبیدر اریندن خرید کتورچی معناسنه لازمه سی صاتون ایچیدر * محصول بیت
کندی طالعک قولیم که بو وفا قتلغنده یعنی کیسه کیسه یه وفا ایلیجک زمانده اول
لولنک عشقی و محبتی بنم طالعمدن بنی بی اختیار جذب ایدوب عاشق ایلدی.

— سرمست وفادار منست K. b.

حکایه‌لر اوقومه وکوز باغیجیلیق ورقیه ایدوب اوفورمه. یعنی کرک اولمین ایشلره مرتکب اولمه. زیرا بونک کبی افسانه و افسون بنم خاطرمده چوقدر. ازین دن تشبیه معناسی مستفاد اولدیغنی بلینلر بونک کبی ایباتک معانیسن مخالف اکلرلر.

S. I. p. 114. — B. p. 49. — C. p. 49. — H. I. p. 74. — K. p. 53. Die Beits in folgender Reihe: 1. 6. 2—5. 7.

40.

بحر رمل — — — — —

1.

لَعْلُ سِیرَابِ بَحْرُونِ تَشْنَه لَبِ یَارِ مَنَسْتِ
وَزِیْ دِیدَنِ او دَادَنِ جَانِ کَارِ مَنَسْتِ . ۱

لَعْلُ بر معین جوهرک اسیدر. سِیرَابِ لغتده صویه قانش معناسنه در. هجَازا طراوتدن ولطافتدن عبارتدر. بَحْرُونِ تشنه قانه صوصمش زیاده قزللقدن عبارتدر. وَزِیْ. واو حرف عطف. یی ادا تعلیلدر. ادا ت تعقیبه ده تحملی وار یعنی کورمکدن صکره. او ضییری جائز که جانانه راجع اوله و جائز که لبه اوله * محصول بیت قانه صوسز تازه وطری لعل بنم یارمک لییدر و یارک لبنی کورمک ایچون ویا جانانی کورمکیچون ویا جانانی کورمکدن ویا لبنی کورمکدن صکره جان ویرمک بنم کارمدر. لعل ذکر ایدوب لب و خون ذکر حمزده مناسبت اعتباریله در وبله جان ذکر کنایت طریقیله در که جانله لبدن کنایت ایدرلر.

2.

شَرْمُ از آن چَشْمِ سِیَّه بَادَشِ و مَثْرَکَانِ دَرَاذِ
هَرِکَه دِل بُرْدَنِ او دِیدِ و دَرِ اِنکَارِ مَنَسْتِ . ۲

بَادَشِدَه ضمیر غائب اضمار قبل الذکر طریقیله مصراع ثانیده که لفظنه راجعدر * محصول بیت او چشم سیاهدن و مَثْرَکَانِ درازدن اوتانسون اول کسه که اول جانانک کوکل المسنی و التمسنی کوردی بنم انکارمده در. یعنی بنم سودا و جنومه و رسوالغه انکار ایدن شرمنده اولسون زیرا اول چشم و مَثْرَکَانِ ایله هرکیمه که توجه ایدرسه

پس عدلی سلب ایدنجه ظلم اولور. که یار مرهوندر مصراع ثانی یه. این دادست بونده کی داد ایکی معنایه اولمق جائز. بری عدل معناسنه. وبری داده دن هاء رسمی حذف اولوب دان قالمشدر ویریش معناسنه. وپردی دکل زیرا ادات خبر که است لفظیدر اسمه مخصوصدر فعله داخل اولمز * محصول بیت ای کوکل یارک جور وظلمندن اکلمه زیرا یار سکا بونی نصیب ایلمشدر انجق بو ایسه یاردن محض عدلدر. یاخود سکا بونی نصیب ایلمشدر و بونی ویرمشدر دیمک اوله. یعنی یار سکا هرته که ویردیه اکر عدل واکر ظلم اول محض عطیه در واحساندر اندن شکایت جائز دکلدر. داد لفظنی بونده ویرمش معناسنه تخصیص ایلین (س° و ش°) ظلم ایلمش.

6.

بکام تا نرساند مرا لبش چون نای،
نصیحت همه عالم بگوش من بادست. ۶

کام بونده ایهام طریقله واقع اولمش که معنای قریبی مراد و معنای بعیدی دماغدر. ایهامدن غافل اولنلر خواجه نک قصدینی بلمدیلر. نرساند فعل نفی استقبالددر رسانیدنندن. و تا ترقیت ایچونددر معناسی مادامکه ایرشدرمیه دیمکدر. چون نای سکر حلال طریقله واقع اولمشدر یعنی ماقبلنه و مابعدنه صرف ایلیمک قابلدر * محصول بیت مادامکه جانان بنی نای کبی گامه ایرشدرمیه جمیع عالمک نصیحتی قولاغمه یلدر. یعنی وصلت جانان میسر اولمیجنه بکا عشق یولنده نصح و پند مؤثر اولمز.

7.

برو، فسانه مآخوان و فسون مدم حافظ،
گزین فسانه و افسون مرا بسی یادست. ۷

فسانه افسانهدن مخفدر سابقا بیان اولمشدر که ترکیده اول ندرکه دیمکله تعبیر اولنور. عربیچه سمر واسطوره دیرلر جمعی اساطیر کلور. فسون دخی افسوندن مخفدر حیلله و مکر معناسنه و اول نسنه یه دیرلر که بعض کسه لر خواص دیو اوکور و افورز. حاصلی او قومق و افورمکدر. مدم دیدیکی انکچونددر. عرجه افسونه رقیه دیرلر رانک ضمی و قافک سکونیلله. گزین که حرف تعلیل ازین از ایندن مخفدر ترکیبیلله که دن هاء رسمی و ازیندن ایکی همزه کتمشدر. حاصلی بونده زین تشبیه معناسنه مستعملدر نته که کلمستانده * ازین مه پاره عابد فریبی * تشبیه مقامنده واقع اولمشدر. ووحید تبریزی عروضنده ع * بشر دهد ازین پسر که بد بود زحور عین * ازین پسر دیدیکی بونک کبی اوغلان دیمکدر * محصول بیت یوری ای حافظ زائد

2.

مِیَانِ اَوْ، كِه خُدا آفَرِیدَه اَسْت از هِیچِ،

دَقِیقه اِیَسْت، كِه هِیچِ آفَرِیدَه نَكشَادَسْت. ۲

مِیَانِ بِلَه وَاوَرْتایَه دِیِرَلِر. اَمَا بَوْنَدَه مَراد بَلَدِر. دَقِیقه دَرَجَه نَك التَمَش حَصَه سَنَدَن بَر حَصَه سَنَه دِیِرَلِر. اَمَا بَوْنَدَه مَسْئَلَهء مَشْكَلَهء دِن عِبَارَتَدِر. آفَرِیدَه دِن بَوْنَدَه مَخْلُوق مَراد دَر. نَكشَادَسْت نَفی مَاضی مَفْرَد غَائِب اِچَمَاش دِیَمَكْدَر * حَصُول بَیْت اَنَك بَلی كِه اَلله تَعَالی اَنی یُوقَدِن یَارْتَمَشْدَر بَر مَشْكَل مَسْئَلَهء دَر كِه مَخْلُوقَدِن بَر مَخْلُوق اَنی فَخ اِیَلِمَشْدَر. مِیَانَدَه بَارِیَكَلَك مَعْتَبَر اَوْلَدِیغِیچِیون كَاَه مَوِیَه تَشْبِیْه اِیْدِرَلِر وَكَاَه اَوْرْتَا دِن یُوق اِیْدِرَلِر نَتَكَم دِهَانَدَه خُورَدَه لَك مَعْتَبَر اَوْلَدِیغِیچِیون كَاَه ذَرَه یَه تَشْبِیْه اِیْدِرَلِر كَاَه مَعْدُوم اِیْدِرَلِر.

3.

كُدایِ كَوِی تَو از هَشْت خُلْد مُسْتَغْنِیَسْت؛

اَسِیْر بَنْدِ تَو از هَر دَو عَالَمِ آزَادَسْت. ۳

كُدایِ بَوْنَدَه فَقِیْر وَمَغْلَس مَعْنَا سَنَه دَر. دَلَجِی مَعْنَا سَنَه دَكَلْدَر. آزَاد حَر مَعْنَا سَنَه دَر * حَصُول بَیْت سَنَك مَحَلَك فَقِیْرِی سَكز جَنْتَدِن مُسْتَغْنِیْدَر. سَنَك بَنْدَك اَسِیْرِی یَعْنی زَلْفَك اَسِیْرِی اِیْکِی عَالَمِدِن آزَاد وَفَارَغْدَر.

4.

اَكْرِچَه مَسْتِیء عِشْقَم خَرَابِ كَرْد، وَلی

اَسَاسِ هَسْتِیء مَن زَانِ خَرَابِ آبَادَسْت. ۴

مَسْتِی دَه یَا حَرَف مَصْدَر دَر. اَسَاس تَمَل وَبَنیَاد. اَبَاد مَعْمُور وَشَن وَشَنَلَكْدَر * حَصُول بَیْت اَكْرِچَه عِشْق سَرخُوشَلغِی بَنی خَرَاب اِیْلَدِی اَمَا بَنَم وَجُودَم بَنیَادِی اَوْل خَرَابِدِن مَعْمُور دَر. یَعْنی عِشْقَك خَرَابِی اَوْلَمَق حَقِیْقَتَدَه مَعْمُور اَوْلَمَقْدَر.

K. b. — مَن زَیْنِ خَرَابِ —

5.

دِلا مَنالِ زِ بَیْدَادِ وَ جَوْرِ یَارِ، كِه یَارِ

تُرَا نَصِیْبِ هَمِیْنِ كَرْدَه اَسْت وَ اِیْنِ دَا دَسْت. ۵

مَنالِ نَهی حَاضِر دَر نَالِیْدِنْدِن. بَیْدَادِ ظَلَمْدَر زِیْرَا بَی حَرَف سَلْبِدَر وَدَادِ عَدَلْدَر.

دَرْدِ عِشْقِ اَرْچِه دِلِ از خَلْقِ نِهَانِ مِي دَارَد.

حَافِظ، اَيْنِ دِيْدَهءَ كَرِيَّانِ تُو بِي چِيْزِي نِيْسْت. ۷

درد عشق مقدم مفعولیدر نِهَانِ مِي دَرَادِکِ وَدَلِ فاعلیدر. کَرِيَّانِ صفت مشبّهه در اغلغان دیمکدر * محصول بیت کوکل عشق در دینی اگرچه خلقدن کز لر ای حافظ سنک بو دیدهء کَرِيَّانِکِ قولاینه دکلدن. یعنی درد عشقی کوکل اگرچه کز لر اما کوز یاشی اظهار و ابرازیدر پس عاشق اولدیغک اندن معلومدر. بعض نسخهءه این دیدهء کَرِيَّانِ یرینه این سینهء نالان واقع اولمشدر.

S. B. C. a. — عشق گرچه دل —

S. I. p. 110. — B. p. 48. — C. p. 49. — H. I. p. 71. — K. p. 116.

بِحَرِّ مَحْتِثِ — — — — —

بِرَوِّ بَكَارِ خَوْدِ، اِي وَاعِظِ؛ اَيْنِ چِه فَرِيَادَسْت.

مَرَا فِتَادِ دِلِ از رَه، تُرَا چِه اُفْتَادَسْت. ۱

برو. بَا حرف تاکیددر. رَوِ امر مخاطب. مَرَا بنم دیمکدر عربیده لی معناسنه. رَهْدن مران طریق بی غمدر. اُفْتَادَسْت واقع معناسنه در * محصول بیت ای واعظ کند و ایشیکه کیت بونه فریاددر. یعنی بکا نصیحت ایدوب اوستومه چغرمق نیچوندن. بنم کوکلم یولدن دوشدی. یعنی نظام وانتظامدن دوشن بنم کوکلمدر. سکا نه واقع اولمشدر. یعنی بنی ملامت ایدوب نیلرسن سکا بنم عاشق اولوب رسوا اولدیغدن نه زیان وسکا بوندن نه اولدی.

K. b. — مرا فتاده دل —

راجعدر * موصول بیت دهانك اب حیات بکاریدر اما کنارنده چاه زنگدانك بر سبب سز دکلدز بلکه دهانك اب حیاتنه میل ایلین اگا دوشوب موبد محبوس قالمیچوندر.

زیر لب چاه — K. b.

4.

جان دَرازیء تو بادا، که یَقین می دَانم:

دَر کمان ناوَك مَثَرگانِ تو بی چیزی نیست. ۴

استعمالده درازلی عمده صرف ایدرلر جانه صرفی مشهور دکلدز. عمرک اوزون اولسون دیرلر جانك اوزون اولسون دیمزلر. درازیده یا حرف مصدردر. بادا ادات دعائیه در خیرده وشرده مستعملدر. افی حذف ایدوب بادده دیرلر. ناوَك مَثَرگان اضافتی بیانیه در * موصول بیت سنك جان وعمرک اوزونلغی اولسونکه کرچکدن بیلورم که سنك ناوَك مَثَرگانک کمانده اولمق بی غرض دکلدز. یعنی الله تعالی سکا حیاتله عمر طویل میسر ایلیه اگرچه یقین بیلورم که ناوَك مَثَرگانک کمان ابروده حاضر اولمق قولاینه دکلدز بلکه بن ناتوانی هلاک ایلیمک ایچوندر.

5.

مُبْتَلائی بَغَم و مِحنَت و اَنَدوه فِراق:

ای دِل، این ناله و اَفغانِ تو بی چیزی نیست. ۵

اندوه غصه دیمکدر * موصول بیت غم وحنته و فراق غصه سنه مبتلا سین ای کوکل سنك بو ناله و افغانك علتسز دکلدز. یعنی عاشق سین و مقتضای عشق فریاد و فغان وانیندر.

— اندوه و فراق — B. C. a.

6.

دوش باد از سَرِ کویَش بَگِلِستان بَگَدَشت:

ای گُل، این چاکِ کَرِیبانِ تو بی چیزی نیست.

دوش دون کیجه. چاک یرتج و یرتق معناسنه در * موصول بیت دون کیجه باد انك سر کویندن کلشنه اوغرادى. ای کل بو سنك چاک کَرِیبانك قولاینه دکلدز بلکه بادون انك خبرین المش سین وشوقدن چاک کَرِیبان ایلمش سین.

— سر کویت بگلستان — K. a.

38.

بجر زمڻ ڇو، ڇو، ڇو، ڇو

1.

خوابِ آن نُرُگِسِ فَتانِ تو بي چيزي نيسٽ،

تابِ آن زُلفِ پَرِيشانِ تو بي چيزي نيسٽ. ۱

خوابِ اويجو وڊوشدر. بونده اويجو مراد در. فتانِ مبالغه ايله فتنه جي ديمڪدر. تابِ بونده بوڪلمدر. * حصولِ بيتِ اي جانان سنڪ اول فتنه جي ڪوزيڪ اويجوسي غرضسز ڊڪلدر البته بر سببي وارد. يعني تغافلدن عبارتدر ڪه عشاقه التفات ايدوب يوزلرينه بقمايم ديمڪدر. وسنڪ اول پَرِيشانِ زلفڪ بوڪلي دخي بر غرضسز ڊڪلدر بلڪه عشاقِ دللريني صيد ايلمڪيچون قلابدر.

2.

از لَبَتِ شيرِ روانِ بود، ڪه مَن مي گُفتم:

ڪين شڪرِ گُردِ نمڪدانِ تو بي چيزي نيسٽ. ۲

روانِ صفت مشبهه در رويدندن اتغان معناسنه. ميڪتم اولنده مي حكايت حال ماضي معناسني افاده ايدر. سويلردم ديمڪدر. ڪين شڪر. ڪه قولي مقوله ربط ايدر. اڪثر نسخه ده ڪه لفظي يوقدر اما اولمسي حڪم لزومه در. شڪردن مران ليدر. ونمڪداندن مران دهاندر * حصولِ بيتِ سنڪ لبڪدن هنوز سون اقادري. يعني طفل ايدڪ. ڪه بن سويلردم بو شڪر سنڪ توزلغڪ اطرافنده بر علتسز ڊڪلدر. يعني عشاقِ بونڪله ڪندوڪه ميل ادرمڪيچوندر.

3.

چَشمهءِ آبِ حَيَاتِ سَتِ دَهانت، اما

بَر لَبَشِ چاهِ زَنخُدانِ تو بي چيزي نيسٽ. ۳

چشمه بونده بڪار معناسنه در. بر لبش. بر بونده ظرفيت افاده ايدر. لبِ لفظي مشترڪدر دوداق ايله ڪنار مابيننده. لب دريا ڪبي لب ڪنار معناسنه در. شين ضمير دهانه

وسمه دیرلر. ابرو قاشدر. پیوست فعل ماضیدر اولشدی معناسنه‌در. — محصول بیت
اگر غالیه کوزل قوقلی اولدیسه انک کیسوسنه صاریلوب دولاندیغندندر. یعنی کیسوسنه
تعلی ایلدی و بو بویی کسب ایلدی. وسمه دخی کمانکش یعنی کمان شکلنده
واقع اولدیسه جانانک ابروسنه متصل اولمقدندر. حاصلی وسمه ابرویه وصول بولمیتجه
کمان شکلنی بولمز. کمانکشی وسمه‌یه نسبت مجازدر زیرا وسمه یای چکمز بلکه ابرویه
چکلمکیله کمان شکلن بولور.

K. a. — گیشوی او آویخت

C. S. b. — کمانکشت

6.

باز آی، که باز آید عمر شده حافظ.

هر چند که ناید باز تیری، که بشد از شست. ۶

باز ای کروکل. باز آید رجوع ایلیه دیمکدر. شده رفته معناسنه‌در. ناید باز کروکلمز
یعنی رجوع ایلمز دیمکدر. ناید اصلنده نه آید ایدی الف مدوده ایله پس ضرورت
وزنیچون همزه سنی حذف ایلدی ناید قالدی فعلن وزنی اوززه. شست بونده اوقی
کزلدکک وقت باش پرمقدن اوقیله کرش قاوریان یره دیرلر * محصول بیت کرو
کلکه حافظک کچمش عمری کروکله یعنی رجوع ایلیه. حاصلی سنک رجوعک سببیله
تازه عمر کسب ایدوب جوان اوله هرنکللی که قبضه‌دن چقان اوق کرو دونمزسه.
یعنی کچن عمر دونمک محالدر اما سنک رجوعک سببیله تازه حیات بولور دیمکدر. هست
لفظی که واقعدر بر بیتک قافیه‌سنده معمول طریقیلدر باقیسی اصل اوززه‌در.

S. I. p. 408. — B. p. 48. — C. p. 49. — H. I. p. 73. — K. p. 84 hat 7 Beits, in
folgender Reihe: 4—3. (Beit). 4—6.

Beit 3, b.

چون شمع وجود من شب تا بسکر خود را
می سوخت چو پروانه تا روز ز پا نشست

واو حرف عطفدر مابعدینی بچه لفظنه عطف ایدر. مصراع ثانوی واو عاطفه‌سز ایران ایلمک قلت تاملدندر. - محصول بیت نه سببله ونه وجهله کندمدن خبرم وار دییه بیلورم چونکه کندمدن خبرم یوق. یعنی من عرف نفسه دعواسین نه وجهله ایلمم چونکه بنده بو حال یوق. ودخی نیچون اکا نظرم یوق دیرم چونکه اکا نظرم وار. یعنی جانانه نظرم یوق نیجه دیه بیلورم چونکه کوزم وکوکلم اکا ناظردر.

آخر ز چه - K. a.

4.

شَمْعِ دِلِ دَمَسازانِ بِنَشَسْتِ، چو او بَرخاست؛

وَأَفغانِ نَظَرِ بازانِ بَرخاست، چو او بِنَشَسْتِ. ۴

دَمَساز موافق ومصاحب معناسنه‌در. هم‌اواز دین یکلدی. بِنَشَسْت بونده صویندی دیمکدر زیرا بو لفظ اتشده استعمال اولسه صوینمک معناسنه‌در. أَفغان همزه ایله وحذفله لغتدر. نَظَرِ باز کوردیکنی سونه دیرلر. بَرخاست قالدی یعنی پیدا وظاهر اولدی معناسنه. - محصول بیت مصاحبلرک کوکلی شمعی صویندی او جانان مجلسدن قالقوب کتمک استینجه یعنی مجلسده کلوب قرار ایلینجه هر بریسی روی جاناندن کوکلنده بر شمع اویارمشدی. جانان قالقوب کیدنجه بو شمعک صوینمسی لازم کلور زیرا وجودی روینک عکسندن ایدی. رویی که غائب اولدی عکس اکا تبعیتله غائب اولور دخی جانان اوتورروب قرار ایدنجه نَظَرِ بازلر متشوق اولوب دوست دوست دیو فریاد وغانه بشلدیلر. حاصلی کلوب اوتورنجه شوق وصال درونلرنده پیدا اولوب هو هو دیمکه بشلدیلر. بو بیتده مصراع ثانوی واو عاطفه‌سز ایران ایلین (س) قصور ایلمش. وبو بیتک ایکی مصراعنده‌سه صنعت تضاد وار.

وَأَفغانِ ز نَظَرِ بازانِ - K. b.

5.

کَرِ غَالِيَه خَوْشبو شد، دَرِ کِيسوِي او پيچيد؛

وَرِ وَسْمِه کَمَانکَش شد، دَرِ اَبْرُوِي او پَيَوَسْتِ. ۵

غَالِيَه‌نک تحقیقی سر ارادت ما غزلنده کچمشدر. پيچيد فعل ماضیدر پيچيدندن لازمله متعدی مابیننده مشترکدر. گاه اولور که ایکی مفعول الور ترکیده صرمق کبی. بونده بر مفعول اولمشدر زیرا معنی کيسوسنه صارلدی ودولندی. وَسْمِه واوک فتخی وسینک سکونيله وَسْمِه‌دن مخففدر واوک فتخی وسینک کسريله. عَرَجِه عظم دیرلر عینک کسری وظانک سکونيله بر اوتدر که انکله صاج وصل بویارلر. راستغده

وزیر اعظمنك قولیم که انك صورتی خواجکانه وسیرتی درویشانه در. یعنی ظاهری اکابرانه
وباطنی فقیرانه در. بعض نسخه ده مصراع اول بویله واقع اولمش * بنده آصف عهدم
که درین سلطنتش * بو سلطنته وعظمتنه دیمکدر.

K. a. بنده آصف عهدیم که در سلطنتش (vergl. Comm.)

43.

حَافِظُ، أَرَّ آبِ حَيَاتِ أَبَدِي مِي طَلَبِي،

مَنْبَعَشِ خَاكِ دَرِ خَلَوَاتِ دَرُوِشَانَسْتِ. ۱۳

آر کردن مخفقد در. — حصول بیت ای حافظ اکر مؤبد حی اولیق ابنی استرسک.
یعنی ابدی دیری اولوب اولمک استرسک. منبعی یعنی اول ابک ظهور ایدوب چقدیغی
یری درویشلرک خلوتینک قپوسنک طپراغیدر. یعنی ابدی حیات استرسک درویشلر
قپوسی ترابنه ملازمت ایله.

44.

حَافِظُ اَيْنَجَا بَادَبِ بَاشُ، كِه سُلْطَانِيءُ مُلْكِ

هَمِه اَز بَنْدِگِيءِ حَضْرَتِ دَرُوِشَانَسْتِ. ۱۴

حصول بیت ای حافظ بونده یعنی درویشلرک استانه سنده ادبله اولکه مملکت
پادشاهلغی جمیعا درویشلرک حضورینه بنده اولمقدن در. یعنی دنیا سلطنتی فقرايه
حبت ومردت ایلمکدن در. حاصلی پادشاهلر اهل اللهک دعاسنه محتاجلر در.

K. b. — همه در بندگی

S. I. p. 105. — B. p. 17. — C. p. 18. — H. I. p. 69. — K. p. 56. Es fehlt das 13. Beit;
die übrigen in folgender Reihe: 1. 2. 4. 5. 3. 7. 8. 6. 11. 9. 10. 12. 14.

40.

كُنْجِ قَارُونَ كِي فِرْو مِي رَوْدَ از قَهْر هَنُوز

خوانده باشی، که هم از غیبتِ درویشانست. ۱۰

کُنْجِ یعنی مال. فِرْو میروند اصلنده باتمق و دالمق معناسنه در. اما بونده اشغه کیدر معناسنه در. از قهر یعنی از قهر خدای. هَنُوز دخی دیبکدر. باشی فعل مضارع مخاطبدر باشیدندن. خوانده باشی او قومش سین اوله ویا او قومش سین. — محصول بیت قارون مالی که اللهک قهرندن الان باتوب کتمده در تفسیرلرده و تارچلرده او قومش سن اوله که درویشلرک غیرتندندر. بونده درویشلردن مراد فقرانر که قارونه لا تفرح ان الله لا یجب الفرحین دیرلر. پس درویشلردن مراد حضرت موسی در دین بیتدن مقصودی بلمدی.

41.

رُوی مَقْصُودِ، کِي شاهان بَدْعَا مِي طَلَبَنْدِ،

مَظْهَرَشْ آئِنَهءِ طَلَعَتْ دَرُوشَانَسْت. ۱۱

رُوی مقصود اضافتی بیانیه در. آئینهء طلعتده اوپله در. مظهرش اسم مکاندر ظاهر وپیدا اولجق یر. شین ضمیر روی مقصوده راجعدر. طلعتدن بونده یوز مراددر. — محصول بیت مقصود یوزی که پادشاهلر انی دعا ایله طلب ایدرلر انک مظهری یعنی ظاهر وپیدا اولجق یری فقرانک یوزی آئینه سیدر. یعنی اهل اللهک مبارک یوزینی کورمک همان مقصود یوزینی کورمکدر.

42.

مَنْ غُلَامٌ نَظَرَ آصْفِ عَهْدَمِ، کُورَا

صَوْرَتِ خَوَاجْکِي وَ سِيْرَتِ دَرُوشَانَسْت. ۱۲

اصف عهدم بونده مراد زمانه نك وزیر اعظمی در که قوام الدین حسندر. کورا اصلنده که او را ایدی ترکیبله هاء رسيله همزه حذف اولمشدر معناسی که انک دیبکدر. را تخصیص افاده ایدر. خواجهکی اخرنده هاء رسمی اولان لفظه ادات جمع ویا ادات مصدر داخل اولملی اولسه هایی کاف عجبییه تبدیل ایدرلر خواجهکان وخواجکی وبندهکان وبندهکی دیرلر. سیرت خلق وخواجکی معناسنه در. — محصول بیت بن زمانه

7.

دَوْلَتِي رَا كِه نَبَاشَد غَم از آسِيبِ زَوَالِ
بِي تَكَلَّفِ بِشَنَوُ، دَوْلَتِ دَرُويشَانَسْت. ۷

اسیب یان باشی کلمکدر. اسیب زوال اضافتی بیانیه در. — محصول بیت بر دولتک که زوال زحمتی اولمیه. یعنی زوالدن مصون و محفوظ اوله. زحمتسز ایشت که اول دولت درویشلرک دولتیدر.

8.

خُسْرَوَانِ قِبَلَهٗ حَاجَاتِ و دُعَا اَنْدِ، وَ لِي
سَبَبِشِ بَنْدِگِيءِ حَضْرَتِ دَرُويشَانَسْت. ۸

خسروان خسروک جمعیدر. و خسرو معرب کسرادر که جمعی اکاسره کلور. حاصلی عجم پادشاهلرینه کسری دیرلر اگرچه کسری هرمن بن نوشین روانک اوغلیدر اما تغلیب طریقیله سائر عجم پادشاهلرینه ده اطلاق ایدرلر نتمک روم پادشاهلرینه قیصر و چین و ماچین پادشاهلرینه فغفور و هند پادشاهلرینه رای دیرلر. — محصول بیت پادشاهلر حاجات و دعا قبله سیدر. یعنی هرکس انلره عرض حاجات ایدوب دعا ایدرلر. و بونک سببی درویشلرک حضورنده بنده اولمقدر.

K. a. — حاجات جهان اند —

9.

ای تَوَانَكَّرَ مَفْرُوشِ اَيْنِ هَمَّهٗ نُحُوْتِ، كِه تُرَا
سَر و زَر دَر كَنَفِ هِمَّتِ دَرُويشَانَسْت. ۹

ای حرف ندای عام. توانکر قدرت و قوت صاحبی معناسنه در. اما بونده غنی و مالدار مقصود در. گر ادات فاعلدر ترکیده جی معناسنه کاردن مخفدر ستمکار و ستمکر و جفاکار و جفاکر کبی. نُحُوْتِ تَكْبَرِ و عَظْمِ مَعْنَا سَنَه. کَنَفِ صَغْنَا جَغَه دیرلر. — محصول بیت ای غنی و مالدار کمسه بو قدر تکبر و تعظم صاتمیه زیرا سنک باشک و مالک و ماملکک درویشلرک همتی صغناجغنده در. یعنی انلرک همتی برکننده در جبیع مال و ماملکک شوپله که انلرک همتلرینی سندن صرف ایلسه لر جمله سی تلف اولور.

4.

قَصْرٍ فِرْدَوْسٍ، كِه رِضْوَانِش بَدْرَبَانِي رَفْتِ،

مَنْظَرِي از چَمَنِ نَزْهَتِ دَرُويشَانَسْتِ. ۴

قصر كوشك. فردوس جنت. رضوان بونده جنت قپوجيسيدر. نون ضرورت وزن ايچون ساكن او قنور. بدرباني. با حرف صله. دربان قپوجي. يا حرف مصدر. منظري اسم مكان. يا وحدت قپوچوندر. نزهت سرور وپاكلكدز. - محصول بيت جنت كوشكي كه رضوان انك قپوجلغنه واردی ايمدی اول كوشك بر نظرگاهدر درويشلك نزهتی چيننده. چمن نزهت اضافتی بيانیهدر. يعنی جنت درويشلك سرور وحبور وذوق و صفا سندن بر نمونهدر.

5.

آن چه زَر می شَوَد از پَرْتَوِ آن قَلْبِ سِيَاهِ

كِيْمِيَايِسْتِ، كِه دَر حُحْبَتِ دَرُويشَانَسْتِ. ۵

مصراع اولده محتمل الضدين صنعتی وار. قلب سیاہ بونده ايکی معنایهدر. بریسی اولدر كه التونده واقچهده استعمال ايدرلر. بریسیده قره كوكل معناسنه كه اكا دل تیره ديرلر كه جلاي نظري مرشدله منجلی اولمیه. ححبت بونده ملازمت ومصاحبتن عبارتدر. - محصول بيت اول نسنه كه قره قلب بقر كبی وقورشون كبی انك اثر وضياسندن صافی وخالص التون اولور بر كيمیادز كه درويشلك ملازمت ومصاحبتندهدر. يعنی اهل اللهه مصاحب اولان نقدر ناقص وابتز ايسهده فاضل وكامل اولور.

6.

از گَران تا بَكْران لَشْكَرِ طُلْمَسْتِ، وَلي

از اَزَل تا بَابَدِ فُرْصَتِ دَرُويشَانَسْتِ. ۶

گران وكرانه فتح كاف عربيله کنار معناسنه كه تركيچه اكا قران ديرلر. - محصول بيت دنيانك بر اوجندن بر اوجنهك ظلم عسكريدر. يعنی تمام دنيایي ظلم طوتمشدر. ازلدن ابدهك اما فرصت ونصرت درويشلكدر. يعنی هر يره كه توجه ايدرلر اورايي فتح ايدرلر.

مصدر در مفعولنه مضاف اولمشدر. - محصل بيت فردوس اعلى باغچهسى درويشلك خلوت باغچه سيدر عظمت و هيبت سرمايهسى درويشله خدمتدر. وبالعكس يعنى درويشلك خلوتى همان خلد برين در ذوق و صفا خصوصنده كه اكا مالك وقادر اولان همان جنته قادر در وانلره خدمت ايلمك سرمايه عزت وسعادتدر. درويشانندن مراد بونده اهل اللهدر.

2.

كُنْجُ عَزَلْتِ، كِه طِلْسَمَاتِ عَجَائِبِ دَارَدِ،

فَتَحْ آن دَر نَظَرِ رَحْمَتِ دَرُوِيْشَانَسْتِ. ۲

كنج عزلت. عزلت خلقدن كسيلوب بر بوجق اختيار ايلمكه ديرلر. اضافت بيانیه در. طلسمات طلسمك جمعيدر ذوى العقولك غيرى اولديغيچون الف وتا ايله جمع اولدى. نظر رحمت اضافت مصدر الى الفاعل قبيلندندر. - محصل بيت عزلت كنجى كه عجائب طلسملى وار انك فتكى درويشلك رحمتى نظرنده در. يعنى اصلين كه بر كمسيه رحمتله نظر ايليه لر عزلت اختيار ايلمك اكا ضرورى اولور زيرا عزلت اختيار ايلمينجه مراد لرينه واصل اولمزلر.

- نظر همت درويشانست K. b.

3.

آن چه پيشش بنهد تاج تكبر خورشيد،

كبريائيت كِه دَر حَشْمَتِ دَرُوِيْشَانَسْتِ. ۳

اكثر نسخه ده انچه يرينه آنكه واقع اولمش. اما فقير بو نسخه يي اختيار ايلديكه مقامه بو مناسبدر. تكبر بيوكلمك. كبريا عظمت يعنى اولوق. حشمت صحاحده حانك كسريله اسيدر استكيا معناسنه. اصمعى حشمت كسر حايله غضبدر اما حانك فتحيله هيچ بريسي تعرض ايلمدي. و سرورى حشمتى هيبتله بيان ايلدى. اما معلوم دكل كه نره دن اخذ ايلدى وحانك حركتنه هيچ تعرض ايلمدي. لكن خلق استعبالنده حشمت فخر حايله عظمتدر. - محصل بيت اول نسنه كه انك اوكنده خورشيد تاج تكبرى قور يعنى ترك ايدر بر عظمتدر كه درويشلك حشمتنده در. يعنى كمش بوقدر تكبر وترفعله درويشلك حياسى كبرياسى اوكنده تكبرلق ايلمز. حاصلى بونلرك رعايت اداب واركانندن شرمنده در.

K. a. - وانكه پيشش (vergl. Comm.)

12.

حَافِظُ، چِه طَرْفَه شَاخِ نَبَاتِيسْتِ كِلْكَ تَو،

كِشِ مِيوَه دِلْپَذِيرْتَرِ از شَهْدِ و شَكَرْسْتِ. ۱۲

طَرْفَه عَجَب. شَاخِ دَالِ و بَدَاقِ. نَبَاتِ شَكَرِ مَكْرَرِي. شَاخِ نَبَاتَه مَضَافِ اولمشدن. كِلْكَ كَافِ عَرَبِيْنِكِ كَسْرِيْلَه و لَامِكِ سَكْرَنِيْلَه اَصْلَنْدَه قَمِشِ اَوْقَه دِيرْلَرِ اَمَا بَوْنْدَه قَلَمِ مَعْنَاْسَنْدَرِ. عَجْمِ بَوِيْلَه اَوْقورِ اَمَا رَوْمِيْلَرِ كَافِ عَجْمِيْنِكِ كَسْرِيْلَه اَوْقورْلَرِ. كَشِ. كِه صَفْتَلَه مَوْصُوفِي رِبْطِ اَيْلِمِشِ. شِيْنِ ضَمِيْرِ كَلْكَه رَاْجَعْدَرِ. دِلْپَذِيرِ وَصْفِ تَرْكِيْبِيْدَرِ پَذِيرِيْدَنْدَنْ كَوَكْلِ قَبُولِ اَيْدِيْجِي مَعْنَاْسَنْدَه. شَهْدِ مَوْمَلِي بَالِ. — مَحْصُولِ بِيْتِ اِي حَافِظِ نَه عَجَبِ نَبَاتِ دَالِيْدَرِ سَنَكِ قَلْمِكِ كِه مِيوَه سِي شَهْدِ و شَكَرْدَنْ كَوَكْلِ قَبُولِ اَيْدِيْجِي رَكَدَرِ. يَعْْنِي سَنَكِ قَلْمِكِدَه بَرِ لَذْتِ وَصْفَا وَاْرَدَرِ كِه شَهْدِ و شَكَرْدَه يَوْقَدَرِ. شَاخِ نَبَاتِ بَوْنْدَه اَيْكِي مَعْنَاِيَه اَوْلَمَقِ قَابِلْدَرِ. بَرِي شَكَرِ قَمِشِي. و بَرِيْدَه نَبَاتْدَنْ كِه بَرِ شَاخِ تَخْيِيْلِ اَيْدَوْبِ قَلْمَه اسْتَعَاْرَه اَيْلِيَه.

S. I. p. 102. — B. p. 17. — C. p. 18. — H. I. p. 66. — K. p. 71. Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 3. 7. 4. 6. 11. 9. 10. 5. 8. 12.

36.

بَحْرِ رَمَلِ — — — — —

1.

رَوْضَه ۛ خُلْدِ بَرِيْنِ خَلَوْتِ دَرُوْشَانَسْتِ،

مَآيَه ۛ فُحْتَشْمِي خِدْمَتِ دَرُوْشَانَسْتِ. ۱

رَوْضَه مَبْتَدَا خَلَوْتِ خَبَرِ اَوْلَه يَا اَمْرِ بِالْعَكْسِ اَوْلَه. خُلْدِ جَنْتَدَرِ. بَرِيْنِ. بَرِ فَاْرَسِيْدَه عَلِي مَعْنَاْسَنْدَرِ و يَا نَسْبَتِ وَنُونِ تَاكِيْدِ. يَوْجَه رَكِ جَنْتِ دِيْمَكْدَرِ فَرْدَوْسِ اَعْلَى مَعْنَاْسَنْدَه. مَآيَه بَوْنْدَه سَرْمَآيَه مَعْنَاْسَنْدَرِ. فُحْتَشْمِي سَرْوَرِي اسْمِ مَفْعُولِ صِيغَه سِي اَوْزْرَه هِيْبْتَلْنِمِكِ وَاَوْلُوقِ دِيْمَكْدَرِ دِيْمِشِ. اَمَا صَحَاحِ جَوْهَرِيْدَه اسْمِ فَاعِلِ وَرْزِي اَوْزْرَه كَنْوَرْمِشِ و مَعْنَاْسَانِي جَالْتَلَه تَفْسِيْرِ اَيْلِمِشِ. بَوْنْدَه دَه مَصْرَاعِ اَوْلِ كَبِي مَبْتَدَا و خَبَرِ اَيْكِي طَرِيْقِيْلَه دَرِ. خِدْمَتِ

10.

فَرَّقْتَ از آبِ حِضْرٍ، كِه ظَلَمَاتِ جَايِ اَوْسْتِ،

تَا آبِ مَا كِه مَنَبَعَشِ اَللَّهِ اَكْبَرَسْتِ. ۱۰

بعض نسخه‌ده تا اب یزینه باب واقعدر بآ معیتله. منبع صویک یردن قاینایوب چقدیغی موضعه دیرلر. اب مادن مراد اب رکناباددر که سابقا بیان اولدی. رکناباد انکیچون دیرلر که سید رکن الدین که متوسط صاحبیدر انک منبعنده یعنی باشنده بنالر یایوب صفه لر بعلمشلردن. و بونلرده بو قانوندر که بر کمسنه بر یری معمر ایدوب شنلندرسه اگا نسبت ایدوب فلان اباد دیرلر جعفر اباد کبی مثلا. ابله مانک جمعنده لطف تعبیر وار. اول دپه یه الله اکبر دیو ان قودقلری انکچونددر که شهر بو دپه نک دبنده در هرکیم که همدان جانبدن کلورسه شهری کورده مز دپه یه چقماینجه پس دپه یه چقوب شهری کورنجه بی اختیار الله اکبر دیربمش اندنصکرة غلبهء استعمالله اول دپه یه علم اولدی. — محصول بیت فرق واردر اب حیاتدن که یری ظلماتدر بزم رکناباد صویمه دک که منبعی الله اکبر دپه سیدر. یعنی انک موضعی ظلمات و بونک یری الله اکبردر پس فرق لازمدر. اما با نسخه سی اوزره معنا بویله اولور که بزم صویمله اب حیات اوزره سنده فرق واردر دیمک اولور.

فَرَّقْتَ زَاب — K. a.

11.

مَا آبِ رَوِي فَقْرٍ وَ قَنَاعَتِ نَمِي بَرِيمِ؛

بَا پَادَشَه بِيْگُوِي، كِه رُوِي مُقَرَّرَسْتِ. ۱۱

اب روی عرضه ویوز صوینه دیرلر. نمی بریم نفی مستقبل متکلم مع غیردر. فقرده فانک فتکی وضعی جائز یوقلق معناسنه. قناعت مصدردر قنع یقنع دن یعنی علم بابندن. من قنع شبع بوندندر قسمت ازلییه راضی اولمق. روزی یای اصلیه ایله رزق معناسنه در. بکوی بونده خطاب عام معناسنی افاده ایدر. مقدر معین دیمکدر یعنی الله تعالی ازلده تعیین ایلدیکیدر. — محصول بیت بز فقر وقناعت یوزی صوین کیدرمز پادشاهه سویله رزق مقدردر. یعنی بز فقر وقناعت بابنی ترک ایدوب اکابر قیولرینه دوشمزر زیرا بیلورز که الله تعالی رزاق مطلقدر هرکسک رزقنی ازلده تقدیر و تعیین ایلمشدر نه اهمالله ناقص اولور ونه سعيله زائد. پس پادشاهلره و پاشالره و بکلره و غیرلره واروب سلام ویروب تملق و تبصص ایدوب دنیا حطامنی رجا ایلمک محض خطا و فساددر.

عشق جانان غمی بر غصه‌دن زیاده دکلدردر و بو عجبدر که هر کمسه‌دن که اشیدیرم غیر مکرر اشیدیرم. یعنی جانان بر ذات شریفدر اما عشاق بیحد و بی پایان پس هر عاشق غم جانانه‌یی بر درلی بیان ایدر زیرا جانان هر برسیده بر نوع معامله ایدر که غیر یله اول نوع ایلمز. یعنی عشاق بیحد اولدیغی کبی تجلیات جانانده بیحددر پس هر عاشقه مشربی واستعدادی حسبجه تجلی ایلمر و بوندن لازم کلور که قصص غم جانان نامکرر اوله.

K. a. — يك قصه بیش

K. b. — از هر

8.

باز آ، که در فراقِ تو چشم امیدوار

چون گوشِ روزه‌دار بر آله اکبرست. ۷

امیدوار. وار الفله والفسز نسبت معناسنی افاده ایدر امیدلی دیمکدر. روزه‌دار وصف ترکیبیدر اورج طوچی معناسنه. آله اکبر بونده بر بیوک دپه‌نک اسیدر شیرازده همدان جانبنده. خواجه‌نک جانانی مکر اول جانبه سفر ایلمش ایش پس خواجه تحسر طریقله اکا ندا ایدر. آله اکبر بونده ایکی معنایه‌در مؤذن دیدیکی آله اکبر اول دپه‌نک اسیدر. — محصول بیت ای جانان کل که سنک فراقده بنم امیدلی کوزم صائک قولاغی کبی آله اکبره‌در. یعنی نیچه‌که روزه‌دار مؤذنک آله اکبر بانکنه تولق طوتر که افطار ایلیه بزده چشمز آله اکبر دپه‌سنه‌در که سن اول جانبندن طلوع و خروج ایلیه‌سن.

K. a. — چشم ز کویه باز

9.

شیراز و آبِ رُکنی و آن بانِ خوش‌نَسیم،

عیبش مکن، که آبِ رُخ هفت کِشورست. ۹

بونده اولر معیت معناسنی افاده ایدر. عیبشده‌کی ضمیر غائب شیرازه راجعدر. کشور اقلیم و مملکت معناسنه‌در. لفظ شیراز مبتدادر و مصراع ثانی خبردر. — محصول بیت شیراز آب رکنی ایله اول کوزل‌توقولی یل ایله شیرازه عیب ایلمه که یدی اقلیمک یوزی صوبیدر. مکن لفظی خطاب عام افاده ایدر. یعنی شیرازه بو ایکی حالله که انده‌در عیب ایلمه که جمیع ممالکک ابرویدر پس اکا عیب اقلیم عالمک جمعنه تعیبیدر.

K. b. — که حال رخ

5.

دَر رَاةٍ مَا شَكَّسْتَهُ دِلِي مِي خَرْنَدَ وَ بَسَ،

بازارِ خَوْدَفِرُوشِ از آن سَوِي دِيكَرَسْت. ه

شکسته دلی ده یا مصدریه در. وبس لفظی واو له مستعمل اولنجه انجق معناسنه در. واوسز اولنجه یتتر معناسنه کلور. میخرنند صاتون الورلر. خودفروش وصف ترکیبیدر فروشیدن صاتیق معناسنه. خودفروش کندین صاتیجی دیمکدر. ازان سوی دیکرست. سوی جانب و دیگر گیری. اول گیری جانبنددر. آز بونده من ابتدائییه معناسنه در. من اجلییه ظن ایدوب معناسنی اول سبیدن دین کمسنه (ش°) سوء ظن ایلدی. بعض نسخه ده ازان راه دیکرست اول گیری یولدندر دیمکدر مفادی بردر. — محصول بیت بزم طریقمزده کوکل صنقلغن الورلر انجق خودفروشلق بازاری گیری جانبنددر یاخود گیری طریقنددر. یعنی طریق عشق و محبته افتاده لك و پستلك و یوقلق معتبردر خودبینلك و خودپسندلك و خودفروشلق مدعی لر و مراپی لر طریقیدر که طریق عشقك تمام نقیضیدر.

B. K. b. خودفروشی

K. b. از آن راه دیکرست (vergl. Comm.)

6.

دِي وَعْدَه دَاد وَصَلَمَ وَ دَر سَر شَرَابِ دَاشْتِ؟

امروز تا چه گوید و بازش چه در سرست. ۴

دی دون دیمکدر. — محصول بیت شراب باشنده ایکن دون بکا و عدهء وصل و پردی بو کون عجبا نه دییه و باشنده نه حالت و فکر و فراست وار. یعنی دون باده کیفیتله بکا و عدهء وصل ایلدی اما انك و عد و اقرارینه اعتماد و اعتبار یوقدر زیرا بر باشی وبیک دلی وار نته که شاعر دیمش. بیت * اینانمه زلفینك عهدینه صافی * که انك بر باشی وبیک دلی وار * پس زلف چوق باشلولغی اندن تعلیم ایلمشدر. حاصلی دون مستانه عهد وصل ایلدی اما بو کون عجبا نه کیفیت ونه حالتده که خلف و عده ایلییه می یوخسه اقرارینه مقر اولوب دوررمی.

7.

يَاكَ غُصَّةٌ بِيْشِ نَيْسْتِ غَمِّ عِشْقِ، وَ اَيْنَ عَجَبِ

کز هر کسی که می شنوم نامکرتست. ۷

بیش باء عربيله زیاده معناسنه در. غم عشقدن مراد احوال عشقدر. — محصول بیت

2.

ای نازنین پُسر، تو چه مذهب گرفته؟

کت خون ما حلالتر از شیر مادرست. ۲

نازنین یا نسبت وایکی نون تاکید افاده ایدر. زیاده نازی دیکدر. کت. که حرف تعلیل تا ضمیر خطاب ترکیبیله هاء رسی ساقط اولمشدر. کافده فکحه وکسره جائزدر. شیر سود. مادر انه. — محصول بیت ای نازی پسر سن نه مذهب طوتمش سن که بزم قانمز سکا اناک سودندن حلالرکدر. یعنی عشاقک قانی سکا نه جهتدن اناک سودندن حلالرکدر.

3.

چون نقش غم ز دور ببینی، شراب خواه:

تشخیص کرده ایم و مداوا مقررست. ۳

نقش غم مجازدر زیرا غمده صورت شکل اولمز. اضافت بیانیهدر. مداوا مفاعله بایندن مصدردر عجم تاسز استعمال ایدر مدارا کبی. بونده علاج ودوا مراددر. — محصول بیت چونکه اراقدن غم صورتنی کوره سن شراب استه علاج ایچون بز تشخیص ایلمشز بو مرضه شرابدن علاج مقرردر. یعنی شراب صابون غمدر هر باری بر یردن طاری اولسه انک علاجی شرابدر.

K. b. و vor مداوا fehlt.

4.

از آستان پیر مغان سر چرا کشم.

دولت درین سرا و کشایش درین درست. ۴

کشایشدن فتح باب مراددر. — محصول بیت آستان پیر مغاندن نیچون باش چکم. یعنی نیچون اعراض واعتراض ایدرم. دولت بو اوده وفتح باب بو قپودهدر. یعنی پیر مغانک اشکنی ترک ایدوب نره یه واره ایم زیرا هرته که مراد اولنورسه بونده حاصلدر که فیاضدر وهرکسه فیض استعدادینه کوره بلکه برابر واصلدر.

حَافِظٌ مَنِشِينِ بِي مَيِّ وَ مَعْشُوقِ زَمَانِي،

كَأَيَّامِ كُتْلٍ وَ يَاسَمَنِ وَ عِيدِ صِيَامَسْتِ. ۱۱

حصول بیت ای حافظ بر زمان می و معشوقسز اتورمه زیرا کل ویاسمین ایامی ورمضان بیرامیدر. حاصلی هر وجهله ییمه وایچمه زمانیدر. یاسمنله یاسمین بر معنایه اولدیغیچون یاسمین ایله بیان ایلدک که مشهوردر. بونده عید یرینه ماه لفظی کتورن بیتک مضمونندن خبیر دکل ایمش.

— و معشوقه زمانی K. b.

S. I. p. 99. — B. p. 46. — C. p. 47. — H. I. p. 64. — K. p. 84. Die Beits in folgender Reihe: 1—3. 5. 4. 6—11.

بحر مضارع — — — — —

بَاغِ مَرَا چِه حَاجَتِ سَرُو وَ صَنَوْبَرَسْتِ.

شَمِشَادِ سَايَه پَرُورِ مَا اَز كِه كَمْتَرَسْتِ. ۱

باغدن مراد کوکل باغیدر تقدیر کلام باغ دل مراددر. صنوبر فستق اغاجیدر که چامک بر نوعیدر. شمشاد شینک فتکی وکسريله لغندر شمشیر اعجی. سایه پرور کولکه ده بسلمش. از که. که ذوی العقولده مستعملدر پس بونده جانانه نسبت که دیشدر والا چه یری ایدی. — حصول بیت بنم کوکلم باغنگ سرو و صنوبره نه احتیاجی وار. یعنی احتیاجی یوق. بزم سایه ده بسلمش شمشاد مز یعنی جانانمز کیمدن اکسکدر یعنی کیمدن قالور. حاصلی بزم جانانمز سرودن و صنوبردن اعلادر پس اول وار ایکن سروه و صنوبره کیم بقار. خواجه نک جانان خصوصنده از که کمترسد دیدیکنده خیلی کملک وار. اما بویله دیسه * شمشاد سایه پرورم از هر دو بهترست * افضل ایدی. اگرچه ایکی طریقله بیله قافیه ایطای جلی یعنی شایکان قبیلندندر که اکبر واعظم عیوب قافیه دندر. باغ و سرو و صنوبر و شمشاد و سایه جمعنده صنعت مراعات نظیر وار.

— پرور من از K. b.

اكرسن. بنم ادم فنكدنددر داخي ادمدن نه سؤال ايدرسن كه بنم اددن عار وناموسم وار. يعني نامدار اولمقدن عار ايدررم. وچائزدر كه نام نكده مرادف اوله پس معنا بويله اولور فنكدن نه سويلرسين كه بنم عارم فنكدنددر يعني فنكدن عار ايدررم.

9.

مَيْخَوَارَةٌ وَ سَرَكُشْتَةٌ وَ رِنْدِيمٌ وَ نَظْرَبَازٌ،

وان گس كه چو ما نيست درين شهر كدامست . 9

نظرباز هر كورديكني سون كمسنهيه ديرلر. رند ماسوان فارغ ونظرباز خدايي هر يره حاضر كورندر دين كمسه رندلك ونظربازلك معناسن بلمزمش. رند هر منهييه مرتكبه ديرلر. سركشته واله وحيران معناسنهدر. كدام قنغي ديمكدر. - محصول بيت باده نوش ايز وسركشته وسركردانز ورنند ونظربازز اول كمسه كه بزم كبي نكلدر بو شهرده قنغي كمسهدر. يعني دنياده هر هوا كه واردر بز اكا مرتكبز وبو شهرده كه بز انده ايز مذكور هوالره كيمدر مرتكب اولمين. مقصودي شهرينك فسقه سنه تعريضدر نه انكه كندو بو هوالره مرتكب اوله زيرا كندولر اهل الله دن بر وجود شريف ايمش. حاشا كه انلردن مخالف شرع بر ايش صادر اوله.

10.

بَا حُتْسَبَمَ عَيْبٍ مَكْرُؤِيْدَةٍ، كِهْ اَوْ نِيْزْ

پَيُوْسْتَهْ چو ما در طلب شرب مدامست . 10

حُتْسَبَمَده ميم معناده عيبه مقيددر عيبم تقديرندهدر. نيز حرف عطفدر نوزده هنوزده. شرب مدام ايهام طريقيله واقع اولمش يعني ايكي معناسي وار برى شرب دائم وبرى شرب باده. - محصول بيت بنم عيبم حُتْسَبَه سويلماك زيرا اول دخي بزم كبي شرب مدام طلبندهدر. يعني حُتْسَبَلَه بر حالي ايز ديمكدر. حاصل كلام قزلباشدن اول شرع شريفه متعلق اولان احوالي حُتْسَبَلَر اجرا ايدردي. مثلا شارب خمر وتارك الصلوتي وزنا صاحبلىريني وشاهد زورى هب حُتْسَبَ ضبط ايدردي. اول جهندندر كه شعرا باده نوشلر ايله حُتْسَبِي اشعارلنده جمع ايدرلر. بوده معلوم اوله كه حُتْسَبِي ازهد واعبد واورع علمان ايدرلردي. پس خواجه بيورر كه بزم عيبمى حُتْسَبَه غز ايلمك لازم نكل زيرا اولده بو عيبله متصفدر. بونده شرب مدام يرينه عيش نهان كتوروب معناسنى اكا نسبت سويلين (ش°) قافيهده خطا ايلدى.

— طلب عيش مدامست K. b.

معناسنه. بونده مطلق دور معناسنه در. — حصول بیت قولغم دائما نی اوازیله چنک اوازیله در. یعنی همیشه بونلری استماع اتمده ایم. چشمده دائما سنک لبکه ودور جامه در. یعنی همیشه بونلره ناظریم. حاصلی دائما ذوق و صفایه در میلم.

— لعل لب و گردش — K. b.

6.

از چاشنیء قند مگو هیچ و ز شکر،

زان رو که مرا با لب شیرین تو کامست. ۶

چاشنی یای اصلیه ایله لذتدر دان معناسنه. قند عربیده شکر در. بونده شکرده تشدید ضرورت و زنیچوند. — حصول بیت ای جانان قند و شکر لذتندن هیچ اکمه اول جهندنکه بنم مرادم سنک طتلی لبکده در. یعنی قند و شکر اکمندن مران بنی انکله الداتبق ایسه بن انکله الدانم زیرا مقصودم سنک شیرین دوداغکده در. کامله لب جمعنده تناسب وار.

7.

تا گنج غمت در دل ویرانه مقیمست،

همواره مرا گنج خرابات مقامست. ۷

تا ابتداء غایت و یا توقیت ایچوند. کنجک غمه اضافتی بیانیه در. همواره لغتده دور و طوغری معناسنه. اما بونک کبی یرلرده همیشه معناسنه در. کنج کافک ضمی ونونک سکونیه بوجق معناسنه در. — حصول بیت ای جانان سنک غمک خزینه سی بنم خراب کوکلمده مقیم وثابت اوللدن یا مادامکه ثابتدر همیشه میخانه بوجفی بنم مقامدر. یعنی سکا عاشق اولوب غمکه دوشلی اکلنه مدیکدن تخفیف غمیچون همیشه میخانه یه ملازمیم. مقیم و مقام ذکرده صنعت اشتقاق وارد.

پیوسته مرا — K. b.

8.

از ننگ چه گوئی، که مرا نام ز ننگست.

وز نام چه پرسی، که مرا ننگ ز نامست. ۸

ننگ غیرت و عار معناسنه در. — حصول بیت فنکدن نه سویلرسن. یعنی بکا ننکی نه

بای صله معناسنه‌در. که حرف تعلیل. امشب ام اصلنده این ایدی نون میبه تبدیل اولبشدر. مآه رخه مضاف اولمشدر اضافت بیانیه طریقیله. تمام بونده کافی معناسنه‌در. - محصول بیت ای فلان سن دی بو جمعه شمع کتورماک که بزم مجلسزده دوستک ای یوزی بدردر. یعنی بزم مجلسزه انک یوزی ماهنک ضیاسی کافی در شمه احتیاج یوقدر.

3.

دَر مَذْهَبِ مَا بَادَه حَلَالْسَت، وَلِيكِن

بی روی تو، ای سرو کُل اَندام، حَرَامْسَت. ۳

کلاندام وصف ترکیبی اقسامندندر. - محصول بیت بزم مذهبزده باده حلالدر اما ای کلاندام سرو سنک رویکسر حرامدر. یعنی مذهب عشاقده هر اچی جانانله طاتلیدر اما جانانسز شکر ایسه زهر قاتلدر.

4.

دَر مَجْلِسِ مَا عِطْر مِيَامِيْز، كِه جَان رَا

هَر دَم زِ سَر زُلفِ تُو خَوْش بُوِي مَشَامْسَت. ۴

در مجلس. در بآ صله معناسنه‌در. عطر قوقویه دیرلر. عطار بونک مبالغه ایله اسم فاعلی‌در. میامیز فعل نهی مفرد مخاطبدر قارشدرمه دیمکدر. که حرف تعلیل. جانرا مصراع ثانییه مرفه‌ندر. خوشبوی وصف ترکیبی اقسامندندر. مشام ککرده قوقی الان عضودر که اکا حاسه شم دیرلر. - محصول بیت بزم مجلسزده عطرامیزلق ایلمه زیرا جانک هر دم سنک زلفک اوجندن دماغی معطر و مشامی خوشبودر. یعنی ای جانان بزم مجلسزده انواع عطرلری کتورب عطارلق ایلمه زیرا سنک زلفک وکیسوکدن مشاممز هر دم وهر ساعت معطر و خوشبودر عطرامیزلغه احتیاج یوقدر.

هر لحظ ز گیسوی تو - K. b.

5.

كُوشَم هَمَه بَر قَوْلِ نِي وَ نَعْمَه چَنگَسَت،

چَشَم هَمَه بَر لَعَلِ تُو وَ كَرْدِشِ جَامْسَت. ۵

همه بونده همیشه ودائم معناسنه‌در. دوکلی دینلر (ش° و س°) خطا ایلدیلر. قول نی دن مراد بانک نیدر. نغمه چنکدن مراد اواز چنکدر. گردش اسم مصدردر دوش

حقیقتده کوکلی جانان النده در کندی تصرفنده دکل. را اضافت معناسنده در دلشده نك دیمکدر. بعض ناسخده دلشده پیرینه کم شده واقع اولمشدر یعنی طریق محبتده کندونی ناپیدا ایلمش دیمکدر. عهد قدیمدن مراد عهد الست برنکم در. — محصول بیت ای جان عزیز حافظ کم شده نك سنك غمکله بر اتحادی واردر که عهد قدیمده واقعدر. یعنی سنك غمك چکمک اكا ازلده مقدردر کندی اختیاریله دکلدر.

K. a. — حافظ گمشده را (vergl. Comm.)

S. I. p. 96. — B. p. 46. — C. p. 46. — H. I. p. 62. Die Beits in folgender Reihe: 1—5. 8. 6. 7. 9. — K. p. 404. Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 3. 7. 4. 5. 6. 8. 9.

34.

بجر هزج ---, ---, ---, ---

1.

كُلُّ دَرِّ بَرٍّ وَ مَيِّ بَرِّ كَفٍّ وَ مَعْشُوقَةٌ بِكَامَسْتٍ.

سُلْطَانِ جَهَانِمِ بَچْنِينِ رُوزِ غُلَامَسْتِ. ۱

مصراع اولده اوج قیدده بله میم متکلم مقدردر یعنی کل در بر ومی بر کف ومعشوقه بکام قیدلرینه. بر بونده عند معناسنده در. کف ایده در. معشوقه ده ها علامت نقلدر یعنی عربیدن عجمیه نقلک نشانیدر تصرفات اعجام دندر. کنه معشوق مراد در. جهانم لفظنک میمی جائزدر که غلامه قید اوله و جائزدر که روزه قید اوله. بچنین با حرف صله اولمق جائز وظرف اولمق جائز. — محصول بیت کل یاننده و باده المده ومعشوقه مراد بجه در جهان پادشاهی بویله کونده قولمدر. یاخود جهان پادشاهی بویله کونمه قولدر. یعنی کلستانده معشوق ملائمه باده ایچمک جهان سلطنتندن یوقارو بر ذوقدر.

2.

كُو: شَمْعٌ مَيَّارِيْدُ دَرِيْنِ جَمْعٍ: كِهْ اِمْشَبِ

دَرِّ مَجْلِسِ مَا مَاهِ رُخِ دُوسْتِ تَمَامَسْتِ. ۲

کو خطاب عامدر ایشیده نه. میارید نهی جمع مخاطبدر اریندن. درین در بونده

جهتدن که یعنی محکم دوشمشدر. بو عظیمی محکم یرینه استعمال ایلدی تافیه ضرورتندن. از سر کوی تو نتوان برخاست لفظنه مقیددر.

7.

سایه سَرُو تو بَر قَالَبَم، ای عیسی دَم،

عَكْسِ رُوحيست، که بَر عَظْمِ رَمِيمِ اُفتادَست. ۷

سرودن بونده مران قامت جاناندر. قالبدن مران وجود خواجهدر. معربدر فارسیسی کالبددر لامک و بانک فتحه لریله. عظم کموکر استخوان معناسنه. رمیم چورمش پوسیده معناسنهدر. — محصول بیت سنک قامتک کولکه سی بنم وجودم اوزره ای عیسی نفسلی بر روحک عکسیدر که چورمش کموک اوزرینه دوشمشدر. خواجه کندینک وجود شریفنی چورمش کموکه و جانانک قامتک سایه سنی روحک عکسنه تشبیه ایلدی. بو تشبیهدن لازمدر که وجود جانان روح اوله. و حضرت عیسانی ذکر ایلدیکی احیای موتی ایلدیکیچونددر و حضرت عیسی نک لقبی روح اللهدر. بو بیت خواجه نک نازک ایاتندندر.

— که در عظم — K. b.

8.

آن، که جز کعبه مقامش نبَد، از یادِ لَبَت

بَر دَر مَیکده دیدَم که مُقیم اُفتادَست. ۸

آنکه اصلنده انکسکه ایدی. جز غیر معناسنه. نبَد نبودن محفدر یوق ایدی و دکل ایدی معناسنه. میکده میخانهدر. کده بر شیتک مکانندن عبارتدر مثلا بتکده غمکده میکده دیرلر بتخانه میخانه غمخانه معناسنهدر. — محصول بیت اول کبسه که مقامی کعبهدن غیردی دکل ایدی سنک لبک ذکرندن کوردن مکده میخانه قپوسنده مقیم دوشمشدر. یعنی شول کبسه که کمال صلاح و زهدندن اوقات و ساعاتی هرگاه معجلدرده و عبادتخانه لرده کچردی شمدی کوردن مکده سنک لبک ذکرندن میخانه قپوسنده مقیم و مجازر دوشمشدر. از یاد لبَت مصراع ثانییه مرهون و مصروفدر. میله لبک ذکرنده جهت جامعه قزللقدر کیفیت دکل.

9.

حَافِظِ دِلْشده را با غَمَت، ای جانِ عَزِیز،

اِتِّحَادِیست، که دَر عَهْدِ قَدِیم اُفتادَست. ۹

دلشده بحسب لغت کوکلی کتمش دیمکدر. اما استعمالده عاشق معناسنهدر زیرا

4.

زُلفِ مُشكِينِ تو دَر كُشَنِ فِرْدَوْسِ عِذار

چيست . طاوس كه دَر باغِ نعيم اُفتادست . ۴

فردوس بستان و جنتده بر باغچه نك اديدن. بونده مراد جنتدر. كلشن فردوسه و فردوس عذاره مضافدر اضافت بيانيه طريقيله يعنى عذار كه كلشن فردوسدر. عذار بونده صقل بتن يردر. طاوس معروف قوشدر شامتله مشهور. باغ نعيمدن بونده جنت مراددر. بو بيتده ده سوال و جواب صنعتى وار. مصراع اول چيست ايله سؤالدر. طاوس مابعديله جوابدر. — محصول بيت سنك مشكلى زلفك فردوس كلشنى كى عذار كده ندر. بو سؤالدر. جنت باغنده واقع اولان طاوسدر. بو جوابدر. زلف مشكيني طاوسه و عذاريني كلشن فردوسه و باغ جنته تشبيه ايلدى.

5.

دِلِ مَنْ از هَوَسِ بويِ تو، اى مُونسِ جان،

خاكِ راهيست، كه دَر پايِ نسيم اُفتادست . ۵

از هوس. از عربده من اجليه معناسنه در. هوسك بويه اضافتى مصدر ك مفعولنه اضافتى قبيلندندر. و مونسك جانه اضافتى اسم فاعلك مفعولنه اضافتى قبيلندندر. مونس بونده اكلنجه در. پاي نسيم نسيمه پا اثباتى استعاره طريقيله در. — محصول بيت بنم دلم سنك بويك هوسنى ايلمكدن اى جان اكلنجه سى بر يول طپراغيدر كه باد نسيم اياغنه دوشمشدر. يعنى اى جان اكلنجه سى بنم كوكلم سنك بويك ارزوسندن بر يول ترابنه بكرز كه باد نسيم انى بر نفس يرده قرار ايتدرمز. دلى خاك راهه تشبيه و اكا خاك راهى استعاره هرگز ايشيدلمش و كورلمش دكلدر و جهت جامعه ده معلوم دكلدر. اما دلك يعنى دل عاشقك زياده بيقرارلغنى بيان ايلمك ايچون خاك راهه كه مراد غباردر تشبيه ايلدى.

— هوس روى تو — K. a.

6.

هَمْچُو كَرْد اَيْنِ تَنِ خَاكى تَنْوَند بَر خاست

از سَر كويِ تو زان رو، كه عظيم اُفتادست . ۶

محصول بيت بو تن خاكي توز كى قالمغه قادر دكل. يعنى توز قالمديغى كى بو قالمغز. حاصل كلام سنك سر كويكدن بو خاك كى ثقيل تن قالمغه قادر دكل اول

درد مزاجك بریدر که طبیعتہ غالب اولدقده جنونہ ایرشدیرر. پس سودا اورمش دیمک مجازدر سودا اولشمقدن کنایه در. دو نیم ایکی یارم دیمکدر. ضرورت قافیہ ایچون بوکا ارتکاب ایلمشدر والا هزار پاره وصد پاره یریدر زیرا زلف نسیم النہ دوشنجه هر بر قلی بری برندن ایری دوشسه کرك وعاشقك نلی غیرتندن هزار پاره اولور. افتاده بونده وقوع معناسنه در. — محصول بیت سنك سر زلفك نسیم النہ دوشلی سودازده کوکل رشکدن ایکی پاره اولمشدر. یعنی نسیم سنك زلفکه ال اوروب پریشان وپراکنده ایلیه لی دیوانه کوکل رشك وحسد وقساوتدن پاره پاره اولمشدر. افتادست اصلنده افتاده است در زیرا است اسمہ داخل اولور فعله داخل اولمز حاصلی دواخل اسمنددر.

2.

چشمِ جادویِ تو خونِ عینِ سَوَانِ سِحْرَسْتِ،

اینقدر هست، که این نُسخه سَقیم اُفتادَسْت. ۲

جادو سحر ایدیچی سحاره معناسنه در. سَوَانِ سِحْر. سَوَانِ مقابل بیاضدر. بونده مسوده معناسنه اسمددر یعنی بر سحر مسوده سیدر که انواع سحر بونده تسوید اولمشدر. سقیم ایکی معناده مستعملدر. بری بیمار معناسنه. برده یکلش معناسنه. بونده ایهام طریقله واقع اولمش زیرا چشمه نسبت بیمار مناسبدر ومسوده یه نسبت یکلش معناسی مناسبدر. سوادده م چشمه م سحره مناسبدر. عینده ترادف طریقله چشمه مناسب ومعنا جهنتندن که بر معناسی ذات شیدر سَوَانِ سِحْره مناسبدر. — محصول بیت سنك سحاره کوزك بعینه سحر مسوده سیدر. یعنی هر سحر که وارد انده تسوید اولوب ثابتدر. اما بوقدر وار که بو مسوده سقیم واقع اولمش. یعنی چشمک نسخه سحر در اما صحیح دکل سقیمدر. چشمه نسبت جادو وعین وسوان وسحر وسقیم م اعات نظیر قبیلنددر. حاصلی چشمک سحر و بیماردر.

3.

دَرِ خَمِ زُؤْفِ تو آن خَالِ سِيَه دَانِي چيست

نُقْطَه دوده که دَرِ حَلْقَه جيم اُفتادَسْت. ۳

خم بوکلمه دیرلر. خَال بکه. دوده مرکبه. بو بیتده سوال وجواب صنعتی وار. دانی چیست سوالدر ومصراع ثانی جوابدر. خواجه بو بیتده تشبیه خاص ایلمشدر. — محصول بیت سنك زلفك بوکلمنده اول سیه بك ندر. بو سوالدر. مرکب نقطه سیدر که جیم حلقه سنه دوشمشدر. بو جوابدر. یعنی جانانك خم زلفنده واقع اولان خال جیمك دایره سنده اولان نقطه یه بکرز.

مخاطبدر نالیدنندن. بلبَلِ عَاشِقِ بَلْبَلِ مضافدر صفتنه. که حرف تعلیلدر. جای محل معناسنه‌در. — محصول بیت کَلِکِ تبسمنده یعنی اچلمسنده عهد و وفا علامتی یوقدر امیدوی ای عاشق بلبَلِ ایگله که فریاد و فغان یریدر. یعنی کل که سنک معشوقکدر و عهد و وفا صاحبی دکل بلکه سریع الزوالدر عمری بش التی کونددر. پس بو مقدار وصالک اردنجه بر یللق فراق و هجران کلور امیدوی ایگله که محلیدر.

K. a. — عهد و وفا —

K. b. — بلبَلِ مَسکینِ که —

11.

حَسَدِ چِه می بَرِ ای سُسْتِ نَظْمِ بَرِ حَافِظِ .

قَبُولِ خَاطِرِ و لُطْفِ سَخْنِ خُدا دَا دَسْتِ . ۱۱

حسد بر کمسنک نعمتنک زوالین استمکدر. قبول خاطر قبولک خاطره اضافتی مصدرک فاعلنه اضافتیدر یعنی خاطر بر نسنه قبول ایلمک. لطف سخنده اوپله‌در یعنی سوز لطیف اولمق. خدا داد تکرری ویرکسنه دیرلر. بو سوز انی کوسترر که بر کمسه شعرا دن حافظه حسد ایدر مش که نظمی الچق اوله نفس امرده نظمی الچق اولمق لازم دکل نهایتی خواجه نظمنه نسبت زبون اوله زبیرا خواجه‌نک اکثر نظمی طبقه‌ه علیاده‌در. پس خواجه بو نظمه محسود اولمق ضروریدر زبیرا الفاضل محسوددر. — محصول بیت ای نظمی زبون حافظک نظمنه حسد ایدر سن نظمی ایو اولمده کندینک جرم و جنایتی یوقدر بلکه سوز لطیف اولمق و خاطر انی قبول ایلمک اللهک ویرکسیدر. یعنی هر ایلمکی الله ویرر بکاده ویردی دیر.

S. I. p. 93. — B. p. 15. — C. p. 46. — H. I. p. 64. — K. p. 52. Die Beits in folgender Reihe: 4. 2. 6. 7. 3. 4. 5. 8—11.

33.

بجر رمل — — — — —
 سَخْنِ

1.

تَا سَرِ زُفِ تُو دَر دَسْتِ نَسِيمِ اُفتَادَسْتِ .

دِلِ سَوْدَا زَدَه از غُصّه دو نیم اُفتَادَسْتِ . ۱

تَا ابتدای غایت ایچون مند معناسنه‌در. نسیم خوش‌توقلی یل. سودازده. سودا

8.

غَمَّ جَهَانَ مَحْزُورٌ وَ پَنْدِ مَنِ مَبَّرَ از ياد،

که این لطیفهء عشقم ز زهروی یادست: ۸

زهرودن مراد سالکدر. یاددن بونده مراد خاطرده اولمقدر کرکسه اشتمکله اوله کرکسه ازبرلمکله کرکسه الهامله. — محصول بیت جهان غمنی یمه وبنم نصیحتم خاطرکدن کیدر مه زیرا بو لطیفهء عشق بر سالکدن خاطرمدده در. حاصلی پند دیدیکی و لطیفهء عشق دیدیکی بو کلجک بیتدر که بیورر.

— لطیفه نغزم زهروی — K. b.

9.

رِضَا بَدَاةِ بَدِيَّةٍ وَ زَجَبِيْنَ كِرَّةٍ بِكُشَايِ،

که بر من و تو در اختیار نکشادست. ۹

رضا الف مقصور ایله مصدر در علم بابندن والف بمدوده ایله اسمدر. دانه بونده اسم مفعولدر ویرلمش معناسنه. بده امر مخاطبدر دهیدنندن ویر دیمکدر. با تاکید ایچوندنر. جبین النک ایکی جانبی. تثنیه سی جبینان کلور. ایکی جانبی ایکی زلفک باشنه وارنجه کره لغتده دوکمییه و دوکومه دیرلر. الین وقاش بورشدر مقده استعمال اولنور نتکم اصفی دیمشدر. بیت * در جبین چین ودر ابرو کره افکنده هنوز * میل چین از سر ان ترک خطایی نشده * النله قاش بورشدر مقده چین استعمال اولنور نتکم اصفی بیورمشدر. بیت * ناز در سر چین در ابرو تندخوی من رسید * فتنه را سر کرده اینک فتنه جوی من رسید. — محصول بیت ویرلمیشه رضا ویر دخی النندن بورشغی اچ زیرا بنمله سنک اوزریکه اختیار قپوسی اچلمامشدر. یعنی الله تعالی ویردیکنه قانع وراضی اول دخی دنیا فساوتیله فاشکی والنکی چاتمه زیرا زمام اختیاری بنم و سنک الکه ویرمدیلر. اختیار اللهکدر هر نه که ازله تقدیر ایلدیهسه اول اولور غم و غصه نك فائده سی یوقدر. حاصل کلام بو بیت تمام پنددر اکلیمان.

10.

نِشَانِ عَهْدِ وَفَا نِیْسْتِ دَر تَبَسْمِ کُلِّ؛

بنال بلبل عاشق، که جای فریادست. ۱۰

تبسم کلمسکدر. تبسم کلدن مراد غنچه ایکن کل اولوب اچلمسیدر. بنال امر

6.

نَصِيحَتِي كُنْتُمْ، يَادَ كَيْسِرَ وَ دَرِ عَمَلِ آر،

كِه اين حَدِيثِ زِ پيرِ طَرِيقَتَمِ يَادَسْت: ٦

نصیحتی یا وحدتیچوندر. یاد کیر. یاد لفظ مشترکدر اقمق و ازبرلمک معناسنه. بونده ازبرلمک معناسنه در زیرا کیر یاد لفظیله قید اولنسه ازبر معناسنه در. اما کردن لفظیله مقید اولسه اقمق معناسنه در. در عمل. در حرف صله. آر امر مخاطبدر اریندن. مضارعی ارن کلور. که حرف تعلیل. این حدیث دیدیکی اشارتدر سویلیچک سوزه. یادست. یاد بونده ازبر معناسنه در. — محصول بیت سروش عالم غیبک سوزی تمام اولدیسه خواجه کندی کلامنه ابتدا ایدوب بیورر سکا بر نصیحت ایده ایم ازبرله و عمله کتوز که بو نصیحت طریقت پیرندن ازبرمده در. یعنی ازبرلدم و عمله کتوزدم سنده ازبرله و عمله کتوز. اول نصیحت بو بیندر.

7.

حَجْرُ دُرُسْتِيءِ عَهْدِ از جَهَانِ سُسْتِ نِهَاد،

كِه اين عَجْرُوزِ عَرُوسِ هَزَارِ دَامَادَسْت. ٧

حجور نهی مخاطبدر. نهاد خلقت و طبیعتدر. عجز تاسز عربیدر اما عجم تا ایله استعمال ایدرلر قوجه قاری دیمکدر. عروس عربیده کردک اولمز دین اول ارککده و دیشیده مشترکدر. کردک اولدقدنصکره کلنه عرس دیرلر عینک کسری و رانک سکونیله. و کویکی یه ختن دیرلر. و دخی اره زوج و عورته زوجه دیرلر. داماد کویکی. — محصول بیت کوشک والچق طبیعتلی جهانندن عهد بتونلکی استمه زیرا بو عجز دنیا بیک کویکی نک کلینیدر. حاصلی دنیا که بر قاچ کون مراد کجه اوله کویا که سنکله عهد ایلمشدر که مقتضاکجه اوله. پس اعتماد ایدوب عهدینه اینانمه که الچق طبیعتلور زیرا بو عجز مکاره و غداره بیک بلکه نیچه بیک سنک کبی نک نکاحنه کیروب کلنلک ایلمشدر و هیچ کسه نک نکاحنده قرار ایلمشدر. یعنی نیچه بیک اردن ازتمش و فاسی یوق جفاسی چوق محتاله در. مصراع اولک معناسنده یعنی فانی دنیان بقا طلب ایتمه دین (ش) مقصوده اصل اولمش. — بعض نصحده مصراع اولی بویله واقعدر * مرو بکف خضیب فلک زره زنهار * ایکی مشهور یلدز وار. برینه الکف الخضیب و برینه الکف الجذما دیرلر. پس کف خضیب بر یلدزدر که کنشله استوا وقتنده بر برجده و بر درجه ده جمع اولسه اول وقت هرنه دعا که اولسه الله امریله مقبول اولور. ایمدی بونده کف خضیب ترکیب اضافی طریقله واقع اولمش. و فلکه اضافتی بیانیه در کف خضیب دن مراد فلک کندیدر.

مژدها جمع مژده در مشتقلر ديمکدر. — محصول بيت نه ديين سکا که ميخانه ده
دون کيجه کچکين سرخوش ايکن عالم غيبک فرشته سي نه مشتقلر ويرمشدر.
K. a. (vergl. Comm.) مست و خراب

4.

که: ای بلندنظر شاهباز سدره نشين،

نشيمن تو نه اين کنج هخت آبادست. ۴

که رابطه در مژده لری بيان ايدر که بو بيتله بيت اتی اولسه کرک. ای حرف ندا
مناداسی شاهباز در ضرورت وزنيچون صفتندن که بلندنظر در تاخير اولمشدر. تقدیر
کلام ای شاهباز بلندنظر در عالی نظر ديمکدر. سدره نشين وصف ترکيبيدر. سدره دن
مراد سدره المنتهادر که مقام حضرت جبريل اميندر عليه السلام. نشيمن نونک
فتخيله وکسريله لغندر اوتوره جق يردر وقوشلرک وسائر حيواناتک کيخيله ياتق
ايدندکلری يردر. هخت آباد خراب آباد کبی مبالغه افاده ايدر هجازا يعنی هخت
وخرابله عمارت اولان يردر. حاصلی صافی هخت وخرابدن تعبیردر کانه که فاعلی هخت
وخراب اوله. — محصول بيت سرخوش عالم غيب ويرديکی مشتقلر بو بيتک وبوندنصره
کلان بيتک مضمونيدر که ای سدره نشين بلندنظری شاهباز بو هخت آباد بوجفی
سک نشيمنک دکل. يعنی بو سفلی مقام سکا لائق مقام دکلدر.

5.

ترا ز کنگره عرش می زنده صفير؛

ندانمت که درين دامگه چه افتادست. — ه

ترا سکا. کنگره قورقولدر مناره وکوپری وحصار قورقولغی کبی که عربجه اکا شرفه دیرلر
شينک ضييله ورائک سکونيله. عوام غلط ايدوب شرفه دیرلر فتح شين ورا ايله. عرش
لغده طواندر سقف معناسنه. اما اصطلاحده فلک تاسعه دیرلر فلک اطلس وفلک
الافلاک وفلک اعظم وهدده دیرلر. صفير قوش اوازی وصقلق. اما اکثر طغان جنسنک
اوازنده استعمال ايدرلر. بونده بونلردن غیري ذی روحک اوازينه مستعاردر. ندانمت. تا
خطاب ايچوندر ضمير منصوب متصل معناسنه. دامگه دامگاهدن مخفدر قاعده
مذکوره اوزره دوزاق قوره جق ير ديمکدر. افتادست واقع معناسنه. — محصول بيت
سکا عرش قورقلغندن اواز ايدرلر بلم که بو دنيا دامگاهنده نهک واقع اولمشدر. يعنی
سک مقامک ارواح قدس مقاميدر و سنی اول مقامه دعوت ايدرلر بليرم بو عالم صغرايه
نهک واقع اولدی که بوکا بوقدر تشبث وتعلق ايلمش سين. سرخوش عالم غيبک کلماتی
بونده ختم اولدی.

ایلمشردن. بید سکود اغاجینه دیرلر. لرزان صفت مشبهه در لرزیدنن دترکن معناسنه. سکوده دتره مکی صفت ایدرلر هر دلدۀ هجازا زیرا حقیقتده دترین پیراخی در اغاجی دکل. قد وبالآ عطف تفسیر قبیلندندر بوی وبوص معناسنه. قدی بالایۀ مضاف ایدوب بالایۀ بلند معناسنی ویرنلر (س° و ش°) ترکیبده ومعنادۀ خطا ایلمشدر. صنوبر بو صنوبردن درخت صنوبر کندی مراددر که درخت چامک بر نوعیدر که محبوبلر قامتنی اکا تشبیه ایدرلر. — محصول بیت بنم صنوبری قلبم سکود کبی دترکندر دوستک صنوبر کبی قد وبالاسی حسرتندن. یعنی دوستک صنوبر کبی موزون قامتنی اکوب حسرتندن یورکم سکود کبی دترر.

B. C. a. (ohne) (vergl. Comm.) قد بالای

6.

اگرچه دوست بچیزی نمی خرد ما را،

بعالمی نفروشیم موئی از سر دوست. ۴

بچیزی یا وحدت ویا تنکیر ایچون. نمی خرد خریدندن صاتون المز. بعالمی یا تنکیر ایچوندن. نفروشیم نفی مستقبل. موتیده یا وحدت افاده ایدر. — محصول بیت اگرچه دوست بزى هیچ نسنه یه المز اما بز دوستک باشندن بر قلی دنیا یه صاتمزر. یعنی دوست بزى هیچۀ صاترسه بز انک بر قلنی بتون دنیا یه صاتمزر.

7.

چه باشد ار شود از بنند غم دلش آزان،

چو هست حافظ مسکین غلام و چاکر دوست. ۷

چه باشد نه اولور دیمکدر یعنی نه لازم کلور. آر اکردن محفدر. دلش شین ضبیر مصراع ثانیده حافظه راجعدر اضمار قبل الذکر طریقله. غلام وچاکر بونده عطف تفسیر واقع اولمش قول قوللقجی معناسنه. — محصول بیت نه اولور یعنی نه لازم کلور اگر کوکلی غم قیدندن ازاد وفارغ اولورسه چونکه مسکین حافظ سنک قولک قوللقجکدر. یعنی سکا مخصوص قوللردن اولیجق کوکلنده قید غم کرکمز زیرا سن عالی جناب سین قوللرکده سکا اوبمق کرک. حاصلی سائرک قوللرندن متمیز اولمق کرک غم چکمده.

S. I. p. 91. — B. p. 15. — C. p. 16. — H. I. p. 59. Es fehlt das 3. Beit. — K. p. 97.

3.

وَكُرْ چنان که در آن حضرت نباشد باد.

برای دیده بیاور غباری از در دوست. ۳

وَأَوْ حرف عطف. کَرِ اکر. چنانکه بونده شویله که معناسنه در. وکر انجلین که دین یکلش ادا ایلمشدر. در آن. در بونده بَاء صله معناسنه در. حضرتت. حضرت یقین وحولی معناسنه در. تَأَ خطاب ایچون. بَاد بونده اجازت معناسنه در نتکم بو بیتله. بیت * تو داده باد هر خسی * من مرده از غیرت بسی * یکبار میرد هر کسی * بیچاره جامی بارها * بو بیتنده اولکی باد اجازت معناسنه در. برای دیده. برای ادات تعلیل در دیده ایچون. — محصول بیت واکر شویله که جانانک یاننه ویا حولیسنه سکا اجازت اولمز ایسه کوزه توتیا اولمغیچون دوستک قپوسندن بر غبار کتور. وکر چنانچه در آن حضرت نباشد بَار K. a.

4.

مَنْ كَدَا وَ تَمَّيَايَ وَصَلِ او هَيْهَات:

مگر بخواب ببینم خیال منظر دوست. ۴

مَنْ كَدَا من کدایه مضاف اولمشدر. یای بطنیله تَمَّيَا و تقاضا و غیره لر یعنی تفعل و تفاعل بابنک ناقصدن مصدر لر ینک عین الفعل لرینی مفتوح ایدر لر لام الفعل لرینی الفه قلب اولمغیچون. ارزو معناسنه در. هیهات اصلنده فتح اوزره مبنی در اما بویله یرلرده ساکن اوقنور. معناسی بعد در. میسر دکلدرد دیمک ایله تفسیر ایلین (س°) بعید سویلمش. خواب بونده دوشدر. منظر بونک کبی یرلرده یوزدر زیرا اول انساندن نظره کلن اولدر. پس منظر اولمش اولور بونده نظرگاه دیمک شبهه دن خالی دکل. — محصول بیت بن کدا و فقیر و اذک وصلنی ارزو و طلب ایلمک بعید در که هیچ مناسیتی یوقدر مگر دوشده کورم منظر خیالی. یعنی وصلتی تمنی ایلمک بنم حدم و مقدارم دکل دوشده خیال روینی کورمک تمنی ایلیم زیرا دوشده کورینن خیالدر و اول هرکسه میسر در. — ببینم جمال و منظر — K. b.

5.

دَلِّ صَنْوَبَرِيمَ هَمْچُو بید لَرَزَانَسْت

زِ حَسْرَتِ نَدِ و بالای چون صَنْوَبَرِ دوست. ۵

صَنْوَبَرِدَه یا نسبت ایچوندرد. دلدن مراد بونده یورکدر که انی صنوبر قوزاغنه تشبیه

ایچوندر. بی آرام بر لحظه دکننمین نسنه. — محصول بیت ای حافظ جانان درد
والمنده یان ویاقل ودرمانسرلغله قانع وراضی اول انکچونکه دوستک ارامسز دردینک
درمانی یوقدر.

K. a. سوز و با درمان مساز —

K. b. درد بی درمان دوست —

S. I. p. 90. — B. p. 45. — C. p. 45. — H. I. p. 58. — K. p. 66.

31.

بحر هجنت — صـ، صـ، صـ، صـ

1.

صبا، اگر گذری افتدت بکشور دوست،

بیار نغخه از کیسوی معنبر دوست. ۱

صبا منادی. گذریده یا وحدت ویا تنکیر ایچوندر. افتدت تاء ضمیر مخاطب. کشور
اقلیم و مملکت معناسنه در. نغخه یا وحدت ایچوندر. کیسو صچدن بر بولک. معنبر
اسم مفعولدر عنبردن ماخوذنر اما ماضیسی و مضارعی وسائر مشتقاتی مستعمل دکل. —
محصول بیت ای صبا اگر دوست مملکتنه گذرک دوشرسه یعنی اوغرسک دوستک عنبرلی
کیسوسندن بر قوقی کنور. صبایه خطاب انکچوندر که نشر نغحات ایلین صبادر اول
حرکت ایلینجه بوی کیسوی جانان دماغلری معطر ایلمز.

2.

بجان او، که بشکرانه جان بر افشانم،

اگر بسوی من آری پیامی از بر دوست. ۲

بجان با حرف قسم. بشکرانه شکرانهیه یا شکرانه ایچوندر. بر افشانم. بر حرف
تاکید. افشانم فعل مضارع نفس متکلم وحده. از بر. بر قت معناسنه در یعنی عند. —
محصول بیت دوستک جانی حقیچون که شکرانهیه یا شکرانه ایچون جان نثار ایدرم
اگر دوست یانندن بنم طرفه بر خبر کنوررسک. بو اوچ بیت متوالیا صبا ایله مکالمه در.

5.

مَنْ نَكُفْتَم شَمَّةً از شَرَحِ شَوْقِ خَوْنٍ از آن

دَرْدِ سَرِ بَاشَد نُمُودَن پِيش از اِبرامِ دُوست. ۵

شمة لغتده قوقی معناسنه. اما بونده مراد بر جزویدر. ابرام لغتده بر نسنه بی حکم ایلمکدر. اما بونده مراد تکلیفدر. — محصول بیت بن کندو شوقم شرحندن جانانه بر شمة سویلدم زیرا که دوسته شمدن کیرو ابرام باش اغریسیدر. یعنی اظهار محبت کافیدر شوق واشتیاق جانانه ابرام و تکلیف مالایطاقدر زیرا بویله اوضاعدن محابیب جنسی زیاده متاثر اولور. حاصل کلام شرح شوق واشتیاقده نوعا تمدح لازم کلور بو ایسه عادتاً بارددر هر کیدنکه صادر اولورسه خصوصاً عاشقک معشوقه.

من نوشتم نامه از شرح شوق خود ولی K. a.

6.

مَيْلٍ مِّنْ سَوِيٍّ وَصَالٍ، وَ قَصْدٍ اَوْ سَوِيٍّ فِرَاقٍ؛

تَرْكِ كَامِ خَوْدِ كَرِفْتَم، تا بَر آيَدِ كَامِ دُوست. ۶

تا حرف علتدر. — محصول بیت بنم میل وصال جانانه در و جانانک قصدی فراق جانینه اییدی بن کندو مراد ترکنی طوتم تا دوستک مرادی حاصل اولسون. یعنی چونکه انک مقصودی فراق و هجراندر بن انک مقصودینی اختیار ایلدم.

7.

كُرِّ دِهْدِ دَسْتَم، كَشَم دَر دِيْدِه هَمچُون تَوْتِيَا

خَاكِ رَاهِي، كَانِ مُشَرَّفِ كَرْدَدِ از اَقْدَامِ دُوست. ۷

توتیا کوز اوتیدر. قدم لغتده طباندر. اما خلق ایاق معناسنده استعمال ایدرلر. — محصول بیت اگر بکا ال ویررسه کوزمه توتیا کبی چکین شول بر طپراغی که دوستک طبانلرندن مشرف اوله. یعنی دوستک ایاغی طپراغی بکا ال ویرروب میسر اولورسه انی کوزمه توتیا کبی چکین.

8.

حَافِظِ اَنْدَرِ دَرْدِ اَوْ مِي سَوْزِ، بِي دَرْمَانِ بَسَازِ،

زَانِ كِي دَرْمَانِي نَدَارَدِ دَرْدِ بِي اَرَامِ دُوست. ۸

بساز بونک کبی یرده قانع وراضی اول دیمکدر. درمانی ده یا وحدت یا تنکیر

2.

وَالِهَ وَ شَيْدَا سْتِ دَائِمِ، هَمَّيْچُو بُلْبُلِ دَرِ قَفَسِ،
طوطیءِ طَبَعَمِ زِ عِشْقِ شَكَّرِ وَ بَادَامِ دَوَسْتِ. ۲

وَالِهَ حیران. شیدا دیوانه. قفس لغتده صاد حرفنده یازیلور. دواوین عجمده سین
ایلهده صاد ایلهده یازارلر. قوش حبس ایلدکلری قفس. شکری لبه ودهانه استعاره
ایدرلر. بادامدن مران چشمدر. شعرا چشمی بادامه تشبیه ایدرلر. — محصول بیت
قفسده بلبل کبی دایم واله وشیدادر طبعم طوطیسی دوستک شکر وبادامندن یعنی
دوستک لب ودهان وچشمندن. طوطینک غداسی شکر وبادام اولدیغیچون بونلری
طوطیله جمع ایلدی. بو بیتده مصراع اول مصراع ثانییه مرفوندر.

K. b. — ز شوق شکر

3.

زُلفِ او دَامَسْتِ وَ خَالَشِ دَانَهْ آن دَامِ، وَ مَن
بَرِ اَمیدِ دَانَهْ اُفتاده ام دَرِ دَامِ دَوَسْتِ. ۳

من لفظی مصراع ثانییه مرفوندر. — محصول بیت اول جانانک زلفی دوزاقدرد وخال
دانه دوزاقدرد وبن بر دانه امیدله دوستک دوزاغنه دوششم.

K. b. — دانه افتادم اندر دام —

4.

سَرِ زِ مَسْتی بَرِ نَگیرَد تا بَصْبِمْ روزِ حَشَرِ
هَرِ کِه چون مَن دَرِ اَزَلِ یَکِ جُرْعَه خَوَرَد از جامِ دَوَسْتِ. ۴

بر نگیرد قالدرمز. تا انتهای غایت ایچوندرد. بصب. با حرف صله. صبج مضاف
اولمش روزه وروز حشره. جرعه قدح وغیری قابک دیننده ایچمکدن قلان شربت
ویا شرابدر. — محصول بیت باشنی مستلکدن حشر کوننک صباحنه دک قالدرمز هر
کسه که ازله دوستک جامندن بنم کبی بر جرعه ایچدی. یعنی اول کسه نک که
وجودی ازله عشق وحببت شرابیه سرشت اولدی اول کسه حشر کوننک صباحنه دک
شراب عشقه مست اولور.

پس سر نیازدن مراد همان نیازدر. خواب بونده اوچو معناسنه. کنار یان یعنی عند معناسنه در. — محصول بیت بز واستانه یاره عرض احتیاج ایلمک عجا دوستک قتنده طاتلو اوچو کیمه میسر اولور. یعنی بز استانه یارده خلوص خاطرله وصفای طویتله نیازله ملازمته یز ایا دوستک هخوابی اولوب طاتلی اوچو کیمه نصیب اوله.

K. a. — و آستانه عشق و سر —

K. b. — کرا برد اندر —

9.

دُشْمَن بَقْصَدِ حَافِظِ أَكْرَ دَمِ زَنْدِ چِه بَاكِ

مِنْتِ خُدَايِ رَا كِه نَيْمِ شَرْمَسَارِ دَوْسْتِ. ۹

دم زند نفس اوره یعنی تکلم ایلیه. — محصول بیت دشمن حافظ قصدینه یعنی حقنه سوز سویلرسه نه باک. یعنی باک اولمز دیمکدر. منت اللهه که دوستک شرمساری دکلم. یعنی دوستک مقبولی اولدیغیدن صکره دشمن هر نه سویلرسه سویلسون. بیت * اگر یارم بنمله یار اولورسه * نه غم عالم قمو اغیار اولورسه * بو غزله واقع اولان دوست خدادر دین (ش) خدایی بلمه مش.

S. I. p. 87. — B. p. 14. — C. p. 15. — H. I. p. 56. — K. p. 64. Die Beits in folgender Reihe: 1—3. 5. 4. 6—9.

30.

بجر رمل - - - - -

1.

مَرْحَبَا اَي پَيِّكِ مُشْتَاقَانِ، بَدِيهٔ پَيِّغَامِ دَوْسْتِ،

تَا كُنْمِ جَانِ اَز سَرِ رَغْبَتِ فِدَايِ نَامِ دَوْسْتِ. ۱

پیک مشتاقان صبا مراد اولمق وار یاخود پیک جانان. رغبت میل معناسنه در. فدای نام مصدرک مفعولنه اضافتی قبیلندندر. — محصول بیت ای مشتاقان عاشقلمر پیکی مرحبا دوستک خبرین ویر تا رغبت جهندن دوستک نامنه جانمی فدا ایلیهیم. یعنی مبارک نامنی استماع ایدنجه بی اختیار نام شریفنه جان ودل نثار ایدهیم.

2.

وَالِهَ وَ شَيْدَا سْتِ دَائِمَ، هَمَّجُو بُلْبُلَ دَرِ قَفَسِ،
طوطیء طَبَّعَمَ زِ عِشْقِ شَكَّرَ وَ بَادَامَ دَوَسْتِ. ۲

واله حیران. شیدا دیوانه. قفس لغتده صاد حرفنده یازیلور. دواوین عجمده سین
ایلهده صاد ایلهده یازارلر. قوش حبس ایلدکلری قفس. شکری لبه ودهانه استعاره
ایدرلر. باد آمدن مراد چشم در. شعرا چشمی بادامه تشبیه ایدرلر. — محصول بیت
قفسه بلبل کبی دائم واله وشیدا در طبعم طوطیسی دوستک شکر و باد آمدن یعنی
دوستک لب ودهان وچشمندن. طوطینک غداسی شکر و بادام اولدیغیچون بونلری
طوطیله جمع ایلدی. بو بیتده مصراع اول مصراع ثانییه مروهندر.

K. b. — ز شوق شکر

3.

زُفِّیْ اَوْ دَامَسْتِ وَ خَالَشِ دَانَهْ اَنْ دَامِ، وَ مَن
بَرِّ اَمِیدِ دَانَهْ اُفْتَادَهْ اَمِ دَرِ دَامِ دَوَسْتِ. ۳

من لفظی مصراع ثانییه مروهندر. — محصول بیت اول جانانک زلفی دوزاقدار و خالی
دانه دوزاقدار و بن بر دانه امیدیلده دوستک دوزاغنه دوشمشم.

K. b. — دانه افتادم اندر دام —

4.

سَرِّ زِ مَسْتِیْ بَرِّ نَکِیرِدِ تَا بَصْبَحِ رَوِّزِ حَشْرِ
هَرِّ کِهْ چُونِ مَنِ دَرِ اَزَلِ یَکِ جُرْعَهْ خَوْرَدِ اَزِ جَامِ دَوَسْتِ. ۴

بر نکیرد قالد رمز. تا انتهای غایت ایچوندور. بصبح. با حرف صله. صبح مضاف
اولمش روزه وروز حشره. جرعه قدح وغیری قابک دیننده ایچمکدن قلان شربت
ویا شرابدر. — محصول بیت باشنی مستلکدن حشر کوننک صباحنه دک قالد رمز هر
کمه که ازده دوستک جامندن بنم کبی بر جرعه ایچدی. یعنی اول کمسه نک که
وجودی ازده عشق و محبت شرابیلده سرشت اولدی اول کمسه حشر کوننک صباحنه دک
شراب عشقله مست اولور.

پس سر نیازدن مراد همان نیازدر. خواب بونده اوچو معناسنه. کنار یان یعنی عند معناسنه در. — محصول بیت بز و استانه یاره عرض احتیاج ایلمک عجا دوستک قتنده طاتلو اوچو کیمه میسر اولور. یعنی بز استانه یارده خلوص خاطرله وصفای طویتله نیازله ملازمتمده یز ایا دوستک هخوابی اولوب طاتلی اوچو کیمه نصیب اوله.

K. a. — و آستانه عشق و سر —

K. b. — کرا برد اندر —

9.

دُشْمَن بَقْصَدِ حَافِظِ أَكْرَمِ زَنْدِ چِه بَاكِ

مِنْتِ خُدَايِ رَا كِه نَيْمِ شَرْمَسَارِ دُوسْتِ. ۹

دم زند نفس اوره یعنی تکلم ایلیه. — محصول بیت دشمن حافظ قصدینه یعنی حقنه سوز سویلرسه نه باک. یعنی باک اولمز دیمکدر. منت اللهه که دوستک شرمساری دکلم. یعنی دوستک مقبولی اولدیغمدن صکره دشمن هرنه سویلرسه سویلسون. بیت * اگر یارم بنمله یار اولورسه * نه غم عالم قمو اغیار اولورسه * بو غزله واقع اولان دوست خدانر دین (ش) خدایی بلمه مش.

S. I. p. 87. — B. p. 14. — C. p. 15. — H. I. p. 56. — K. p. 64. Die Beits in folgender Reihe: 1—3. 5. 4. 6—9.

30.

بجر رمل — — — — —

4.

مَرْحَبَا اَي پَيِّكِ مُشْتَاقَانِ، بَدِه پَيِّغَامِ دُوسْتِ،

تَا كُنْمِ جَانِ اَز سَرِ رَغْبَتِ فِدَايِ نَامِ دُوسْتِ. ۱

پیک مشتاقان صبا مراد اولمق وار یاخود پیک جانان. رغبت میل معناسنه در. فدای نام مصدرک مفعولنه اضافتی قبیلندندر. — محصول بیت ای مشتاقان عاشقلمر پیکی مرحبا دوستک خبرین ویر تا رغبت جهندن دوستک نامنه جانمی فدا ایلیم. یعنی مبارک نامنی استماع ایدنجه بی اختیار نام شریفنه جان ودل نثار ایدهیم.

حکما مذهبنی ردهر زیرا انلر افلاکک سیر ودوری ارادیدر دیمشلهر وهحرکی کندو ذاتنددر خارجدن دکلددر دیو اثبات ایلمشلهر. — محصول بیت افلاکک ونجومک ایلدکلری سیر ودورنده اختیاری یوقدر بلکه دوستک اختیاری وارادهسی مقدرنجه کردش ودورده درلر. یعنی بونلرک سیر ودوری دوستک امریله در کندیلرینک اراده لریله دکلددر. اگر دوستدن مراد ذات باری ایسه کلام حقیقیدر واکر جانان ایسه مجازیدر. صنعت غلر قبیلندندر. بو بیتک مضموننه تاثیرات نجوم وافلاک خلط ایلینلر (س° و ش°) خلط کلام ایلمشلهر.

6.

كُرْ بَادٍ فِتْنَةٍ هَرِّ دَوِّ جَهَانَ رَا بَهَمِ زَنْدِ،

مَا وَ چِرَاغِ چَشْمِ وَ رَهِّ اِنْتِظَارِ دَوَسْتِ. ۹

باد فتنه اضافتی بیانییه. بهم زند قرش مورش ایلییه دیمکدر. ما و چراغ بو ایکی وار سابقا بیان اولنمشدر. چراغ لغتده مومک فتیله سنده یانن ایشدر. انتظار نظر معناسنده. اما خلق قتلنمق معناسنده استعمال ایدرلر. انتظار مجازا قتلندیغی یوله دیرلر. — محصول بیت اگر فتنه یلی ایکی عالمی بر برینه قاتوب قارش مورش ایدرسه بز چراغ چشمه دوستک انتظاری یولنده. یعنی تمام عالمی فتنه واشوب احاطه ایدرسه بز کوزهری دوستک انتظارندن ایرمز. چراغ چشمدن مراد خدانر دین تشبیهه طریقله خطا سویلدی.

7.

كُحْلُ الْجَوَاهِرِ بَمَنْ آرِ، اَي نَسِيمِ صُبْحِ،

زَانِ خَاكِ نَيْكَبَخْتِ، كِهْ شُدْ رَهْكَدَارِ دَوَسْتِ. ۷

کحل الجواهر سرمه جنسنگ بر نوعیدر. خاکی نیکبختلغله صفتلدی دوستک پایمالی اولدیغیچون. رهگذار کچید یعنی کچه جک یر — محصول بیت ای نسیم صبح بکا بر کحل الجواهر کنور اول سعادتلو خاکدن که دوستک کچید یری اولدی. یعنی دوستک پایمالی اولمغله دولت وسعادت کسب ایلین ترابی کوزهره توتیا ایده لم.

8.

مَائِمِ وَ اَسْتَاثَهٗ يَارِ وَ سَرِّ نِيَازِ؛

تَا خَوَابِ خَوْشِ كِرَا بُوَدِ اَنْدَرِ كِنَارِ دَوَسْتِ. ۸

وارلر ینه معهود وارلردر. سر نیاز اضافتی بیانییه در. نیاز لغتده عرض احتیاج معناسنده در.

3.

دِل دَا مَش بَبْرَدَه، و خَجَلَت هَمِي بَرَم

زین نقدِ کم عیار، که گَرَدَم نثارِ دوست. ۳

بعض نسخه‌ده زین نقد خویش واقع اولمش. شین ضمیر پیکه راجعدر. مژده مشتلقدر. با حرف صلهدر. جَلت اوتانق. کم اکسک ناقص معناسندهدر. عیار عینک کسريله مصدردر مفاعله بابندن. یعنی مکائیل وموازینک خفت وثقلتنی المق که ترکیجه اکا داده دیکله تعبیر اولنور. — حصول بیت اول پیکه مشتلق دیو کوکل ویردم حال بو که اوتانورم بو عیاری اکسک نقددن که دوسته نثار ایلدم.

K. a. — جان دادمش

4.

شُکْر خُدا کِه از مَدَدِ بَخْتِ کارساز

بَر حَسَبِ آرزوست هَمَه کار و بارِ دوست. ۴

شکر خدایه مضافدر اضافت مصدر الی مفعوله. کارساز وصف ترکیبیدر سازیدندن ایش دوزیچی معناسنه. حسب مقدار معناسندهدر ضرورت وزنیچون سین ساکن قلنمشدر. کار و بار. کار ایش. بار اتباع قبیلندندر ایش و کوچ دیمکدر. — حصول بیت شکر اللهه که موافق طالع مددندن آرزومز مقدارجهدر دوستک جمیع ایشی و کوچی. یعنی هرנסنه که دوست خصوصنده استدک الله تعالی میسر ایلدی.

K. b. — بر حسب مدعاست

5.

سَیْهَر سَیْهَر و دَوْر قَمَر را چه اِخْتِیَار:

دَر گَرْدَشَنَد بَر حَسَبِ اِخْتِیَارِ دوست. ۵

سپهر فلکدر. گردش اسم مصدردر دوش معناسنه. حسب سینک فتحيله بونده اصل اوژه کلمشدر. خواجه دور قمری سیر سپهره عطفندن بو اکلنور که قمرکه سپهر کبی مستقل سیری ودوری اوله سپهرک سیرندن قطع نظر. اما اوپله دکل بلکه قمرک باشقه فلکی واردر بو کورنن فلک تختنده یعنی فلکلکنده که قمر انک ایچنده مرکوزدر بر تختنه انک ایچنده بر میخ مرکوز اولدیغی کبی که اول فلکه فلک تدویر دیرلر. پس قمر انکله حرکت ایدر وبشقه حرکتی یوقدر. شوپله معلوم اوله چه اختیار دیدیکی

بحر مضارع   - - - - , - - - - , - - - - , - - - -

1.

آن پیک نامه بر، که رسید از دیار دوست،

و آورد جز جان ز خط مشکبار دوست، ۱

بعض نسخه‌ده نامور دوشمش. پیک معروفدر رومده شاطر دیدکلریدر. نامه مکتوبه دیرلر. نامه بر وصف ترکیبیدر مکتوب ایلتجی معناسنه‌در. اصلنده برندهء نامه ایدی. که رابط صفت بالموصوفدر. دیار لفظ عربیدر دارک جمعی اولر دیمکدر. تانیث معنوی تبیلندندر. اما بویله مقاملرده مملکت معناسنده مستعملدر ذکر حال و ارادهء محل تبیلندندر. و آورد بونده و او عطف مفتوح اوقنوب آوردک همزه‌سی وصل اولمق کرکدر که موزون اوله. و بو و جمله رسید جمله‌سنه معطوفدر. پس ان پیک مبتدا و بیت ثانی خبری اولسه کرک. و اوی ایراد ایلمین و ایراد ایلیوب معنای عطفی رعایت ایلمین مراده واصل اولمشدر. حرز تعویذدر که اوغلنچقلرک قوللرینه و بیونلرینه بغلرلر یعنی خلق حمائل دیدیکیدر. ع * حرز جانهاست نام دلبر ما * جان حمائل دیمکدر جانانه‌نک مکتوبنه تعظیما حرز جان دیمشدر. مشکبار وصف ترکیبیدر مشک یاغدرچی باریندن مشتقدر. خطه مشکبار اسنادی مجازیدر جهت جامعه سیاهلقدر. — محصول بیت اول مکتوب ایلتجی پیک که دوست دیارندن کلدی ایرشدی دخی دوستک مشک یاغدرچی خطندن جان حمائل کنوردی.

K. a. — پیک نامور که — (vergl. Comm.)

C. K. b. و آورد ohne (vergl. Comm.)

2.

خوش می دهد نشان جمال و جلال یار،

خوش می کند حکایت عز و وقار دوست. ۲

بعض نسخه‌ده مصراع ثانی بویله واقع اولمشدر * تا در طلب شود دل امیدوار دوست * عز خلاف ذلدر. وقار حلم و رزانت معناسنه‌در. — محصول بیت اول پیک نامه بر دوستک جمال و جلالی نشانی خوب و بربر و دوستک عز و وقارینی کوزل حکایت ایلر. یعنی دوستک اوصاف حمیده‌سنی اعلا ادا ایدر. — و مذکور مصراعک معناسی بویله اولور که دوستک اوصاف جمیلنی خوب ادا ایدر تا که دوسته امیدلی کوکل طلبنده اوله. یعنی جانانک اوصاف کمالنی ذکر ایلمدن غرضی عشاقه رغبت و پروب وصلنه طالب ایلمکدر.

10.

بَنَدَهٗ پِيرِ خَرَابَاتِمِ، كِه لُطْفَش دَائِمَسْت.

وَر نِه لُطْفِ شَيْخِ وَ زَاهِدِ گَاهِ هَسْت وَ گَاهِ نِيَسْت. ۱۰

که حرف تعلیلند. — محصول بیت پیر میخانه‌نک قولیم که لطف و احسانی دائمدر یوخسه شیخ و زاهدک لطفی گاه وار و گاه یوقدر. یعنی پیر خراباتک هر وقت که یاننه وارسک سنی بر ایکی جامله پادشاه عالم ایدر اما شیخ و زاهدک لطفی و فیضی دائمی دکل بلکه ارادت الهیهیه موقوفدر مستفیض اولورسه افاضه ایدرلر والا ایلنزلر.

11.

حَافِظِ ار بَر صَدْرِ نَنْشِينَدِ، زِ عَالِي مَشْرَبِيَسْتِ؛

عَاشِقِ دُرْدِي كَشِ اَنْدَرِ بَنْدِ مَالِ وَ جَاهِ نِيَسْت. ۱۱

ار بر صدر ننشیند یعنی منصب قضا و تدریس و سائر مناصب علمائی قبول ایلمزسه عالی‌همت لکدند. دُرْدِي كَشِ وصف ترکیبیدر درد چکیچی یعنی ایچیچی. دُرْدِي ياءِ مشدده ايله عربیدر شرابك بالجنه دیرلر. یاسز عجم استعمالیدر نتکم اصفی بیورر. بیت * نریخت درد می و محتسب زدیِر گذشت * رسیده بود بلایی ولی بخیر گذشت * بو بیتده ایهام لطیف واردر دُرْدِي كَشِ ذکر محل و اراده حال قبیلندندر زیرا بالچق ایچلمز اوزرنده اولانددر ایچلن. — محصول بیت حافظ اکر صدرده اوتورمزسه. یعنی بر منصب قبول ایلمزسه. همت بلند لکدنددر زیرا عاشق باده‌نوش مال و منصب قیدنده دکلدر. حافظ اکر صدر اوزره اوتورمزسه عالی‌همت لکدنددر دینلر مقصود بیته بلمشلدن.

S. B. C. a. عالی مشربست —

K. a. عالی همتیست —

S. I. p. 84. — B. p. 14. — C. p. 14. — H. I. p. 53. Die Beits in folgender Reihe : 2. 3. 4. 1. 5—11. — K. p. 63. Die Beits in folgender Reihe : 1. 2. 3. 5. 4. 6—11.

حسن ایدی اول زمانده انك خصوصنده دینلمشدر. — محصول بیت وزیر ثانی وزیر اعظم کیی دکل بلکه هر کم کلمك استرسه دی کلسون وهرنه که سویلمك استرسه دی سویلسون قپوچینك بو قپوده استغناسی و تکبری اولمز. یعنی بر کمسهیه رد و منع یوقدر هر کم استرسه کیزر وهرنه سویلرسه سویلر بو بابده کمسهیه ظلم اولمز. حاجب و دربان قپوجییه دیرلر ایکی لفظی مران بر بیتده جمع ایلمکه حشو قبیح دیرلر. نازله حاجب مابیننده او عطف ایراد ایدنلر (س° و ش°) معنای بیتدن اگاه دکللر ایمش.

C. b. — ناز و حاجب — (vergl. Comm.)

K. هر که خواهد گُو بیا و هر که خواهد گُو برو
کیز و دار و حاجب دربان درین درگاه نیست.

8.

هر چه هَسْت از قَامَتِ ناسازِ بی‌اندامِ ماسْت،

وَر نَه تَشْرِیْفِ تو بَر بالایِ کَس کوتاه نیست. ۸

ملالاری حکایت ایدردیکه بر کون خواجهیه قوام الدین حسن بر خلعت کیدیرر و بو خلعت خواجه قدینه کوتاه کلور مکر خواجه حضرتلرینک قد وبالاسی حد اعتدالدن متجاوز ایمش پس قوام الدین لطیفه طریقیله خواجهیه تشریف ما کوتاهی کرد دیبیک خواجهده بو بیتهی بالبداهه سویلر. — ناساز اویمز دیبیکدر. بی‌اندام یا تشق سز. بالای بوی یعنی قده دیرلر. — محصول بیت هر نه قصور که وار بزم اندام سز ناساز قدمزدندر والا سنک خلعتک کمسه قامتنه کوتاه دکل. یعنی سنک احسانک هرکسه کمال اوزره در قصور و نقصان موهوب لده در انجق.

9.

بَر دَر مِیْخَانِه رَفْتَن کارِ یَکَرَنگَنان بُوْد،

خَوْدِ فِرُوشانِ را بَکُویِ مَی فِرُوشانِ راه نیست. ۹

یکرنگان یکرنگ جمعیدر ظاهری باطنه او یان کمسهیه یعنی مرایی اولمیانه دیرلر. خودفروشان وصف ترکیبیدر فروشیدندن مشتق کندهین صاتیجیلر. — محصول بیت میخانه قپوسنه وارمق ساده دل بی ریا عاشقلر ایشیدر مرایی خودفروشله میخانه جیلر هله سنه یول یوقدر. یعنی بی ریا عاشق صادق و اصل اولدیغی مقامه مرایی زاهدلر و عابدلر و اصل اولمز دیبیکدر.

قادر حکمت قادر بر حکمت معناسنه در یعنی حکمت مقدوریدر. — حصول بیت عجا بوا نه استغنادر و حکمته قدرندر که بو قدر کزلی یاره وار اه ایلمکه مجال یوق. یعنی جانانه نك حکمته قدرتی واستغناسی عجب قدرندر واستغنادر که عاشقنر دلرینه بو قدر زخم اوررلر و اه ایلمکه مجاللری یوق. حاصلی جانانه نك وضعی و حرکتی حکیماننه در که متباین اشیانك جمعنه قادردر.

K. a. چه قادر خاکبست (vergl. Comm.)

K. b. — نهان است و —

6.

صاحب دیوان ما گوئی نمی داند حساب،

کاندرین طغرا نشان حسبه لله نیست. ۶

صاحب دیوان وزیر اعظم کرده استعمال اولنور. و عجمده نظام الملك نام بر وزیر اعظم کلمشدر که بغدادده نظامیه مدرسه سی انکدر. انکده لقبی بعض تواربچده صاحب دیواندر. نمی داند حساب یعنی حشری بلمز. مضاف الیه محذوفدر. کاندرین. که عدم علمه علتدر. طغرا لفظ فارسیدر براتلرده و احکامده یازنقلری نشاندر عربیسی توقیعدر. بو ذکر جزء و ارادهء کل قبیلندندر یعنی یازیلان مراد احکامک بر جزویدر اما حقیقه دیوانلرده وزیرلر اجرا ایلدکلری احکامدر. بونده طغرا ذکرى حسبه لله ایچونددر که احکامک یوقارو کنارنده یازرلر. رومده سلاطین سالفه دورنده یازیلان احکامده کورمشز حسبه یازار انجق لله لفظنی یازمزلر. نشان بونده ایهام طریقله ذکر اولمشدر زیرا طغرایه علامته دیرلر حسبه للهده بویله در یعنی شکل کتابت که احکام کنارلرنده یازارلر معناسی مراددر. — حصول بیت بزم وزیر اعظمز کویا که حساب و حشره عالم دکل. یعنی حشر اجساد و حساب عذابه قائل دکل. زیرا بو طغراده اجرا ایلدیکی احکامده حسبه لله نشانی یوق. حاصلی اجرا ایلدیکی احکام عدالت اوزره دکل شرعه و قانونه اویمز. ظاهر بونده قوام الدیندن غیرى وزیر اعظم مراددر.

C. S. b. — کیندرین

7.

هر که خواهد، گو: بیا؛ و هر چه خواهد، گو: بگو.

کبر و ناز حاجب و دربان درین درگاه نیست. ۷

کو ایکی مقامده بله خطاب عامدر. بعضلر دیدیلر بو بیت وزیر ثانی که قوام الدین

یعنی بساط شطرنج در. شطرنج شینک کسریده در اصلنده اما فتح شینله مشهور در. بونده شاهدن مراد کشت لفظیدر که شاهی اویناتمغیچون دیرلر که اگرچه خلق تاسز کشت دیرلر اما اصلی تا ایله در نتکم حضرت مولانا جامی بیورر. بیت * بکشت و کار جهان دل میند کاخر کار * زکشت مات شون شاه عرصه شطرنج * وفتکم مولانا اصفی بیورر. بیت * غنیمتست لب کشت و باده کرچه زکشت * میان عرصه کریزان بود شه شطرنج. — محصول بیت عجبا نه اویون یوز کوسترر هله بر بیدق سورمک استرز زیرا زندلر شطرنجینک میداننده کشت دیمکه مجال یوقدر. یعنی ایا نه صورت یوز کوسترر هله عاشق اولوب بر مقدار یانوب یاقلمق استرز زیرا عشاق رنده انک عشقی میداننده دفعه وصلته مجال یوقدر اتش عشقله پخته اولوب صاف وپاک اولمیج. مصراع اولک معناسی بیاننده تا نه اویون یوز کوستررسه بیدق سورسک کرک دین کمسنه (س) لفظنه مطابق معنا ویرممشدر.

4.

چِیْسْت اِیْن سَقْفِ بَلَنْدِ سَادَهٗ بِسِیَارَنْقَشِ

زین مُعَا هِیْجِ دَانَا دَر جَهَانَ آگَاهِ نِیْسْت. ۴

سقف عربیده طوانه دیرلر. ساده بی نقش دیمکدر. بسیارنقش پرنقش دیمکدر. صنعت طباق قبیلندندر که مطابقهده تضاده دیرلر. معبا لغتده لفظ مشترکدر اسم مفعول واسم زمان و مکان و مصدر میمی مابیننده. اما اصطلاحده مذکور اولان معبا اسم مکان معناسندن ماخوذدر. بونده تعریفی لازم دکل مراد ایدن معبا کتابلرنده کورسون. دانا صفت مشبهه در عربیده علیم معناسنه. — محصول بیت ندر بو پرنقش ساده یوجه سقف. پرنقش دیدیکی حقیقه کواکبله مزین اولدیغیدر. وساده دیدیکی کوندز نجوم کورنمیوب ساده وش مری اولندیغیدر. وسقف بیوردیغی اهل شرع مذهبی اوزره مسطح اولدیغنه اشارتدر والا اهل حکمت و هیات مذهبی اوزره کروی الشکلدر. بو معبادن جهاننده بر عالم آگاه دکلدر. یعنی افلاک و نجوم حقیقتنده هیج کسه آگاه دکلدر. حاصلی بوقدر بیک یلدز مخلوق اوللی که نه اشنور ونه اسکر ونه چورر ونه قورر. پس بو معبانک حقیقتنی الله تعالی بیلور انجق.

5.

اِیْن چِه اِسْتِغْنَاْسْتْ یَا رَبِّ، اِیْن چِه قَادِرِ حِکْمَتْسْتْ،

کِیْن هَمَهٗ زَخْمِ نِهَانَ هَسْتْ وَ جَبَالَ آهِ نِیْسْتْ. ۵

بعض نهمهده این چه قادر حاکمست واقع اولمشدر. یا رب بونده عجبا معناسنه در.

بحر رمل - - - - -

1.

زاهد ظاهرپرست از حال ما آگاه نیست:

هر چه گوید در حق ما، جای هیچ اکراه نیست. ۱

ظاهرپرست اهل ظاهره دیرلر. اکراه بونده استکراه معناسنه در. والا معنا صحیح اولمز زیرا متعدیدر. - محصول بیت اهل ظاهر زاهد بزم حالمدن آگاه دکل بزم حقمزده هرنه سویلرسه هیچ اکراه یری یوقدر. یعنی زاهدلر عارفلرک ضدی ونقیضی در اردلرنجه غیبت و مساویدن خالی دکللردر. پس خواجه بیورر که بزم حقمزده هرنه که دیرلرسه معدورلردر و بز اول دیدکلرینی کریه کورروب انجمنرز زیرا انلر بزم حالمری بلملرلر واکر بلسلر هیچ ایدرلمیدی.

در حق ما هر چه گوید - K. b.

2.

در طریقت هر چه پیش سالک آید خیر اوست:

در طریق مستقیم، ای دل، کسی کمره نیست. ۲

طریقتدن مراد بونده سلوکلر. کمره یول یتربی ازغون معناسنه که عربیده آکا ضال دیرلر. - محصول بیت حالت سلوکلده هرنه که سالک اوکنه کلورسه انک خیرلوسیدر ای کوکل کمسه طوغری یولده کمره یعنی ازغون دکلدر. حاصل کلام سلوک حالنده هرنه عقبه که سالکه واقع اولورسه عاقبتنه نظر ایدنجه انک خیرلوسیدر زیرا آکا اول حق جانبندن تربیه وارشاددر. بو بیت عدم اکراهه حکم تعلیلدر.

در صراط مستقیم - K. b.

3.

تا چه بازی رخ نماید؛ بیدتی خواهیم راند،

عرصه شطرنج رندان را مجال شاه نیست. ۳

تا بونده ایا معناسنه در تعجب ایچون. بازی ایونددر. بونده بازی ورخ و بیدق وعرصه وشطرنج وشاه ذکری مراعات نظیر صنعتیدر. عرصه اصطلاحده شطرنج یرینه دیرلر

یعنی بساط شطرنج در. شطرنج شینک کسریده در اصلنده اما فتح شینله مشهوردر. بونده شاهدن مراد کشت لفظیدر که شاهی اویناتمغیچون دیرلر که اگرچه خلق تاسز کش دیرلر اما اصلی تا ایله در نتکم حضرت مولانا جامی بیورر. بیت * بکشت و کار جهان دل میند کاخر کار * زکشت مات شود شاه عرصه شطرنج * وفتکم مولانا اصفی بیورر. بیت * غنیمتست لب کشت و باده کرچه زکشت * میان عرصه کریزان بود شه شطرنج. — محصول بیت عجبا نه اویون یوز کوسترر هله بر بیدق سورمک استرز زیرا زندلر شطرنجینک میداننده کشت دیمکه مجال یوقدر. یعنی ایا نه صورت یوز کوسترر هله عاشق اولوب بر مقدار یانوب یاقلمق استرز زیرا عشاق رنده انک عشقی میداننده دفعه وصلته مجال یوقدر اتش عشقله پخته اولوب صاف وپاک اولینجه. مصراع اولک معناسی بیاننده تا نه اویون یوز کوستررسه بیدق سورسک کک دین کمسنه (س) لفظنه مطابق معنا وبرمشدر.

4.

چِیْسْت اِیْن سَقْفِ بَلَنْدِ سَادَهٗ بِسِیَارَنْقَشِ .

زین مُعَا هِیْجِ دَانَا دَر جَهَانَ آگَاهِ نِیْسْت. ۴

سَقْفِ عربیده طوانه دیرلر. سَادَهٗ بی نقش دیمکدر. بسِیَارَنْقَشِ پرنقش دیمکدر. صنعت طباق قبیلندندر که مطابقهده تضاده دیرلر. مُعَا لغتده لفظ مشترکدر اسم مفعول واسم زمان و مکان و مصدر میمی مابیننده. اما اصطلاحده مذکور اولان معنا اسم مکان معناسندن ماخوذدر. بونده تعریفی لازم دکل مراد ایدن معنا کتابلرنده کورسون. دَانَا صفت مشبهه در عربیده علیم معناسنه. — محصول بیت ندر بو پرنقش ساده یوجه سَقْفِ. پرنقش دیدیکی حقیقه کواکبله مزین اولدیغیدر. وساده دیدیکی کوندلر نجوم کورنمیوب ساده وش مری اولندیغیدر. وسقف بیوردیغی اهل شرع مذاهبی اوزره مسطح اولدیغنه اشارتدر والا اهل حکمت و هیات مذهبی اوزره کروی الشکلدر. بو معبادن جهاننده بر عالم آگاه دکلدر. یعنی افلاک و نجوم حقیقتنده هیج کبسه آگاه دکلدر. حاصلی بوقدر بیک یلدز مخلوق اوللی که نه اشنور ونه اسکر ونه چورر ونه تورر. پس بو معبانک حقیقتنی الله تعالی بیلور انجق.

5.

اِیْن چِه اِسْتِغْنَاْسْتْ یَا رَبِّ، اِیْن چِه قَادِرِ حِکْمَتْسْتْ،

کِیْن هَمَّهٗ زَخْمِ نِهَانَ هَسْتْ وَ جَعَالَ آه نِیْسْتْ . ۵

بعض نسخهده این چه قادر حاکمست واقع اولمشدر. یا رب بونده عجبا معناسنه در.

بحر رمل - - - - -

1.

زاهد ظاهرپرست از حال ما آگاه نیست:

هر چه گوید در حق ما، جای هیچ اکراه نیست. ۱

ظاهرپرست اهل ظاهره دیرلر. اکراه بونده استکراه معناسنه در. والا معنا صحیح اولمز زیرا متعدیدر. - محصول بیت اهل ظاهر زاهد بزم حالمدن آگاه دکل بزم حقمزده هرنه سویلرسه هیچ اکراه پری یوقدر. یعنی زاهدلر عارفلرک ضدی ونقیضی در اردلر نجه غیبت و مساویدن خالی دکللردر. پس خواجه بیورر که بزم حقمزده هرنه که دیرلرسه معدورلردر و بز اول دیدکلرینی کریه کورروب انجمنرز زیرا انلر بزم حالمزى بلمزلر واکر بلسلر هیچ ایدرلرمیدی.

در حق ما هر چه گوید - K. b.

2.

در طریقت هر چه پیش سالک آید خیر اوست:

در طریق مستقیم، ای دل، کسی گمراه نیست. ۲

طریقتدن مران بونده سلوکلر. کمراه یول یتریجی ازغون معناسنه که عربیده آکا ضال دیرلر. - محصول بیت حالت سلوکلده هرنه که سالک اوکنه کلورسه انک خیرلوسیدر ای کوکل کمسه طوغری یولده کمراه یعنی ازغون دکلدر. حاصل کلام سلوک حالنده هرنه عقبه که سالکه واقع اولورسه عاقبتنه نظر ایدنجه انک خیرلوسیدر زیرا آکا اول حق جانبندن تربیه وارشاددر. بو بیت عدم اکراهه حکم تعلیلدر.

در صراط مستقیم - K. b.

3.

تا چه بازی رخ نماید؛ بیدتی خواهیم راند:

عرصه شطرنج رندان را مجال شاه نیست. ۳

تا بونده ایا معناسنه در تعجب ایچون. بازی ایونددر. بونده بازی ورخ و بیدق و عرصه و شطرنج و شاه ذکری مراعات نظیر صنعتیدر. عرصه اصطلاحده شطرنج یرینه دیرلر

اول جانانك مستانه چشمندن غيرى كه اكا ياوز كوز دكسون بو فلك پيروزه رنكك
التنده حضور ورفاهيتله كمسه اوتورمدى. كانه يعنى چشم جانان هر ايش كه ايشلر
عشاق كوكلين مجروح ايلمك وقانن دوكمك وسائر مظالم كه اندن صادر اولور هيچ
كمسه نك حدى يوقدر. سن بيچون بويله ايلدك يا ايلرسن دييه. بويله ايكن يرنده
ذوق وصفا ايله اوتورور. اما اندن غيرى هر كس ايلد يكنك مكافات وجزاسنى كورور.

6.

جان فِدايِ دَهْنَتِ بادِ، كِه دَرِ باغِ نَظَرِ

چَمَنِ آرايِ جَهانِ خَوشْتَرِ از اينِ غُنچِه نَبَسْت. ۴

فدا ده فدا مفسور اولسه مد وقصر جائز. واما فامفتوح اولسه مقصود در انجق. فديه
فدا و فدا بر معنايه در بر كمسيه بر نسنه ويرمكله قورترمغه ديرلر. اما بويله مقامده
تربان معناسنه در. باد امر غائب صيغه سيدر. موقع دعاده واقع اولمش. باغ نظر تقدير
كلام باغ عالم نظر در مضاف محذوفدر. چمن آراي وصف تركيبيدر. جهان مضاف
اولمشدر تقدير كلام چمن جهان آراي در. چمن آرايدن مراد اهل سنت مذهبنده
خالق عالمدر و حكما مذهبنده واهب الصوردر كه سابقا ذكر اولمش با قافيه سنده.
غنچه دن مراد دهاندر كه شعراي عجم غنچه يه تشبيه ايدر. اما شعراي روم غنچه يه
لبى تشبيه ايدر ولا مناقشه. — محصول بيت جان سنك دهنكه فدا اولسون كه عالم
نظر باغنده جهان چمن آراي يعنى الله بو غنچه دن ايورك غنچه بغلمدى. يعنى
سنك دهانكدن موزون و مطبوع و شيرين باغ عالمده بر دهان مخلوق اولمدى.

7.

حافظ از دَوْلَتِ عِشْقِ تُو سُلَيْمَانِي شُدْ،

يَعْنِي از وَصْلِ تُو اش نَيْسْت بَجَزِ بادِ بَدَسْت. ۷

سليمانيه يا تنكير ايچون. وحدت ايچون دين (ش°) معنايي ملاحظه ايلميش. —
محصول بيت حافظ سنك عشقك دولتنده سليمان اولدى كه وحوش وطيور ورياحه
حكيم ايدردي. مقصوديني تفسير ايدوب دير كه يعنى سنك وصلكده النده يلدن
غيرى نسنه يوق يعنى وصالكدن كليا محرومدر.

C. a. سليمانى كرد —

K. a. يافت —

S. I. p. 82. — B. p. 13. — C. p. 13. — H. I. p. 54. — K. p. 57. Die Beits in folgender Reihe: 1—4. 6. 5. 7.

3.

مَى بَدِيَّةٌ، تَا دِهَمَّتْ أَكْهَى اَز سِرِّ قَضَا

كِه: بَرَوِي كِه شُدَم عَاشِق و بَر بَوِي كِه مَسْت. ۳

اكهَى يا حرف مصدر. قَضَا دَن مَراد حَكَم الهيدر. — مَحْصُول بِيْت مِي و بَر كِه سَكَا سِر قَضَا و قَدَر دَن خَبَر و پِرَه پِن كِه كِيْمَك رَوِيْنَه عَاشِق اَوْلَدَم و كِيْمَك بَوِيْنَه مَسْت اَوْلَدَم. يَْعْنِي بَادَه و بَر كِه مَسْت اَوْلُوب بِي اَخْتِيَار رَا ز نَهَانِي فَاش اِيْدُوب عَشَق و عَاشَقْلَغِي و كِيْمَه عَاشِق اَوْلَدِيْغَم و كِيْمَك بَوِيْنَه مَسْت اَوْلَدِيْغَم بَر بَر سَوِيْلَه يَم زِيْرَا بَادَه بَر جَوَهْر دَر كِه الْبَتَه كَوَكْلِمْدَه اَوْلَانِي اِظْهَار اِيْدَر نَتَه كَم مَشْهُور دَر اِيْقَلَق اِيْلَه فِكْر اِيْلَدِيْكِنِي سِرْخُوشَلَق اِيْلَه سَوِيْلَر دِيْرَلَر.

— و اَز بَوِي — K. b.

4.

كَمَر كَوَه كَمَسْت اَز كَمَر مَوْر اِيْتَجَا:

نَا اَمِيْد اَز دَر رَحْمَت مَشُو اِي بَادَه پَرَسْت. ۴

كَمَر كَوَه طَاغ بَلِي. كَم اَكْسَك. كَمَر مَوْر. كَمَر بَوْنَدَه بَل مَعْنَا سَنَدَه دَر. اِيْتَجَا دِيْدِيْكِي يَْعْنِي بَاب عَشَقْدَه. دَر رَحْمَت اِضَاْفَت بِيَانِيَه دَر. — مَحْصُول بِيْت طَاغ بَلِي اَكْسَك يَْعْنِي ضَعِيْف رَكْدَر قَرْنَجَه بَلَنْدَن مَراد بَوْنَدَه يَْعْنِي عَشَق يُوْكِنِي كَوْتَرْمَدَه اِي جَانَانَك عَشَقِي بَادَه سَن نُوْش اِيْلِيْن عَاشِق دَر رَحْمَت جَانَانَدَن نَا اَمِيْد اَوْلَمَه. يَْعْنِي بَار كِرَان عَشَق جَانَانَه طَاغَلَر مَتَكْمَل دَكَل اِيْكِن اِي بَادَه هَحْبَت جَانَانِي نُوْش اِيْدَن سَن تَحْمَل اِيْلَه و مَرْحَمَت و شَفَقَت جَانَانَدَن نَا اَمِيْد اَوْلَمَه الْبَتَه زُور هَحْبَت سَنِي جَانَانَه وَاَصَل اِيْدَر.

5.

بَجَز اَنْ نَرُكْسِ مَسْتَانَه، كِه چَشْمَش مَرَسَانَه.

زِيْر اِيْن طَارَم فَيْرُوْزَه كَسِي خُوْش نَنْشَسْت. ۵

بَجَز بَا حَرْف زَائِد. شِيْن ضَمِيْر نَرَكْسَه رَا جَع دَر كِه چَشْمَدَن كِنَا يَتَدَر. مَرَسَانَه نَهِي غَائِبَدَر رَسَانِيْدَن دَن اَرشَد رَمَك مَعْنَا سَنَه. بَوْنَدَه دَعَا مَراد دَر يِيْرَامَز كُوْز دَكْمَسُون مَقَامَنْدَه اِسْتَعْمَال اِيْدَرَلَر. بَوْنَدَه حَشُو مَلِيْج وَاَقَع اَوْلَمَش. طَارَم رَانَك فَتْكِي و ضَمِيْلَه لَغْتَدَر دَرَم اَوِيْنَه دِيْرَلَر كِه كُوْچَر اَوْلِيْلَر قُوْرَب اِيْچِنْدَه اَوْتُوْر رَلَر. طَارَمِي چَارْدَا قَلَه تَفْسِيْر اِيْلِيْن يُوْقَارُوْدَن پَرُوْاز اِيْلَمَش. فَيْرُوْزَه پِيْرُوْزَه دَن مَعْرَبَدَر جَوَهْر جِنْسَنْدَن لَاجُوْر دَر نَكْلِي بَر طَاشَك اَسِيْدَر. بَوْنَدَه طَارَم فَيْرُوْزَدَن مَراد فَلَكَدَر تَشْبِيْه طَرَبَقِيْلَه. — مَحْصُول بِيْت

2.

وَالِهَ وَ شَيْدَا سْتِ دَائِمَ، هَمَّيْچُو بُلْبُلِ دَرِ قَفَسِ،
طوطیء طَبَعَمَ زِ عِشْقِ شَكَّرَ وَ بَادَامِ دَوَسْتِ. ۲

واله حیران. شیدا دیوانه. قفس لغتده صاد حرفنده یازیلور. دواوین عجمده سین
ایلهده صاد ایلهده یازارلر. قوش حبس ایلدکلری قفس. شکری لبه ودهانه استعاره
ایدرلر. بادامدن مران چشمدر. شعرا چشمی بادامه تشبیه ایدرلر. — محصول بیت
قفسه بلبل کبی دائم واله وشیدادر طبعم طوطیسی دوستک شکر وبادامندن یعنی
دوستک لب ودهان وچشمندن. طوطینک غداسی شکر وبادام اولدیغیچون بونلری
طوطیله جمع ایلدی. بو بیتده مصراع اول مصراع ثانییه مرفوندر.

K. b. — ز شوق شکر

3.

زُلفِ او دَامَسْتِ وَ خَالَشِ دَانَهْ آن دَامِ، وَ مَن
بَرِ اَمیدِ دَانَهْ اُفتَادَهْ اَمِ دَرِ دَامِ دَوَسْتِ. ۳

من لفظی مصراع ثانییه مرفوندر. — محصول بیت اول جانانک زلفی دوزاقدر وخال
دانه دوزاقدر وبن بر دانه امیدله دوستک دوزاغنه دوششم.

K. b. — دانه افتادم اندر دام —

4.

سَرِ زِ مَسْتی بَرِ نَگیرِ تا بَصْبِمْ رُوزِ حَشْرِ
هَرِ کِه چُون مَن دَرِ اَزَلِ یَکِ جُرْعَه خُورِدِ از جَامِ دَوَسْتِ. ۴

بر نگیرد قالدرمز. تا انتهای غایت ایچوندر. بصبم. با حرف صله. صبم مضاف
اولمش روزه وروز حشره. جرعه قدح وغیری قابک دیننده ایچمکدن قلان شربت
ویا شرابدر. — محصول بیت باشنی مستلکدن حشر کونک صباحنه دک قالدرمز هر
کسه که ازده دوستک جامندن بنم کبی بر جرعه ایچدی. یعنی اول کسه نک که
وجودی ازده عشق وحببت شرابیه سرشت اولدی اول کسه حشر کونک صباحنه دک
شراب عشقه مست اولور.

پس سر نیازدن مراد همان نیازدن. خواب بونده اوچو معناسنه. کنار یان یعنی عند معناسنه در. — حصول بیت بز و استانه یاره عرض احتیاج ایلمک عجباً دوستک قتنده طاتلو اوچو کیمه میسر اولور. یعنی بز استانه یارده خلوص خاطرله وصفای طویتله نیازله ملازمتده یز ایا دوستک هخوابی اولوب طاتلی اوچو کیمه نصیب اوله.

K. a. — و آستانه عشق و سر —

K. b. — کرا برد اندر —

9.

دُشْمَن بَقْصِدِ حَافِظِ أَكْرَ دَمِ زَنْدِ چِه بَاكِ

مَنْتِ خُدَايِ رَا كِه نَيْمِ شَرْمَسَارِ دَوْسْتِ. 4

دم زند نفس اوره یعنی تکلم ایلیه. — حصول بیت دشمن حافظ قصدینه یعنی حقنه سوز سویلرسه نه باک. یعنی باک اولمز دیمکدر. منت اللهه که دوستک شرمساری دکلم. یعنی دوستک مقبولی اولدیغمدن صکره دشمن هرته سویلرسه سویلسون. بیت * اگر یارم بنمله یار اولورسه * نه غم عالم قمو اغیار اولورسه * بو غزله واقع اولان دوست خدادر دین (ش°) خدایی بلمه مش.

S. I. p. 87. — B. p. 44. — C. p. 45. — H. I. p. 56. — K. p. 64. Die Beits in folgender Reihe: 4—3. 5. 4. 6—9.

30.

بَحرِ رَمَلِ — — — — —

4.

مَرْحَبَا اَي پَيْكِ مُشْتَاقَانِ، بَدِيَه پَيِّغَامِ دَوْسْتِ،

تَا كُنْمِ جَانِ اَز سَرِ رَغْبَتِ فِدَايِ نَامِ دَوْسْتِ. 1

پیک مشتاقان صبا مراد اولمق وار یاخود پیک جانان. رغبت میل معناسنه در. فدای نام مصدرک مفعولنه اضافتی قبیلندندر. — حصول بیت ای مشتاقان عاشقلمر پیکی مرحبا دوستک خبرین ویر تا رغبت جهندن دوستک نامنه جانمی فدا ایلیه یم. یعنی مبارک نامنی استماع ایدنجه بی اختیار نام شریفنه جان ودل نثار ایده یم.

حکما مذهبنی رددر زیرا افلاک سیر ودوری ارادیدر دیمشله و محرکی کندو
ذاندنددر خارجدن دکلددر دیو اثبات ایلمشله. — محصول بیت افلاکک ونجومک
ایلدکلری سیر ودورنده اختیارلری یوقدر بلکه دوستک اختیاری وارادهسی مقدارنجه
کردش ودورده دلر. یعنی بونلرک سیر ودوری دوستک امریله در کندیلرینک اراده لریله
دکلددر. اگر دوستدن مراد ذات باری ایسه کلام حقیقیدر واکر جانان ایسه مجازیدر.
صنعت غلو قبیلندنددر. بو بیتک مضموننه تاثیرات نجوم وافلاک خلط ایلمنلر (س° و
ش°) خلط کلام ایلمشله.

6.

کَر بَادِ فِتْنَةٍ هَر دُو جَهَانَ رَا بَهَم زَنَد،

مَا وَ چِرَاعِ چَشْمِ وَ رَهْ اِنْتِظَارِ دَوْسْتِ. ۶

باد فتنه اضافتی بیانیه. بهم زند قرش مورش ایلیه دیمکدر. ما و چراغ بو ایکی
واو سابقا بیان اولنمشدر. چراغ لغتده مومک فتیله سنده یانن اتشدر. انتظار نظر
معناسنده. اما خلق قتلنمق معناسنده استعمال ایدرلر. انتظار مجازا قتلندیغی یوله
دیرلر. — محصول بیت اگر فتنه یلی ایکی عالمی بر برینه قاتوب قارش مورش ایدرسه
بز چراغ چشمه دوستک انتظاری یولنده. یعنی تمام عالمی فتنه واشوب احاطه ایدرسه
بز کوزمهی دوستک انتظارندن ایرمز. چراغ چشمدن مراد خدادر دین تشبیه طریقله
خطا سویلدی.

7.

كُحْلُ الْجَوَاهِرِ بَيْنَ آرِ، اَي نَسِيمِ صُبْحِ،

زَانِ خَاكِ نِيكَبَخْتِ، كِهْ شُدْ رَهْكَذَارِ دَوْسْتِ. ۷

کحل الجواهر سرمه جنسنگ بر نوعیدر. خاکی نیکبختلغله صفتلدی دوستک پایمالی
اولدیغیچون. رهگذار کچید یعنی کچه جک یر — محصول بیت ای نسیم صبح بکا بر
کحل الجواهر کتور اول سعادتلو خاکدن که دوستک کچید یری اولدی. یعنی دوستک
پایمالی اولمغله دولت وسعادت کسب ایلمن قرابی کوزمه توتیا ایده لم.

8.

مَائِیمِ وَ اَسْتَانَهْ یَارِ وَ سَرِ نِیَازِ؛

تَا خَوَابِ خَوْشِ کِرَا بُوَدِ اَنْدَرِ کِنَارِ دَوْسْتِ. ۸

واولرینه معهود واولردر. سر نیاز اضافتی بیانیه. نیاز لغتده عرض احتیاج معناسنده.

3.

دِل دَادَمَش بَهْرَدَه، وَ خَجَلَت هَمِي بَرَم

زِين نَقْدِ كَم عِيَارِ، كِه كَرْدَم نِثَارِ دَوَسْت. ۳

بعض نسخه‌ده زین نقد خویش واقع اولمش. شین ضمیر پیکه راجعدر. مژده مشتلقدر. با حرف صلهدر. جَلت اوتانمق. کم اکسک ناقص معناسندهدر. عیار عینک کسريله مصدردر مفاعله بابندن. یعنی مکائیل و موازینک خفت و ثقلتنی المق که ترکیجه اکا داده دیکله تعبیر اولنور. — حصول بیت اول پیکه مشتلق دیو کوکل ویردم حال بو که اوتانورم بو عیاری اکسک نقددن که دوسته نثار ایلدم.

K. a. — جان دادمش

4.

شُكْرُ خُدا كِه از مَدَدِ بَحْتِ كَارَساز

بَر حَسَبِ آرزوست هَمَه كار و بارِ دوست. ۴

شکر خدایه مضافدر اضافت مصدر الی مفعوله. کارساز وصف ترکیبیدر سازیدندن ایش دوزچی معناسنه. حسب مقدار معناسندهدر ضرورت و زنیچون سین ساکن قلنمشدر. کار و بار. کار ایش. بار اتباع قبیلندندر ایش و کوچ دیمکدر. — حصول بیت شکر اللهه که موافق طالع مددندن آرزومز مقدارجهدر دوستک جمیع ایشی و کوچی. یعنی هرנסنه که دوست خصوصنده استدک الله تعالی میسر ایلدی.

K. b. — بر حسب مدعاست

5.

سَیْهَر سِیْهَر و دَوْر قَمَر را چه اِخْتِيار:

دَر گَرْدِشَنَد بَر حَسَبِ اِخْتِيارِ دوست. ۵

سپهر فلکدر. گردش اسم مصدردر دوش معناسنه. حسب سینک فتحيله بونده اصل اوژه کلمشدر. خواجه دور قمری سیر سپهره عطفندن بو اکلنور که قمرکده سپهر کبی مستقل سیری و دوری اوله سپهرک سیرندن قطع نظر. اما اوپله دکل بلکه قمرک باشقه فلکی واردر بو کورنن فلک تختنده یعنی فلککننده که قمر انک ایچنده مرکزدر بر تختنک ایچنده بر میخ مرکز اولدیغی کبی که اول فلکه فلک تدویر دیرلر. پس قمر انکله حرکت ایدر و بشقه حرکتی یوقدر. شوپله معلوم اوله چه اختیار دیدیکی

بحر مضارع — — — — —

1.

آن پیکِ نامه‌بر، که رسید از دیارِ دوست،

و آوردنِ حرزِ جان ز خطِ مُشکبارِ دوست، ۱

بعض نسخه‌ده نامور دوشمش. پیک معروفدر رومده شاطر دیدکلریدر. نامه مکتوبه دیلر. نامه‌بر وصف ترکیبیدر مکتوب ایلنجی معناسنه‌در. اصلنده برندهء نامه ایدی. که رابط صفت بالموصوفدر. دیار لفظ عربیدر دارک جمعی اولر دیمکدر. تانیث معنوی قبیلندندر. اما بویله مقاملرده مملکت معناسنده مستعملدر ذکر حال و ارادهء محل قبیلندندر. و آوردن بونده و او عطف مفتوح اوقنوب آوردن همزه‌سی وصل اولمق کرکدر که موزون اوله. و بو و جمله رسید جمله‌سنه معطوفدر. پس ان پیک مبتدا و بیت ثانی خبری اولسه کرک. واری ایراد ایلیمین و ایراد ایللیوب معنای عطفی رعایت ایلیمین مراده واصل اولمشدر. حرز تعویذدر که اوغلتجقئرک قوللرینه و بیونلرینه بغرلر یعنی خلق حمائل دیدیکیدر. ع * حرز جانهاست نام دلبر ما * جان حمائل دیمکدر جانانه‌نک مکتوبنه تعظیما حرز جان دیمشدر. مشکبار وصف ترکیبیدر مشک یاغدرچی باریدنندن مشتقددر. خطه مشکبار اسنادی مجازیدر جهت جامعه سیاهلقدر. — محصول بیت اول مکتوب ایلنجی پیک که دوست دیارندن کلدی ایرشدی دخی دوستک مشک یاغدرچی خطندن جان حمائل کتوردی.

K. a. — پیک نامور که — (vergl. Comm.)

C. K. b. و آورد ohne (vergl. Comm.)

2.

خوش می دهد نشانِ جمال و جلالِ یار،

خوش می کند حکایتِ عَزَّ و وقارِ دوست. ۲

بعض نسخه‌ده مصراع ثانی بویله واقع اولمشدر * تا در طلب شود دل امیدوار دوست * عز خلاف ذلدر. وقار حلم و وزانت معناسنه‌در. — محصول بیت اول پیک نامه‌بر دوستک جمال و جلالی نشاننی خوب و برور و دوستک عز و وقارینی کوزل حکایت ایلر. یعنی دوستک اوصاف حمیده‌سنی اعلا ادا ایدر. — و مذکور مصراعک معناسی بویله اولور که دوستک اوصاف جیبیلنی خوب ادا ایدر تا که دوسته امیدلی کوکل طلبنده اوله. یعنی جانانک اوصاف کمالنی ذکر ایلمدن غرضی عشاقه رغبت و بیروب وصلنه طالب ایلیمکدر.

10.

بَنَدَهٗ پِيرِ خَرَابَاتَم، كِه لُطْفَش دَائِمَسْت.

وَر نِه لُطْفِ شَيْخِ وَ زَاهِدِ كَاهِ هَسْت وَ كَاهِ نِيَسْت. ۱۰

که حرف تعلیلدر. — محصول بیت پیر میخانه‌نک قولیم که لطف واحسانی دائمدر
بوخسه شیخ وزاهدک لطفی کاه وار وکاه یوقدر. یعنی پیر خراباتک هر وقت که یاننه
وارسک سنی بر ایکی جامله پادشاه عالم ایدر اما شیخ وزاهدک لطفی و فیضی دائمی
دکل بلکه ارادت الهیهیه موقوفدر مستفیض اولورسه افاضه ایدرلر والا ایلنزلر.

11.

حَافِظِ ار بَر صَدْرِ نَنَشِينَد، زِ عَالِي مَشْرَبِيَسْت؛

عَاشِقِ دُرْدِي كَشِ اَنْدَرِ بَنْدِ مَالِ وَ جَاهِ نِيَسْت. ۱۱

ار بر صدر ننشیند یعنی منصب قضا و تدريس وسائر مناصب علمائی قبول ایلمزسه
عالی‌همت‌لکنددر. دُرْدِي كَشِ وصف ترکیبیدر درن چکیچی یعنی ایچیچی. دُرْدِي ياء
مشدده ايله عربیدر شرابك بالجغه دیرلر. یاسز عجم استعمالیدر نتکم اصفی بیورر.
بیت * نر بخت درن می وحتسب ز دیر گذشت * رسیده بود بلایی ولی بخیر گذشت *
بو بیتده ایهام لطیف واردر دُرْدِي كَشِ ذکر محل واراده حال قبیلندندر زیرا بالچق
ایچلمز اوزرنده اولاندر ایچلن. — محصول بیت حافظ اکر صدرده اوتورمزسه. یعنی
بر منصب قبول ایلمزسه. همت‌بلندلکندندر زیرا عاشق باده‌نوش مال و منصب قیدنده
دکلدر. حافظ اکر صدر اوزره اوتورمزسه عالی‌همت‌لکندندر دینلر مقصود بیته
بلمیشلردر.

S. B. C. a. عالی مشربست —

K. a. عالی همتیست —

S. I. p. 84. — B. p. 14. — C. p. 14. — H. I. p. 53. Die Beits in folgender Reihe :
2. 3. 4. 1. 5—11. — K. p. 63. Die Beits in folgender Reihe : 1. 2. 3. 5. 4. 6—11.

حسن ایدی اول زمانده انك خصوصنده دینلمشدر. — محصول بیت وزیر ثانی وزیر اعظم کبی دکل بلکه هر کم کلمک استرسه دی کلسون وهرنه که سویلمک استرسه دی سویلسون قپوچینک بو قپوده استغناسی و تکبری اولمز. یعنی بر کمسهیه رد و منع یوقدر هر کم استرسه کیزر وهرنه سویلرسه سویلر بو باده کمسهیه ظلم اولمز. حاجب ودربان قپوجیه دیرلر ایکی لفظی مران بر بیتده جمع ایلمکه حشو قبیح دیرلر. نازله حاجب مابیننده و او عطف ایراد ایدنلر (س° و ش°) معنای بیتدن آگاه دکللر ایمش.

C. b. — ناز و حاجب — (vergl. Comm.)

K. هر که خواهد گو بیا و هر که خواهد گو برو
کیز و دار و حاجب دربان درین درگاه نیست.

8.

هر چه هست از قامت ناساز بی اندام ماست.

ور نه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست. ۸

ملالاری حکایت ایدردیکه بر کون خواجهیه قوام الدین حسن بر خلعت کیدیرر و بو خلعت خواجه قدینه کوتاه کلور مکر خواجه حضرتلرینک قد وبالاسی حد اعتدالدن متجاوز ایمش پس قوام الدین لطیفه طریقیله خواجهیه تشریف ما کوتاهی کرد دیچک خواجهده بو بیتهی بالبداهه سویلر. — ناساز اویمز دیمکدر. بی اندام یاتشق سز. بالای بوی یعنی قده دیرلر. — محصول بیت هرنه قصور که وار بزم اندام سز ناساز قدمز دندر والا سنک خلعتک کمسه قامتنه کوتاه دکل. یعنی سنک احسانک هرکسه کمال اوزره در قصور ونقصان موهوب لده در انجق.

9.

بر در میخانه رفتن کار یکرنگان بود.

خودفروشان را بکوی میفروشان راه نیست. ۹

یکرنگان یکرنگک جمعیدر ظاهری باطنه اویان کمسهیه یعنی مرایی اولمیانه دیرلر. خودفروشان وصف ترکیبیدر فروشیدنن مشتق کندهین صانجیلر. — محصول بیت میخانه قپوسنه وارمق ساده دل بی ریا عاشقلر ایشیدر مرایی خودفروشله میخانه جیلر محلهسنه یول یوقدر. یعنی بی ریا عاشق صادق واصل اولدیغی مقامه مرایی زاهدلر و عابدلر واصل اولمز دیمکدر.

قادر حکمت قادر بر حکمت معناسنه در یعنی حکمت مقدوریدر. — حصول بیت عجا بوا نه استغنادر و حکمته قدرتدر که بو قدر کزلی یاره وار اه ایلمکه مجال یوق. یعنی جانانه نك حکمته قدرتی واستغناسی عجب قدرتدر واستغنادر که عاشقنر دلبرینه بو قدر زخم اورزله واه ایلمکه مجاللری یوق. حاصلی جانانه نك وضعی و حرکتی حکیمانہ در که متباین اشیانك جمعنه قادردر.

K. a. چه قادر خاکمست (vergl. Comm.)

K. b. — نهان است و —

6.

صاحب دیوان ما گوئی نمی داند حساب،

کاندترین طغرا نشان حسبه لله نیست. ۶

صاحب دیوان وزیر اعظم کرده استعمال اولنور. و عجمده نظام الملك نام بر وزیر اعظم کلمشدر که بغدادده نظامیه مدرسه سی انکدر. انکده لقبی بعض تواریخده صاحب دیواندر. نمی داند حساب یعنی حشری بلمز. مضاف الیه محدوددر. کاندترین. که عدم علمه علتدر. طغرا لفظ فارسیدر براتلرده و احکامده یازدقلری نشاندر عربیسی توقیعدر. بو ذکر جزء و اراده کل قبیلنددر یعنی یازیلان مراد احکامک بر جزویدر اما حقیقه دیوانلرده وزیرلر اجرا ایلدکلری احکامدر. بونده طغرا ذکرى حسبه لله ایچونددر که احکامک یوقارو کنارنده یازرلر. رومده سلاطین سالفه دورنده یازیلان احکامده کورمشز حسبه یازار انجق لله لفظنی یازمزلر. نشان بونده ایهام طریقله ذکر اولمشدر زیرا طغرایه علامته دیرلر حسبه للهده بویله در یعنی شکل کتابت که احکام کنارلرده یازارلر معناسی مراددر. — حصول بیت بزم وزیر اعظمز کویا که حساب وحشره عالم دکل. یعنی حشر اجسادده و حساب عذابه قائل دکل. زیرا بو طغراده اجرا ایلدیکی احکامده حسبه لله نشانی یوق. حاصلی اجرا ایلدیکی احکام عدالت اورزه دکل شرعه وقانونه اویمز. ظاهر بونده قوام الدیندن غیرى وزیر اعظم مراددر.

C. S. b. — کیندترین

7.

هر که خواهد، گو: بیا؛ و هر چه خواهد، گو: بگو.

کبیر و ناز حاجب و دربان درین درگاه نیست. ۷

کو ایکی مقامده بله خطاب عامدر. بعضلر دیدیلر بو بیت وزیر ثانی که قوام الدین

یعنی بساط شطرنج در. شطرنج شینک کسر یله در اصلنده اما فتح شینله مشهوردر. بونده شاهدن مراد کشت لفظیدر که شاهی اویناتمغیچون دیرلر که اگرچه خلق تاسز کش دیرلر اما اصلی تا ایله در نتکم حضرت مولانا جامی بیورر. بیت * بکشت و کار جهان دل میند کاخر کار * زکشت مات شود شاه عرصه شطرنج * وفتکم مولانا اصفی بیورر. بیت * غنیتست لب کشت وباده کرچه زکشت * میان عرصه کریزان بود شه شطرنج. — محصول بیت عجا نه اویون یوز کوسترر هله بر بیدق سورمک استرز زیرا زندلر شطرنجینک میداننده کشت دیمکه مجال یوقدر. یعنی ایا نه صورت یوز کوسترر هله عاشق اولوب بر مقدار یانوب یاقلمق استرز زیرا عشاق رنده انک عشقی میداننده دفعه وصلته مجال یوقدر اتش عشقله پخته اولوب صاف و پاک اولمیجده. مصراع اولک معناسی بیاننده تا نه اویون یوز کوستررسه بیدق سورسک کرک دین کمسنه (س°) لفظنه مطابق معنا وبرمشدر.

4.

چیست این سَقْفِ بَلَدِ سَادَهٗ بِسِيَارَنْقَشِ

زین مَعَا هِیچ دانا دَر جَهان آگاه نیست. ۴

سَقْفِ عربیده طوانه دیرلر. سَادَهٗ بی نقش دیمکدر. بسیارنقش پرنقش دیمکدر. صنعت طباق قبیلندندر که مطابقهده تضاده دیرلر. مَعَا لغتده لفظ مشترکدر اسم مفعول واسم زمان ومکان ومصدر میبی مابیننده. اما اصطلاحده مذکور اولان مَعَا اسم مکان معناسدن ماخوذدر. بونده تعریفی لازم دکل مراد ایدن مَعَا کتابلرنده کورسون. دانا صفت مشبهه در عربیده علیم معناسنه. — محصول بیت ندر بو پرنقش ساده یوجه سَقْفِ. پرنقش دیدیکی حقیقه کواکبله مزین اولدیغیدر. وساده دیدیکی کوندز نجوم کورنمیوب ساده وش مری اولندیغیدر. وسَقْفِ بیوردیغی اهل شرع مذهبی اوزره مسطح اولدیغنه اشارتدر والا اهل حکمت وهیات مذهبی اوزره کروی الشکلدر. بو معبادن جهانده بر عالم آگاه دکلدر. یعنی افلاک ونجوم حقیقتنده هیچ کمسه آگاه دکلدر. حاصلی بوقدر بیک یلدز مخلوق اوللی که نه اشنور ونه اسکر ونه چورر ونه قورر. پس بو معبانک حقیقتنی الله تعالی بیلور انجق.

5.

این چه اِسْتِغْنَاست یا رَبِّ، این چه قَادِرِ حِکْمَتست

کین هَمَهٗ زَخْمِ نِهَانِ هَسْتِ وَ جَآلِ آه نیست. ۵

بعض نسخهده این چه قَادِرِ حاکمست واقع اولمشدر. یا رَبِّ بونده عجا معناسنده.

بجر رمل — — — — —

1.

زاهد ظاهرپرست از حال ما آگاه نیست:

هر چه گوید در حق ما، جای هیچ اکراه نیست. ۱

ظاهرپرست اهل ظاهره دیرلر. اکراه بونده استکراه معناسنه در. والا معنا صحیح اولمز زیرا متعدیدر. — محصول بیت اهل ظاهر زاهد بزم حالزدن آگاه دکل بزم حقمزده هرنه سویلرسه هیچ اکراه یری یوقدر. یعنی زاهدلر عارفلرک ضدی ونقیضی در اردلرنجه غیبت و مساویدن خالی دکللردر. پس خواجه بیورر که بزم حقمزده هرنه که دیرلرسه معدولردر وبز اول دیدکلرینی کریه کوروب انجمنرز زیرا انلر بزم حالیزی بلمزله واکر بلسلر هیچ ایدرلمیدی.

در حق ما هر چه گوید — K. b.

2.

در طریقت هر چه پیش سالک آید خیر اوست:

در طریق مستقیم، ای دل، کسی گمراه نیست. ۲

طریقتدن مراد بونده سلوکردر. گمراه یول یتربیجی ازغون معناسنه که عربیده آکا ضال دیرلر. — محصول بیت حالت سلوکرده هرنه که سالک اوکنه کلورسه انک خیرلوسیدر ای کوکل کمسه طوغری یولده گمراه یعنی ازغون دکلدر. حاصل کلام سلوک حالنده هرنه عقبه که سالکه واقع اولورسه عاقبتنه نظر ایدنجه انک خیرلوسیدر زیرا آکا اول حق جانبندن تربیه وارشاددر. بو بیت عدم اکراهه حکم تعلیلدر.

در صراط مستقیم — K. b.

3.

تا چه بازی رخ نماید؛ بیدقی خواهیم راند،

عرصه شطرنج رندان را مجال شاه نیست. ۳

تا بونده ایا معناسنه در تعجب ایچون. بازی ایوندر. بونده بازی ورخ و بیدق و عرصه و شطرنج و شاه ذکری مراعات نظیر صنعتیدر. عرصه اصطلاحده شطرنج یرینه دیرلر

اول جانانك مستانه چشمندن غيرى كه اكا ياوز كوز دكمسون بو فلك پيروزه رنك
التنده حضور ورفاهيتله كمسه اوتورمدى. كانه يعنى چشم جانان هر ايش كه ايشلر
عشاق كوكلين مجروح ايلمك وقانن دوكمك وسائر مظالم كه اندن صادر اولور هيچ
كمسه نك حدى يوقدر. سن نيچون بويله ايلدك يا ايلرسن دييه. بويله ايكن يرنده
ذوق وصفا ايله اوتورر. اما اندن غيرى هر كس ايلديكنك مكافات وجزاسنى كورر.

6.

جان فداي دهنت باد، كه در باغ نظر

چمن آرای جهان خوشتر از اين غنچه نبست. ۶

فداده نا مكسور اولسه مد وقصر جائز. واما فا مفتوح اولسه مقصودر انجق. فديه
فدا و فدا بر معنايه در بر كمسه يه بر نسنه وپرمكله قورترمهغه دپرلر. اما بويله مقامده
تربان معناسنه در. باد امر غائب صيغه سيدر. موقع دعاده واقع اولمش. باغ نظر تقدير
كلام باغ عالم نظردر مضاف هذوفدر. چمن آرای وصف تركيبيدر. جهان مضاف
اولمشدر تقدير كلام چمن جهان آرای در. چمن آرايدن مراد اهل سنت مذهبنده
خلاق عالمدر و حكما مذهبنده واهب الصوردر كه سابقا ذكر اولمش با قافيه سنده.
غنچه دن مراد دهاندر كه شعراي عجم غنچه يه تشبيه ايدر. اما شعراي روم غنچه يه
لبى تشبيه ايدر ولا مناقشه. — محصول بيت جان سنك دهنكه فدا اولسون كه عالم
نظر باغنده جهان چمن آرای يعنى الله بو غنچه دن ايورك غنچه بغلمدى. يعنى
سنك دهانكدن موزون ومطبوع وشيرين باغ عالمده بر دهان مخلوق اولمدى.

7.

حافظ از دولت عشق تو سلیمانی شد،

یعنی از وصل تو اش نیست بجز باد بدست. ۷

سلیمانی ده يا تفكير ايچون. وحدت ايچون دين (ش°) معنایي ملاحظه ايلمش. —
محصول بيت حافظ سنك عشقك دولتنده سلیمان اولدى كه وحوش وطيور ورياحه
حكم ايدردي. مقصودينى تفسير ايدوب دير كه يعنى سنك وصلكده النده يلدن
غيرى نسنه يوق يعنى وصالكدن كليا محرومدر.

C. a. سلیمانی کرد —

K. a. یافت —

S. I. p. 82. — B. p. 13. — C. p. 13. — H. I. p. 51. — K. p. 57. Die Beits in folgender Reihe: 1—4. 6. 5. 7.

3.

مَى بَدِيهٔ تَا دِهَمَتِ اَكْهِي اَز سِرِّ قَضَا

كِه: بَرَوِي كِه شُدَم عَاشِقِ و بَر بَوِي كِه مَسْت. ۳

اَكْهِي يا حَرْفِ مَصْدَر. قَضَا دَن مَرادِ حَكْمِ اَلْهِيْدَر. - حَصُوْلِ بِيْتِ مِي وِيْر كِه سَكَا سِرِّ قَضَا و قَدْرَدَن خَبَرِ وِيْرَهِيْن كِه كِيْمَكِ رُوِيْنَهٔ عَاشِقِ اَوْلَدَمِ و كِيْمَكِ بُوِيْنَهٔ مَسْتِ اَوْلَدَمِ. يَعْني بَادَهٔ وِيْر كِه مَسْتِ اَوْلُوْبِ بِيْ اَخْتِيَارِ رَازِ نِهَانِيْ فَاشِ اِيْدُوْبِ عَشْقِ و عَاشَقْلُغِيْ و كِيْمَهٔ عَاشِقِ اَوْلَدِيْغَمِ و كِيْمَكِ بُوِيْنَهٔ مَسْتِ اَوْلَدِيْغَمِ بَرِ بَرِ سُوِيْلَهٔ يَمِ زِيْرَا بَادَهٔ بَرِ جُوْهَرْدَرِ كِه اَلْبَتَهٔ كُوْكَلْمَدَهٔ اَوْلَانِيْ اَظْهَارِ اِيْدَرِ نَتَهٔ كَمِ مَشْهُوْرْدَرِ اِيْقَلِقِ اِيْلَهٔ فِكْرِ اِيْلَدِيْكِنِيْ سِرْخُوْشَلِقِ اِيْلَهٔ سُوِيْلَرِ دِيْرَلَرِ.

- و آز بوی - K. b.

4.

كَمَرِ كُوَهٔ كَمَسْتِ اَز كَمَرِ مَوْرِ اِيْتَجَا:

نَااَمِيْدِ اَز دَرِ رَحْمَتِ مَشُوْ اِيْ بَادَهٔ پَرَسْت. ۴

كَمَرِ كُوَهٔ طَاغِ بَلِي. كَمِ اَكْسَكِ. كَمَرِ مَوْرِ. كَمَرِ بُوْنَدَهٔ بَلِ مَعْنَا سَنَهٔ دَرِ. اِيْتَجَا دِيْدِيْكِيْ يَعْني بَابِ عَشَقْدَهٔ. دَرِ رَحْمَتِ اِضَاْفَتِ بِيَاْنِيَهٔ دَرِ. - حَصُوْلِ بِيْتِ طَاغِ بَلِي اَكْسَكِ يَعْني ضَعِيْفِ رَكْدَرِ قَرْنَجَهٔ بَلَنْدَنِ مَرادِ بُوْنَدَهٔ يَعْني عَشْقِ يُوْكِنِيْ كُوْتَرْمَدَهٔ اِيْ جَا نَا نَا كِ عَشْقِيْ بَادَهٔ سَنِ نُوْشِ اِيْلِيْنِ عَاشِقِ دَرِ رَحْمَتِ جَا نَا نَا دَنِ نَااَمِيْدِ اَوْلَهٔ. يَعْني بَارِ كِرَانِ عَشْقِ جَا نَا نَا هٔ طَاغَلَرِ مَتَكْمِلِ دَكَلِ اِيْ كِنِ اِيْ بَادَهٔ هٔ مَحَبَّتِ جَا نَا نَا نِيْ نُوْشِ اِيْدَنِ سَنِ تَحْمِلِ اِيْلَهٔ و مَرَحْمَتِ و شَفَقَتِ جَا نَا نَا دَنِ نَااَمِيْدِ اَوْلَهٔ اَلْبَتَهٔ زُوْرِ مَحَبَّتِ سَنِيْ جَا نَا نَا هٔ وَاَصَلِ اِيْدَرِ.

5.

بَجَزِ اَنْ نَرُكْسِ مَسْتَانَهٔ كِه چَشْمَشِ مَرَسَادِ.

زِيْرِ اِيْنِ طَاْرَمِ فَيَرْوَزَهٔ كَسِيْ خُوْشِ نَنِشَسْت. ۵

بَجَزِ بَا حَرْفِ زَائِدِ. شِيْنِ ضَمِيْرِ نَرَكْسَهٔ رَا جَعِ دَرِ كِه چَشْمَدَنِ كِنَا يْتَدَرِ. مَرَسَادِ نَهِيْ غَاثَبْدَرِ رَسَانِيْدَنَدَنِ اَرْشُدِ مَكِ مَعْنَا سَنَهٔ. بُوْنَدَهٔ دَعَا مَرادِ دَرِ يِرَامَزِ كُوْزِ دَكْمَسُوْنِ مَقَامَنْدَهٔ اِسْتِعْمَالِ اِيْدَرَلَرِ. بُوْنَدَهٔ حَشُوْ مَلِيْجِ وَاَقِعِ اَوْلَمَشِ. طَاْرَمِ رَا نَا كِ فَتْحِيْ و ضَمِيْلَهٔ لُغْتَدَرِ دَرِ اَوِيْنَهٔ دِيْرَلَرِ كِه كُوْچَرِ اَوْلِيْلَرِ قُوْرَبِ اِيْچَنْدَهٔ اَوْتُوْرزَلَرِ. طَاْرَمِيْ چَارِدَا قَلَهٔ تَفْسِيْرِ اِيْلِيْنِ يُوْقَارُوْدَنِ پَرُوْازِ اِيْلَمَشِ. فَيَرْوَزَهٔ پِيَرْوَزَهٔ دَنِ مَعْرَبْدَرِ جُوْهَرِ جَنْسَنْدَنِ لَاجُوْرِدِ رَنْكَلِيْ بَرِ طَاْشَكِ اَسْمِيْدَرِ. بُوْنَدَهٔ طَاْرَمِ فَيَرْوَزَدَنِ مَرادِ فِلَكْدَرِ تَشْبِيْهٔ طَرِيْقِيْلَهٔ. - حَصُوْلِ بِيْتِ

بجر رمل ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ

1.

مَطْلَب طَاعَت و پِيْمَان و صَلَاح از مَن مَسْت،

كِه بَپِيْمَانِه كَشِي شُهْرَه شُدَم رُوژ اَلْسَت. ۱

مطلب نهی مخاطبدر طلبیدن مشتق طلب ایلمه دیمکدر. طلب لفظ عربیدر لفظ عربیکه عجم تصرف ایلیه یعنی مصدر و ماضی و مضارع و امر و نهی صیغه لرینه چکه اگا معمول دیرلر مثلا طلبیدن و طرزیدن کبی. طاعت اصلنده انقیاد معناسنه در. مکره عبادتده استعمال ایلدیلر. پیمان قول و قرار در. صلاح ضد فساد در. مست اسرک. پیمانہ کش وصف ترکیبیدر پیمانہ چکیجی. معنای لازمی باده ایچیجی. شهرت و شهره مصدرلر در فتح بابندن اما شهرت بونده مفعول معناسنه در. رباعی * کر شهره شوی بشهر شر الناسی * ور گوشه نشین شوی همه و سواسی * به زان نبود کر خضر و الیاسی * کس شناسد ترا تو کس شناسی * الستده همه استفهام ایچوندر. لست فعل ماضی نفس متکلم وحده در لیسدن. لیس فعل در افعال ناقصه دن اما ماضیسی مستعملدر انحق. الست دیمک دکلیم دیمکدر. روز الست دن مراد الله تعالی ارواحه الست بر بکم دیدیکی کونددر. بو بر مطول بختدر محلی تفسیرلر در. بونده مراد روز ازلدن کنایتدر. — حصول بیت بندن طاعت و عبادت و عهد و پیمان و عمل صالح طلب ایلمه زیرا بن روز ازلده باده نوشلغله مشهور اولدم. یعنی زهاد و عباده لائق اولان اعمالی بندن طلب ایلمه ای اهل ظاهر بن رند باده نوش پیر اولدم بندن سنک مطلوبک حصوله کلیمز.

2.

مَن هَبَان دَم كِه وُضُو سَاخْتَم از چَشْمَه عِشْق،

چَار تَكْبِير زَدَم يَكْسَرَه بَر هَرَجَه كِه هَسْت. ۲

چار تکبیر زدم میت نمازی دورت تکبیرله اولور. پس بر نسنه نك کلیا ترکی لازم اولسه اگا چار تکبیر زدم دیرلر یعنی بن اندن کچدم. — حصول بیت بن اول دم که عشق چشمه سندن ابدست الدم امور دنیانک جمعیسنه بر اوغوردن چار تکبیر اوردم. یعنی بن که عاشق اولدم جانان هبتندن غیري هرنه که رنک تعلق قبول ایلر انلردن کلیا کچدم.

چون یرینه کی واقع اولمش قچن معناسنه. پس کی برانم لفظنی چقروب معناسنی سلیمانله قچن یوقری کلم دین کمسنه م ترکیبده خطا ایلمش م معناده. — بو غزله ایکی بیتده قافییه مکرر کلدی پس لائق بو ایدیکه بیتک بری مطلعک اخیرنده یازللی ایدیکه عیوبدن عد اولنمییدی.

8.

آب حَیَوَانَش زِ مَنقَارِ بِلَاغَتِ مِی چَکَدِ،

زَاغِ کِلْکِ مَن، بِنَامِیَزِدِ، چِه عَالِی مَشْرَبَسْتِ. ۸

اب حیوان اب حیات دیمکدر. حیوانش. شین ضمیر زاغ کلکه راجعدر اضمار قبل الذکر طریقيله. منقار قوش بورنی. قلمک بورنی یعنی اوجنی اکا تشبیه ایدرلر. میچکد فعل مضارع طمیر دیمکدر چکیدندن مشتق. زاغ قرغه. کلک قلم. سیاهلقده قرغیه تشبیه ایلمشدر. بنامیزد کلمه تحسیندر بارک الله دیمکدر. بنامیزد ایکی لفظدن مرکبدر و بنام لفظنده اولان با قسم ایچوندر الله ادی حقیچون دیمکدر دین کمسنه (س°) م ترکیب دیدیکنده خطا ایلدی م معناده. — حصول بیت بنم قلم زاغی بارک الله نه عالی مشربدر که منقار بلاغتندن اب حیوان طمیر. غرض کندینک بلاغتنی توصیفدر. قلمه اسنادی مجازیدر. منقارک بلاغته اضافتی استعاره طریقيلهدر. بنامیزد اکثر کللرده تحسین معناسنهدر.

9.

آن کِه نَاوْکِ بَرِ دِلِ مَن زِیْرِ چَشمِی مِی زَنَدِ

قوتِ جانِ حَافِظِش دَر خَنْدَهٗ زِیْرِ لَبَسْتِ. ۹

ناوک قوغش اوقی یعنی زنبورک اوقی. قوغشدن اتلدیغیچون قوغش اوقی دیرلر. زیر چشمی. یا تنکیر ایچوندر. زیر چشم کوز التندن یعنی نهانی. قوت جان غداى روح دیمکدر. خندهٗ زیر لب کولمسک یعنی تبسم ایلمک. — حصول بیت اول جانانکه یورکمه کوز التندن غمزه اوقنی اورر حافظ جاننک ازغی انک دودق التنده تبسم ایلمسندهدر. یعنی حافظه نهانی نظر سالوب کولمسی روحنه حیات ویرر.
— بر دلَم از زیر — K. a.

S. I. p. 79. — B. p. 43. — C. p. 43. — H. I. p. 49. Die Beits in folgender Reihe: 1. 7. 2—6. 8. 9. — K. p. 61. Die Beits in folgender Reihe: 4. 2. 3. 5. 7. 4. 8. 6. 9. (Vergl. Comm.)

بجر رمل ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ، ـــــــــ

1.

مَطْلَب طَاعَت و پِيْمَان و صَلَاح از مَن مَسْت،

كِه بَپِيْمَانَه كَشِي شَهْرَه شُدَم رُوْز اَلْسَت. ۱

مطلب نهی مخاطبدر طلبیدن مشتق طلب ایلمه دیمکدر. طلب لفظ عربیدر لفظ عربیکه عجم تصرف ایلیه یعنی مصدر و ماضی و مضارع و امر و نهی صیغه لرینه چکه اگا معمول دیرلر مثلا طلبیدن و طرزیدن کی. طاعت اصلنده انقیاد معناسنه در. مکره عبادتده استعمال ایلدیلر. پیمان قول و قرار در. صلاح ضد فساد در. مست اسرک. پیمانه کش وصف ترکیبیدر پیمانه چکیجی. معنای لازمسی باده ایچیجی. شهرت و شهره مصدرلدر فتح بابندن اما شهرت بونده مفعول معناسنه در. رباعی * کر شهره شوی بشهر شر الناسی * ور گوشه نشین شوی همه وسواسی * به زان نبود کر خضر والیاسی * کس شناسد ترا تو کس شناسی * الستده همزه استفهام ایچونددر. لست فعل ماضی نفس متکلم وحده در لیسدن. لیس فعلدر افعال ناقصه دن اما ماضیسی مستعملدر انحق. الست دیک دکلیم دیمکدر. روز الستدن مراد الله تعالی ارواحه الست برکم دیدیکی کونددر. بو بر مطول بختدر محلی تفسیرلدر. بونده مراد روز ازلدن کنایتدر. — محصول بیت بندن طاعت و عبادت و عهد و پیمان و عمل صالح طلب ایلمه زبرا بن روز ازلده باده نوشلغله مشهور اولدم. یعنی زهاد و عباده لائق اولان اعمالی بندن طلب ایلمه ای اهل ظاهر بن رند باده نوش پیر اولدم بندن سنک مطلوبک حصوله کلمز.

2.

مَن هَبَان دَم كِه وُضُو سَاخْتَم از چَشْمَه عِشْق،

چَار تَكْبِيْر زَم يَكْسَرَه بَر هَرَجِه كِه هَسْت. ۲

چار تکبیر زدم میت نمازی دورت تکبیرله اولور. پس بر سننه نك کلیا ترکی لازم اولسه اگا چار تکبیر زدم دیرلر یعنی بن اندن کچدم. — محصول بیت بن اول دم که عشق چشمه سندن ابدست الدم امور دنیانك جمعینه بر اوغوردن چار تکبیر اوردم. یعنی بن که عاشق اولدم جانان محبتندن غیره هرنه که رنك تعلق قبول ایلر انلردن کلیا کچدم.

چون یرینه کی واقع اولمش قچن معناسنه. پس کی برانم لفظنی چقروب معناسنی سلیمانله قچن یوقری کلم دین کمسنه هم ترکیبده خطا ایلمش هم معناده. — بو غزلده ایکی بیتده قافییه مکرر کلدی پس لائق بو ایدیکه بیتک بری مطلعک اخبرنده یازلملی ایدیکه عیوبدن عد اولنسییدی.

8.

آب حَيَوَانَش زِ مَنقَارِ بَلَاغَتِ مِی چَکَدِ،

زَاغِ کَلِّکِ مَن، بَنَامِیَزِدِ، چِه عَلِی مَشْرَبَتِ. ۸

اب حیوان اب حیات دیمکدر. حیوانش. شین ضمیر زاغ کلکه راجعدر اضمار قبل الذکر طریقيله. منقار قوش بورنی. قلمک بورنی یعنی اوجنی اکا تشبیه ایدرلر. میچکد فعل مضارع طمیر دیمکدر چکیدندن مشتق. زاغ قرغه. کلک قلم. سیاهلقده قرغیه تشبیه ایلمشدر. بنامیزد کلمه تحسیندر بارک الله دیمکدر. بنامیزد ایکی لفظدن مرکبدر و بنام لفظنده اولان با قسم ایچوندور الله ادی حقیچون دیمکدر دین کمسنه (س°) هم ترکیب دیدیکنده خطا ایلدی هم معناده. — محصول بیت بنم قلم زاغی بارک الله نه عالی مشربدر که منقار بلاغندن اب حیوان طمیر. غرض کندینک بلاغتنی توصیفدر. قلمه اسنادی مجازیدر. منقارک بلاغته اضافتی استعاره طریقيله در. بنامیزد اکثر محلرده تحسین معناسنه در.

9.

آن کِه نَاوْکِ بَرِ دِلِ مَن زِیْرِ چَشْمِی مِی زَنَدِ

قوتِ جانِ حَافِظِش دَرِ خَنْدَهٗ زِیْرِ لَبَّتِ. ۹

ناوک قوغش اوقی یعنی زنبورک اوقی. قوغشدن اتلدیغیچون قوغش اوقی دیرلر. زیر چشمی. یا تنکیر ایچوندور. زیر چشم کوز التندن یعنی نهانی. قوت جان غدای روح دیمکدر. خنده زیر لب کولمسک یعنی تبسم ایلمک. — محصول بیت اول جانانکه یورکمه کوز التندن غمزه اوقنی اورر حافظ جاننک ازغی انک دودق التنده تبسم ایلمسنددر. یعنی حافظه نهانی نظر صالوب کولمسی روحنه حیات ویرر.

— بر دلم از زیر — K. a.

S. I. p. 79. — B. p. 43. — C. p. 43. — H. I. p. 49. Die Beits in folgender Reihe: 1. 7. 2—6. 8. 9. — K. p. 61. Die Beits in folgender Reihe: 4. 2. 3. 5. 7. 4. 8. 6. 9. (Vergl. Comm.)

دوام وثباتدر. یعنی کنشه اشعه سنک کمال غلبه سندن حاسهء بصر بقبغه تحمل
 ایده مدیکندن دترر کبی کورینور اول دترمک ثباتنه تب اطلاق ایلمش. تبله عرقک
 مناسبتی اولدیغیچون عرقی تبله جمع ایلدی. — محصول بیت جانانک عارض پاکی
 اوزرنده درک عکسنی کور که زیاده تیز یورچی کنش بو عرقک ارزوسندن هر کون استمه
 چکر. یعنی روینک کمال لطافت و صفا سندن عرق هنوز منبعنده اولوب مساماتدن روینک
 یوزینه خروج ایلمکسزین عکسنی بشره نك ظاهرنده کور که افتاب تیز یرچک سیر
 ایده یین دیو هر کون بو هواده یعنی عکسنی کورمک ارزوسندن محوم کبی دترر انک
 عارضی اوزره اولان عرقک عکسنی یعنی لطافتنی کورم دیو. عکسی لطافتله تفسیر ایلین
 کسنه شاعرک مرادینی اکلمدی.

K. a. — قَابِ خَوِي

K. b. — هر روزش شبست

6.

مَنْ نَحْوَاهُمْ كَرْدَ تَرَكِ لَعْلِ يَارِ وَ جَامِ مَيِّ؛

زاهدان معذور داریدم، که اینم مذهبست. ۹

کرد بونده کردن معناسنه در زیرا مضارعه مقارندر. لعل یاردن مراد لب در تشبیه
 مطلق طریقيله. زاهدان منادی. داریدم جمع مخاطبدر. میم ضمیر منصوب متصل
 معناسنه در. اینم. این اسم اشارتدر میم متکلم معناده مذهبه مقیددر مذهب اینست
 تقدیرنده در. — محصول بیت بن لعل یاری و جام میی ترک ایدر دکلم ای زاهدلر
 بنی معذور طوتک که بو در مذهبیم. یعنی عمرم بویله کچمشدر و بونکله معتادم بکا
 بوندن کچمک خیلی مشکلدن. مصرع * خیلی مشکلدن کچی ترک ایلمک معتادینی.

7.

أَنْدَرِ أَنْ مَوْكِبٍ، كِه بَرِ پُشْتِ صَبَا بَنْدَنْدَ زَيْنَ،

با سلیمان چون برانم من که مورم مرکبست. ۷

مؤکب میمک فتکی و کافک کسريله بونده اتلی بلوکیدر. پشت ارقة. زین اکر. پشت
 صبايه اکر بغلمقدن غرض صبايه سوار اولمقدن. برانم. راندن سورمکدر. بونده دیزکین
 دیزکینه چاتوب یورمکدن کنایتدر یعنی همعان اولمق. مور قرنجه. مرکبدن مراد
 بونده بینکدر. — محصول بیت شول اتلیلر ایچنده که صبايي اکرلیوب سوار اولورلر
 بن حضرت سلیمانله همعان اوله بیلورمیم که بینکم قرنجه در. یعنی حسن و جمال
 صاحبیری که کوزللیکله غیر موجودی موجود ایلمکه قادرلردن بن انلرک اراسنده
 جانانله همعان اوله بیلورمیم که المده قرنجه دکلی سرمالم یوقدر. بعض نسخه ده

دست اغياردن کيسوکه دکمکيچون حلقه لرنده اولان دلر يا رب يا رب ديو اللهه
تضرع و نیاز ايدرلر.

3.

كُشْتَه چاه زَخْدَان تو ام، كز هر طرف

صَدَهَرَاش كَرْدَن جان زير طوق غَبَبَسْت. ۳

زَخْدَان چکه کموکی بونده اک مراد در. صدهزارش. شین ضمیر چاه زخندانه راجع در
و معناده غبغه مصروف در. طوق بونده چنبر در. غبغ اصل لغتده غبغ و غب
خروسک و صغرك بونی التنه صارقن در. اما عجم انسانك اک التنده یومریچه کوره یه
دیرلر که ترک اکا صقات دیر که اول کوزلرک محسنا تندن در. ایدی طوق غبغ
دیدیکی غبغک دکر میلکیدر. - محصول بیت سنك اک چوقرینك هلاکی و کشته سیم
که هر جانبدن یوزبیک جان بونی انك غبغی چنبرینك التنده در. یعنی جانانه
غبغ بر مرتبه حسن و لطافت و پرمشدر که هر کورن اک اسیر و مبتلا اولور.

4.

شَهَسُوَار مَن، کِه مَه آئینه دار روی اوست،

تاج خورشید بَلَنَدَش خاك نَعْل مَرَكَبَسْت. ۴

بعض نسخه ده نعل سم مرکبست دوشمش. شهسوار اتلی پادشاه. آئینه دار اکثر ماشطه ده
استعمال ایدرلر و شول کسه که بر آئینه انه الور و کز دیرب اله صور و آئینه یی انه الوب
بقان انه بر اچچه و یا بر تاج منغر و پرز. اکاده آئینه دار و آئینه کردان دیرلر. مصراع ثانیده
متمل الضدین صنعتی وار یعنی تاج خاك اوله و یا خاك تاج اوله. - محصول بیت
بنم شهسوارم که مه انك آئینه داریدر یعنی خدمتته ملازمدر بلند خورشیدك تاجی
انك اسپي نعلینك طبراعی بلند خورشیدك تاجیدر. بوندن مرادی جانانی استعظامدر
یعنی بر مرتبه ده عالی جنابدر که ای خدمتکاری و کنش سیسی در.

5.

عَكْسِ خَوِي بَر عَارَضَش بِيْن، كَأْتَابِ كَرْمَرُو

دَر هَوَايِ اَيْنِ عَرَقِ نَا هَسْت، هَر رُوْزَش تَبَسْت. ۵

خوی وار رسیده پکاوی قافیه سنده واقع اولور یعنی عرقدر. گرم رو تیز یوزیچی دیمکدر.
یوزی اسی کنش دیین (س) خطای فاحش ایلدی. هر روزش تبست هر روزدن مراد

بحر رمل - - - - -

1.

آن شَبِ قَدْرِي، كِه گُوِيَنَد اَهْلِ خَلَوْتِ، اِمَشَبَسْتِ؛

يا رَبِّ اَيْنِ تَأْتِيَرِ دَوْلَتِ از كُدامينِ كَوَكَبَسْتِ . ۱

قَدْرِيَدِه يَا وحدت ويا تنكير ايچوندر. وحدته قصر ايدنلر (ش° و س°) تقصير ايلديلر. خلوت و خلا مصدرلر در خلا يخلو يعني نصر باندن. امشب اصلنده اين ايدى شبدده ورزده و سالده نون ميمه قلب اولور لزوما. يا رب بونك كبي مقامده عجا معناسنه در نتمك سابقا ذكر اولندي. كدامين كدام قنقى. يا نسبت نون تاكيد نسبت ايچوندر. وبعضيلر ديديلر كه كدام و كدامين لغتدر نسبت ملحوظ دكلدر والله تعالى اعلم. كوكب يلدزدر. - محصول بيت اول قدر كيجه سي كه اهل خلوت ذكر ايدرلر بو كيجه در عجا بو دولت تاثيرى قنقى كوكبه منسوبدر. ياخود قنقى كوكبدندر. كانه كه خواجه يه بر كيجه وصلت ميسر اولمش ايمش پس طالعينك تاثيرندن تجب ايدوب بيورر يا رب بو سعادت عظما نه يلدزك تاثيريدر كه بو دولتي هرگز طالعبدن رجا ايلمزد. - اندر ان موكب كه بر پشت صبا بندند زين بيتنى بو بيتدن اول يازمق كرك وشهسوار من بيتنى مخلصك اوستنده متصل يازمق كرك كه تكرر قافيه عيبي بر مقدار خفي اوله. بز صكره منتبه اولدق يوخسه اهمال ايلمزدك.

2.

تا بَكِيَسُوِي تو دَسْتِ ناسزايانِ كَم رَسَدِ،

هَر دِلِي دَر حَلَقَهٗ دَرِ ذِكْرِ يا رَبِّ يا رَبَّسْتِ. ۲

تا حرف تعليل. كيسو كاف عجمينك كسريله صاچ بولكنه ديرلر. بيت * صاچ بولكيدر كيسو بلمز كشي ناداندر * ناسزايان الف ونوله جمع اولمش ذوى العقولدن اولديغيچون. ناسزاي ياييله وياسز لغتدر لائق اولمين كمسه يه ديرلر. مصرع * ناسزا اولدر كه لائق اولميا * كم بويله مقامده كليا تركدن عبارتدر نتمكه سابقا راز دهر كتر چو ديديكنده بيان اولدى ايدى. پس اكسك ايريشه دين (س°) اكسك سويلمش. دلى يا وحدت ويا تنكير ايچون. وحدته قصر ايلينلر (ش° و س°) تقصير ايلديلر. حلقه حانك فتحي ولامك سكونيله انسان دائره سنده وغيريده لامك فتخيله در. يا وحدت ايچوندر. يا رب يا رب دن بونده دعا مراددر. - محصول بيت سنك كيسوكه ناسزالرك الى ايرشمكيچون هر دل ويا بر دل بر حلقه ده يا رب ذكرنده در. يعني

کوچک‌کنی معتبر اولدیغندن در که شعرا جوهر فرد و جزء لا یتجزی و نقطهء موهوم دیرلر. و بعضیسی کلیا یوق ایلدی شوپله که نام و نشان قومدی نتمک کمال بیورر. بیت * وصف دهان تنک تو بسیار شنیدیم * رفتیم و بی نام و نشان هیچ ندیدیم * مویست ان میان میانه مو اطلاق ایلدی زیرا میان نقدر انجه اولسه معتبردر. بیت * میان یار چو مویست نقش من دارد * خیالی بین که ازو نازکی همی بارد. — حصول بیت جانانک دهانی هیچدر که اندن نام و نشان کورم میانیده مویدر اما بلم که اول نه مودر. دهان و میانی صبحی بر بیتده خوب جمع ایلمش. بیت * میان مویی بود از کاکل عنبرنشان او * دهان م یك سر مو باشد از موی میان او *

— از آن نشان K. a.

8.

دَازِم عَجَبِ زِ نَقْشِ خِیَالَتِ، کِه چوَن نَرَفْتِ

از دیده‌ام، که دمبدمش کار شست و شوست. ۸

معناده شین ضمیری گاره مصروفدر. شست شستندن و شو شویدندن مشتقدر. شستن یومق و شویدندن اتمق بونده لازم معناسنده. پس شست و شو یونمه ارنمه معناسنه. اسلردر. — حصول بیت سنک خیالک نقشندن عجب طوترم که نیچه کتمدی کوزمدن که دائما ایشی یونمه وارنمهدر. یعنی عشق اضطرابندن بو قدر کریه و بکا که ایدرم و کوزمدن که بو قدر ایرمقلر اقر تعجب ایدرم سنک خیالک نقشندن که کوزمدن نیچه یونب و ارینوب کتمیه. — بعض نسخه ده خیالش واقع اولمش ضمیر شینله جانانک خیالی دیمک اولور.

K. a. — (vergl. Comm.) ز نقش خیالش

9.

حَافِظُ، بَدَسْتُ حَالِ پَرِیْشَانِ تُو، وَلی

بَر بوی زلفِ دوستِ پَرِیْشَانِیْتِ نِکوست. ۹

بوی بونده ایکی معنایه اولمق ممکن در قوقو و امید. پس قوقی یه قصر ایلمک (س و ش) تقصیردر. — حصول بیت ای حافظ سنک پریشان و نامضبوط حالک یرامزدر اما جانانک زلفی امید یله یا قوقسی سبب یله پریشانلغک ایودر. یعنی اگرچه فراق پریشانلغیله حالک بددر اما وصال جمعیتی امید یله پریشانلغک ایودر فراقک پایانی وصالدر.

K. a. — پریشان و تو —

K. b. — زلف یار —

S. I. p. 76. — B. p. 12. — C. p. 12. — H. I. p. 48. — K. p. 60. Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 5. 6. 7. 8. 3. 4. 9.

5.

بی گُفت و گوی زُلفِ تو دِل را هَمی گَشَد:

با زُلفِ دِلکش تو کِرا رویِ گُفت و گوست . ه

گفت و گو بونده عداان اسماندر اول جهتدن بی داخل اولمغه صالح اولمشدر زیرا بی جوامده داخل اولور مشتقاته داخل اولمز. معناسی دیمه قومه یعنی سوز ساو دیمکدر. همی کشد. می حال ایچوندر و با تاکید ایچوندر اما بونده مراد استمراردر. دلکش وصف ترکیبیدر کوکل چکیجی دیمکدر ایکی معنایه. بری کوکل ایجی. وبریسی کوکل چکیجی یعنی جر و جذب ایدیجی. کرا مرکبدر که ایله زادن. که اسمدر من معناسنه ذات ذوی العقوله دلالت ایدر. را حرف تخصیصدر کرا کیمک دیمکدر. کمه دین (س°) حق معنایی بلمدی. روی بونده وجهدر جهت معناسنه نه وجهی وار دیرلر نه اصلی وار دییجک یرده. - محصول بیت سنک زلفک دلی گفت و کوسز یعنی علسز و بهانه سز چکر الور پس سنک کوکل ایجی زلفکله گفت و کویه کیمک وجهی وار. یعنی زلفک دل دیوانه بی گفت و کوسز کندی حالنده تک دوررکن الیدیغی تقدیرجه پس سنک کوکل چکیجی زلفکه کیمک هجالی وار گفت و گو ایلمکه. بو تقدیرجه با صله معناسنی افاده ایدر.

K. a. همی برن -

6.

عُمَریست تا زِ زُلفِ تو بوئی شَنیده ام،

زان بوی دَر مَشامِ دِل مَن هَنوز بوست. ۶

عمریست یای وحدتله بر زمان وبر مدت دیمکدر. بوی یا وحدت ایچوندر. مشام ککر یعنی بورنده قوقی الان عضو. هَنوز الان معناسنهدر. - محصول بیت سنک زلفکدن بر قوقی اشیدلدنبرو بر زماندر و اول زلفکدن اشددیکم قوقیدن کوکلم مشامنده الان قوقی وار. یعنی زلفکک بویی بر مرتبه مؤثردر که نیچه زماندن برو قوقسنی دویمشم و الان کوکلم مشامندن الدیغم قوقو کتمز. بونده شنیده بوییده معناسنهدر یعنی حاسه سمعی حاسه شم مقامنده استعمال ایلدی. دلرنده بو استعمال چوقدر. ع * بوی بنفشه بشنو وزلف نکار کیر *

7.

هیچسْت آن دَهان کِه نَبینم ازو نشان،

مویسْت آن میان، و نَدانم کِه آن چه موست . ۷

هیچست آن دهان دهانی هیچکله وصف ایلدی زیرا دهانک خرده سی معتبردر.

یافته مشهور دکلدر. - محصول بیت بیلورم که بنم کنام اوجندن یعنی جهتندن کچر زیبا جانان اگرچه پری کبیدر اما ملک خویلیدر. بو بیتده تاکید المدح بما یشبه الذم صنعتی وار زیرا که او کرچه پری وشست که دیدی انی کوزلکلیله توصیف ایلدی. صکره ولیکن دیدی ایشیدن ظن ایلر که بونی ذم ایدیسردر. فرشته خوست دیچک بر مدحله داخی مدح ایدوب اولکی مدحی تاکید ایلدی. کنام وجرم باشندن وهوسندن کچر دینلر (ش° و س°) حق ادا ایلدیلر.

3.

چندان گریستیم، که هر کس، که بر گذشت

در اشک ما، چو دید روان، گفت کین چه جوست . ۳

چندان اولقدر. برگذشت. بر حرف تاکیددر. در اشک ما. در بونده از معناسنهدر. ما لفظی اشکه مناسب واقع اولمشدر. اشک برگذشته مقیددر. روان صفت مشبهدر. مشترک لفظدر اتمق ویورمک بیننده افعان ویورکن معناسنه. مثلا ابه یعنی صویه صفت اولسه افعان معناسنهدر. اما سروه وغیرییه صفت اولسه یورکن یعنی صالنعان معناسنهدر. کین اصلنده که این ایدی ترکیب اولمغله کین اولدی. جو یایله ویاسز مستعملدر. اما اضافت حالتنده یانک اثباتی لازمدر. - محصول بیت اولقدر اغلدق جانان عشقندن که هر کسه که بزم کوزمز یاشندن کچوب یعنی افعان کوردی ایسه حیرت ایدوب دیدی که بو نه ایرمقدر. یعنی عشق جانانده اولقدر کریه وبکا ال ویردیکه سیلاب وجویبار پیدا اولوب روان اولدیکه کورن وبو جویدن کچن دیدیکه بو نه جویدر.

K. چندان گریستم که هر آنکس که بر گذشت
در دیده ام چو دید روان گفت این چه جوست

4.

سر ما چو گوی بر سر کوی تو باختیم؛

واقف نشد کسی که چه گوئیست، و این چه کوست. ۴

کوی بونده طوب معناسنهدر. سر کوی محله اوجی وسوقاق باشی. باختیم متعدیدر اویناتدق یعنی فدا ایلدک. - محصول بیت سنک محلهک اوجنده باشلرمزی طوب کبی اویناتدک هیچ کسه واقف ومطلع اولمدی که بو طوب نه طوبدر وبو محله نه محلهدر. یعنی جانان عشقنه جانلر وباشلر فدا ایلدک اما کسه بلمدی بو جان وباش فدا ایلین کمدر. وکمک عشقنهدر. حاصلی عشق جانانی دلده جان کبی صقلرز اغیاردن.

K. a. - ما سر چو

كافك كسریله و ضعیله لغتدر عزیز و محترم معناسنه. كلستان * جامهء كعبه را كه می پوشند * او نه از كرم پیله نامی شد * با عزیزی نشست روزی چند * لاجرم همچو او كرامی شد * دارش امر مخاطبدر داریندن طوت دیمكدر. شین ضعیر حافظه راجعدر. بخشایش اسم مصدردر بخشاییدنن اسركیش ترحم معناسنهدر. روح مكرم انبیا و اولیا ارواحنده مستعملدر. — محصول بیت ای جانان حافظ محب و معتقدلرنددر انی عزیز طوت زیرا چوق انبیا و اولیا ارواحی انكلهدر. یعنی حافظ پاك و پاك دامن احبانددر اكا عزت و حرمت ایله زیرا چوق ارواح طیبه نك اكا همتی معین و ظهیردر. حاصلی اهل الله دندر سائر احبا و اخلایه انی قیاس ایلمه.

S. I. p. 74. — B. p. 42. — C. p. 42. — H. I. p. 46. — K. p. 60. Die Beits in folgender Reihe: 4. 2. 5. 3. 4. 6. 7.

25.

بحر مضارع ---و, ---و, ---و, ---و

1.

دارم امید عاطفتی از جناب دوست؛

کردم جنایتی، و امیدم بعفو اوست. ۱

عاطفتی و جنایتی ده یالر وحدت و تنکیر ایچون اولمق جائز. برینه قصر ایدنلر (س° و ش°) تقصیر ایلدیلر. عاطفت شفقت فاعل وزنی اوززینه مصدردر. جناب حولی وارک اطرافی. جنایت کناه. — محصول بیت دوست حضورندن مرحمت امیدم وار. یا بر مرحمت امیدم وار. کناه ایلدم ولی امیدم عفوینهدر انك. یعنی دوستدن امید مرحمت و شفقتی قطع ایلمم زیرا کریم الشان عالی جنابدر و اگرچه کناهم وار ولی غفران و عفوینه امیدم وار زیرا عفو و غفوردر.

2.

داتم که بندرد ز سر جرم من، که او

گرچه پری و شست ولیکن فرشته خوست. ۲

جرم و جریبه کناه. پری و ش. پری جنه دیرلر. و ش ادات تشبیهدر. پس پری و ش دینلسه طبیعت نفرت ایلمز اما جن کبی دینلسه نفرت ایلمز زیرا پری جنه دیدکلری خلق

بكا بر درمان ايلك اى ياران نيجه ايدة بين دل هجروحه نه چاره ايدة بين كه مرهم اول دلبرمله در. يعنى كوكل انك فراقنه تحمل ايدة ميوب اضطراب ايدر بر چاره ايلك كه كوكل بر مقدار سكونت وقرار بولسون.

5.

روي خوبست و كمال هنر و دامن پاك،

لاجرم همت پاكان دو عالم با اوست. ه

روي خوب بانك سكونيله خوب رو معناسنه در. كمال هنر مصدر در فاعل معناسنه در كامل هنر دييكد. دامن پاك پاك دامن معناسنه در. حاصل بو مصراعك الفاظنده تصرف ايلبيجه حمل حج اولمز. لاجرم لابد ولاحاله معناسنه در. يعنى محقق ومقرر دييكد. همت هانك كسرى وفتخيله لغندر قصد و ارادت معناسنه. پاكندن مراد اوليا وانبيا وملائكه در. — محصول بيت سفره عزم ايلين دلبر خوب رودر وكامل هنردر وپاك دامن در پس البته ايكي عالمك پاكلرينك همتي انكله در. يعنى بو قدر حسنات كه انده واردر لازمدر كه جميع انبيا وملائكه اكا همت ايليه لر.

— و كمال و هنر — K. a.

6.

با كه اين نكته توان گُفت، كه آن سَنگين دل

كُشت ما را، و دم عيسى مريم با اوست. 4

گفت بونده گفتن معناسنه در زيرا توان مضارع معناسنه در وقاعده مقررده در كه ماضى مضارعه مقارن اولسه مصدر يت معناسنى افاده ايدر. — محصول بيت بو نكته يي كيمه دييمك ممكن در كه اول طاش يوركلو بزى هلاك ايلدى حال بو كه حضرت عيسى نفسنه مالكدر. يعنى حضرت عيسى نفسنده خاصه بو ايديكه احياي موتى ايدر ايدى وجانان اول نفسه مالك ايكن بزى هلاك ايلدى پس بونى كمه دييمك اولور كه بر مناقض مصلحتدر. جانانهك كندويه استغناسندن شكايتمدر.

7.

حافظ از مُعتقدانست، كرامى دارش،

زان كه بخشايش بس روح مكرم با اوست. 7

معتقدانندن مراد بونده هباندنر. زيرا تعبير روزمره لرنده عاشقه معتقد ديرلر. كرامى

کاملی ذکر ایلدکلری یرده کوزک اطرافی بیاض اولمق معتبردر هر نقدر بیاض اولسه اعلی در دیمشله. خندان صفت مشبهه در کولکن دیمکدر. اگر بوندن مراد متبسم شکل ایسه مسلم والا مبالغه ایله کلمک عیوبدن معدوددر مکر که خندان لبنی اکا ملازم اولنه اثبات ایده لر. دل خرم شاد کولک یعنی شن معناسنه. — محصول بیت اول قره یغز که عالمک لذتی و ذوقی انکله در می لوللو کوز و کولکن دودق و شن کولک انکله در. یعنی خندان رو متبسم لب خرم دلدر کریره رو و غمکین دل دکلدنر.

K. a. — آن سیه

2.

کُرچَه شیرین دَهَنان پادشَهانَنده، ولی

او سَلیمان زَمانَسْت کِه خاتَم با اوَسْت. ۲

شعرا محابیب جنسک دَهانَنی نکینه و خاتمه و یوزکه تشبیه ایدر لر زیرا دهانده خرده لک معتبردر. بیت * دهان تنک شیرینش مکر مهر سلیمانست * که نقش خاتم لعش جهان زیر نکین دارد * دهانه خود شیرینک لازم اولدیغیچون مذکورلری شیرینلکه جمع ایدر لر. — محصول بیت کرچه شیرین دهنلر پادشاهلر در اما اول جانان سلیمان زماندر که خاتم انکدر. یعنی هر بر محبوب اوز باشنه پادشاهدر اما بزم جانانمز باشدر زیرا خاتم حسن و جمال انکله در. حاصلی خاتم محابیبدر که حسن و لطافت بونده ختم اولمشدر.

K. b. — آن سلیمان

3.

خال مُشکین، کِه بَر آن عارَضِ کَنْدُم کَوَسْت،

سِرِّ آن دانه، کِه شد رَهزَنِ آدَم، با اوَسْت. ۳

کندم کون بغدادی اکلیدر. — محصول بیت مشکین خال که اول جانانک عارض کندم کونی اوزرنده در ادمک یولنی اوران دانه نک سری اول خالده در. یعنی حضرت ادمک جنتدن خروجنه سبب اولان بغدادی دانه سنک سری رخ کندم کوننده اولان خالده در. هر کمکه اول خالی کوروب طبع ایدر سه حضور و صفا و راحت و داع ایدر.

4.

دَلبَرَم عَزَم سَفَر کَرَد؛ خُدا را یاران،

چِه کَنَم با دِلِ مَجْرُوح، کِه مَرَم با اوَسْت. ۴

خدارا. رأ تخصیص افاده ایدر. — محصول بیت دلبرم سفر نیتنی ایلدی. الله ایچون

بیت سنک رخک خیالی بنم قوت متخیلمه کلدی ان شاء الله تعالی مراد بولیسرم
 زیرا که دائما ایو حال فال اردنجه در. یعنی سنک رخک خاطرمده مصور اولمق
 مبارک فال در اردنجه حال وصلت مقرر در.

— در نظر آمد — K. a.

9.

نه این زمان دِل حافظ دَر آتَش طَلَبَسْت،

کِه داغ دارِ اَزَل هَمچو لاله خَوَد روست. ۹

داغدار وصف ترکیبیدر. بحسب لغت داغ طوچی دیمکدر. اما بحسب اصطلاح صاحب
 داغ معناسنه در مالدار صاحب مال اولدیغی کبی. حاصل کلام داغی ومالی وار دیمکدر.
 ازل اولی اولمیانہ وابد اخری اولمیانہ دیرلر. ایکیسیده ذات بارینک صفتلریدر غیریده
 استعمالی تجوزانر. خودرو وصف ترکیبیدر. خود کندی ورو رویدندن مشتق بتمک
 معناسنه در کندی بتجی یعنی کمسه تربیه سیله حاصل اولمیانہ دیرلر. — محصول بیت
 حافظک کوکلی انجق بو زمانده طلب اتشده دکلدنر. یعنی وصال جانانیچون عشق
 اتشنه همان شمدی یانر دکلدنر. بلکه لاله خودرو کبی ازلدن عشق اتشینک داغداریدر.
 حاصلی یانه کلوب یانه کیدنلرندنر. — بو غزلک قافیہ لری معمول واقع اولمشدر مثلا
 دوست لفظنده تا روی وسین ردیف زائد وواو ردیف اصلی اما دوست لفظی مطلعدن
 غیر ییده اولسه واری روی وسینی وصل و قایی خروج اعتبار ایلردنک.

S. I. p. 72. — B. p. 12. — C. p. 11. — H. I. p. 44. — K. p. 58. Die Beits in folgen-
 der Reihe: 4. 2. 6. 5. 8. 3. 4. 7. 9.

24.

بجر رمل — — — — —

1.

این سیّه چَرده، کِه شیرینیء عالم با اوست،

چشم می‌گون لب خندان دِل خرم با اوست. ۱

سیّه چَرده قره یغز. شیرینی یا حرف مصدر در. چشم میگون شول کوزدر که اغی قزل
 اوله. خواجه بونی مقام مدحده ایران ایلمشدر. اما قیافت نامه لرده اوصاف حسن

(س° و ش° و ابن کمال پاشا) مؤاخذه ایلیم کرك. — محصول بیت کویا سن زلف عنبرافشانی طرادک زیرا باد غالیه ازجی اولدی. یعنی زیاده معطر اولدی. و خاکده عنبر قوقولی در. حاصلی سن عنبر صاچیگی زلفی طرادیفک کبی که باد و خاک عالم تمام معطر اولدی باد عطر غالیه ایله و خاک عطر عنبر ایله.

6.

نِثَارِ رَوِي تَو هَر بَرِّي كَلِ كِه دَر چَمَنَسْت،

فِدَايِ قَدِّ تَو هَر سَرَوْنِ كِه بَر لَبِ جَوَسْت. ۶

نثار صچیلنک اسیدر مصدری نثر کلور. بن لغتده دیب واغج معناسنه کلور. اما اصطلاحده اوجاق معناسنده مستعملدر کل اوجاگی دیچک یرده کلبن سرو اوجاگی دیچک یرده سروبن دیرلر. حاصلی بر شیئک کورکنندن و کترتندن تعبیردر. — محصول بیت هر کل پیراگی که چمنده در سنک رویکه نثار اولسون هر سرو اوجاگی که ارمق کنارنده در سنک قدیکه فدا اولسون. بیتک لفظی اخبار اما معناسی انشادر. بونده بن لفظنی دیب معناسنه وفدان معناسنه دوتانلر (س° و ش°) اصطلاح عجمدن غافل ایمش.

7.

زَبَانِ نَاطِقَه دَر وَصْفِ شَوْقِ اَوْ لَآسْت،

چِه جَايِ كِلِكِ بُرِيْدَه زَبَانِ بِيْهْدَه ثَوَسْت. ۷

زبان ناطقه یعنی قوت ناطقه ورنیچون قوت حذف اولندی اضافت بیانیه در ویا لامیه مجازا. شوق بونده اشتیاق معناسنده در. لال دلسزه دیرلر. کلك عجمدن کاف عربینک کسری ولامک سکونیه مسموعدر اما رومیلر کاف عجمینک کسریله استعمال ایدرلر. بیهده کو وصف ترکیبیدر زائد وباطل سولیجی. — محصول بیت قوت ناطقه دلی اول جانانک اشتیاقنی وصف ایلمده دلسزدر. یعنی عاجزدر که حقیقتله وصف ایدمز. قنده قالدی دلی کسک زائد وباطل سولیجی قلم. حاصلی ناطقه که حی ورنده در شوق جانانک وصفنده لنک ولال اولجه قلم که جهادادن اوله و مذکور ایکی الچق صفتله موصوف اوله حقیقتله وصف ایده بیلورمی.

— وصف حسن او — K. a.

8.

رُخ تَو دَر دَلَمِ آمَد، مُرَانِ خَوَانَمِ يَأْتِ،

چِرَا كِه حَالِ نِكُو دَر قَفَايِ فَالِ نِكُوَسْت. ۸

رخ تو تقدیر کلام خیال رخ تو. در دلم. در بونده بای صله معناسنده در. — محصول

وبوكلم اولوب قات قاتدر. يعنى بزم دلمزك پرده لری بی حد و بی پایاندر و هر پرده سنده نیچه دورلی درد و الم و سوز و کداز و محنت و حسرت و آردر صبانك ایسه ایچرویه دخولی یوقدر انجق اوستندن سر صاورر پس بزم بونجه الام محبتیزی نیچه شرح ایده بیلور. بو بیتده خواجه ازدحام همومدن شکایت ایدر.

4.

نه من سَبوگش این دَیرِ رِنْدَسوزَم و بَس؛

بَسَا سَرَا کِه دَر این کارخانه خَاکِ سَبوست. ۴

سَبوگش وصف ترکیبیدر. سَبو دستی یعنی دستی طاشیجی. دَیرِ کلیسا. رِنْدَسوزَمه وصف ترکیبیدر رِنْد یا قیجی دیمکدر. و بَس و اودنصکره انجق معناسنده. بَسَا چوق دیمکدر بسیار معناسنده. سَرَا الف مبالغه افاده ایدر. بعضیلر حرف ندانر دیدیلر. تقدیر کلام ای نه چوق باشلر دیمکدر. کارخانه بحسب اللغة ایش اوی اصلنده خانه کار ایدی ترکیب اضافی ایدی. صکره تقدیم و تاخیرله ترکیب مزجی ایدوب معین خانه لده استعمال ایلدیلر که انده چوق کسه بر ایشه مشغول اولسه دولکرلر و درزیلر و سائر اهل حرفت کبی. — محصول بیت بو رندلری یاقوب و یاندیروب و اضطراب و پرچی دیرده باده نوش و میخواره همان بن دکلم بلکه چوق کله لر بو کارخانه ده سبو طپراغیدر. یعنی بو اسکی دنیا دیرنده عشق و محبتله الوده والفته بن دکلم بلکه عابرین یعنی سلف بو کارخانه ده عشق و محبتله کیدوب کله لری ترابی بوی عشق و محبتله مملودر. — کارخانه سنک و سبوست K. b.

5.

مَکَر تو شانه زَدی زُلفِ عَنبرِأفشان را،

کِه باد غَالِیه سا کُشت و خَاکِ عَنبرِبوست. ۵

مَکَر بونده کویا یعنی کانه معناسنه. عَنبرِأفشان وصف ترکیبیدر افشانیدنن عَنبرِ صاچیجی معناسنه. غَالِیه بر خوش قوقلی ترکیبیدر مشک و عَنبرِیاتدن. و غَالِیه دیدکلری انکچوندر که بهالیدر زیرا غالی بهالویه دیرلر. اول بو مرکبه غَالِیه دین سلیمان بن عبد الملکدر. غَالِیه سا وصف ترکیبیدر ساییدنن ازمک دیمکدر. مشک ساده بویله در نتکم کمال پاشازاده رحمه الله بیورر. بیت * صبح اقباله چکدی شام محنت پرده سن * زلف یوزنده که کافور اوزره اولدی مشک سا * بونک اصلی بودر که مشک و عَنبر و غَالِیه ازلدیغی وقت زیاده قوقی و پرر پس قوقی اسناد ایلکیچون. عَنبرِبو وصف ترکیبیدر عَنبرِ قوقولی دیمکدر. بونده سا لفظنی تشبیه ایچون اخذ ایدنلری

بجر بختت - - - - - , - - - - - , - - - - - , - - - - -

1.

سَرِ ارَادَتِ مَا وَاسْتَانَ حَضْرَتِ دُوسْتِ

كِه هَر چِه بَر سَرِ مَا مِي رَوَد ارَادَتِ اوسْتِ . ۱

ارادت ديلمك. مراد بوندند. واستان. واو مفتوح اوقنوب همزه وصله دوشر. بو واوده معيت معناسي افاده ايدر. حضرت و مخضر بر نسنه نك ياننه يقيننه ديرلر كلمته بحضرة فلان وبحضرة ديرلر. كه حرف تعليل. ميرود كيدر وواقع اولور معناسنه در. - محصول بيت بزم ارادتمز باشي و حضرت دوستك استاني. يعني ارادت وصفا ايله استان كرمه باشمري قودق. كه هر نه باشمزدن اشرسه ارادت انكدر بز انك ارادتنه تابع ايز. بر سر ما ميرود خوب واقعدر زيرا استانه اوزرندن كلوب كچمك اكسك اولمز.

2.

نَظِيرِ دُوسْتِ نَدِيدِم، اَكْرَچِه از مَه و مِهْر

نِهَادِم آيِنَهَا دَر مُقَابِلِ رُخِ دُوسْتِ . ۲

محصول بيت دوستك يعني جانانك مثلني ونظيريني كورمدم اكرچه ايدن وكونشدن اينه لر وضع ايلدم دوستك يوزي مقابله سنده. يعني ايك وكونشك اول حدی يوقدر كه انك جمال بر كمالي كيا هي نمودار اوله زيرا ايدن وكنشدن انك رويي اعلى وارفع در. - بو بيتده دوست رد مطلع واقع اولمشدر.

3.

صَبَا زِ حَالِ دِلِ تَنَنِّكِ مَا چِه شَرَحِ دِهْدِ

كِه چُون شِكْنَجِ وَرَقْهَائِي غُنْجَه تُو بَر تُوْسْتِ . ۳

تَنَك تَانَك فَتْحِي وَنُونَك سَكُونِيلَه طَار مَعْنَاْسَنَه دَر. دلی تنكلكيله وصف ايدرلر عاشق كوكلي زياده بي صبر وبی قرار اولديغنه كوره در. شرح اچمقدر. شكنج بوكلمدر. تو واو اصليه ايله بونده قات معناسنه در. معلوم اوله كه واوده ها كبي ايكي قسمدر اصلي ورسى اصلي متلفظ اولاندر ورسى كتابت اولنوب تلفظه كليندر. - محصول بيت صبا بزم تنك دلمز حالني نيجه شرح ايدة بيلور كه غنچه ياپراقلري كبي بورم

قیرمز. غرض طریق محبتده انك سلامتیدر. حاصلی بزم هلاککمزدن ضرر مترتب اولمز همان جانانك وجود شریفی وذات منیفی عافیتده وسلامتده اولسون.

— گر فنا شدیم — K. a.

9.

بی خِیَالَش مَبَاد مَنظَرِ چَشمِ،

زان که این گوشه خاص خَلَوَتِ اوست. 9

مَبَاد نهی غائبدر امر غائب باد کلور بویدندن مشتقددر. با اصلنده مفتوحدر اما استعمالده ضمه غلبه ایلمشدر. — محصول بیت بنم چشم منظری هرکز جانان خیالسر اولسون زیرا بو گوشه دیدم اكا مخصوص خلوتدر وغیره بونده یر یوقدر. یعنی کوزم وکوکلم انکله مقیددر اندن غیریه نظر ایلمدیمکدر.

10.

هر گُلِ نَو، که شد چَمَنِ آرای،

اثر رَنگ و بوی حُبَّتِ اوست. 10

چمن آرای وصف ترکیبیدر اراییدنن چمن بزبجی دیمکدر. حُبَّتِ بونده مقارنت معناسنده. — محصول بیت هر تازه گل که چمن بزبجی اولدی اول جانانك مقارنتنك رنگ و بویی اثریدر. یعنی گلزار وکلستانی مزین ایلیان کللر زینتی رنگ و بوی جانانه مقارنتدن کسب ایلمشدر.

— شد جهان آرای — K. a.

11.

فَقْرِ ظَاهِرِ مَبِينِ که حافظِ را،

سینه گَنجینَه حُبَّتِ اوست. 11

فقر فانك فتکی وضیله لغتدر. فقیر شول کمسنهیه دیرلر که قوت یومیهیه مالک اوله. مسکین هیچ نسنهیه مالک اولمیه دیرلر. بعضلر عکس ایلدی. مبین نهی حاضردر بینیدنن گورمه دیمکدر. خطاب عامدر. حافظ را. بونده را لام جاره معناسنده حافظك دیمکدر. گنجینه خزینه کنجور خزینه دار معناسنده. — محصول بیت حافظك ظاهرا فقرینه بقما زیرا که انك سینهسی جانانك محبتی خزینهسیدر. یعنی ظاهرا فقیر ایسه باطنا عشق و محبت جانانله مبلودر.

S. I. p. 69. — B. p. 41. — C. p. 41. — H. I. p. 43. — K. p. 59. Die Beits in folgender Reihe: 4. 2. 3. 6. 4. 7. 8. 9. 5. 10. 11.

موصول بیت اکر بن معصیتله الوده دامن اولوب رسوای عالم اولدم ایسه نه زیان. یعنی جانانه اندن نقصان تعلق ایلمز. زیرا جمیع عالم جانانک پرهیزکارلغنک و پاکلغنک شاهدیدر.

K. a. چه عجب —

6.

دَوْرُ مَجْنُونٍ كُدَّشْتِ، وَ نَوْبَتِ مَأْسَتْ؛

هر کسی پَنجِ روزِ نَوْبَتِ اوست. ۶

دور بونده زمان معناسنه در. - موصول بیت مجنونک دوری ونوبتی کچدی شمدی نوبت بزمدر هر کمسه نک دنیاده نوبتی بش کوندز. یعنی دنیاده بر کمسه نقدر مکث ایلسه عاقبتی عقبایه انتقالدر. معلوم اوله که داب اعجامدر مدت عمر دن هر نقدر ایسه بش کون ایله تعبیر ایدرلر.

7.

مُلْكَتِ عَاشِقِي وَ كُنْجِ طَرْبِ،

هر چه دارم ز یمنِ دولتِ اوست. ۷

ملکت. تا عجم تصرفاتنددر ملک میمک ضعیله مملکت معناسنه در بونده. اما مصدرده کلور پادشاهلیق معناسنه. کنج کاف مجبینک فتحیله خزینه در وضمله بوجق معناسنه در. بونده ایکسینه ده تحمل وار. اولگی یه قصر ایلینده ثانی یه حصر ایلینده تقصیر ایتدیلر (ش و س). یمن مصدر در یمن ییمندن حسن یحسن بابندن مبارکک معناسنه. دولت اصلده ایکی معناده مستعملدر. بری حربده یعنی صواشده خصمه غالب اولمق. بریده مال الدن اله وارمغه دیرلر که ذاتنده مال وملک شانی اولدر که صکره عزت واقبال معناسنده استعمال ایلدیلر. بونده دولت اوستدن مراد دولت جاناندر. ضمیر غائب الله تعالی یه راجع در دین خطا ایلدی زیرا ذات باری یه دولتک اطلاق توفیقیدر تیل شرعدن اجازه موقوفدر بو ایسه مسموع دکل. - موصول بیت عاشقملق مملکتی وشادیلق خزینه سی ویا گوشه سی هر نه واریسه بو مذکورلردن اول جانانک سعادت واقبالنک مبارککننددر یعنی جانانک در. دولتنه انتساب ایده لی پادشاه عالم اولدم.

K. b. ز یمن همت اوست —

8.

مَنْ وَ دِلْ كَرِّ فِدَا شُدِّيم، چِه باک.

غَرَضِ اَنْدَرِ مِيَانِ سَلَامَتِ اوست. ۸

موصول بیت اکر بن وکوکلم جانان عشقنده فدا اولدق ایسک مبالات یوق یعنی

ماضی و مضارع و امر و نهی بویله کلور مثلا سر در نیاورد و نیاورد و بیاورد و میاورد و قس. بدو کون. با حرف صله ایکی عالمه دیمک. کردن بیون. زیر الت یعنی تحت معناسنه در. بار بونده یوکدر حمل معناسنه. منت بونده من طوتیجی معناسنه اولمق انسددر. — محصول بیت بن که ایکی عالمه باش اکم یعنی زیاده استغنامدن هیج کمسنه یه سر فرو ایلمم بوینم جانانک منتی یوکینک التنده در. یعنی بو بنده — کمترینه اولقدر الطاف بی نهاییه و اعطاف بلاغیاه ایلمشدر که شرمنده — کمال احسان و مینون التفات بی پایان جانان اولمشدر.

3.

تو و طوبی، و ما و قامت یار:

فکر هر کس بقدر همت اوست. ۳

تو اهل ظاهره خطاب عامدر. بویله یرده و اولر معیت معناسنی افاده ایدر. — محصول بیت ای زاهد سن طوبی ایله و بز قامت یارله ایز یعنی طوبی سکا و قامت یار بزه. حاصلی نخل جنت سنک اولسون نقد دیدار بزم. هرکسک فکری همتی مقدارجه در یعنی کیمینک مرادی جنت عقبا و کیمینک مرادی دیدار مولی در.

4.

من که باشم در آن حرم، که صبا

پرده دار حریم حرمت اوست. ۴

که بونده اسمدر ذات ذوی العقوله دلالت ایدر. حرم مکه و مدینه حرملرنده مستعملدر مثلا مکه حرم الله و الحرمان مکه و مدینه یه دیرلر. بونده حرم مکه و مدینه حریمینه تشبیه طریقیله ذکر اولنمشدر. پرده دار قپوجی یه دیرلر. حریم حولی در. حرمت انهتاک و تهتکی حلال اولمین اشیاده مستعملدر یعنی رعایتی واجب اوله. حریمک حرمتیه اضافتی بیانیه در. — محصول بیت اول جانان حرمنده بن کم که صبا هر یره داخل اولوب هرکسه همراز ایکن انک حرمتی حریمک قپوجیسیدر. یعنی ایچرویه داخل اولمغه قادر اولمیوب قپولرده قالمشدر.

5.

گر من آلوده دامنم، چه زیان

همه عالم گواه عصمت اوست. ۵

الوده بولشقی و بولشمش. گواه طابق یعنی شاهد. عصمت حفظ معناسنه در. —

بحر خفيف - - - - -

1.

دَل سَرَاپَرْدَهٗ هُحَبَّتِ اوسْت

دیده آئینه‌دارِ طَلَعَتِ اوسْت. ۱

آئینه‌دار عبارتنی ان شب قدر غزلنك شهسوار من كه مه آئینه‌دار روی اوست بیتك شرحنده بیان ایلمشز انده کورلسون اگرچه محل بیانی بو بیت ایدی اما غفلتله کچوب انده یازمشوز. سراپرده اولر ایچنده چکلن پرده‌یه دیرلر. عربچه سراق دیرلر وجمعی سراقات کلور سینك ضمیله ایکیسیده بیله سراپرده‌دن معربدر. پس کوکل انك محبتك ایچ حولی‌سیدر دین (س) بو پرده‌یه کیرمدی. آئینه‌دار وصف ترکیبیدر آئینه طوچی دیمکدر یعنی دایما کوزمده‌در هیچ کوزمدن کتمز. طلعت اصلنده کورمکدر. صکره یوزده استعمال ایلدیلر فارسیده دیدار کبی اصلنده دید کتورچی معناسنه ایدی یعنی کورمه کتورچی. بیت * بدیدار مردم شدن عیب نیست * ولیکن نه چندان که کویند بس * صکره یوزده استعمال ایلدیلر. بیت * دیدار می نمایی وپرهیز میکنی * بازار خویش وانش ما تیز میکنی. - محصول بیت کوکل جانان سراپرده‌سیدر. یعنی سراپرده‌ده اولنلر ناهرمدن مستور وختفی اولدیغی کبی انك محبتی بنم کوکلنده اغیاردن شویله مخفیدر. کوزده انك دیدارینك آئینه‌داریدر. یعنی کوزمدن هیچ زائل اولمز آئینه‌دن بر شیئك عکسی زائل اولمدیغی کبی مادامکه محاذیسنده‌در. حاصلی ایوسم کوکلنده‌در وایانغیکن کوزمده‌در. - بو غزلک قافیہ‌سی باشند باشه فاسددر زیرا حرف رووسی یوقدر. حرف روی قافیہ‌ده اولان الفاظك حرف اخیر اصلی‌سیدر وحروف قافیہ‌نك اصلی‌در که انسز قافیہ اولمز. اما سائر حروف قافیہ اولماسه اولور امرینك بو غزلنده‌کی کبی. بیت * صنمه ای بلبل شیدا کل تر * ایتدوکل اهی قولاغینه قویر * بونده را حرف روی‌در وحروف قافیہ‌دن رویدن غیري بر حرف یوقدر. پس خواجه‌نك بو غزلنده حرف روی تا اولمق احتمالی یوقدر زیرا حرف اصلی دکلدز. پس حرف اصلی محبتده بادر وطلعتده عین ومنتده نون باتی‌لرینی بونلره قیاس ایله.

2.

مَنْ كِه سَر دَر نِیَاوَرَم بَدُو كَوْن

گَرَدَنَم زِیَر بَارِ مِئْتِ اوسْت. ۲

در حرف تاکیددر. سر در نیاورم باش اندرهم واکم دیچک یرده استعمال ایدرلر

8.

چه جای من، که بلغزد سپهر شعبده باز

از این حیل، که در آنبانه بهانه نُست. ۸

جای منده جای مقصد. چه جای من بن دکل معناسنه در. بلغزد. با حرف تاکید. لغزد فعل مضارع لغزیدن چامورده سورجک معناسنه. شعبده شینک فتخیله وعینک سکونیله وبانک فتخیله مصدر در حرج بابندن. شعبده باز حقه باز وکوزباغجی معناسنه در. سپهر سینک وبانک کسریله فلک معناسنه در. حیل حانک کسریله وبانک فتخیله عربیدر. جمع حیله در. آنبانه وانبان طغرجه دیرلر. انباننک بهانه یه اضافتی بیانیه در. — محصول بیت بن دکل که حیله باز وحقه باز فلک بیله سورجر ووشر بو درلو درلو حیله لردن که سنک بهانه ک طغرجه در. جانانه خطاب ایدوب دیر که عشاقه فریب ویرمک خصوصنده اولقدر مکارلق وغدارلق کسب ایلمش سن فلک بو قدر حیله باز لغله وعیارلغله سکا الدانوب فریفته اولور قنده قالدیکه بیچاره عاشق لر.

— که بلرزد سپهر — K. a.

9.

سُرودِ مَجْلِسَتِ اَکْنُونِ فَلَکِ بَرَقْصِ آردِ

که شِعْرِ حَافِظِ شِیرِینِ مَخْنِ تَرَانَهٗ نُست. ۹

سُرود ایردر. اکنونده کنونده شمعی دیمکدر. ترانه ایرلمق ایچنده تنه تن تن دیمکه دیرلر اولده بر قاچ نوعدر که ینه اهلی بیلور. — محصول بیت سنک مجلسنده ایرک یعنی ایرلمق فلکی رقصه کتورر زیرا ترنماتک طتلی ولذید سوزلی حافظک شعریدر. حاصلی مجلسده که سن حافظک شعرینی نغمات وترنمات کتوره سن فلکی رقصه کتورر زیرا اول ایرلمق ایکی لذید شیدن مرکب اولور سنک طتلی دهانکله حافظک شیرین شعرندن.

— برقص آورد — K. a.

S. I. p. 66. — B. p. 44. — C. p. 40. — H. I. p. 44. — K. p. 123. Die Beits in folgender Reihe: 4—5. 8. 6. 7. 9.

اشك ترايدرز. يعني سائر عشاق کبي استان سعادت مابه ملازم اولان ايقلره ثقلت ومضايقه ويروب کستاخانه اول جناب کبريا نسابه ظاهر اولور واروب ملازمت ايلمزسم اما جان ودل اول خاک کيميا اثاره ملازمتندن بر دم خالي دکلدز.

6.

مَن آن نَيَم، كِه دِم نَقَدِ دِل بَهَر شوخي؛

دَر خِرَازَنه بَمُهَر تو و نِشَانَه نُسْت. ۶

حصول بيت بن اول دکلم که پاک وخالص کوکلمی هربر شوخ وشنکه ويرم بلکه کوکلم خزينه سی قپوسی سنک مهرک وسنک نشانکده در زيرا درون وبرونی سن تصرف ايدوب سنک ضبطکده در. حاصلی کوکلم سندن غيری يه تنزل ايلمز. ع * قول اولمز دکمه بر شاهه کوکلم عالی جناب استر *

7.

تو خَوَد چه لُعبَتِي، اَي شَهْسُوَارِ شِيرِين گَار،

كِه تَوَسَنِي چو فَلَکِ رَامِ تَارِيَانَه نُسْت. ۷

خود بويله يرلرده مقحم در تاکيد ايچون کلور. لعبتي. يا حرف خطابدر. لعبت اصلنده ملعوب به در يعني زاريله اويلنان اوينلرده مستعملدر مثلا نرد کبي. صکره عجم قوقله واوغلتقلر قوقله کبي ياپدقلرنده استعمال ايلديلر. گاه اولور که بازله ترکیب ايدوب لعبت باز ديرلر قوقله جي جنسنه. اما بونک کبي يرلرده چاپک وچالاک وحشری معناسنه در. لعبت باز معناسنه دکلم دیدکلری کبي (س° و ش°). شهسوار. شه شاهدن مخفقدر. وسوار اتلی معناسنه. پس شهسوار اتلی پادشاه دييکدر. کار کاف عجيله ادات فاعلدر ترکیده جي معناسنه مثلا جفاکار وستماکار جفا جي وظلجي دييکدر. گاه اولور که الفنی تخفيفا حذف ايدرلر جفاکار وستماکار دييرلر فقس. توسن اصلنده کوره در وحشی معناسنه. بيت * چه خوش کفت بهرام حورانشین * چو يکران توسن زدش بر زمين * يکرانندن مراد اتدر وتوسندن وحشی. بعده مطلق ات معناسنه استعمال ايلديلر. یاسی وحدت ویا تنکیر ايچوندز. رام مطیع معناسنه. تازیانه قمچی. — محصول بيت ای داد ولدت ویرجی شهسوار سن نه چاپک وچالاک وجود شریف سنکه فلک کبی بر وحشی ویا وحشی ات سنک قمچیکه رام و مطیع اولوب سرکشک ايلمز. یعنی سنده بر تصرف وارد که فلکی امریکه مسخر ايلمز سین. جانانی استعظامله مرتبه اغراقه ایصال ايلمز. شیرین کاره لطیف وشیرین و خوب کار دین (س° و ش°) کارک معناسنده اصابت ايلمديلر.

اولمشدر. — محصول بیت خال وخط لطافتیله عارفلرک وعاشقلرک کولکلرینی قپدک
عجب لطیفه لر واردر سنک دام ودانه ک التنده. یعنی عارفلری وعاشقلری صید ایلمکه
اول نازک خالی دانه واول لطیف خطی دام ایلمش سن.

C. a. — بلطف و خال

K. b. — دام و دانه

3.

دَلت بَوَصِلِ کُلِّ، اِی بُلْبُلِ سَحَرٍ، خَوش بَادِ،

کِه دَر چَمَن هَمِه کُلْبَانْتِکِ عَاشِقَانَه تُسْت. ۳

خوش لفظی دلت لفظنه مصروفدر دلت خوش باد دیمکدر بلبلی تهویه در. — محصول
بیت ای سحر بلبلی کولکل کل وصلیله خوش اولسون یعنی شاد اولسون. حاصلی سکا
وصل کل مهیا اولسون. زیرا چمنده جمیعا عاشقانه اصوات وترنمات سنکدر. هیچ سندن
غیری کمسه نک بویله سوزناک و دردناک وموثر ناله لری یوقدر و کمسه سنک اوازکدن غیری
اوازه قولق طوتمز. حاصلی غیریلرک اصواتی گانه هیچ نسنه دکلددر صوتکه نسبت.

— بلبل چمن خوش — K. a.

4.

عِلَاجِ ضَعْفِ دِلِّ مَا بَلَبَ حَوَالَتِ کُنْ،

کِه آن مُفَرِّحِ یَاقوتِ دَر خِرَازَنَه تُسْت. ۴

خِرَازَنَه خاء مجمهء مکسوره ایله خزینه معناسنه در. جمعی خِرَازَن کلور. — محصول بیت
بزم کولکلرک ضعفنک علاج ودرمانینی لبکه حواله ایله. یعنی کولکلرک چاره سنی لبکله
ایله. زیرا یاقوت جوهرندن حاصل اولان اول مفرح مجنون سنک خزینهء شاهانه که
مخصوصدر وسندن غیری کمسه ده بولنمز.

5.

بَتَّنِ مُقَصِّرِمِ از دَوْلَتِ مُلَازِمَتَتِ،

وَلِی خُلَاصَهءِ جَانِ خَاکِ آسْتَانَهءِ تُسْت. ۵

تقصیردن مراد عجزدر. خلاصهء جان اضافتی بیانیه در. خلاصه صافی وخالص معناسنه در.
خلاصهء جان دلدردین (ش) بلمش. — محصول بیت سنک در دولتکه ملازمت ایلمک
عزت وسعادتندن کرچه بیمار وضعیف تنله مقصر وعاجزم ولی جان خالص وپاک سنک

ندر چونکه انده بو نبات بتمدی. یعنی الله تعالی که انلری ستمکار وجفاکار خلق ایلدی وفادار ودلنواز اولمسه لر انلرک صوچی وکناهی بو خصوصده یوق. بیت * بارها کفته ام وبار دکر میکویم * که من دلشده این راه بخود می پویم *
— دلبران وفا کم جوی C. K. a.

S. I. p. 63. — B. p. 40. — C. p. 40. — H. I. p. 40. — K. p. 77. Die Beits in folgender Reihe: 4. 2. 3. 7. 4. 6. 8. 5. 9.

21.

بجر هجثت — — — — —

4.

رَوَاقٍ مَّنْظَرٍ چَشْمٍ مِّنْ أَشْيَانَهُ تَنْسْتِ،

کَرَمِ نُمَا و فِرودِ آ، کِه خانِه خانَه تَنْسْتِ. ۱

رواق رانک کسريله وروق رانک فتکی وواوک سکونيله اصلنده اوک اوکنده حیاتک طوانه دیرلر. اما نصاب صبیان لغتنده رواق ایوان دیمشدر. وشاهدی منظومه سنده بیوک چاردق ایوان دیمشدر. پس معلوم اولدیکه رواق بیوک چارداق اوله رواقک راسنی عجم مفتوح اوقور. منظر مکاندر نظر ایده جک یر. بعده سیرانکاه معنالرنده استعمال ایلدیلر. رواقک منظره ومنظرک چشمه اضافتی بیانیه در. اشیانَه واشیان قوش یوه سیدر. فرود آ. فرود بحسب لغت اشغه دیمکدر. والف ممدودله امر مخاطبدر کل دیمکدر اییدندن. بونده فروديله ترکیب اولوب قون دیمکدر. اشغه کل دیمک کلدر بعضیلر (ش° و س°) ظن ایلدیکي کبی. نما نونک فتکی وضعی جائزدر نماییدن. نمودندن دکل ظن اولنان کبی. — محصول بیت بنم کوزم منظر ورواقی سنک اشیانکدر. یعنی مکان وقرارگاهکدر. ایمدی کرم کوستر وقونکه خانِه خانَه کدر. یعنی کوزم سندن غیره نظر ایلمز وسندن غیري قبول ایلمز پس سنک ایوانک ومسندک اولمشدر غیري یره کتمه دیمکدر.

2.

بَلُطْفِ خَالٍ و خَطِّ از عارفان رُبودی دِل؛

لَطِيفَه‌ای مَجَّب زِیرِ دامِ دَانَه تَنْسْتِ. ۲

اکثر نسخه ده بلطف خال واقع اولمش وبعضیسنده بزلف وخال. لطف خاله مضاف

كوشك دييكد. نطاك سلسله يه اضافتي بيانیه در. — محصول بيت سنك الكدن كوه
و حرا ديوانه سي يعنى فرهاد و مجنون اولدم و حال بو كه دخى ترجمه جفا زنجيريني
سست يعنى كوشك ايلمزسين. حاصلى هر نقدر كه عشقك يولنده سر كشته و سر كردان
وواله و حيران اولدمسه هيچ بكا مرحمله التفات ايلمدك.

— دشت و هنوز K. a.

8.

زبان مور بر آصف دراز گشت، و رواست،

كه خواجه خاتم جم ياوه كرن و باز نجست. ۸

زبان زانك فتكى وضمي له لغتدر. مور و مورچه قرنجه در. آصف بن برخيا حضرت
سليمان عليه السلامك وزيرى ايدى. و بو بيته خواجه دن مراد اولدر. حضرت
سليمان دكلدر بعضلر (س° و ش°) ظن ايلديكي كبي. دراز كشت اوزادى معناسته در.
رواست جائزدر دييكد. كه حرف تعليل. بونده خاتم دن مراد مهر سليماندر. و جمدن
مراد كنديلريدر مهر سليمان دييكدر نته كه بر يرده ينه دييكد. بيت * خاتم
جم را بشارت ده بحسن خاتم * كاسم اعظم كرد ازو كوتاه دست اهرمن * على كل
حال خواجه نك سوزندن فهم اولنور كه جم حضرت سليمان اوله والعلم عند الله.
ياوه كرن يتردى ضائع ايلدى معناسته در. باز بونده تاكيد ايچوندر. نجست نفى
ماضيدر جستندن ارامدى دييكد. — محصول بيت اصف بن برخيايه مورك دلى
اوزادى يعنى قرنجه اكا زبان درازلق ايلدى. وروادر اكا ايلديكي دل اوزونلغى زيرا
خواجه يعنى اصف مهر سليمانى يتردى و ارامدى. حاصلى مهرك ضائع اولديغن بيلدى
و بلقيسه ده اعلام ايلدى اما تخصيله تقيد ايلمدى پس مور اكا عتاب و خطاب
ايدوب ديدى سن ارايوب بولمسنه قادر ايكن اهمال ايلمدك. معلوم اوله كه حضرت
سليمانك خاتمنى ديوه الديروب ينه بولمسى قصه سى مطول قصه در ذكرى بو محله
مناسب دكلدر.

9.

مرنج حافظ و از دلبران حافظ مجوى؛

گناه باغ چه باشد، چو اين گياه ترست. ۹

حفاظ و محافظه مفاعله بابندن مصدردر. بونده رعايت و صيانت مراد در معنای لازمه سى
وفاد. كياه تازه ياش اوته ديرلر. — محصول بيت اى حافظ دلبرلر ك جور و جفا سندن
انجنمه وانلردن رعايت و وفا اومه. مصراع ثانى يى بوكا مثل ايدوب دير باغك كناهى

ازلده میخانه‌یه حواله ایلدی یعنی بنم رسوائی و خراباتی اولدیغم کندی اختیارمله دکلدن. بیت * حافظ بخود نپوشید این خرقة می‌الود * ای شیخ پاک‌دامن معذور دار مارا *

5.

بَصْدَقْ كُوش، كِه خَوْرَشِيد زَايِد از نَقْسَتِ:

كِه از دُرُوغ سِيَه رُوي گُشت صُبْح نُخْسَت. ه

صَدَقْ صَادِك كَسْرِيْلَه مَصْدَرْدِر كِرْچَك مَعْنَاْسَنَه دِر. بَاسِي حَرْف صِلَه دِر. زَايِد يَانِك تَكْوِيلَه فِعْل مَضَارَعْدِر زَايِدِنْدِن طُوغْمِق مَعْنَاْسَنَه دِر. دُرُوغ يِلَانْدِر صَدَقْ مَقَابِلِي. صَبْح نُخْسَت صَبْح كَاذِبْدِر كِه صَبْح صَادِقْدِن اَوْجِه طُلُوغ اَيْدِر اِرْدَنْجِه عَالِمِي بَر مَقْدَار تَرَانَلِق بَصَار بَعْدَه صَبْح صَادِقْ طُلُوغ اَيْدِر. — مَحْصُول بِيْت صِدَاقْتَه سَعِي اَيْلَه كِه نَفْسَكْدِن كَنْش طُوغَه. يِعْنِي هَر سُوْز كِه اَغْرَكْدِن چِيْقَه صَدَقْ بَرَكْتِيْلَه كَنْش كَبِي هَر كَسَه تَاثِير اَيْلِيَه. زِيْرَا صَبْح كَاذِبْ دِرُوغْدِن سِيَه رُوي اَوْلْدِي يِعْنِي بِيَاضَلْعِنِي ظَلِمَات قِيْلْدِي. حَاصِلِي كَذِبْ جَمِيْع اَدِيَان وَمَلْدَه حَرَامْدِر.

6.

دِلَا طَمَع مَبْر از لُطْفِ بِي نِهَائِيْتِ دُوسْتِ:

چَو لَافِ عِشْقِ زَدِي، سَرِ بِيَاز چَاپْكِ و چُسْتِ. ۹

مَبْر بَانِك ضَمِيْلَه نَهِي مَخَاطِبْدِر بَرِيْدِنْدِن. بِيَاز اَمْر مَخَاطِبْدِر بَازِيْدِنْدِن اَوِيْنَمِق مَعْنَاْسَنَه. چَاپْكِ جِيْم عَجْمِيْلَه و بَاءِ عَجْمِيْنِكِ ضَمِيْلَه و چُسْتِ جِيْم عَجْمِيْكَ ضَمِي و سِيْنِكِ سَكُونِيْلَه عَطْفِ تَفْسِيْرْدِر چَوْكِ و تِيْز مَعْنَاْسَنَه. — مَحْصُول بِيْت اِي كُوكُلْ دُوسْتِكِ نِهَائِيْتِ سَرِ لُطْفِنْدِن طَبْعِي كَسْمَه چَوْنَكِه عِشْقِ و مَحَبْتِ لَافْنِي اَوْرْدِكِ يُولْنْدَه چَاپْكِ بَاشْكِ اَوِيْنَا. يِعْنِي فِدَا اَيْلَه زِيْرَا مَقْتَضَايِ عِشْقِ و مَحَبْتِ جَانَه و بَاشَه بَقْمَا مَقْدِر. حَاصِلِي سِن هِمَان طَرِيْقِ عِشْقَه كَامِلْ اَوْلْ دُوسْتِ سَنْدِن التَّفَاتْنِي كَسْمَز.

7.

شُدْم زِ دَسْتِ تُو شَيْدَايِ كُوهِ و دَشْتِ، هَنْوْز

نَمِي كُنِي بَتَّرَحْمِ نِطَاقِ سِلْسِلَه سُسْتِ. ۷

نِطَاقِ و مَنطَقَه نُونِكِ و مِيْمِكِ كَسْرَه لَرِيْلَه قُوشَقِ مَعْنَاْسَنَه دِر. سِلْسِلَه زَنْجِيْرْدِر. سُسْتِ

مهر بونده محبت معناسنه در. شست فعل ماضی بونده شستن معناسنه در. — حصول بیت بنم کوزم یاشیکه طوفان نوحه غالب اولدی بونده ایکی معنایه متصور در. بری بودر که بنم کوزم یاشنک صویی انک طوفانی صویندن ارتقدر دیمک اوله. بریده بودر که انک طوفانی التی ای دوردی انجق اما بنم کوزم یاشی جمیع عمرده قائم وثابتدر هیچ دوکنمز. معلوم اوله که کتابلرده یازدقلری بودر که حضرت نوح علیه السلام رجب اینک اونجی کونی کمی یه بنوب محرم اینک اونجی کونی که عاشورا کونیدر کمیدن چقدی که جمیعا التی ای اولور. پس ایمدی طوفان نوح عظمتیله لوح سینهمدن سنک محبتک نقشنی یومغه قادر دکلدز. بو بیت صنعت غلو ایله واقع اولمشدر ومخاطبی یا جانانی اوله ویا قوام اوله.

3.

بِکُنْ مُعَامِلَةً وَ اَیْنِ دِلْ شِکْسْتَه بَجْرَه

کِه با شِکْسْتِکِی اَرَزْدَن بَصَد هَزَار دُرْسْت. ۳

بجر خانک فتحیله وکسر یله فعل امر مخاطب صاتون ال دیمکدر. شکستی یا حرف مصدر قیرقلق دیمکدر. اَرَزْدَن فعل مضارع ارزیدنن بهایه دکمک معناسنه. درست بونده ایهام طریقیله واقع اولمش زیرا درست ایکی معنایه ده مستعملدر. بری شکسته مقابلی صاعلم. بریده التون معناسنه التونه قصر ایلین تقصیر ایلدی. — حصول بیت بر معامله ایله بو قیرق کولکی صاتون ال زیرا قیرقلغیله یوز بیک بتون کولکله دکر. یعنی عشقک درد وغمیله متاثر اولمیوب جامد حکمنده اولان یوز بیک طاش کبی کولکله دکر یاخود یوز بیک التون دکر. حاصلی حسن معامله ایله بنم عشق ومحبته بیمار کولکی اله کتوروب تسلی ایله که سکا نیچه فوائد ظهور ایلیه.

4.

مَلَامَتَم بَجْرَابِی مَکْن، کِه مُرْشِدِ عِشْق

حَوَالَتَم بَجْرَابَات کَرْدَن رُزْ نُخْسْت. ۴

ملامت مصدر در لوم کبی لام یلومدن ازارلق وقاقیق معناسنه در. خرابی. خراب سرخوش یا حرف مصدر سرخوشلق دیمکدر. مرشد عشق. مرشد طوغری یول قولورلکینه دیرلر عشقه مضاف اولمشدر اضافت بیانییه طریقیله. مرشد عشق خدادار دین بلمدی. حوالت واحالت همزه نک کسر یله بر کمسه یی بر ایش اوزرینه دکمکه دیرلر. خرابات میخانه. نخست اول دیمکدر. روز نخست روز ازل معناسنه در. — حصول بیت بنی خرابلق وسرخوشلق سببیله ازارله زیرا عشق پیری ومرشدی بنی روز

III. حرف التاء

20.

بجر هجئت - - - - - , - - - - - , - - - - -

1.

بجانِ خواجه و حَقِّ قَدِيم و عَهْدِ دُرُوسْتِ،

كِه مُوَسِّسِ دَمِ صُبْحَمِ دُعَايِ دَوْلَتِ نُوسْتِ. ۱

بجانِ بآ حرف قسم. خواجه دن مراد قوام الدیندر. عهد بونده قول وقرار معناسنه در. عربیده وثاق و موثق دیرلر و عده ده دیرلر. درست طوغری دیمکدر. مونس بونده مصاحب و یار معناسنه در. دم بونده وقت معناسنه در صبحدم و سپیده دم کبی. دعای دولت مصدرک مفعولنه اضافتی قبیلندندر. تست تویله است لفظندن مرکبدر ترکیبله تونک و اوی و استک الفی دوشمشدر. - محصول بیت خواجه نک جانی و حق قدیم و طوغری عهد حقیچون که صباح و قنده بنم یار و مونس سنک دولتکه دعا ایلمکدر. غائبدن مخاطبه التفات ایلدی زیرا مخاطبی ینه خواجه در. و جائزدر که مخاطبی جانان اوله و خواجه نک جاننه یمین بعد وفات خواجه اوله. دعای دولتی دم صبحه تخصیص ایلدی زیرا دعالر مستجاب اولمغه اشرف اوقات صباح و قتیدر دیمشدر. حق قدیم دیدی زیرا خواجه قوام الدین تمام عمرنده ولی نعمتی اولمشدر. و عهد درست دیدیکی انکچوندر که عهده سنه المش ایمش که خواجه نک دوام دولتی ایچون بعض سنه ینه مشغول اوله.

2.

سِرْشِکِ مَن، کِه زِ طوفانِ نوحِ دَسْتِ بُرْدِ،

زِ لَوْحِ سینه نیارَسْتِ نَقْشِ مِهْرِ تو شَسْتِ. ۲

سِرْشِکِ و اشک کوز یاشی معناسنه مستعملدر. طوفان صو طاشوب بریری قپلمقددر. دست ببرد اصطلاحده غالب اولدی معناسنده. دست برد بانک ضمی و رانک سکونیله غلبه معناسنه در. بیت * با دست برد کلکت کان ابر درفشانست * تعریف خویش کردن امکان کان نباشد * لوح لغتده تختیه دیرلر. سینه ینه اضافتی بیانیه در. نیارست یارستن و یاریدن قادر اولمق معناسنه در. نیارست فح را ایله قادر اولمدی نفی ماضیددر.

محصول بیت کل سنک رویکی کوردی واتشه دوشدی یعنی رویکی کوروب شرمنده اولدی وقزردی. وسنک بویکی اشتدی وچابندن اریدی کلاب اولدی. حاصلی بو ایکی حال کله غیرت وچابندن واقع اولدی.

11.

بِعَشْقِ رَوِي تَو حَافِظِ غَرِيقِ بَحْرِ بَلَّاسْتِ:

کِه قَوْت مِي شَوْد، اَيْنَك بِيَا، يَكِي دَر يَاب. ۱۱

بعشقده با سببیت افاده ایدر. سنک عشقده دین (س°) یکلش معنا ویردی. غریق فعلیل بمعنی مفعولدر. یکی بونده بر دیمکدر یای ثانیه سی زائددر. دریاب اکلہ دیمکدر. — محصول بیت حافظ سنک رویکه عاشق اولمق سببیلہ بلا دکزینہ مستغرقدر. ایشته فوت اولیور. حالنه کل بر تدارک ایلہ اولہ که بویله بر کامل وجود هلاک اولمیه. بو بیت بعض نسخهده بولندیغیچون یازلدی اما خواجه نک اولدیغنه نظر واردر زیرا م قافیہ سی مقطع ثانینک که دیوانلرده موجوددر قافیہ سیله متحددر و م که لفظی زائد واقع اولمشدر.

12.

مَهْل كِه عُمَر بَبِيهَوْدَه بَكْدَرْدَه، حَافِظ:

بِكُوش و حَاصِلِ عُمَرِ عَزِيْزِ رَا دَر يَاب. ۱۲

مهل ميمك فتحي وهانك كسريله نهی مخاطبدر هليدنن مشتق صلی ویرمه یعنی قومه مانع اول. بيهوده ضائع وعبث معناسنه. واوڪ حذفيله بيهوده دیرلر. — محصول بیت ای حافظ قومه که عبرك عبث یره کیجه سعی ایلہ وعمر عزیزك قیمتنی اکلہ که کزاف یره کجییه. — مذکور غزلک بش بیتنی کمال الدین سلیمانک بر قصیده سنده موجوددر که اول قصیده یی معز الدین سلطان اویس ادنه دیمشدر که مطلعی بودر. بیت * زسیم برف زمین شد چو قلزم سیباب * بیا وکشتیء دریای لعل را دریاب * بو قصیده خواجه سلیمانک مشائیه سیدر که الی بیتندن متجاوزدر. پس معلوم اولدیکه ناخلمر تصرف ایدوب بر مطلع و مقطع پیدا ایدوب خواجه یه اسناد ایلمشدر زیرا توارد اولمق احتمالی یوق اگرچه حافظ سلیمان معاصرلری ایدی وارالرنده تردن وحببت واریمش نتکم خواجه نک بو بیتندن اکلنور. بیت * شهنشہ فضلا پادشاه ملک سخن * جمال ملت ودین خواجه جهان سلیمان *

S. I. p. 60. — B. p. 40. — C. p. 9. — H. I. p. 34 — K. p. 51. Hat nur 9 Beits, indem Beit 9. 10. und 11. fehlen; die übrigen in folgender Reihe: 1. 3. 2. 4. 6. 5. 7. 8. 12.

فعل نفی حال استفهام انکاری معناسنه خبرك یوقمی دیمکدر. خراب مست معناسنه در. — محصول بیت کمان التمه یعنی ظن ایلمکه سنک زمانکده همان عاشقلم مستدر. کار زاهدلردن یعنی احوالندن خبرك یوقمی. انلر دخی عاشقلم کبی سنک حیرانکدر. حاصلی تمام عالم اشفته وافتاده لرکدر دیمکدر.

8.

مَرَا بَدَوْرٌ لَبَّتْ شُدْ يَقِينُ، كِه جَوْهَرِ لَعَلْ

پَدید می شَوَد اَز آفتابِ عالمِ تاب. ۸

جوهَر کوهردن معربدر یعنی فارسی لفظدر کاف عجمی بی جیمه ابدال ایلمشدر که قانون بویله در نتمک بنکه بنج دیرلر. پَدید ظاهر دیمکدر عجم بای عجمیله ورومیله عربیله اوقورلر. عالم تاب وصف ترکیبیدر وافتابه صفتدر عالمه ضیا وپریچی معناسنه. — محصول بیت بکا سنک لبك دورنده یقین اولدیکه لعل کوهری عالمه ضیا ویرن افتابدن ظاهر اولور. یعنی سنک یوزک کونشدر که لبك قزرمسی اندندر. زیرا که شعرا لبی لعله تشبیه ایدرلر لعل ایسه رنگی کنشدن الور. شوپله حکایت اولنور که لعل معدندن چقچه بیاض جقرمش پس بونی تازه قانلی جکره یاتوروب کنشه قورلر و بویله قیزرز. بیت * کویند سنک لعل شود در مقام صبر * اری شود ولیک بخون جکر شود *

9.

نِقَابِ بَازِ كَشَا؛ تَاكِي اَيْنِ حِجَابِ كُنِي.

از این نِقَابِ چه بَر بَسْتَه بَغِيْرِ حِجَابِ. ۹

نِقَابِ یوز اورتیبسی. بَازِ بونده تاکید ایچوند. تَا انتها غایت الی معناسنه در. کئی بونده قچن عربیده متی معناسنه در. تَاكِي قچنه دک دیمکدر. حِجَابِ لغتده پرده اصطلاحده اوتنبق معناسنه در. بَر بَسْتَه. بَر بونده حرف تاکیددر. بَغِيْرِ حِجَابِ بونده احتجاب معناسنه در یعنی حِجَابِ ایچنده اولبق. — محصول بیت نقابکی اچ. نیچه یه دک بو حجابی ایدرسن یعنی یوزیکه پرده چکرسین یاخود اوتانورسن. بو نقابدن حجابدن غیری نه بغلمشسن یعنی نه حاصل ایلمشسن.

10.

بَدید رَوِي تُّرَا كُلْ، فِتَادِ دَرِ آتِشْ؛

شَنید بَوِي تُّرَا، وَ زِ شَرْمِ كَشْتِ كُلابِ. ۱۰

بَاءَ ظرفاء عجم کسريله اما روستاییلر ضیيله اوقورلر حاصلی ایکیسیده جائزد. —

کوزللككى بيان ايلمشدر. جنت دخى هر باده سنك ذكر جميلك ايلمشدر يعنى سنك
الطاف مالانهايكي نيچه يرده ونيچه جهندن اكمشدر. هر باب بونده ايهام طريقيله
واقع اولمشدر زيرا جنتك قپولرى سكردر.

5.

بِسُوخْتِ اَيْنِ دِلْ، وَ جَانَمِ بَكَامِ دِلْ نَرَسِيدِ:

بَكَامِ اَكْرَ بَرَسِيدِي، نَرِيخْتِي خُونَابِ. ه

برسیدی و نریختی یالری حکایت حال ماضیدر. — محصول بیت بنم بو یورکم یاندى
وجانم مرادینه ایرشمدی اگر جانم مرادینه ایرشیدی یورکم قانلی صولر دوکمزدی.
بعض نسخه ده بو بیت بویله واقعدر * بسوخت این دل خام و کام دل نرسید *
بکام اگر برسیدی نریختی خوناب * دله خاملق اثباتی قان دوکدیکندن در یعنی
اگر پخته اولسه قان دوکمزدی. اولکی دلدن مران یورک ایکنجیدن کوکل مراددر.
نریختی بانک کسريله استفهام انکاری اولمقده جائزدر. محصول بیت بو چیک یورک
یاندى و کوکل مرادینه ایرشمدی اگر کوکل مرادینه ایرشیدی قانلی صو دوکمزیدی
یعنى دوکمزدی.

(vergl. Comm.) — این دل خام و بکام — K. a.

6.

لَبْ وَ دَهَانِ نُرَا اَي بَسَا حُقُوقِ نَمَكِ،

كِه هَسْتِ بَرِ جِگَمِ رِيشِ وَ سِيْنَهَايِ كَبَابِ. ٤

لب دوداغه وکناره دیرلر لب دریا کبی. آی حرف ندا مناداسی محذوف ای جانان
دیمکدر. بسا چوق دیمکدر بسیار معناسنه. — محصول بیت سنک لب ودهانکک ای
جانان نیچه توز حقلری واردر هجروح جکر وکباب سینهلر اوزره یعنی لبک حسرتندن
جکرلر هجروح و سینهلر کباب اولمشدر. سابقا بر بیتک معناسنده لبله نمک مناسبتی
ذکر اولنمشیدی تکراره احتیاج یوقدر. سنک لب ودهانک نیچه توز حقی واردر دین
(س°) طتسز سویلمش.

7.

كُمان مَبَرِ كِه بَدَوْرِ تو عاشِقان مَسْتَنْدِ:

خَبَرِ نَداری از اَحْوَالِ زَاهِدانِ خَرابِ. ٧

کمان کاف عجمینک ضمیله ظن معناسنه و ترکیده سزمک دیمکدر. مبر التمه. نداری

2.

بِحُسْنِ عَارِضٍ وَ قَدِّ تَو بُرْدَةٍ اَنْدَ پَنَاهِ

بِهَشْتِ وَ طَوْبَى، وَ طَوْبَى لَهُمْ، وَ حُسْنِ مَاب. ۲

عَارِضِ عَرَبِيَّةِ يُوَزَكُ بَرِ جَانِبِي وَ هَرِ جَانِبِنَه عَارِضِ دِيرَلِرِ رَانِكِ كَسْرِيَلَه اَمَا عَجْمِ رَانِكِ فَتْحِيَلَه اَوْقُورِ فَتْحِ خَاتَمِي وَ كَافِرِي اَوْقُورَلِرِ. اَوْلَكِي طَوْبِي جَنْتَدَه بَرِ اَغْچِكِ اَسْمِيدِرِ. وَايْكَجِي طَوْبِي اَطْيِيكِ مَوْنَثِي دَرِ. اَصْلِي طَيْبِي اَيْدِي يَا وَاوَه قَلْبِ اَوْلَمَشْدِرِ مَاقْبَلِي مَضْمُونِ اَوْلَدِيغِيچُونِ. زِيَادَه اَيْلِكِ مَعْنَا سَنَه. مَابِ مِيْمِكِ فَتْحِيَلَه وَ اَلْفِ مَبْدُودَه اَيْلَه اِسْمِ مَكَانْدَرِ اَبِ يُوُوبِ دَنِ مَرْجِعِ مَعْنَا سَنَه دَرِ. — مَحْصُولِ بَيْتِ سَنَكِ عَارِضِ وَ قَدِّ كُوزَلَلِكْنَه مَعْنَا مَشْدِرِ جَنْتَلَه طَوْبِي يَعْنِي جَنْتِ عَارِضْ كَدْنِ حَسْنِ وَ بَهْجَتِ اِكْتِسَابِ اَيْدِرِ وَ طَوْبِي قَدِّ كَدْنِ حَسْنِ قِيَامِ. پَسِ حَسَنَاتِ وَ سَعَادَاتِ وَ حَسْنِ مَرْجِعِ اَنْلِرْ كَدْرِ لَفِ وَ نَشْرِ مَرْتَبِ طَرِيقِيَلَه. بَهْشْتِ عَارِضَه كُورَه وَ طَوْبِي قَدَه كُورَه دَرِ. لَهُمْ ضَمِيرِ جَمْعِ عَارِضِ وَ قَدِّ وَ بَهْشْتِ وَ طَوْبِي يَه رَا جَعْدِرِ لَهُمْ يَرِيْنَه لَهَا كَتُورَسَه اِحْسَنِ وَاوَلِي اَيْدِي وَاَلَا لَهُمْ ضَمِيرِي جَنْتِ وَ طَوْبِي يَه رَا جَعِ اَوْلَمَدَه مَسَاحَه وَ اَرِ فَتْدَبِرِ.

3.

چو چَشْمِ مَن هَمَه شَبِ جُوِيْبَارِ بَاغِ بَهْشْتِ

خَيَالِ نَرْگِسِ مَسْتِ تَو بِيْنَدِ اَنْدَرِ خَوَابِ. ۳

جُوِيْبَارِ بُونْدَه اَيْرْمَقِ يَعْنِي نَهْرِ مَعْنَا سَنَه دَرِ. نَرْكَسْدَنِ مَرَادِ چَشْمِدِرِ تَشْبِيْهَ كِنَايَه طَرِيقِيَلَه. بُو بَيْتِكِ مَصْرَاعِ اَوْلِي مَصْرَاعِ ثَانِيَه مَرْهُونْدِرِ. خَوَابِ بُونْدَه دُوشِ مَعْنَا سَنَه دَرِ. — مَحْصُولِ بَيْتِ بَنَمِ چَشْمِ كَبِي جَنْتِ اَيْرْمَاغِي بَتُونِ كِيچَه سَنَكِ چَشْمِ مَسْتِكِ خَيَالِنِي دُوشْدَه كُورَرِ يَعْنِي بَتُونِ كِيچَه چَشْمِ مَسْتِكِ خَيَالِي بَنَمِ دُوشْمَدَنِ كَتْمَدِيكِي كَبِي نَهْرِ بَهْشْتَكْدَه دُوشْمَدَنِ كَتْمَزِ. بَنَمِ چَشْمِ كَبِي دَرِ جَنْتِ بَاغْنَكِ اَيْرْمَاغِي دَيْنِ (ش°) مَصْرَاعِ اَوْلِ ثَانِيَه مَرْهُونِ اَوْلَدِيغِنِي تَفْطَنِ اَيْلِمَه مَش.

4.

بَهَارِ شَرْحِ جَمَالِ تَو دَادَه دَرِ هَرِ فَصْلِ،

بِهَشْتِ دِگَرِ جَمِيْلِ تَو كُورَه دَرِ هَرِ بَابِ. ۴

شَرْحِ وَ فَصْلِ وَ دِگَرِ وَ بَابِ مَرَاعَاتِ نَظِيْرَدِرِ. وَ جَمَالِ وَ جَمِيْلِ مَصْنَعَتِ اَشْتِثَاقِ. — مَحْصُولِ بَيْتِ بَهَارِ حَسْنِ وَ بَهْجَتِ جَهْتَنْدَنِ هَرِ فَصْلَدَه سَنَكِ جَمَالِكِ شَرْحِنِي وَ يَرْمَشِ يَعْنِي

7.

تا شد آن مه مشتری دُرهای حافظ را بجان،

می رسد هر دم بگوش زهره کُلبانک زباب. ۷

تا ابتداء غایت ایچوندر مند معناسنه. — محصول بیت اول ماه حافظك اشعارینه جانله مشتری اوللدن تبرکا هر مجلسده انك اشعاری اوقنور اولدی بر مرتبه ده که هر نفس زهره نك کوشنه ربابك بلند اوازی ایریشر اولدی. ویاخود حافظ شعرینه جانان خریدار اوللی شعرینه ربابله ساز ایلیوب شوقله چالر بر مرتبه که زهره نك کوشنه ربابك بانك بلندی هر نفس واصل اولا. یعنی جانان شعرینه رغبت ایده لی هر دم تازه سرودله چالیدی ربابك بلند اوازی گوش زهره یه ایریشور.

K. a. حافظ را بگوش —

S. I. p. 58. — B. p. 9. — C. p. 9. — H. I. p. 33. — K. p. 50. Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 4. 5. 6. 3. 7.

19.

بجر هجتت — صـ، صـ، صـ، صـ

1.

ز باغِ وَصَلِ تو یابد ریاضِ رِضْوَانِ آبِ،

ز تابِ هَجْرِ تو دارد شرارِ دوزخِ تاب. ۱

ریاضِ رانك كسریله وروضِ رانك فتخیله وواوك سکونیه روضه نك جمعیدر چایر وچمن معناسنه. اما بونده جنت باغچه لری مراد در ذکر حال وارانده محل قبیلندندر. رضوان رانك كسریله وروضان ضمیله ومرضاه میمك فتخیله ورانك سکونیه ورضا بر معنایه مصدر لردن. اما بونده جنت قپوجیسی مراد در. اب دن مراد بونده یوز صوییدر ابرو معناسنه. تاب ایکی یرده بیله اسچق معناسنه در. هجر هانك فتخی وجمك سکونیه مصدر در ایریلق معناسنه. شرارِ ایش قغلمی. دوزخ جهنم. — محصول بیت سنك وصلك باغندن یعنی سنكله مواصله وملاقاتدن جنتلر رونق و صفا و ابرو بولور. حاصلی سنده بر مرتبه لطافت و صفا واردر که جنان بو قدر کوزللكله که مشهور در سکا واصل اولمقدن اوزکه حسن کسب ایدر. ایمدی هجرانكده بونك عکسیدر یعنی سنك فراقك اسیچغندن دوزخك شراری قزر. یعنی سنك هجرانك ایش وحرارتی بو مرتبه ده در که جهنمك اسیچغی یوقدر که مشهور در اگا نسبت باردن در.

5.

خَلَوْتَ خَاصَّتْ وَ جَايَ أَمْنٍ وَ نُزْهَتِكَ أَنْسٌ؛

هَر كِه اَيْن حُحْبَت بِيَابَد، يَابَد او صَد فَخَّ بَاب. ه

گاه اسم مکان در نمازگاه و سیرانگاه کبی. نزهت شاذلق دیمکدر. پس نزهتگاه شاذلق یزیدر. انس همزه نك ضمیله اوکر یعنی غمگسار وحشت مقابلی. حاصل کلام کشینک خوبیله خویلمشقی. — محصول بیت مجلسز خلوت خا صدر اغیاردن کمسه یوقدر جای امندر عسس و داروغه یعنی صوباشی قوزقوسی یوقدر دوستلر هم مشرب و سرور و شنک یزیدر هر کمسه که بو مجلسی بولوب داخل اولورسه اول کمسه یوز فتح باب بولور.

K. b.

این که می بینم بیداریست یا رب یا بخواب

6.

از خِیَالِ لُطْفِ مِی مَشَاطَه چالاکِ طَبَع

دَر صَبِیرِ بَرِّی کُلْ خَوْشِ مِی کُنْد پَنَهان کُلاب. ۶

خیالدن بونده مراد تخیل و تفکر در. لطف لغتده یومشقلق اما بونده احسان و کرمدر. مشاطه ماشطه نك مبالغه سیدر دوزکنجی خاتون دیمکدر زیرا مشط میبک ضمی و شینک سکونیله طراغه دیرلر و دوزکنجیلرک ایشی اکثر طراغیله اولدیغیچون مشاطه دیدیلر. چالاک چست و چاپک معناسنه در. طبع اصطلاحده شول شیدر که مبدا حرکت یعنی علت حرکت اول کرکسه حرکتندن شعوری و وقوفی اول حیوان کبی کرکسه اولمیه افلاک کبی بعضیلر قتنده. صَبِیر اسدر کرلی و صقلی معناسنه جمعی ضبائر کلور. برک بونده هر نسنه نك پیراغیدر. خوش بونده ایی معناسنه در. بونده مشاطه چالاکه و چالاک طبعه مضاف اولمشدر اضافت بیانیه طریقیله. یعنی طبع که مشاطه چالاکدر و جمیع اشیاده عاملدر باده نك لطفنی و کرمنی تخیل ایلدکدن کلابی کل پیراغی ایچنده کوزل اضمار ایلدی. خواجه نك بو بیته حکما دلی اوزره اولمشدر که انلر جمیع افعالی طبعه اسناد ایدرلر مثلاً نباتاتده و حیواناتده تغذیه و تنمیه و تولید مثلی طبائعه اسناد ایدرلر که انک ادی قتلرنده ذاهب الصور در. — محصول بیت طبع چالاک که تزیین و ترتیب اشیاده مشاطه یه مشابهدر میک عجائب کیفیاتنی و غرائب حالاتنی تخیل و تفکر ایلدی و کوردیکه بو کیفیات و حالات کلابده یوق پس کلابی برک کلدده اضمار ایلدی بو مرتبه که اتشله اورمینجه بر قطره کلاب ویرمز. بیت * بیار از ان می کلرنک مشکبو جامی * شرار رشک و حسد در دل کلاب انداز * پس چالاک طبع وصف ترکیبیدر وصف مشاطه در دین (س°) خطای فاحش ایلدی. چالاک طبع مشاطه باده یعنی که نباتاتک مر بی سیدر دین (ش°) افحش خطا ایلدی.

لطیفه. بذله‌کوی وصف ترکیبیدر لطیفه‌کو معناسنه. عهد بونده زمان معناسنه‌در. شَبَاب بونده یکتلک‌در. — محصول بیت خانه تشویش‌سز یعنی انتظام حال اوزره ساقی ایسه یار مطرب ایسه لطیفه‌جی عیش و عشرت زمانی و ساغر دوری یعنی وقتی و یکتلک ایامیدر. حاصل کلام جمیع اسباب عشرت آماده و حاضر هیچ بر جهندن قورقو یوق.

— بذله گُو K. a.

3.

از پي تَفْرِیحِ طَبَعِ وَ زِيورِ حُسْنِ طَرَبِ
خوش بُود تَرْكِيبِ زَرِّينِ جامِ با لَعْلِ مُذَابِ. ۳

تَفْرِیحِ طَبَعِ مصدرک مفعولنه اضافتی و حَسْنِ طَرَبِ بیانیه‌در. زِيورِ حُسْنِ اضافتیده بویله‌در. تَرْكِيبِ زَرِّينِ جامده مصدرک مفعولنه اضافتیدر. زَرِّينِ جامِ وصف ترکیبیدر یعنی اقسامندندر. زِيورِ زینت معناسنه‌در. مُذَابِ اسم مفعولدر افعال بابندن اریمش معناسنه. لَعْلِ مُذَابِ اریمش لعل شرابندن کنایتدر. حَسْنِ طَرَبِ کوزل شنلکدر. — محصول بیت طبعه فرح و کوزل شنلکه زینت ویرمکیچون اریمش لعلله التون قدح ترکیبی خوشدر. یعنی التون قدحندن قزل باده ایچمک طبعه فرح و صفا و کوزل شنلکه زینت ویرز.

— حَسْنِ وَ طَرَبِ K. a.

4.

شَاهِدِ وَ مُطْرَبِ بَدَسْتِ افْشَانِ، وَ مَسْتَانِ پاي کوبِ،
غَمَزَهٗ ساقی زِ چَشْمِ مَيِّ پَرَسْتَانِ بُرْدَهٗ خَوَابِ. ۴

بدست افشان. با حرف زائد. دست افشان وصف ترکیبیدر افشانیدندن ال قرصیجی یعنی اوجی اوجه ققجی. پای کوبده وصف ترکیبیدر رقاصه دیرلر. غمزه عربیده هاسز کوزیله اشارته دیرلر اما عجم هایلده ناز و شیوه‌ده استعمال ایدرلر. می پرستان الف و نونله جمع اولمشدر ذوی العقولندن اولدیغیچون وصف ترکیبیدر میه طاپجی دیمکدر. اصطلاحده باده‌یه ملازمت ایدنلرده استعمال ایدرلر. — محصول بیت شاهد و مطرب ال قرصر مستلر ایسه رقص ایدر ساقینک ناز و شیوه‌سیده باده‌نوشلر کوزندن اویقویبی المش. حاصل کلام بو بیت باده مجلسنک غایت صفاسنی توصیف ایدر.

شاهد و ساقی بدست افشان و مطرب پای کوب K. a.

اما های رسمیلہ مخصوصدر یوزہ - حصول بیت ای حافظ غم بیمہ کہ طالعک اک
صکرہ محبوب چہرہسندن نقابی چکوب سکا یوز کوسترر یعنی طالعک مرادک ویرر.
زیرا ہر عسردن صکرہ بر یسر واردر دیمکدر.

S. I. p. 56. — B. p. 9. — C. p. 9. — H. I. p. 31. — K. p. 46. Hat 11 Beits in folgen-
der Reihe: 1. 2. 3. 4. 7. 5. 6. (3 Beits.) 8.

Beit 6 b, c, d.

زاهدا می بنوش رندانہ
فاتقوا اللہ یا اولی الالباب.
گر نشان ز آب زندگئی جوئی
می نوشین بگو ببانگ رباب.
چون سکندر حیات اگر طلبی
لب و لعل نگار را در یاب.

18.

بجر رمل — — — — —

1.

صُبِحَ دَوْلَتِ مِی دَمَدَ: کُو جَامِ هَمَّچُونِ آفتابِ
فُرَصَتِی زین بِه کُچَا باشَد. بِدِه جَامِ شَرَابِ. ۱

گو قنی دیمکدر عربیده این کبی. استفهامدر خطاب عام طریقی اوزره. - حصول بیت
دولت صباحی ظاهر اولیبور. قنی افتاب کبی روشن جام ذکر محل و ارادهء حال قبیلندندر
یعنی باده. پس بوندن مناسب فرصت قنده اولور. جام شرابی ویر. بو غزل شاه شجاع
تخته جلوس ایلدیکی زمانده دینمشدر زیرا اول زیاده عیاش باده نوش پادشاه ایدی
وانک زمانده کمسه باده نوشلری اینجیدوب بر نسنه دیمزدی. بو غزلده اول زمانده
دنلمشدر * در دور پادشاه خطابخش جرم پوش * خواجه قرابه کش شد و مفتی پیاله نوش *

2.

خانه بی تشویش و ساقی یار و مُطَرِبِ بَدَلَه کوی،

مَوْسِمِ عَیْشَسْت و دَوْرِ سَاغَر و عَهْدِ شَبَابِ. ۲

تشویش تفعلیل بایندن مصدردر تخلیط معناسندهر یعنی قرش مورش اولمق. بدلَه

و یا تاکید ایچوندور. افتخ افتعال باندن فعل امر مخاطبدر اچ دیبکدر. - محصول
بیت میخانه قپوسنی بغلمشردر یاخود کنه بغلمشردر ای قپولر اچیچی اچ یاخود
کنه اچ.

6.

در چنین موسمی عجب باشد.

که بندنند میکده بشتاب. 4

موسم هر سنهیه موافق زمانه دیرلر. گده ظرف مکاندر میکده وغمکده وبتکده می
یری وغم یری وبت یریدر. شتاب اسدر شتابیدنن قوشمق معناسنه - محصول
بیت بونجلین زمانده یعنی بهار زمانده عجبدر که میخانهیی سرعت ایله یعنی
عجله ایله بغلیه لر.

K.

در چنین موسمی چرا بستند
در میخانه زاهدان بشتاب

7.

لب لعل ترا حقوق نمک

هست بر ریش سینهای کباب. 7

نمک توزدر. شعرای عجم توزی و یارهیی وقرمزی دوداگی شعرلرنده جمع ایدرلر زیرا
یارهیه توز صاچنجه قیزاروب زیاده الم وپرر. ایمدی کویا که لبنک حسرتندن شکایتدر.
بیت * بر سینئه ریش دردندان * لعلت نمکی تمام دارن. - محصول بیت سنک
لعل کبی لبک مجروح کباب سینهلر اوزرنده چوق نمک حقی واردر کانه یاره لک قزرمسی
انک لبنک تاثیرندندر. وبعضیلر دیدیلر لبنده فی الجملة نمکینلک واردن. دعاگوی دیدم
بن بلمم دادن بیلور. من لم یدق لم یعرف مشهوردر.

K.

لب و دندان تو حقوق نمک
داشت بر جان و سینهای کباب

8.

حافظا غم مخور، که شاهد بخت

عاقبت بر کشد ز چهره نقاب. 8

چهره جیم عجینک کسریله های رسمیسز شکل معناسنده مستعملدر پری چهر کبی.

معناسنه. پس عربیده فاء جواب معناسنه در. نَاب بونده خالص معناسنه در. — محصول بیت چمندن جنتك خوش قوقلی یلی آسه یور ایمدی دایما می خالص ایچك ای یاران. بو بیتده بنوشید لفظنی قرینه ایدوب ایکی بیت سابقده ایچك دیوب احکاب واحبابه متکلمی ادخال ایلمامک اطوار کلامدن کمال غفلتدندر.

خوش بنوشید — K. a.

4.

تَحْتِ زَمْرُدِ زَدَسْتِ كَلِّ بَچَمَنْ؛

راح چون لعل آتشین در یاب. ۴

زمرّد بونده وزنیچون میم ساکن ورا مخفف اوقنور اصلنده زانك ومیمك ضمه لری ایله ورانك تشدیدیلده در. بر یشل جوهردر. حقنده چوق خواص یازرلر. جمله دن حیات وعقارب یعنی ییلانلر وعقربلر اول جوهری کتورندن قچارلر وبیلان اول جوهری کورسه کوزی کور اولور. اعیان ناسدن بر دولتلو نقل ایدر که بریه جقدن امده کیدردم یولك کنارنده بر بیلان یاتور کوردم ناکاه باشین قالدیروب بکا بقدوغی کبی ارقه سی اوززینه کلدی. نه اولدی بوکا دیچك یاننده قضاتدن بر اهل علم قاضی واریدی ایتدی یوزککده کی طاش ندر. دیدمکه زمرّددر. دیدیکه انی کوردوکندن هلاک اولدی. دیدمکه بونک سرینی بکا اکت. پس اول قاضی زمرّدک نیچه خواصنی بیان ایلدی. اول زماندن برو هیچ یانمندن زمرّدی اکسک ایلمد دیدی. راح شراب. آتشین اتشه منسوب یعنی قرمز لعله صفتدر. اتش ایله وصف ایلدی زیرا قرمزسی سائر رنگلیدن معتبردر وراح ایله ده همزنگدر. — محصول بیت کل چمنده زمرّد تحت تورمشدر یعنی بر یوزینی یشل چمن قاپلمشدر. ایمدی قرمز لعل کبی شراب تدارك ایله. باده نوشلر قتنده بهار فصلنده شرب خمر سائر فصولدن مرغوبدر اول جهتدن بو غزلی بهار فصلنده باده نوشلق اوززینه مبنی قلمشدر.

تخت زرین زدست — C. K. a.

می چون — C. K. b.

5.

دَر مَيْخَانِه بَسْتِه اَنْدِ دِگَرِ؛

اِفْتَحْ يَا مُفْتَحَ الْاَبْرَابِ. ه

دگر بونده سحر حلال قبیلندن واقع اولمش یعنی ایکی مصراعده صرف ایلمک قابلددر. ولفظ دگر که دخی معناسنه در دین (س) یکلش سویلدی. پس بونده ینه معناسنه در

بجر خفیف - - - - -

1.

می دمد صُبْح و کِلَه بَسْت سَحَاب.

أَلصَّبُوحَ أَلصَّبُوحَ يَا أَحَبَّابُ. ۱

میدمد فعل حال دمیدن مشتقد. یل اسمک وادم او فورمک و نباتات بتمک و بر نسنه پیدا و ظاهر اولمقدر. بونده معنای اخیر مراد در. کله کاف عربینک کسريله و لامک فتخيله و تشدیدله جمعی کلل کلور یعنی پرده. سَحَاب بولوت. أَلصَّبُوحَ فعل محذوفک مفعولیدر تقدیر کلام اتونی الصبوح دیمکدر. صباح باده سنی و یرک معناسنه. صبوحی ایلمکه زیاده حرصی اولدیغندن صبوح لفظنی تکرر کنوردی. أَحَبَّابُ صاحبک جمعیدر یاران دیمکدر. - محصول بیت صباح ظاهر اولیبور و محابده پرده بغلدی یعنی سنبلی هوا اولدی. ایمدی ای یاران باده کتورک ایچه لم. زیرا باده نوشلر قتنده بولتلی کونده که بولودی یوکسک اوله و یغمور اولمق احتمالی اولمیه ایچکی معتبردر علی الخصوصکه چمنده اوله نته مقامات حریرینک یکر می دردنجی مقامنده بوکا اشارت ایلمشدر و شراح بو وجه اوزره شرح ایلمشدر. پس صباح شرابنی ایچک دین (ش°) بیتک معناسنی بلمدی.

bst statt بسته - - - - - K. a. و vor کله fehlt.

2.

می چکد زَالَه بَر رُح لَالَه.

أَلْمَدَامَ أَلْمَدَامَ يَا أَحَبَّابُ. ۲

میچکد فعل حالدر چکیدندن طلمق معناسنه. زَالَه بونده چه معناسنه در. مَدَامَ شرابدر. أَحَبَّابُ حبیبک جمعی دوستلر دیمکدر. - محصول بیت لاله نک رخی اوزرینه چه طلمبور ای دوستلر باده کتورک ایچه لم. تکرار تاکید ایچونددر بیت سابقده کی کبی.

3.

می وَزَنَ از چَمَن نَسِیمِ بَهِشْت.

پَس بِنُوشِید دَائِمًا مَی نَاب. ۳

می وزن فعل حال در یل اسمک معناسنه. بهشت بانک فتخيله و کسريله لغتدر جنت

كُفْتَم: ای شام غریبان طره شبرنك تو،

در مھرگاهان حذر کن گر بنالد این غریب. — ۷

ای حرف ندا مناداسی هذو قدر تقدیری ای جاناندر. طره الندن یوقاری باشک اوکیدر عربیده اگا ناصیه دیرلر. صکره ناصیه نك الین اوززینه اینن صچلرده استعمال ایلدیلر ذکر محل واراده حال قبیلندندر. جمعی طرر کلور طانك ضمی و رانك فتحیلده. شبرنك کیجه رنکلی سیاهدن کنایتدر طره یه صفتدر. مھرگاهان الف نونله جمع اولمش خلاف قیاس اوزره. بنالد فعل مستقبلدر نالیدنن اکلیمک معناسنه. — محصول بیت دیدم ای غریبلر اخشامی طره شبرنك اولان جانان سحر وقتنده بو غریب اکلرسه حذر ایله زیرا سحر وقتنده اولان اه وناله موثر اولغاندر. تخویفدن غرض جانان جانبندن التفاتدر.

— کن چون بنالد — K. b.

كُفْتُ: حافظ، آشنایان در مقام حیرتند،

دور نبود گر نشیند خسته و غمگین غریب. ۸

معلوم اولا که بر کلمه نك که اخرنده میم اولوب اگا یاء نسبی داخل اولملی اولسه ایکی طریقیلدهدر. بریسی سائر الفاظ کبی گاه یالکز یا انخال ایدرلر و گاه نونله تاکید ایدرلر غمی ونمین کبی. وبریسیده یایله نوندن اول بر کاف عجمیلده توسط ایدرلر غمگین ونمکین کبی. — محصول بیت جانان حافظك مذکور کلماتن ایشدیجک دیدی ای حافظ اشنالر مقام حیرتدهدر پس سنك کبی غریب بیمار و غمناک اوتورسه بعید دکلدر. یعنی قدیمی اشنا اولان عشاق وصلته وسیله و ذریعه بولمیوب حیرتده قلیجق سن که مرد غریبسن و بیکنه سین غمگین و مریض اوتورمق عجیب دکلدر.

S. I. p. 53. — B. p. 8. — C. p. 8. — H. I. p. 30. — K. p. 48. Hat 9 Beits, indem er nach dem siebenten Beit noch das folgende einschiebt:

Beit 7 b.

باز گفتم ماه من آن عارض گلگون میپوش
ور نه خواهی ساخت ما را خسته و مسکین غریب.

نسبت و نون تاکید ایچوندز. غریب خوش لفظنه مقیددر خوش غریب واقع اولدی دیمکدر. - محصول بیت ای جانان که بو قدر اشنانک جانی زنجیر زلفکده در رخ رنگینک اوززه اول مشکین خال نه عجب کوزل واقع اولمش. غریب بونده عجیب معناسنه در. غریب لفظی رنگین لفظنه مصروف اولمق دخی جائزدر دین (ش°) غریب سوز سویلمش.

K. a. - زلفت جای چندین

5.

بَسْ غَرِيبِ اُفْتَادَه اَسْت اَنْ مَوْرِ خَطِ كِرْدِ رُخْتِ،
كِرْچَه نَبُوْد دَر نِگارِستانِ خَطِ مُشْكِينِ غَرِيبِ. ه

بس بونده زیاده معناسنه در. مور قرچه. مور خطدن مراد تشبیهه طریقیله تازه ظهور ایلین صقلدر. کرد اطراف معناسنه در. نگارستان و نکارخانه چینده بر خانه نک اسیدر که مانی نام نقاش پیدا ایلمشدر و کندونک استخراج ایلدیکی نقوش غریبهیی انده نقش ایلیوب واندن گیری هر استاد که بر نقش غیر مکرر استخراج ایلمشدر انده نقش اولنوب. پس پر نقوش غریبه بر خانه در که کتابلرده مذکور و مسطوردر. - محصول بیت زیاده عجیب واقع اولمش اول قرچه کبی خط رنگلی رخک اطرافنده اگرچه نکارخانه چینده خط مشکین یعنی نقش مشکین عجیب دکلددر. یعنی جانانهیه تازه خط زیاده یراشوب یاقشد یعنی سویلر.

C. b. - نبود از نگارستان

6.

مِی نَمَایَد عَکْسِ مِی دَر رَنگِ رَوِی مَهْوَشْتِ
هَمچُو بَرگِ ارغوانِ بَر صَفْحَه نَسْرینِ غَرِيبِ. ۶

می نماید فعل حال لازم کورینور معناسنه. صفحه لغتده بر شیئک جانبنه دیرلر. غریب می نمایده مقیددر. - محصول بیت ای کبی بیاض رویک رنگنده شرابک عکسی غریب و عجیب کورینور صفحه نسرین اوززه ارغوان پیراگی عجیب و غریب کورندیکی کبی. یعنی باده تاثیرندن یوزکک حمرتی بیاض بشره ایله متلون اولوب غایت کوزل کورینور. حاصلی اغی اغ و قزلی قزل اولوب خوب یراشمش.

K. a. - رنگ و روی

پادشاه زاده لر و بگزاده لر و سائر ارباب دولت اولادی کبی. ترکیده اناسی قرننده یاتور دیدکلری کبی سایه پرورده بویله در. بیت * در عرق مسکین لباسی شد زمهر کرم من * بود چون کل سایه پرور طاقث کرما نداشت. - محصول بیت جانانه دیدم که اکلن بر زمان کچمه. جانان دیدی بنی معذور طوت بر خانه پرورن بوقدر غریبک غمغه نقدر طاقث کتورر. استفهام انکاری کتورمز دیمکدر. یعنی کچمه دیمکدن مرادکز عشاق غمغه اظهار غموم ایلسونلردر بز ایسه اکا متکمل دکلز زیرا خانه پرور انظار بیکانه یه طاقث کتوره مز که عرض همومنی استماع ایلیه بیله. خانه پرورن اولدر که بر اولک جماعتنی بسلیه دین (ش°) و بر نازنین غریبک بوقدر غمغه نه طاقث کتورر دین (س°) خطا ایلدیلمر.

گفتمش بنشین زمانی - K. a.

3.

خَفْتَه بَر سَنَجَابِ شَاهِي نَازِنِينِي رَا چِه غَم،

گَر زِ خَارِ وَ خَارِه سَارَدِ بَسْتَرِ وَ بَالِينِ غَرِيبِ . - ۳

خَفْتَه لفظ مشترکدر یاتمش و اویمش معناسنه. سَنَجَابِ کل یعنی خاکستر رنکنده بر حیواندر که کورکنده سَنَجَابِ دیرلر که عجم شاهلری قیش وقتنده انی دوشنوب اورتورلر. دعاکوی بو قصه یی خمسه لرده و بعض قصائدده کوردکدن سعادتلو پادشاهک حرم خاصنه خدمت ایلینلردن استفسار ایلدمکه پادشاه حضرتلری قشین سمور ویا وشق ویا غیر کورکلردن نسنه اورتونب دوشنورمی یوق دیدیلر. شَاهِي ده یَا حرف نسبتدر. حرف مصدر دینلر (ش° و س°) غلط ایلدی. نَازِنِينِي رَا. نَازِ لغتده نَحْر معناسنه. ویا حرف نسبت. و نون تاکید نسبت ایچوندر نَازِلِي معناسنه. رَا ادات مفعول. چِه غَم استفهام انکاریدر. خَارِ دکن. خَارِه ده خاراده قره طاشه دیرلر. بَسْتَرِ دوشک. بَالِينِ یاصدق. لف ونشر مرتب طریقيله ذکر اولمشدر. سَارَدِ سازیدندن فعل مضارع مفرد غائب صیغه سیدر. - محصول بیت پادشاهانه سَنَجَابِ اوزرنده یاتوب اویمش نَازِنِينِي نه غم اگر دکندن دوشک وقره طاشدن یاصدق ایدینورسه مرد غریب. یعنی جانانکه ذوق و صفاده ورفاهیتده اوله و عشاق بی نوا و بی چاره که درد و بلا و غم والمده اوله اول بونلرک حالنی نه بیلور هر کشی چکدیکین بیلور انجق.

4.

ای کِه دَر زَنْجِيرِ زُلْفَتِ جَانِ چَنْدِينِ آشناسْت،

خَوْش فِتَادِ آن خَالِ مُشکِينِ بَر رُخِ رَنْگِينِ غَرِيبِ . ۴

ای حرف ندا مناداسی محذوف. چَنْدِينِ که خبریه معناسنه در. مُشکِينِ ورنکینده یَا

II. حرف الباء

16.

بجر رمل - - - - -

1.

كُفْتَم: اى سُلْطَانِ خَوْبَانِ رَحْمِ كُنْ بَرِّ اَيْنِ غَرِيبِ. -

كُفْت: دَرِ دُنْبَالِ دِلِ رَهْ كُمْ كُنْدِ مِسْكِينِ غَرِيبِ. - ۱

خواجه حافظ حضرتلرينك با قافيه سنده و ثاء مثلثه و جيم و حا و حا قافيه سنده واقع اولان غزللري غايتله سست و واهي واقع اولمش. اما عينده وفاده و قاف و كاف و لامده واقع اولنلر دخي اغلادر. باقيسي مرتبهء علياده در. كيبي سرحد اعجازده و كيبي اعجازه قريپ. حاصل كلام جميع حروفده برابر و هموار شعر سويلمك فقط حضرت ملا جامييه مخصوصدر. - دُنْبَالِ دَالِكِ ضَمِيلَه قَوِيرِقِ وَاَرْدِ مَعْنَاْسَه دَرِ رَهْ كَمْ كُنْدِ يَوْلِينِ يَتَرَرِ دِيْمَكْدَرِ. بونده حد اعتدالدين تجاوز ايدر معناسنه در. غريب كندی ميلكتنده اولميان كمسنه. فعيل بمعنى فاعلدر. ماضي سي و مضارعي ثلاثيده مستعمل دكلدر بلکه افتعاله تفاعلن مستعملدر. - مَحْصُولِ بَيْتِ اَيِ كَوَزَلَلِرِ شَاهِي بُو غَرِيبَه رَحْمِ اَيْلَه دِيْدِم. دِيْدِيْكَ مِسْكِينِ غَرِيبِ كَوَكْلِي اَرْدَنْجَه يَوْلِينِ يَتَرَرِ. يعنى كوكلي هواسنه تابع اولوب حد اعتدالدين تجاوز ايدر. حاصل ديوانه و شيدا اولور كه دلينه اويانلر بويله اوله كلمشدر. دُنْبَالِ بونده ارزو معناسنه عجمده استعمالدر و كم كند بونده ادبسنلك ايلر معناسنه استعمالدر يعنى سن مسكين بكا سوز سويلمك ادبسنلكدر دين كمسه (ش°) عنديات سويلمش.

2.

كُفْتَمَش: مَكْدَرِ زَمَانِي. - كُفْت: مَعْدُوْرَمِ بِيْدَارِ:

خانه پَرُوْرْدِي چه تاب آرَدِ غَمِ چَنْدِيْنِ غَرِيبِ ۲

مَكْدَرِ كَدْرِيْدَنْدِنِ مَشْتَقِ نَهِي مَخَاطَبْدَرِ كَچْمَه دِيْمَكْدَرِ. كَدَشْتِنِ دِيْنِ (س°) يِكَلَش سويلمش. زَمَانِيْدَه يَا وَحْدَتِ اِيچُونْدَرِ. بِيْدَارِ اَمْرِ مَخَاطَبْدَرِ دَارِيْدَنْدِنِ طَوْتِ مَعْنَاْسَه. خانه پَرُوْرْدِي پَرُوْرْدِنِ بَسْلَمَكْدَرِ. خانه پَرُوْرْدِي دَالَلَه و دَالَسَزِ شَوْلِ كَمْسَه يَه دِيْرَلِرِ كه اِيچَرُوْدَه بِيُوِيَه و طَشْرَه چِيْقُوْبِ بِيْكَانَه لِرْلَه اِخْتِلَاطِ اِيْلَمَشِ اوله

4.

وَقْتِ عَيْشٍ وَ مَوْسِمِ شَادِي وَ هَنْكَامِ شَرَابِ؛

پَنْجِ رُوزِ آيَامِ فُرْصَتِ رَا غَنِيْمَتِ دَانِ هَلَا. ۴

هَلَا حرف تنبيهه و تاکيد در. عَيْش عینک فتحتيله درلک يعنى حیات معناسنه در. موسم سينک کسريله زمان متعیندن تعبیردر. وقت و موسم و هَنکام و پنج روزی بر بیتده جمع ایلمک لطافتدن خالی دکلددر. — محصول بیت ذوق و صفا و شاد یلق و شراب زمانیدر یعنی فصل بهاردر. امیدى بش کون مقداری ایام فرصتی غنیمت بیل یعنی بهار زمانی تیز کچر فرصتی غنیمت بیلوب عیش و نوش ایامنی ضائع ایلمه مک کرکدر.

K. a. بزم عیش — و هَنکام طرب

K. b. — ایام عشرت را غنیمت دان دلا

5.

حَافِظًا نَرِ پَای بوسِ شاهِ دَسْتَتِ مِی دِهَدِ،

یَافَتِی دَر هَر دُو عَالَمِ رُتَبَتِ عِزِّ وَ عَلا. ۵

حَافِظًا منادی اخرنده الف حرف ندادر. شاهدن مراد جاناندر. رُتَبَتِ مرتبه. عَلا عینک فتحيله رفعت یعنی یوجه لکدر. — محصول بیت ای حافظ اگر جانانک ایاغن اوپمک ال و پیرسه ایکی عالمده عزت و مرتبه و رفعت بولورسن یعنی جانان ایاغن اوپمک سبب سعادتدر. — بو غزله خواجه نک اکثر دیوانلرنده بولنمز بولندیغی تقدیرجه ها قافیه سنده بولنور.

K. b. — عالم زینت و عز —

S. I. p. 52. — B. p. 8. — C. p. 8. — H. I. p. 24. — K. p. 46.

زَن تقدیرنده در. بعض الفاظ وار فارسیده که زَن عبارتیله مستعملدر که ترکیده انی زَنك معناسیله قابل تعبیر دکلدر مثلاً بوسه زَن کبی که اوپدی دیمکدر. بیت * استین مالید ودامن بر زَن ان بی باک مست * وای جان من که افتادم زپا رقتم ز دست * از زلف وخاله مضاف هذوفدر از سبب زلف وخاله دیمکدر. بلا وبلوی وبلیه وبلوه بر معنایه در. اصلنده سفر زحمتندن ضعیف اولمش دوهده استعمال ایدرلردی. صکره مطلق زحمتده و مشقتده استعمال ایلدیله. - محصول بیت سنك جمالک کندو وصلنه عاشقوره صلا ویرلدن بری جانله کوکل زلف وخالک سببندن بلایه دوشمشلردر. یعنی سنك حسنك هرکسی کندویه عاشق ایده لیدنبرو جانله دلمز دانء خال ودام زلفکدن اضطرابه دوشدی زیرا مرادک وصله صلا ایلمکدن گرفتار ایلمکدر.

2.

آن چه جان عاشقان از دست هجرت می کشد،

کس ندیده در جهان جز تشنگان کربلا. ۲

جان روح حیوانیده وروان انسانیده مستعملدر. گاه اولور که جانی روان مقامنده استعمال ایدر. تشنگان کاف هاء رسمی بدلی یازیلوب سابقاً ذکر اولنمشدر. کربلا حضرت امام حسین شهید اولدیغی صحرانك اسمیدر که الان مرقد شریفلری انده در. - محصول بیت اول نسنه که عشاقک جانی سنك فراقک الندن چکر اول نسنه بی کمسه جهانده کورممشدر کربلا صوسزلرندن غیریکه حضرت امام ایله بیله ایدی وانلر اول حضرتله یتمش کمسنه ایدی.

K. b. - جز کشتگان کربلا

3.

تُرکِ مَنْ گَرِ می کند رِنْدی و مَسْتی، جانِ مَنْ،

تُرکِ مَسْتوری و زُهْدَتِ گَرْدِ بایَدِ آوَلَا. ۳

تُرکِ لفظندن مضاف هذوفدر یعنی محبوب ترک من. یاخود ترک محبوبه استعاره اوله. رِنْدِ باده نوش یا مصدریه در. جان من منادی حرف نداسی هذوفدر ای جان من. کندی جاننه خطاب ایدوب ذاتنی مراد ایدر. - محصول بیت اگر بنم محبوب ترکم یا محبوبم باده نوشلق و مستلک ایلیه جک اولورسه ای بنم روحم یعنی ای حافظ زاهدلغی و صوفیلغی اولدن ترک ایلمک کرکدر. یعنی جانانم که می نوش و باده پرست اوله اکا اتباع ضروری اولوب زهدی و تقوایی ترک ایلمک کرک.

K. a. ترک ما گَرِ می کند مستی و رندی جان من

ایلدك ایکی کویا یایله تجنیس تام اولمیغیچون. دیدهء ماروت. ماروت بونده ساحر معناسنه در که ماروتك صفتیدر. — محصول بیت ای پری کویا که چمنده کل قوقسی پیدا اولدیکه بلبلر چشم ساحرکه مست اولوب کوینده لك ایدرلر. کویا و مترنم اولان بلبلر سنك ماروت کوزکه مست اولمشلردر دین (ش°) ترکیب بیته مطابق سویلمه مشدر. ومصراع ثانیده کویا بدلی کوی یازان (س°) حبط فاحش ایلمشدر.

C. b. و vor گویا fehlt.

K. a.

بوی گل بر خاست گوئی در چمنها روت بود

بلبلان مستند گوئی دیده چون ماروت را.

(Vergl. Comm.)

5.

می کشد جور و جفاهایت ز هجران ای صنم؛

لطف فرما، تا ببیند حافظ ما روت را. ه

جفاهایت لفظنده قای خطاب معنی جهندن هجرانه مقیددر هجرانت تقدیرنده. — محصول بیت ای صنم هجرانکدن جور و جفالر چکر. ایمدی لطف بیور تا بزم حافظمز رویکی کوره. — بو غزلده روت را لفظی ردیف و ماقبلنده الف حرف روی واقع اولمش. واچ بیتده ما لفظی که بز معناسنه در مکرر اولوب تکرار قافیه عیب فاحش اولدیغیچون بو غزلی خواجه حافظه نسبتده کمال تردله متردن ایز تنکم سابقده ذکر اولندی.

K. b. — روی بنمای تا ببیند

S. I. p. 50. — B. p. 8. — C. p. 8. — H. I. p. 25. — K. p. 45.

15.

بحر زمل

1.

تا جمالت عاشقان را زد بوصل خود صلا.

جان و دل افتاده آند از زلف و خالت در بلا. ا

تا ابتداء غایت ایچونددر منذ معناسنه. زد معنی جهندن صلیه مقیددر صلا

ایلمک ضروری اولدی. نپوشی پوشیدندن اورتمک وکیمک. بونده اورتمک معناسنه نفی مستقبلدر اورتمزسن دیمکدر. کداهدان مراد عشاقدر. روت اصلنده رویت ایدی زیرا بیان اولنمش ایدیکه هر لفظک که اخری حروف علتک بری اوله حالت اضافنده بر یا اثبات ایدرلر بونده ضرورت وزنیچون ساقط اولمشدر. یوزک دیمکدر. تا حرف تعلیل. کام مراد. بکام دل کوکل مرادنجه دیمکدر. - محصول بیت لطف اولور اکر کدالردن یوزکی اورتمزسن یعنی کزله مزسن تاکه کوکل مرادنجه کوزمز یوزیکی کوره. بونده هاروت وماروت که ایکی ملکدر دیار بابلده بر چاهده ایقلرندن اصیلوب تا قیامتهدک معدبلردر انلری ایهام ایدر.

2.

هَمچو هاروتیم دائم دَرِ بَلایِ عِشْقِ زارِ؛

کاشکی هَرگز ندیدی دیدۀ ما روت را. ۲

محصول بیت هاروت کبی دائم بلای عشقده زار ایز. کاشکی کوزمز یوزکی کورمییدی که مبتلا اولیق لازم کلیمییدی.

3.

کَي شُدی هاروت دَرِ چاهِ زَنخْدانَتِ اَسیرِ،

گَر نَگفتی شَمّه از حُسنِ تُو ماروت را. ۳

کی شدی. کی بونده قچن معناسنده. شدیده یا حکایت حال ماضی ایچون کلمشدر. معلوم اوله که فعل ماضینک اولنه می ویا اخرنه یای مفرده داخل اولسه حکایت حال ماضی معناسنی افاده ایدر مثلا می شد کیدردی می امد کلوردی شدی وامدی دخی بویلهدر. نکفتی ده یا حکایت حال ماضیدر. - محصول بیت هاروت قچن چاه زخندانکه اسیر اولوردی اکر سنک حسنکدن ماروته بر شمه دیبییدی. یعنی غمازلق ایلدیکیچون جزاسن بولدی. پس هر غماز جزاسین بولور. - از حسن او ماروت را K. b.

4.

بوی گُلِ بَرِ خاست، گویا ای پری، اَندر چَمَنِ؛

بُلبلان مَسْتَنَد و گویا دیدۀ ماروت را. ۴

مصراع اولده گویا بعض نسخهده کوی دوشمش یایله. اما بز بو نسخهء اختیار

سفری که بی‌نهایت سفر در هیچ فکرمدن و خیالمدن کتمز دیمکدر. پس کویا که هر کون سفردهیم یا خود سفر اوزاقلغی هواسی باشمزدن کتمز. ندارن یرینه نداری یازنلر (ش° و س°) سیاق و سباق بیته متفطن اولممشلر. نداریده معنای استفهام اعتبار ایدنلر (ش°) متعبر بد ایش.

K.

هر که گوید بگجا رفت خدا را حافظ
گو بزاری سفری کرد و رفت از بر ما.

S. I. p. 48. — B. p. 8. — C. p. 7. — H. I. p. 22. (Das Schlussbeit mit K. übereinstimmend.) — K. p. 44. Hat 9 Beits in folgender Reihe: 1. 2. 3. 6. 4. 5. (Beit.) 7. 8.

Beit 5 b.

تا ز وصف رخ زیبای تو ما دم زده ایم
ورق گل حجلست از ورق دفتر ما.

14.

بجر رمل - - - - -

1.

لُطْف باشد گَر نَپوشی از گَداها روت را،

تا بَکام دِل ببیند دیدۀ ما روت را. ا

غزل سابق اگرچه اکثر دیوانلرده نیابدر اما انی خواجهیه نسبت ایلمک میکندر بر ایکی جهتدن. بریسی مناقبنده یزده واردیغی تفصیله موافقدر. بریده بو که حافظک روشنه ورسنه مناسبدر. اما بو غزلی خواجهیه نسبت ایلمک غایتله مشکلدن. زیرا اول بو کم دیوانلرده غایتده کم یابدر. ثانیاً بو کم بش بیتلی غزلده اوج بیتک قافیہسی مکرر کلمک فی الجمله رشدی اولاندن صادر اولمز فضلا عن مثل هذا الفضل. ثالثاً کدا ذوی العقولدن ایکن ها ایله جمع ایلمک شاندر. پس بو غزلی حافظه اسناد ایلمکده وهن وضعف وار مکر که ابتداءء حالنده یعنی مبتدی ایکن سویلمش اولاً وبعض کسمه اول زمانده المش اوله صکره بعض دیواننه الحاق ایلیه. اما بو بنده نک ظنی بودر که بو غزل تبریزی حافظ شانۀ نک اوله که بو بر حریف ایش طراقجی حافظ تخلص ایدرمش. شام شریفده بر مقدار غزلن کوردن که اکثر غزلینک قافیہلری بویله فاسد ایدی اگرچه جهالتندن بویله قافیہلری جمع ایلمکی هنر عد ایلرمش. حاصل کلام چونکه خواجهنک بعض دیواننده بولندی حالنه کوره شرح

انصاف ستم اضافتله انتصاف معناسنه در یعنی ظالمدن ایلدوکی ظلم حیفن الملق. واو عاطفه ایلله یازانلر (ش° و س°) معنایی بلمدکلرندن فاسد یازدیلر. داور حاکمدر. - محصول بیت اگر جمیع جهان خلقی بکا وسکا ظلم ایدرلرسه جمیع ظلمک حیفنی چکر بزم حاکمز یعنی الله. یاخود جمیعندن ظلمک حیفنی چکسون بزم حاکمز بو تقدیرجه دعا اولور.

K. a. حیف برند -

7.

روز باشد که بیاید بسلامت بازم:

ای خوش آن روز که آید بسلامی بر ما. ۷

روز اصلنده روزی ایدی یا وحدت ایچونددر ضرورت وزنیچون یا دوشمشدر. باشد بونده اخبار ایچون اولمق وانشا ایچون اولمق جائزدر. بازم. میم متکلم معنا جهتندن بیاید لفظنه مقیددر بیایدم تقدیرنده. بعض نصحده یارم واقع اولمش را ایلله. ایکسیده جائزدر. ای خوش. ای حرف ندا مناداسی محذوفدر ای یاران خوش تقدیرندهدر. - محصول بیت ان شاء الله بر کون اولور که کنه یار بکا سلامتله کلور. یاخود کرو عجب بر کون اولامیکه یار بکا سلامتله کله یا کرو سلامتله کله. ای یاران خوش اول کون که سلام ویره رک بنم یانیه کله. یعنی نه مبارک کونددر اول کون که السلام علیک دیو یانیه کله. حاصل کلام بن سفردن کلم جانانده سلام ایلله قپودن ایچرو کله عادت سابقه سی اوزره.

K. a. (vergl. Comm.) زون باشد که بیاید بسلامت یارم -

K. b. آید بسلامت بر ما -

8.

هر که گوید: سفر دور ندارد حافظ:

گو: درازیء سفر سر نبرد از سر ما. ۸

حضرت خواجه نك مناقبنده یازمشدر که خواجه یزد شهرندن غیري تمام عبرنده بر یره وارمشدر اول ایسه اوچ کونلك یولدر انجق. پس بو بیتده اكا اشارت ایدوب بیورز. گو امر مخاطبدر خطاب عام قبیلندن. درازی ده یا مصدردر. سر نبرد باش ایلتمز چقارمز دیکدر. و جائزدر که سر بونده سودا وارزو معناسنه اوله. - محصول بیت هر کسه که دیرسه حافظک اوزاق سفری یوقدر. یعنی اوزاق سفره وارمز. سن اكا سویله سفر اوزاقلغی بزم باشمزدن باش چقارمز. یعنی اخرت

4.

بَسْرَتٌ كَرَّ هَمَّهٖ عَالَمٌ بَسْرَمٌ تَبِغٌ زَنَنْدُ.

نَتُّوَانُ بُرْدُ هَوَايِ تُو بِيْرُوْنِ اَزِ سَرِّ مَا. ۴

بَسْرَت. بِا حَرْفِ تَخْصِيْصِ. بَسْرَم. بِا حَرْفِ صَلَةِ. هَوَا مَحَبَّتِ وَاَرْزُوْ مَعْنَاْسَنَهْدَر. نَتُّوَانُ بُرْدُ نَتُّوَانُ بُرْدُوْنِ مَعْنَاْسَنَهْدَر. - مَحْصُوْلُ بَيْتِ بَاشِكِ اِيْچُوْنِ اَكْرُ جَمِيْعِ عَالَمِ بَاشِمَهٗ قَلِيْجِ اُوْرُوْرلِرْسَهٗ بَاشْمَزْدُوْنِ سَنِكِ مَحَبَّتِكِيْ چِقَارْمَقِ مِمَكْنِ دَكَلْدَر. زِيْرَا يَزْدَهٗ مَحَبَّتِكِ ذَاتِيْدَرِ عَارِضِيْ دَكَلْدَر. بَسْرَتِكِ بَاسِنِيْ قِسْمِ اِيْچُوْنِ طُوْتَنْلِرِ (ش° و س°) تَسْمَلَهٗ تَخْصِيْصِ مَعْنَاْلِرِيْنِيْ فَرْقِ اِيْلْمَزْلِرِيْمِش.

- بَسْرَمِ جَمْعِ شُوْنْدُ K. a.

5.

فَلَكِ اَوَاْرَهٗ بَهَّرِ سُو كُنْدَمِ، مِيْ دَانِيْ؛

رَشَكِ مِيْ اَيْدَشِ اَزِ مَحَبَّتِ جَانِ پَرُوْرِ مَا. ۵

اَوَاْرَهٗ دِيْوَانَهٗ وَاَيْشِسْزِ كُوْجِسْزِ شُوْكَا بُوْكَا كَرْمَكْدَر. رَشَكِ غَيْرَتِ وُحْسَدِ مَعْنَاْسَنَهْدَر. جَانِ پَرُوْرِ وَصْفِ تَرْكِيْبِيْدَرِ پَرُوْرِيْدَنْدُوْنِ جَانِ بَسْلِيْجِيْ مَعْنَاْسَنَهْدَر. - مَحْصُوْلُ بَيْتِ فَلَكِ بَنِيْ هَرِّ جَانِبَهٗ يِلْدَرُوْرِ وَقُوْشْدِيْرُوْرِ سَنِ خُوْدِ بِيْلُوْرِسِنِ. اَكَا غَيْرَتِ وُحْسَدِ كَلُوْرِ بَزْمِ سَنِكَلَهٗ جَانَهٗ جَانِ قَتَارِ مَصَاْحَبْتِمَزْدُوْنِ. يَعْنِيْ فَلَكِ دَائِمًا دُوْستِيْ دُوْستِدُوْنِ وِيَاْرِيْ يَارْدُوْنِ اِيْرِمَغَلَهٗ مَقِيْدُوْر. اِيْمَدِيْ بَنِيْ شَهْرِ يَزْدَهٗ مَسَاْفِرِ اِيْلِمَكْدُوْنِ مِرَادِيْ پَادِشَاهَلَهٗ مَلَاَقَاتِ اِيْدُوْبِ جَوَائِزِ وَصَلَاتِنِيْ الدَرْمَقِ دَكَلْدَرِ بَلَكَهٗ سَنْدُوْنِ اِيْرُوْبِ اِيْرَاقِ دُوْشَرْمَكْدَرِ زِيْرَا كُوْرْدِيْكَهٗ سَنِكَلَهٗ اِتْحَادَمَزِ فَوْقِ اَلْحَدُوْر. پَسِ رَشَكْنَدُوْنِ تَحْمَلِ اِيْدَهٗ مِيْوَبِ بُوْ بَهَانَهٗ اِيْلَهٗ اِرَاْمَرَهٗ فِرَاقِ دُوْشَرْدِيْ. حَضْرَتِ خَوَاْجَهٗ جَانَانَهٗ سَنَهٗ بُوْ بِيْتَلَهٗ اِيْلِدُوْكِيْ سَفَرْدُوْنِ اَعْتِدَاْرِ اِيْدُوْبِ بِيُوْرُوْرِ بَنِمِ اِيْلِدُوْكِمِ سَفَرِ اَضْطِرَارِيْدَر. يُوْخْسَهٗ كَمْسَهٗ اَخْتِيَاْرِيْلَهٗ جَانْدُوْنِ اِيْرِيْلُوْبِ كَتْمِز. بُوْ بِيْتِكِ مَعْنَاْسَنَدَهٗ اسْتَفْهَامَهٗ اِرْتِكَاْبِ اِيْلِيْنَلِرِ (ش° و س°) ضَرُوْرَتْسِزِ ضَرُوْرَتَهٗ اِرْتِكَاْبِ اِيْلِمِشَلِرْدَر.

6.

كَرَّ هَمَّهٗ خَلْقِ جَهَانَ بَرِّ مَنْ وَ تُو حَيْفِ كُنْدُ.

بِكَشْدُ اَزِ هَمَّهٗ اِنْصَافِ سِتْمِ دَاوَرِ مَا. ۶

حَيْفِ ظَلَمِ مَعْنَاْسَنَهْدَر. بِكَشْدُ لَفْظِ مَشْتَرِكْدَرِ فِعْلِ مُضَارِعَلَهٗ اَمْرِ غَائِبِ بِيْنِنْدَهٗ.

متکلم مع غیره کیریدن مشتقد. زر کرفتن قپلمقده استعمال ایدرلر. باترمقده دکل بعضلر (س°) ظن ایلدیکی کبی. قدم اصل لغتده ایاغک طبانیدر. اما عجم ایاقده استعمال ایدرلر. یا وحدت ایچوند. سلامیده یا تنکیر ایچون اولمق اولدور. - محصول بیت نثار مژده دن یعنی کوز صاچیسندن سنک زلفک کبی التوفله قپلیاین بو ایاغی که سندن بزه سلام ایرشدره. عادتدر که اطفالک زلفنی التون تلر ایلله یا کمش تلر ایلله اوررلر نهایتی دولتی اولان تلی چوق ایدر شوپله که صاچ تل ایچنده مستور اولور. ایمدی بونده صاری التون اولمق لازم دکلدر زیرا اقچه یه ده زر دیرلر. بیت * بی زر نتوانی که کنی بر کس زور * ور زر داری بزور محتاج نه * بیت * زر نداری نتوان رفت بزور از دریا * زور ده مرده چه باشد زریک مرده بیار * اما التون مران اولسه زر طلا دیرلر. قطعه * وجود مردم دانا مثال زر طلاست * که هر کجا که رود قدر و قیمتش دانند * بزرک زاده - نادان بشهروا ماند * که در دیار غربیش بهیچ نستانند * زر طلا یالدر التونیدر راده تشدید ضرورت وزنیچوند. اما شهروا شینک وراک وواک فتحه لریله کوندن اقچه در. مکر سابق ایامده بر پادشاه کلمش ایمش کوندن اقچه کسدیروب اوزرینه سکه شاهی اوروب کندی مبالکنده بیوردرمش. انکچون حضرت شیخ که در دیار غربیش بهیچ نستانند بیورمشد. پس بونده زردن مران التون معناسی اولوب نثار مژده دن مران سرورندن زیاده قان اغلیم دیمکدر دین کسه (ش°) کلستانک بو بیتلرینک معنالرینه اصل اولمشد. سرورون اغلمق مسلمدر اما قان اغلمغی هنت ومصیبتده استعمال ایدرلر سرورده دکل.

از نثار - زر گیرم K. a.

3.

بَدْعَا آمَدَه اَم، هَم بَدْعَا دَسْت بَر آر،

کِه: وَفَا بَا تُو قَرین بَاد، وَ خُدَا یَاوَر مَا. ۳

اولکی بدعاده بآ سببیت یا صله یا تخصیص و ثانیده صله معناسی افاده ایدر. بر حرف استعلا. آر امر مخاطب کتور دیمکدر. بحسب لغت یوقاری کتور دیمکدر اما استعمالده قالدیر دیمک اولور. که حرف بیان دعایی بیان ایدر. قرین یولداش. یاور یاردجی معناسنده. - محصول بیت دعا سببیلله ویا دعایه کلشم. سنده دعایه ال قالدیر. اول دعا بودر که وفا سکا قرین و یولداش اوله اللهده بزه یاردجی اوله. بو بیت جانانه وداع ایلمسنی مشعردر.

خصوصده تفره ایلمشدر زیرا کندیدن غیره بونی کسه دیمز. کدَام قنقی. کدَام
ایله کجَا استفهام انکاریدرلز. - محصول بیت ای جانان حافظدن قرار وصبر
و خواب طمع ایلمه. قرار ندر صابرک قنقی در اویقو قندهدر. یعنی عاشقده بونلر
بولنمز نایابد.

K. a. — قرار و خواب ز حافظ

K. b. و fehlt vor خواب

S. I. p. 45. — B. p. 7. — C. p. 7. — H. I. p. 24. — K. p. 36. Die Beits in folgender
Reihe: 4—5. 7. 6. 8.

13.

بجر رمل ۰۰—، ۰۰—، ۰۰—، ۰۰—

1.

ما بَرَفْتِیم، تو دانی و دِلِ غَخْوَرِ ما،
بَحْتِ بَدِ تا بَجَا می بَرَدِ آبِشَخْوَرِ ما ۱

غَخْوَرِ و غَخْوَرِ غم ییگی معناسنه وصف ترکیبیدر خوریدن و خواریدندن مشتقد.
آبِشَخْوَرِ و آبِشَخْوَرِ صواد معناسنهدر یعنی صولجق یر. اما بویله یرده نصیب
معناسنهدر. - محصول بیت بز کتدک سن بیلورسن و بزم غم ییگی کوکلمز. یعنی
اشته سن اشته کوکل ایکیکوز نیلرسکز ایلك بز کچدک اندن اللهه اصبرلدق
یرامز طالعمر نره یه دک ایلده صوادمز یعنی نصیبمز. یعنی سندن مفارقت بخت
بددندر کوره لم طالع ناسازکار و ناموافق مز نصیبمزی قنده یه دک ایلدر. خواجه حافظ
حضرتلری شهر یزده ارتحال بیوردیغنده جاناننه ارسال بیوردیغی غزدر. دانینک
مفعولی مصراع ثانیدر دین (ش) نادانلق ایدوب بیته بوزمش اوی خراب اولسون.
K. a. — و تو دانی

2.

زِ نِثَارِ مِثْرَه چوَن زُلفِ تو دَر زَرِ کِیرِیم
قَدَمِی، کَزِ تو سَلامِی بَرَسَانَدِ بَرِ ما. ۲

نِثَارِ صاجیدر دوکنلرده و غیرده صاچدقلری اقچه والتوندر. کِیرِیم فعل مضارع

6.

چو کُحَلِ بَیْنِشِ مَا خَاكِ اَسْتَانِ شُمَاسْتِ،
 جَا رَوِیْمِ، بِفَرْمَا، اَزِیْنِ جَنَابِ جَا . ۶

کُحَلِ سَرْمِیَه دِیْرَلِرْ. بَیْنِشِ اِسْمِ مَصْدَرِیْنِ بَیْنِیْدَنْدَنْ کُورِشِ دِیْمِکْدَرِ بَصْرِ مَعْنَاَسَنَه. اَسْتَانِ وَاَسْتَانَه اَشْکِ دَر. جَنَابِ لَغْتِ عَرَبِیْدَه اَوْکِ حَیَاتِی وَحَوْلِیْسِی فَنَا اَلْبَیْتِ مَعْنَاَسَنَه. مَکْتُوبِلَرْدَه جَنَابِ عَزْتِ مَابِ بُو مَعْنَاِیَه دَر. - مَحْصُولِ بَیْتِ چُونْکِه بَزْمِ بَصْرَمَنْکِ سَرْمَهْسِی سَزْکِ اَشْکِکْزِ طَپْرَاغِیْدَرِ بَیْوْرُکِ قَنْدَه کِیْدَه لَمْ بُو اَوْکِ اَوْکَنْدَنْ قَنْدَه. یَعْنِی کُوزْمَرِی اِچْدِکِ بُو اَسْتَانَه یِی کُورْدِکِ اَوْلَنْجِیَه دِکِ بُونِی بَکَلِرْزِ بُونْدَنْ غَیْرِی یِرَه وَاَرْمَنْزِ.

7.

مَبِیْنِ بَسِیْبِ زَنْخْدَانِ، کِه چَاهِ دَرِ رَاهَسْتِ؛
 جَا هَمِی رَوِی اِی دِلِ، بَدِیْنِ شِتَابِ جَا . ۷

مَبِیْنِ. مَبِیْکِ فَتْحِیْلَه فَعْلِ نَهْیِ مَحَاطَبْدَرِ بَیْنِیْدَنْ کُورْمَه وَبَقْمَه دِیْمِکْدَرِ. سَبِیْبِ اَلْمَه. زَنْخْدَانِ اَکْکِ دَرِ زَنْحِ کَبِی. شَعْرَا اَکْکِی اَلْمَاِیَه وَاِیْوَاِیَه تَشْبِیْهَه اَیْلَمْشَلِرْدَرِ. قَطْعَه * سَبِیْبِ زَنْخْدَانِ تَرَا بَه زَبَه * یَاْفْتِ دَلْمِ مَتْعَه اَللهِ بَه * دَانَه خَالِ اَزِ ذَقْنْتِ چُونِ نَمُودِ * دَانَه چُو هَرْکِزِ نَنْمَایِدِ زَبَه * چَاهِ بُونْدَه چَوْقَرِ. قَوِیْبِ مَعْنَاَسَنَه دِکَلِ نَتْکَمِ بَعْضِیْلَرِ (ش°) ظَنْ اَیْلَدِیْلَرِ. شِتَابِ قَوْشَمِقْدَرِ شِتَاِیْدَنْ مَشْتَقِ اَسْمَدَرِ مَصْدَرِ دِکَلْدَرِ. - مَحْصُولِ بَیْتِ جَانَانَه نِکِ سَبِیْبِ زَنْخْدَانَه اَلْتَفَاتِ اَیْلَمَه کِه رَاهَنْدَه چَوْقَرِ وَاَرْدَرِ. اِی کُوکَلِ بُو قَوْشَمِشَلَه قَنْدَه کِیْدَرَسَنْ قَنْدَه. یَعْنِی قَتِی سَکْرَتْمَه. تَدَارْکِ اَوْزْرَه کِیْتِ چَوْقَرَه دُوشْمِیَه سَنْ کِه مَحْبُوسِ اَبْدِ قَالُورَسَنْ. زَیْرَا کُوکَلَلِرِ حَبِیْبْخَانَه سَیْدَرِ نَتَه کِه زَلْفِ زَنْجِیْرَلِرِیْدَرِ اَکَا دُوشَنْ دَخِی چَقْمَزِ. پَسِ کَرْفَتَارِ اَوْلَمِقِ اسْتَرَسَنْ اَوْلِ جَانَبَلَرَه اَلْتَفَاتِ اَیْلَمَه.
 مَبِیْنِ بَسِیْبِ - K. a.

8.

قَرَارِ وَ صَبْرِ زِ حَافِظِ طَمَعِ مَدَارِ اِی دُوسْتِ؛
 قَرَارِ چِیْسْتِ، صَبُورِی کُدَامِ، وَ خُوَابِ جَا . ۸

طَمَعِ مَدَارِ طَمَعِ طَوْتْمَه یَعْنِی اَیْلَمَه دِیْمِکْدَرِ. قَرَارِ چِیْسْتِ قَرَارِ نَدَرِ اسْتَفْهَامِ اَنْکَارِیْدَرِ. صَبُورِی صَبُورِ فَعُولِ بَعْنِی فَاعِلْدَرِ. یَاْ مَصْدَرِیَه دَرِ. وَحْدَتِ اَیچُونِ دِیْبِیْنِ (س°) بُو

خوش باد تقدیرنده در. کَرشِمَه اصلنده کوزدن وقاشدن صادر اولان حرکات موزونه دیرلر. بعده مطلق ناز و شیوه معناسنده استعمال ایلدیلر. عتاب ازارلغه دیرلر. عتبه دیرلر. - محصول بیت روزگار وصال کندی. یادی خوش اولسون یعنی ذکری خیر اولسون. اول روزگاره جانانه ک موزون حرکاتی و مقبول و مطبوع شیوه لری نره یه کندی. و اول محبوبانه عتاب و خطابی قنده واردی. روزگار وصالده جانان ایله اولان احوالی تذکر ایدوب تغابن چکر. - اهل فرسک برپسنگ که کندویه حسن ظنی غالبدر بر کون یاننه واردم. کوزدم که بو بیته یارمش و یاد خوششده دالک التنه کسره قومش کندونک معتادی اوزره و معناییده یاد خوشی اولسون دیمش. دعا کوی دیدم که بو ترکیبده معناده فاسددر بلکه یادک دالی ساکن اولوب شین ضمیر یاد لفظنه مقید اولمق کک زیرا معنا یادی خیر اولسون دیمکدر. حریف زیاده تهورندن و جهلندن مبارده ایلوب العیان بالله کفری قبول ایلرم بونی قبول ایلرم دیدی. چونکه بو قصه اکبر ناسدن برپسنگ یاننده ایدی که بو شخصیته زیاده حسن اعتقادی وار ایدی و اعیان خلقدن بعض کسه وار ایدی کفرینی یوزینه اوردم اما خطا ایلدک دیدم. و بو تحقیقندن الی یومنا هذا نادم که کفرینه سبب اولدم دیو غرابت بونده در که بو حریف ایلدیکم تحقیقده تامل ایدوب چکرینه کار ایلمش. ایرته سی دعا کویه حین ملاقاتده دیدیکه سزک دیدککز صحیحدر اما بنم دیدکده صحیحدر. بنده ایهام طریقیله ایتدکه سزک دیدککز هرکز صحیح اولمق احتمالی یوقدر. مرادم کفری قبول ایدرم دیدوکی ایدی اما مرادمی تفتن ایده میوب مدعاسی اوزره مصر اولدی.

5.

زِ رَوِي دُوسْتِ دِلِ دُشْمَانِ چِه دَرِ يَابَدِ
چَرَاغِ مُرْدَه جُجَا، شَمْعِ آفْتَابِ جُجَا . ه

در یابد در یابیدن مشتقدر اکلیم معناسنه. معلوم اوله که یافتن و یابیدن مطلقا بولمق معناسنه در. اولنه در لفظی داخل اولسه اکلیم معناسنه کلور افعال قلوب کبی. چراغ شمع فتیله سنده یانن آتش پاره سیدر عربیده سراج دیرلر. مرده آتش جنسنده استعمال اولنسه صونمش معناسنه در. شمع لغت عربیده میمک کسریله بال مومنه دیرلر. اما عجم میمک سکونیه استعمال ایدر. - محصول بیت دوستک یوزندن دوشمنلرک کوکلی نه اکلر یعنی اندن نور و صفا کسب ایلرم. مصراع ثانی یی ارسال مثل ایدوب بیورر مومک صونمش آتشی قنده کونشک شمعی قنده. یعنی صونمش موم کونشدن نور وضیا کسب ایلمدیکی کبی دوشمنلرک افسرده کوکلی روی جاناندن نور وضیا کسب ایلرم.

2.

چِه نِسَبَتَسْت بَرِنْدِي صَلَاح و تَقْوَى رَا
 سَمَاعِ وَعَظِ جُجَا، نَعْمَه زُبَابِ جُجَا . ۲

حصول بیت اولك مضبونن تایید ایدوب دیر که نه نسبتی وارد باد نوشلغله صلاح و تقوانك. وعظ استماع ایلمك قنده کمانچه دکلمك قنده. الضدان لا یجتمعان قبیلندندر. سابقا ذکر اولنمش ایدی که عجم یا شکلنده یازیلان الفک ماقبلنی مکسور ایدرلر الف یایه دونسون ایچون موسی و عیسی و تقوی کبی.

3.

دَلَم زِ صَوْمَعَه بَكْرَفَت و خِرْقَهء سَالُوسِ؛
 جُجَا سَت دَیْرِ مُغَانِ وُ شَرَابِ نَابِ جُجَا . ۳

صومعه اصلنده نصاری متعبدی در یعنی عبادتخانه سی. صکره مطلقا عبادتخانه یه اطلاق ایلدیلر. بکرفت دتسندی یعنی ایگردی معناسنه. بیت * زدنیا می رود خسرو بزیر لب همیکوید * دلم بکرفت در غربت تمنای وطن دارم * سالیوس اصطلاحده ریایه دیرلر. اما قیاس مرایی معناسنه اولنق ایدی یعنی اسم فاعل جاسوس و ناطور کبی. خرقهء سالیوس ریا خرقه سی دیکدر. دیر کنیسه که عجم کلیسا دیرلر. بیت * کر کل نبود نصیب ما خار بسست * ور نور بها نمی رسد نار بسست * کر خرقه و خانقاه و شیخی نبود * ناقوس و کلیسا و زنار بسست * نَاب خالص و صافی معناسنه. - حصول بیت کوکلم صومعه دن وریا خرقه سندن ایگردی. قنده در دیر مغان یعنی میخانه و صافی شراب قنده در. حاصلی زرق وریادن اوصاندم طریق عشق ورندی یه سلوک ایلمك استرم.

4.

بِشْد، کِه یَاَد خَوْشَش بَاد، رُوژگَارِ وِصَالِ؛
 خَوْدِ آن گِرِشْمَه جُجَا رَفَت و آن عِتَابِ جُجَا . ۴

بشد کندی رفت معناسنه در. یان ذکر در اکبق معناسنه. خوششده شین ضبیر اضمار قبل الذکر طریقله روزگار وصاله راجعدر معنا جهندن یاده مقیددر یادش

9.

دِلِ دَرْدَمَنْدِ حَافِظِ، كِه زِ هِجْرَتَسْتِ پُرِ خُونِ،
چِه شَوْدَ اَكْرَ زَمَانِي بِرَسَدِ بَوَصَلِ يَارَا. ۹

دردمند مضافدر حافظه. که ربط صفت ایلمشدر. زمانی. یا وحدت ایچونددر. نکارا و یارا لفظلرنده الف حرف ندادن. وقافیه لری معمولدر سابقا ذکر اولنان کبی تجزیه و ترکیبده حاصلدر. - محصول بیت حافظک دردلی یورکی که سنک فراقندن طوپدولی قاندر نه اولور ای یار اکر بر زمان دردمند دل وصلکه ایرشوب تازه حیات و خونندن نجات بولورسه. برسد فاعلی دلدر حافظ دکلدر بعضیلر ظن ایلدیکی کبی زیرا پر خون اولان دلدر حافظ دکلدر.

S. I. p. 43. — B. p. 7. — C. p. 6. — H. I. p. 48. Es fehlt das 8. Beit. — K. p. 47. Es fehlen Beit 7. und 9. Die übrigen in folgender Reihe: 1. 4. 2. 3. 6. 5. 8.

12.

بِحَرِّ هِجْتِثْ — — — — —

4.

صَلَحِ كَارِ كُجَا، وَ مَنِّ خَرَابِ كُجَا.
بِیْنِ تَفَاوُثِ رَهِّ كَزِ كُجَا سْتِ تَا بَكُجَا. ۱

صلاح یازار. صلاح کار یازار ایش. معنای لازمی عمل صالحدر. خراب کچکین سرخوش یعنی مست معناسنه. بو مطلعک مصراع ثانيسنک قافیه سی عیوب غیر ملقبه دندر اوقودنده با ساکن اوقنوب اما کتابنده کجایه املا اولبق لازمدر. - محصول بیت یازار ایش قنده وبن مست قنده. یعنی هیچ مناسبت یوقدر. مصراع ثانی بونی بیان ایدوب دیر که کور ایددی یولک تفاوتنی نره دن نره یه دکدر. یعنی طریق عشقله طریق زهد مابیننده تنای وار دیمکدر.

K. b. — ره از کجاست —

6.

مِثْرَةٌ سِيَّاهَتْ أَر كَرْد بَحْرُونِ مَا إِشَارَتِ
زِ فَرِيبِ أَوْ بَيْنْدِيشِ وَ غَلَطِ مَكْنِ نِكَارًا. ٩

یعنی سنک سیاه کرپکک اگر بزم قانمزه اشارت ایلدیسه انک الداتمسندن فکر ایله غلط ایلمه ای نکار. - محصول معنی سیاه کرپکک بزم قانمز دوکمهکه اگر سکا مکر وحیله ایدوب فریب ویردیسه مکرینه الدانمه و فریبندن غافل اولمه که بزى اولدررسن صکره پشیمان اولورسن زیرا بزم کبی عاشق دخی الکه کیرمز.

7.

زِ فَرِيبِ چَشْمِ جَادُو دِلِ دَرْدَمَنْدِ خُونِ شُدِ:
نَظَرِي كُنْ اَي عَزِيْزِم، كِه چِه كُوفِه كُشْتِ مَا رَا. ٧

فَرِيبِ اسْمِدِرِ الدَاتْمِقِ مَعْنَاْسَنَه الدَامِقِ دَكَلِ. دَرْدَمَنْدِ. دَرْدِ اَغْرِيدِرِ وَجِعِ مَعْنَاْسَنَه. مَنْدِ نَسْبِتِ اَيچُونْدِرِ لِي مَعْنَاْسَنَه. نَظَرِيْدَه يَا وَحْدَتِ وَيَا تَنْكِيْرِ اِفَادَه اَيْدِرِ. - مَحْصُولِ بِيْتِ سَنَكِ جَادُو كُوزِكِ الدَاتْمَسَنْدِنِ دَرْدَلِي يُوْرِكِ قَانِ اَوْلْدِي. جَانِ عَزِيْزِمِ نَظَرِ اَيْلَه كِه بَزِي نِيچِه دِپَلْدِي. اَيْمِدِي وَصَلْتِكِ شَرْبَتِيْلَه بَزِي يَكِيْدِنِ اَحْيَا اَيْلَه.

8.

بِحْدَا كِه، جُرْعَه دِه تُو بَعَاْشِقِ سَحْرِ خِيْزِ،
كِه دُعَايِ صُبْحَاْهِي اَثْرِي كُنْدِ شَمَا رَا. ٨

جُرْعَه يَاءِ وَحْدَتِ. سَحْرِ خِيْزِ وَصْفِ تَرْكِيْبِيْدِرِ مَتَهَجِدِ مَعْنَاْسَنَه. دُعَايِ صُبْحَاْهِي بِيَانِيْهْدِرِ وَيَا حَرْفِ نَسْبِتِ. اَثْرِيْدَه يَا وَحْدَتِ وَيَا تَنْكِيْرِ اَيچُونْدِرِ. - مَحْصُولِ بِيْتِ خُدَا اَيچُونِ كِه عَاْشِقِ سَحْرِ خِيْزَه وَصَلِكِ يَا حَسَنَكِ بَادَه سَنْدِنِ بَرِ جُرْعَه وَيَرِ نَاكِه صَبَاْهْ وَتَنْدَه اَيْلدوْكي دَعَاْنِكِ سَزَه اَثْرِي اَوْلَه. زِيْرَا دَعَاْلَرِ قَبُوْلُغْنَه سَحْرِ وَتَنْدِنِ اَشْرَفِ وَقْتِ اَوْلَمَزِ.

- تُو بِحَاْفِظِ سَحْرِ - K. a.

- اَثْرِي دَهْدِ شَمَا رَا - K. b.

6.

مَثْرَةٌ سِيَّاهَتْ أَرْ كَرْدَ بَخُونٍ مَا إِشَارَتْ،

زِ فَرِيبٍ أَوْ بَيْنْدِيشِ وَ غَلَطَ مَكْنٌ نِثَارًا. ٦

یعنی سنک سیاه کرپکک اگر بزم قانمزه اشارت ایلدیسسه انک الداتمسندن فکر ایله غلط ایلمه ای نکار. - محصول معنی سیاه کرپکک بزم قانمز دوکمه اگر سکا مکر وحیله ایدوب فریب وپردیسسه مکربینه الدانمه و فریبندن غافل اولمه که بزى اولدررسن صکره پیشیمان اولورسن زیرا بزم کبی عاشق دخی الکه کیرمز.

7.

زِ فَرِيبِ چَشْمِ جَادِ وَ دِلِ دَرْدَمَنْدِ خُونِ شُدْ؛

نَظَرِي كُنْ اَي عَزِيْزَم، كِه چِه گُونه كُشتِ مَا رَا. ٧

فَرِيبِ اسمدِر الداتمق معناسنه الدامق دکل. دَرْدَمَنْدِ. دَرْدِ اغریدر وجع معناسنه. مَندِ نسبت ایچوندِر لی معناسنه. نَظَرِیدَه یا وحدت ویا تنکیر افاده ایدر. - محصول بیت سنک جادو کوزک الداتمسندن دَرْدِ لی یورک قان اولدی. جان عزیزم نظر ایله که بزى نیچه دپلدی. ایلدی وصلتک شربتیله بزى یکیدن احیا ایله.

8.

بُخْدَا كِه، جُرْعَةٌ دِه تَو بَعَاشِقِ سَحْرِ خِيْزِ،

كِه دُعَايِ صُبْحَكَاھِي اَثْرِي كُنْدِ شَمَا رَا. ٨

جُرْعَةٌ یاء وحدت. سَحْرِ خِيْزِ وصف ترکیبیدر متعجد معناسنه در. دُعَايِ صُبْحَكَاھِي بیانیه در ویا حرف نسبت. اَثْرِیدَه یا وحدت ویا تنکیر ایچوندِر. - محصول بیت خدا ایچون که عاشق سحرخیزه وصلک یا حسنک باده سندن بر جرعه ویر تاکه صباح وقتنده ایلدوکی دعانک سزه اثری اوله. زیرا دعالر قبوللغنه سحر وقتندن اشرف وقت اولمز.

K. a. - تَو بِحَافِظِ سَحْرِ -

K. b. - اَثْرِي دَهْدِ شَمَا رَا -

3.

دِلِ عَالَمِي بِسُوزِي، چو عِذارِ بَرِ فِرُوزِي؛

تو ازین چه سود داری، که نمی گنی مُدارا. ۳

عالمی ده یا وحدت افاده ایدر ویا نسبت. وعالم بویله یرلده جماعت و بولک وخلق معناسنده مستعملدر. عذار لغتده صقل بتن یره دیرلر. اما شعرا اکثریا یکاقدہ استعمال ایدرلر. بر فروزی بوکا قرینه در زیرا یالکلنق وقرزمق هر بار رخدہ اولور. مدارا مفاعله بابندن مصدر در عجم تانک حذفیله استعمال ایدر. - محصول بیت بر الای عشاقک یورکن یقارسین چون عذارک یالکلندیره سن یعنی قزده سن. سنک بونده نه فائدهک وار که مدارا ایلمزسن. حاصلی کندوکی کوزلندیروب بر بولک عشاقی یاقمقدن سکا نه فائده اولور بونلرله مدارا ایدوب هر برینی بر خدمته قوشمیئجه.

4.

چه قِیَامَتَسْتِ جاناً، که بَعاشِقان نُمودی

رُخِ هَمچُو مایِ تابانِ قَدِ سَرُو دِلُّرِیا را. ۴

تابان صفت مشبهه در تاییدندن پارلیان معناسنه. دلربا وصف ترکیبیدر کوکل قاپیچی معناسنه. راده فتحه وضمده جائزدر. - محصول بیت ای جانان نه قیامتدر که عاشقلمره کوستردک یعنی ماه تابان کبی رخی وسرو کبی کوکل قاپیچی قدی.

- تابان دل همچو سنک خارا. K. b.

5.

همه شب دَرین اُمیدَم، که نَسیمِ صُبْحُکاهِی

به پَیامِ اَشْنایانِ بِنَوازَد اَشْنا را. ۵

صبحگاهیده یا نسبت ایچونددر صباح وقتنه منسوب دیمکدر. پیام خبر. بنوازد فعل استقبال نوازدندن اوخشهیه دیمکدر. - محصول بیت بتون کیجه بو امیدده ایدمکه صباح وقتنک خوش قوقلی یلی اشنالر خبریله اشنایی اوخشهیه. یعنی وصلت خبرین کتوروب عشاقی مسرور ایلیه. اشنایاندن مراد جاناندر تعظیما جمع ایلمشدر. واشنادن مراد کندیدر.

بحر رمل   - - - - , - - - - , - - - - , - - - -

1.

بِمَلَاذِمَانِ سُلْطَانِ كَيْ رَسَانَدِ اَيْنِ دُعَا رَا .

كَيْ: بَشْكَرِ پَادشَاهِي زِ نَظَرِ مَرَانِ ثَدَا رَا . ۱

اولکی که دن مراد اسیدر کیم معناسنه. وایکنجی دن مراد حرف بیان در. سلطاندن مراد جاناندر. وملازماندن مقصود صاحبزدر. ودعادن مدعا ومطلوب مصراع ثانینک مضمونیدر. - محصول بیت جانانک مصاحبلرینه بو مدعا ومتمنایی کیم ایصال ایدر که پادشاهلق یعنی کوزللك شکرانه سیچون بن عاشق مسکینی نظر دن سورمه یه.

2.

زِ رَقِيبِ دِيُو سِيَرَتِ بَخْدَايِ خُودِ پَنَاهَم .

مَكْرَ آن شِهَابِ ثَابِتِ مَدَدِي كُنْدِ خُدا رَا . ۲

دیو لغت عجمده شیطانه دیرلر. سیرت خلقه وخویه دیرلر. پناهم فعل مضارع متکلم وحده صغرم دیمکدر. مکر تمنی ایچوندلر لیت معناسنه اوله که دیمکدر. شهاب شینک کسریله فلک جانبنده کره ناره یالکلنان اتش پاره سیدر که بلمین کمسه اکا یلدز دوشدی دیرلر. ثاقب یالکلنجی ویاقیچی معناسنه در. شهاب ثاقب یالکلنجی ویاقیچی شهاب دیمکدر. خدا راه را تخصیص ایچوندلر. - محصول بیت دیو خویلی رقیبیدن کندی افندمه صغرم یعنی جانانمه. اوله که شهاب ثاقب یعنی جانان بر مدد ایلیه الله ایچون رقیبی یاقوب یاندیروب فنایه ویره. بر ناسخده خدا را یرینه سها را دوشمش. سها بر خرده یلدزدر بیوک یدی یلدزلرک یعنی سبعة سیاره نك یاننده کی یلدزدر. خلق حدث بصری انکله امتحان ایدرلر. اگر بو ناسخه صحیح ایسه سهدان عاشقک کندی مران اولور. معنی بویله اولور که اوله که جانان بن ضعیف کم مقداره مدد ایلیه. خدای افندی معناسنه قدما شعرنده چوقدر. انوری بیت * خواجه کل جهان انکه خدایش کردست * جاودان بر همه اخرای جهان پاد خدای * پاد اولو معناسنه در. پاد خدای اولو افندی دیمکدر.

K. a. — سیرت بخدا همی پناهم

K. b. — کند سها را (vergl. Comm.)

کسمه ديمک (ش°) يکلهشدر. معلوم اوله که بونده شبکير اه اتشباره وسوز سينهيه قيددر. بعض شراح سوز ناله وشبکير يازوب اضافتله معنای شبکيرده اولان ناله مزك سوزی دیدی (ش°) هم لفظده خطا ایلدی وهم معناده. بزم اودلو اهمز وکیجه اویومیان سینهمزك حرارتی دینده (س°) خطا ایلدی. - محصول بیت عجبا سنک طاش کبی کولکه هیچ بر کیجه تاثیر ایلیمه می بزم بتون کیجه اتش یاغدریچی اهمز وسینهمزك بتون کیجه یاغنی.

K. b. — سوز نالهء شبکیر (vergl. Comm.)

8.

باد بَر زُلفِ تو آمد، شد جهان بَر مَن سیاه؛

نیست از سَوَدایِ زُلفتِ بیش ازین تَوَفيرِ ما. ۸

سودا بونده محبت وارزو معناسنده. بیش باء عربیله ارتق زیاده معناسنده. توفیر بونده فائده معناسنه تضمین اولمشدر. اصلنده تتمیم وتکمیل معناسنده. - محصول بیت باد سنک زلفك اوزره کلدی وپیشان ایلوب جهانی بنم اوزرمه سیاه ایلدی. یعنی باد بیکنه ایکن زلفکه ال اوروب پریشان ایلدیکچون جهان باشمزه ظلمات اولدی. سنک زلفك سوداسندن بزم بوندن غیري فائده مز یوقدر که عالم باشمزه تاریک اولدی.

K. b. — نیست در سودای

9.

تیر آه ما ز گَرْدونِ بَگْدَرَن، حافظِ خَموش،

رَحْمِ کُن بَر جانِ خَوَد، پَرهیزِ کُن از تیرِ ما. ۹

خاموش وخامش وخموش وخمش بر معنایه بری برندن مخفدر. - محصول بیت تجرید طریقيله بیوررای حافظ بزم اهمزك اوقی فلکدن کچر. بزى فریاد وفغانله رنجیده ایلیمه. اپسم اول. کندو جانکه رحم ایدوب تیرمزدن پرهیز ایله یوخسه سنی فنایه ویرر.

K. a. — بگذرد جانا خموش

S. I. p. 44. — B. p. 6. — C. p. 6. — H. I. p. 48. Die Beits in folgender Reihe: 4. 2. 3. 8. 5. 4. 6. 7. 9. — K. p. 38. Hat 10 Beits in folgender Reihe: 4. 3. 2. 4. 6. 7. 5. 8. 9. (Beit.)

Beit 9 b.

بر در میخانه خواهد گشت چون حافظ مقیم
چون خراباتی شد آن یار طریقت پیر ما.

5.

مُرغِ دِل را صَيِّدِ جَمْعِيَّتِ بَدَامِ اَفْتَادِه بُوَد؛
زُلفِ بَكشَادِي، زِ دَسْتِ ما بِيْشْدِ نَحْجِيْرِ ما. ه

مرغ دلراده را تخصیص ایچوندور. مرغ دل و صید جمعیت اضافت لری بیانیه در. -
محصول بیت کوکل مرغینک جمعیت حال و خاطری شکاری طوزاغنه دوشمش ایدی.
یعنی جمعیت حاله مالک ایدی. سن زلفکی اچدک المزدن جمعیت حال و شکاری
کتدی. حاصلی مادامکی زلف هجد کره ایدی دلمزک قراری و قرارگاهی خوش
ایدی. سن که زلفکی اچدک و پریشان ایلدک قرار و قرارگاهی طاغلدی.

K. b.

زلف بکشادی و باز از دست شد نخجیر ما

6.

رُویِ خُوبتِ آیتِی از لُطفِ بَرِ ما کَشْفِ کَرْدِ؛

ز ان سَبَبِ جُز لُطْفِ و خُوبیِ نِیْسْتِ دَر تَفْسِیرِ ما. ۴

محصول بیت سنک روی خوبک بزه لطفدن و لطافتدن بر ایت یعنی بر علامت فتح
و کشف ایلدی. اول سبیدن بزم تفسیرمزده لطف و خوبلقدن غیري نسنه یوقدر.
حاصلی کوردیکمز لطف و احساندر اول جهندن بزم هر سوزمز لطیف و حسندر.

7.

با دِلِ سَنکِنَتِ آیا هیچِ دَر کِیرِدِ شَبِی

آه آتِشبار و سوزِ سِینَه * شَبْکِیرِ ما. ۷

سنکینده یا نسبت و نون تاکید ایچوندور. آیا عجا معناسنه استفهام تعجبیدر.
در کیرد. در تاکید ایچوندور. کیرد تاثیر ایدر. آتیشبار وصف ترکیبیدر آتش
یاغدرچی معناسنه. اضافت بیانیه در. شبکیر کیچه ده واقع اولان احواله دیرلر مثلا
اه شبکیر وناله شبکیر و راه شبکیر کبی کیچه ده واقع اولدیغی تقدیرجه. بیت *
در ره زلفت زتن جان اسیران شد جدا * تاب شبکیر کران باران ره تنها
نداشت * کیچه اولان اه وناله و راه یعنی سفر وصف ترکیبیدر کیچه طوتیجی
معناسنه کیچه ایله ایشلندیغیچون. کویا که کیچه یی طوتر فتکم اه وناله سی جهانی
طوتدی دیرلر. یعنی جهانی قیلدی احاطه معناسنه. پس شبکیر کیچه اویومیان

2.

ما مُریدان روی سوې کعبه چون آریم، چون

روی سوې خانه ۲ خمار دارد پیر ما ۲

حصول بیت مذکور شیخ مریدلری مشاوره ایلدیلر که پیرمز قز سودی و باده ایچدی و انواع منهیاتی ارتکاب ایلدی بلکه شیخ عطارک دیدوکی کبی کافر اولدی. پس شمدن کرو بزم حالمز نیچه اولور دیدیلر. بعضیلری ینه مکه یه کیده لم. وبعضلر دیدیلر بز مریدلر کعبه یه نیچه توجه ایده لم و کعبه یه نیچه یوز کتوره لم چونکه بزم پیرمز خمار جانبنه توجه ایدوب فسق و فجوره ارتکاب ایلدی. پس بونده بر حکمت واردر صبر ایلمک کرک کوره لم الله تعالی نیلر.

K. a. und b. رو بسوی

3.

در خرابات مغان ما نیز همینزل شویم،

کین چنین رفتست در روز ازل تقدیر ما. ۳

خرابات میخانه در. مغان میخانه جیلر یا مطلقا کافرلر در. - حصول بیت خرابات مغانده بزده پیرله همینزل اوللم زیرا روز ازده قضا و قدرمز بویله واقع اولمشدر. بر اوج بیت مذکور قصه یه تلمیحدر.

K. b. - از روز -

4.

عقل اگر داند که دل در بند زلفش چون خوشست،

عاقلان دیوانه گردند از پی زنجیر ما. ۴

کردند فعل مضارع جمع غائبدر کردیدندن کاف عجینک فتحیله اولورلردی دیبکدر. مصراع اولده شرطک جوابیدر. حاصلی کینونیت معناسنی افاده ایدر. - حصول بیت اگر عقلک معلومی اوله ایدی که کوکل زلف جانانه ده نیچه ذوق و صفاده در عقلا جمیعا دیوانه اولورلردی. یعنی دیوانه لکه صورت اوررلردی کوکل مقید اولان زنجیره کیرمکیچون.

رقصه کتوررسه. زیرا زهره سازنده لر یلدیزیدر وسازنده لکی اکا اثبات ایده
کلمشردر * بیت * چو زهره وقت صبح از افق بسازد چنک * زمانه تیز
کند ناله مرا اهنک *

K. a. — در آسمان (vergl. Comm.)

S. I. p. 38. — B. p. 6. — C. p. 5. — H. I. p. 46. — K. p. 43. Es fehlt das 8. Beit
(vergl. Comm.). Die übrigen in folgender Reihe: 1. 2. 4. 5. 3. 6. 7. 9.

10.

بجر رمل — — — — —

1.

دوش از مَجد سوی مِخانه آمد پیر ما:

چیست یاران طریقت بعد ازین تدبیر ما

دوش دون کیچه. و مجددن مراد مکه در. و دوشدن مراد زمان سابقدر حقیقی
مراد دکلدر. زیرا بو غزلک اوچ بینی شیخ صنعان یعنی عبد الرزاق یمنی قصه سنه
تلمیح در که انک قصه سنده ترکچه بر کتاب سویلنمشدر. و فارسیده شیخ عطار
حضرتلری رحمة الله علیه منطق الطیرده بونک احوالن بیان ایچون بر مفصل
حکایت کتورمشدر که اول کتابک اندن مطول حکایه سی یوقدر اولی بودر * شیخ
صنعان بود پیر محترم * با مریدی چارصد اندر حرم * خواجه نک بو غزلدن
غیری نیچه غزله دخی بو قصه یه تلمیحاتی کلور انشاء الله تعالی. پس بونده
ردیف واقع اولان ما لفظلری مذکور شیخ مریدلری جانبنندنر. — موصول بیت
مریدلر اغزندن دون کیچه بزم پیرمن مکه دن قیصری شهرینه کلدی. کافر ایلنده
ایکن میخانه دن مراد بودر. ای طریقت یولداشلری شمدن کرو تدبیرمن ندر. بو
قصه نک تفصیلنه مطلع اولمق استین منطق الطیرک اول حکایه سنی بولوب کورسون.
بعضیلر (س° و ش°) بو تلمیحه مطلع اولمدیغندن بونده عجائبات یازمشردر که
قابل تعبیر دکلدر.

بونده محبتدر. زيبا اصلنده زيبايت ايدى ضرورت و زنيچون يا وتاي خطاب حذف اولنمشدر. - محصول بيت بو مقدار دن غيرى سنك حسن و جمالنده. عيب ديمك اولمز كه سنك روى زيباكك محبت و وفا قانونى يوقدر. يعنى سنده جيبعا اسباب حسن و جمال بر كمالدر الا بودر كه وفاكار دكلسين جفاكارسين. بعض نسخهده وضع بدلى خال واقع اولمشدر.

K. b. — که خال مهر — (vergl. Comm.)

بَشْكَرِ ضُحْبَتِ اَحْحَابِ و اَشْنَائِي بَحْتِ

بِيَادِ دَارِ غَرِيْبَانِ دَشْتِ و صَحْرَا رَا. ۸

بو بيت حافظ ديوانلرنده ندرتله بولنور. غالب بودر كه انلرك دكلدر. پس تتيم فائده ايچون يازلدى. اححاب صاحبك جمعيدر ياران معناسنه. بخت بونده طالع و دولت معناسنه در. دشت و صحرا عطف تفسيردر. - محصول بيت ياران ايله مصاحبت ايلدوكك شكرانه سيچون و طالعك و دولتك سنكله اشئالق ايلدوكي شكرانه سيچون دشت و حورانك بيكس و غربيلرينى يادكده طوت. يعنى بيچاره عاشقلىرى گاه گاه خاطر كه كتوروب تفقد ايله.

بَرِ آسْمَانِ چِه مَحَبِّ، كَرِ زُكُفْتَهٗ حَافِظِ

سَمَاعِ زُهْرَهٗ بَرَقِصِ آوَرْدِ مَسِيْحَا رَا. ۹

بعض نسخهده بر يرينه در دوشمشدر. كفته سوزك سويلنميشنه ديرلر. سماع اصطلاحده جيبع اشيانك اصواتنده و سازلرك اوازلرنده مستعمل لفظدر. بيت * نه مطرب كه اواز سم ستور * سماعت اكر عشق دارى و شور * بيت * نه بيند كسى در سماعت خوشى * مكر وقت رفتن كه دم در كشى * بيت * به بين كه رقصكنان ميروند بناله چنك * كسى كه رخصه نفرمودى استماع سماع * پس حافظك سوزنده اولقدر سوز و حالت واردر كه انك سوزندن زهره سماعه و حضرت عيسى انك سماعتدن رقصه كلسه عجب دكلدر دينلر (س° و ش°) مذكور بيتلرك و بونلر كييلرك معانيسنه هرگز واصل اولمشلر و اولمزلر. - محصول بيت اسمان اووزره عجببيدر اكر حافظك دلاوبز كلماتنى زهره نك ايرلمسى حضرت عيسايى

مکر بونده کانه معناسنه در نتمک اصفی نك بو بیتنده واقعدر * ماه را امشب بسی
 دو در کمی دیدم مکر * حسن روز افزون خوبان دارن اورا در شکست * پرسش
 اسم مصدر در صورش دیمکدر. صورمق معناسنه دین (س) بلمدی. شیدا دیوانه.
 عندلیب بلبلدر. - محصول بیت کوزلک غروری اجازت ویرمیدی ای کل عندلیب
 شیدانک حالنی تفقد ایلمزسن. یعنی ای جانان کوزلک مانعی اولدی که عشاق
 بیچاره لره التفات ایدوب خاطرلرینی صورمزسن.

5.

بِحَسَنِ خُلُقٍ تُوَانُ كَرْدَ صَيْدٍ أَهْلِ نَظَرٍ؛

بَبَنْد و دَام نَكْیِرَنْد مُرَغ دَانَا رَا. ه

بعض نسخه ده بلطف وخلق دوشمشدر. بز بو نسخه اختیار ایلدک. توان کرد
 توان کردن معناسنه در. - محصول بیت محبوب مغروره پند ایدوب بیورر ای جانان
 اهل نظر عاشق لر حسن خلقه صید اولنور یعنی عبد و مملوک اولورلر. مصراع ثانی
 مقام تعلیلده در یعنی بونلر مرغ زیرک در که اغله و طوزاغله طوتلمز. پس بونلره
 مدارا و بونلره حسن التفات ضروریدر.

6.

نَدَانِمُ اَز چِه سَبَبِ رَنَكِ اَشْنَائِي نِیَسْت

سَهِي قَدَانِ سِيَه چَشْمِ مَاهِ سِيْمَا رَا. ۹

رنك بونده نصیب و نشان معناسنه در. بعض نسخه ده رنك یزینه بوی دوشمشدر.
 سهی قدان صفتدر موصوفی محذوف قبیلندندر. اصل کلام دلبران سهی قدان ایدی.
 سهی قدان الف و نونه جمع اولمشدر ذوی العقولدن اولدیغیچون طوغری قامتلی لر
 دیمکدر. مصراع ثانیده تراکیب بری برینه مضاف اولمشدر. - محصول بیت بلزم
 نه سبیدن ای یوزلی قره کوزلی طوغری قامتلی محبوبلرک بزمله اشناقی نشانه سی
 نیچون یوقدر. جانانه نك استغناسندن شکایتدر کانه خواجه یه التفاتی یوغمش. و جمع
 صیغه سین ایراد ایلمک تعظیمادر.

7.

جُز اَيْنِ قَدَرِ نَتُوَانُ كُفْتُ دَر جَمَالِ تُو عَيْبِ؛

که وَضِعِ مِهْرِ و وَفَا نِیَسْت رُوِي زِيْبَا رَا. ۷

جز گیری معناسنه در. نتوان کفتن تقدیرنده در. وضع بونده قانوندر. مهر

شکر فروش، که عُمَرَش دَرَاز باد، چرا

تَفَقُّدِی نَکُنَد طوطی، شَکْر خَا را. ۲

شکر فروش وصف ترکیبیدر شکر صاچی معناسنه در. که عُمَرَش دَرَاز باد جملهء معترضهء دعائیه در که بدیعهء اکا حشو ملج دیرلر. چرا اصلنده چه ایدی جیم عجمینک کسریله صکره رای تخصیص ایله ترکیب ایدوب چرا دیرلر جیمک کسریله و فتحیله نیچون معناسنه. - محصول بیت شکر فروش که عمری اوزون اوله نیچون طوطیء شکرخانک حالی و خاطرینی یوقلمز. شکر فروشدن مراد جانانیدر و طوطیء شکرخادن مراد کندیدر. یعنی جانان که اغزندن شکرلر یاغر بنم کبی طوطی ایله یعنی شاعر فصیح و بلیغ ایله نیچون مقید اولمز.

چو با حَبِیبِ نِشِینی و باده پَیمائی،

بِیاد دَارِ حَبَّانِ باد پَیْمَا را. ۳

باده پیمائی فعل مضارع مخاطبدر باده اولچمه سن یعنی ایچمه سن. زیرا مجلسده پیمانه ایله تقسیم اولنور. باد پیمایا وصف ترکیبیدر یل اولچیکی بی فائده یلوب یورینه دیرلر ترکیده یل قوان دیدکلری کبی. باد پیمایا عشقندن دور اولان محبلر دیین (ش°) تناقص سویلدی. باده پیمایا و باد پیمایا وصف ترکیبیدر دیین (س°) اکلنور که باده پیمائی عبارتین وصف ترکیبی اکلمش اوله. اگر بویله اکلدیسه یکلش اکلمش. - محصول بیت چونکه سن جانانله همنشین اولوب باده نوش اوله سن وصل جاناندن مگجور و محروم محبلری یادکده طوت. یعنی جانان خدمتنده مجلسده انلری تذکر ایله باشد که کیفیت باده ایله خاطر شریفندن میل و انجذاب پیدا اولوب بونلرک حالی تفقد ایلیه. چو با حبیب نشینی دیدیکی خطاب عام در هرکم که حبیبله همنشین اولسه.

K. b. - بیاد آر حریفان باد

غُرورِ حُسْنِ اِجَازَتِ مَکَرِ نَدَادِ ای کُل،

کِه پُرسِشی نَکَنی عَنَدَلِیبِ شَیْدَا را. ۴

غُرور لغتده غفلتدر. الدانق بوندن ناشی اولدیغیچون الدانغه غرور دیرلر.

کتور ای حافظ. تاکه سنک نظمکه فلک عقد ثریایی نثار ایلیه یعنی فلک زیاده
حظندن عقد ثریایی بو غزلک لطافتندن جائزه ویره.

S. I. p. 38. — B. p. 5. — C. p. 5. — H. I. p. 13. Die Beits in folgender Reihe:
1—6. 8. 7. 9. — K. p. 37. Die Beits in folgender Reihe: 1. 2. 3. 4. 6. 5. 8. 7. 9.

9.

بجر هجئت

1.

صبا بَلُطْفِ بِيْغُوْ اَنْ غَزَالِ رَعْنَا رَا

که: سَر بکوه و بیابان تو دادهء ما را. ۱

صبا منادی حرف ندا محدوددر. لطف یومشعلق ملایمت معناسنه. غزال اهوره در
رشا معناسنه یعنی کیک بوزاغیسی. شعرا محبوبلری و محبوبه لری اگا تشبیه ایدرلر
لطف نظرده و حسن التفاتده. رعنا شول کله دیرلر که بر جانبی قزل و بر جانبی
صاری اوله. حاصل کلام اول کله صفت اولور. بیت * عشق و خوبی رنک رنک امد
ترا ای باغبان * حسب حال ما ورعنا یان کل رعنا بسست * بیت * بی رخت
در شفق و مهر نبیند چه عجب * اصفی را که سر و برک کل رعنا نیست * معهود
کله رعنا دیدکلری کمال پاشا اوغلینک بو بیتندن زیاده معلوم اولور. بیت *
ایکیسندن بر کل رعنا کورینوردی کوزه * لاله رخسار کله جمع اولسه رخ زرنم
بنم * رعنا بویله یرده نازنین معناسنه در. که قوی مقوله ربط ایلمشدر. سر
معنا جهتندن مارا لفظنه مقیددر. دادهء لفظنده همزه خطاب ایچونددر دیین
(ش) خطابه قابل دکل ایمش. زیرا اول بونده همزه یوقدر بلکه اول عین بترا
شکلنده یازیلان همزه نک نشانه سیدر همزه دن بدل یازیلور. ثانیاً همزه فارسیده
خطاب ایچون کلمز یادر کلان هاء زسیدن صکره یا یازلمز اول نشانه یازیلور.
اما همزه ده یاده تلفظ اولنور. — محصول بیت ای صبا لطفله اول غزال رعنایه
سویله که بزم باشمزی طاغه و حکرایه سن ویرمش سن. یعنی بزى فرهاد وچنون
ایلمش سن. شعرا صبا ایله مکالمه ایدرلر که پیک شعرا در. زیرا جانان عالی جنابدر
مقامنه انجق صبا و شمال واصل اوله بیلور.

دیمکدر. تلخ اجی. میزبید فعل حال زبیدندن مشتقدر یراشور دیمکدر. بونده مقام استفهامده واقع اولمش. شکر خا وصف ترکیبیدر شکر چینجی دیمکدر خاییدنندن مشتقدر. - محصول بیت بکا یرامز سوز سویلدک وبن سویلدیککه راضیم. ایی سویلدک. الله تعالی سندن جمیع بلیاتی دفع ایلسون. لکن اجی جواب یراشورمی شکر چینجی لعل کبی قرمزى لبه. بو ذکر اولان معنا استفهام انکاری اولدیغی تقدیرجه در. اما اخبار اولیجق معنا بویله اولور که بکا یرامز دیدک یعنی سن بدسن دیدک بنده بدسن دیدیککه راضیم. یاخود بکا بد سوز سویلدک بنده بد سوز سویلدوککه راضیم. الله تعالی سندن بلائی دفع ایلیه ایی دیدک. زیرا جواب تلخ یراشور قرمزى لبه. یعنی سنک بد دیدیکک غیرینک نیک دیدیکندن بکا لذید کلدی زیرا سن شکرکفتارسن اجی سوزده سندن طتی کلور.

8.

نَصِيحَتْ غُوشْ كُنْ جَانَا، كِهْ اَزْ جَانْ دُوسْتَتَرْ دَارَنْدْ

جُوَانَانْ سَعَادَتْمَنْدْ پَنْدْ پِیرْ دَانَا رَا. ۸

گوش کن امر مخاطبدر کنیدنندن نصیحت ایشت دیمکدر. سعاتمند. مند ادات نسبتدر لی معناسنه سعادتمند سعادتلی دانشمند دانشلی کبی. دانا صفت مشبهه در دانیدنندن بیلکن دیمکدر. جانا الف حرف ندادر. - محصول بیت نصیحت ایشت ای بنم جانم زیرا جانندن سوکلی رزق طوترلر سعادتلی جوانلر پیر عالمک نصیحتنی.

9.

غَزَلْ كُفْتِي وَ دُرْ سَفْتِي، بِيَا وَ خَوْشْ بِيْجَوَانْ حَافِظْ،

كِهْ بَرْ نَظْمْ تُوْ اَفْشَانْدْ فَلَكَ عِقْدْ ثَرِيَّا رَا. ۹

غزل بش بیتدن اکسک اولمز. اما یوقاریسی کمیسی طقوز و کمیسی اون بر و کمیسی اون اوچدن یوقاریسی اولمز دیدی. در سفتی در دلک. بر یرده استعمال ایدرلر که غایتله مقبول و مطبوع سوز سویلنه. خوش بیجوان خواجه حافظ غایتله خوش خوان ایمش انکچون بیا و خوش خوان دیدی. عقد عینک کسرپله و قافک سکونیلله عورتلر بویننه طقدقلری بوغمه دیرلر. ثریا اولکر یلدیزینه دیرلر. عقد ثریا اضافت بیانیه در. ثریایی شعرا بوغمه تشبیه ایدرلر. - محصول بیت غزل سویلدک ودر دلک یعنی غایتله ایو سویلدک. کل ایمدی ایوجه اوقو یعنی بو غزلی صوته

حَدِيثُ از مُطْرَبٌ وَ مَيِّ ثَوْرٍ، وَ رَاثِ دَهْرٍ كَمَثَرٍ جَوْرٍ.

كَيْه كَسْ نَكْشُوْد وَ نَكْشَايِدَ بَحْكَمَتِ اَيْنِ مَعْمَا رَا. ه

حدیث بونده سوز معناسنه در. مطرب کواکله سرور و حبور ویرندر سازنده و کوینده کبی. گو امر مخاطبدر کوییدنندن سویله دیمکدر. جو جوییدنندن ایسته دیمکدر. کم اکسک و کمترونه کی تر تفضیل معناسنی افاده ایدر. گاه اولور که کم و کمت لفظنی کلیا ترک مقامنده استعمال ایدر لر مثلا کم کو و کم جو هیچ سویله و هیچ استمه معناسنه نشانلنجق یردر. نکشود و نکشاید کشودن و کشاییدن مشتق اولکی نفی ماضی و ثانی مضارع. کمسه اچمدی و اچمز دیمکدر. بحکمت. با سببیت و یا مصاحبت ایچوندر. مضاف محدوددر بعلم حکمت دیمکدر. زیرا دهردن مراد یعنی افلاک و عناصردن بحث انک وظیفه سیدر. - محصول بیت سوزی مطرب و باده دن سویله و اسرار افلاک و عناصری کلیا ترک ایله. زیرا کمسه بو معنایی علم حکمتله نه اچدی ونه اچیسردر که بونک سرینه انجق الله مطلعدر.

- راز از دهر - K. a.

مَنْ آزْ أَنْ حُسْنِ رَوْزِ أَفْزُونِ كَيْه يَوْسُفَ دَاشَتْ دَايْسْتَمَ.

كَيْه عِشْقِ از پَرْدَهءِ عِصْمَتِ بَرُونِ آرد زَلِيخَا رَا. ٦

روز افزون کوندن کونه زیاده و ترقیده اولان اشیاده استعمال ایدر لر. عصمت حفظ و صیانت معناسنه مستعملدر. برون ارد طشره چقارر یعنی اخراج ایلر. زلیخا زانک فتکی و لامک کسريله کوزل دیمکدر صفتدر. اسمی راعیلدر. - محصول بیت بن اول کوندن کونه از دیان و ترقیده اولان حسندن که یوسفک وار ایدی بلدم که عشق و محبت زلیخایی پاکلک و پرهیزکارلق پرده سندن چقاریسردر. زیرا جانانک حسنی زیاده لندکچه عاشقک قرار و صبری اکسلور. پس رسوای عالم اولمق ضرور یردر.

بَدَم كُفْتِي وَ خُرْسَنْدَمَ؛ عَفَاكَ اَللّٰهُ، نِكُو كُفْتِي؛

جَوَابِ تَلْعِ مِي زَيْبَدِ لَبِ لَعَلِّ شَكْرَ خَا رَا. ٧

خرسند قانع و راضی معناسنه در. عفاك الله تعالى بلایی سندن دفع ایلسون

شیرینکار لفظی دخی شهر اشوب لفظی کبی وصف ترکیبی در دین (س) افترا ایلدی. ترکان ترک جمعیدر. ایکی معنایه تحلی واردن. بریسی مذکور تاتار صنفی که شیراز شهرنده قوطن ایلمشلردن. بریسیده شرق اتراکی که خلفاء عباسیه انلری استخدام ایدرلردی نته که تواریح خلفاده مذکور و مسطوردن. پس بونده ترکان کدایان معناسنده در دین (ش) ترکی و کدایی بلزمش. زیرا خوان یغمایه کیرن اقویا وزورمندلردن نته که سور همایونده مشاهده اولمشدی. کدایان خود بر بولک بی دست و پا طائفه در ویرلرسه یرلر ویرمزلرسه صبر ایدرلر. خوان سفره در. گاه اولور که ذکر محل و اراده. حال ایدوب طعام مراد ایدرلر بونده کی کبی یغما قرینه سیله. پس خوان یغما بیراملردن و دوکونلرده یغما ایچون دیزلن چناقلردن. - محصول بیت مدد مدد که بو شوخ و شیرین کار یعنی اسیق قانلی ناظره لذت ویرچی شهر خلقنی دیوانه ایدچی لولی محبوبلری انجلین صبری کولکمدن ایلندیلر که اتراک یغما ایچون تونلن نعمتی ایلترلر. زیرا م محبوبلر م کوبنده و خواننده لردن.

4.

زِ عِشْقِ نَاتِمَامِ مَا جَمَالِ یَارِ مُسْتَغْنِیْسَتِ؛

بَابُ وَرَنَکِ وَ خَالِ وَ حَظِّ چِه حَاجَتِ رَوِی زَبِیَا رَا ۴

خواجه جانانک جمال باکمالنه نسبت کندینک عشقنی ناقص اعتبار ایدر تادیبا. زیرا بعض عشاق اراسنده بر گفتکو واردر که جانانه نک حسننه سبب بزم محبتمزدر شویله که بز اندن قطع نظر ایلسک اکا اصلا کمسه اعتبار ایلمزدی. پس خواجه بیورر که بزم جانانه مزک حسنی کاملدر اکا نسبت عشاقک عشقی ناقصدر که دیدکلری کبی کمسه نک محبتنه احتیاجی یوقدر. باب ورنک. واو بونده جان من و جان شما واوی کبیدر. ضرورت ورنیچون اتمام اولمشدر اصلنده اب رنک در. خاتونلر یوزینه سورندیکی اقلقدن. و جائزدر که رنکدن مراد کلکونه اوله یعنی یوزلرینه سورندکلری قزل نسنه مراد اوله و ابدن اقلق مراد اوله. بعض نسخه ده بیوی ورنک دوشمشدر. پس مذکور تکلفه احتیاج قالمز واو حرف عطف اولور. زیبا یراشق دیمکدر. - محصول بیت بزم ناقص و ابتر محبتمزدن جانانه نک حسن اکللی مستغنیدر. مشاطه وضع ایلدیکی خال و خط و اب ورنکه یراشق کوزل یوزک احتیاجی یوقدر. یعنی حسنی خداداددر عارضی اسباب حسننه محتاج دکلدن.

K. a. — ناتمام من —

K. b. zwischen خال und خط fehlt ۴.

2.

بِدَه سَاقِي مَيِّءِ بَاقِي، كِه دَر جَنَّتِ نَخَوَهِ يَأْفَتِ
 كَنَارِ آبِ رُكْنِ آبَادِ وَ كَلْكَشْتِ مُصَلًّا رَا. ۲

نخواهی یافت بولمیسرسین دیمکدر. بو ادا ضبط اولمق کړک که مواضع متعدده کلور. آب رکن آباد بر بیوک دره در که الله اکبر ادلی بر دپه نك دبندن چقار. ورکن آباد دیدکلری انکیچوندر که سید رکن الدین یعنی متوسط صاحبی اطرافنه یاپیلر یاپوپ بعضی سدلر چکوب بر خوب سیرانکاه ایلمشدر. وقاعدهء عجمدر که بر کمسه بر یری معمور ایلسه اگا نسبت ایدوب فلان آباد دیرلر همون آباد وحسین آباد واستنبولده جعفر آباد کبی. کاه اولور که بر شیئک کمالندن ابادله تعبیر ایدرلر خراب آباد کبی زیاده خرابلقدن عبارتدر وقس علی هذا. کلکشت مصلی کلکشت رکن آباد کنارنده مصلاى شیرازه متصل بر مقبول سیرانکاهددر. وبر عظیم ومقبول مسیره ده کلکشت دیرلر هرته یرده اولورسه زیرا کشت سیره دیرلر. وکل بونک کبی ترکیبله عظیم معناسنه در نته کلبانک دیرلر اولو اوازه. -
 محصول بیت ساقی باقی قلان میی کتور که جنتده بولمیسرسن رکن آباد ارمغی کنارینی وکلکشت مصلائی. زیرا جنت اعلادر دنیایه بکره مز. پس خواجه نك بو سوزی حقیقتدر هجاز دکلددر.

3.

فِغَانِ کَیْنِ لَوْلِیَانِ شَوْخِ شَیْرِیْنِ نَارِ شَهْرِ اشُوبِ
 چُنَانِ بُرْدَنْدِ صَبْرِ از دِل، کِه تُرْکَانِ خَوَانِ یَغْمَا رَا. ۳

فغان افغاندن مخففدر. قاعدهء عجمدر که بر کلمه نك اولنده همزه اولسه تخفیفاً حذف ایدرلر اسم وفعل ومصدر دن اسکندر وسکندر وافتاد وفتاد واستادن وستادن. اما مطرد دکلددر. و فغان فریاد کبی مدن مدن دیو چغرمغه دیرلر. لولیان لولینک جمعیدر. عجمده بر طائفه در که قره کوزلی وقره قاشلی سیه چرده اولورلر وجمله سی سازنده وکوپنده اولورلر. بریسیله بز اوچ بیل مقداری اختلاط ایلدک توقاد شهرنده تاهل ایلمشدی ضربی تخلص ایدن شاعر ایدی. لولو واو اصلیه ایله قره جی کوزلی جمعی لولیان کلور دین (س°) بلمزمش. شوخ بونده اسیحق قانلی مطبوع معناسنه در. شیرینکار شیرین طتلو دیمکدر. کار کاف عجمیله ادات فاعلدر جی معناسنه ستمکار وجفاکار کبی. شهر اشوب وصف ترکیبی در شهری قرش مورش ایدیجی یعنی دلوردیجی.

Beit 3 b.

نشوی واقف يك نكنه ز اسرار وجود
گر تو سرگشته شوی دائرة دوران را.

Beit 10 b.

ملك آزادگی و كنج قناعت گنجیست
كه بشمشیر میسر نشود سلطان را.

8.

بجر هزج

4.

اَکْرَ آن تَرْکِ شیرازی بَدَسْتِ آرَدِ دِلِ ما را،

بِخَالِ هِنْدُویش بَخْشَمِ سَمَرْقَنْدِ وُ بُخَارَا را. ۱

تَرْکِ اصل لغتده تاتار صنفنه دیرلر. بونلر ظالم و بی رحم و خونی اولدقلرندن شعرای عجم محبوبلری بونلره تشبیه ایدوب ترک دیرلر. وبعض شیرازیلردن مسموعدر که هلاکو عسکرندن چوق کمسنه شیرازده توطن ایدوب تناسل ایلدی. پس انلرک اولادینه حقیقه ترک شیرازی دیمک هیکدر تشبیه سز واستعاره سز. آرَدِ اصلنده آورد ایدی اوریدندن مشتقدر کنورر دیمکدر. پس بعض مواضعده واری حذف ایدرلر مضارعده وامرده ونهیده واسم فاعلده. ما را. را تخصیص ایچوندن. هندویش. هندو هند مملکتنده تولد ایلین املرده مستعملدر. اما هندده توطن ایدوب هندی الاصل اولمیانه وسائر اشیایه مثلا تیموره وقلیجه وغیرییه هندی دیرلر هندو دیمزلر. معلوم اوله که هر کلمه نکه که اخرنده وار ویا یا الف اولسه حالت اضافتده بر یا اثبات ایلیم قاعدهدر بویش وپایش ونیش کبی. شین ضمیر غائب ترکه راجعدر. بخشم فعل مضارع متکلم وحدهدر بخشیدنن بغشلمق معناسنه. سمرقند و بخارا ایکی شهرک اسمیدر که ادمسی ترکدر. پس بونده اول مناسبتله ذکر اولمشدر. را ادات مفعولدر. - حصول بیت اکر اول شیراز شهرینک محبوبی بزم کولمزی اله کنوررسه. یعنی بزه رعایت اوزره اولورسه. انک خال هندوسنه سمرقند و بخارایی بغشلم. هندو لفظنی هندی مقامنده ذکر تجویز ایدر والا قیاس هندیش ایدی.

استعاره ایلدی. یا نسبت ایچوندور. مسند لغتده اسم مکاندر استناد یعنی طیانه جق یر. اما بونده تخت مراددر. آن ازان ادات تخصیصلردر مثلا ان تو ازان تو اضافتله سنککی دچک یرده. گاه بونده وقت معناسندور. تخت و منصبده دیلر. پس بو معنالك بونده فی الجمله مناسبتی واردور. پدرون بآء عجمیله اسلمکدر وداع معناسند. - محصول بیت ای بنم بوسف ثانیجغم کولمک مصری تختگاهی سنک اولدی یعنی کولمک تختنه مالک اولدک. پس وقتیدر که جان ودل غمناکی زندان فراقدن تخلیص ایلیمسن.

وقت آنست - K. b.

10.

دَر سَر زُلف نَدانم کِه چِه سَوَدَا داری،

باز بَر مَم زَدَه کِیسوی مُشک افشان را. ۱۰

سر زلف زلفک اوجیدور. سودا زلفه مناسیدور. کیسو دپه دن اینن صاچ بلوکنه دیلر. بر م قرش مورش. مشک افشان وصف ترکیبیدر مشک صاچیبجی افشانیدنن مشتقدور. - محصول بیت زلفک اوجنده بلزم نه سوداک واردور که کنه قرش مورش ایلیمسن کیسوی مشک افشانی. یعنی رویک اوستنده کالکک پریشان ایلیمکدن بر مرادک واردور.

که بهم بر زدهء - K. b.

11.

حَافِظَا مَی خَور و رِنْدی کُن و خَوش باش، وَلی

دَام تَزْوِیر مَکُن چَوْن دِگَران قُرْآن را. ۱۱

حافظا اخرنده کی الف حرف ندادور. رند لفظنی عجم اکثر امور منهبده استعمال ایدر و علی الخصوص که باده نوشلقده. پس بونده رندی کن عطف تفسیر طریقیله واقع اولمش. دام تزویردن مراد ریادور. - محصول بیت ای حافظ هر نه ایشلرسک ایشله. قران شریفی تزویر طوزاغی ایلیمه زیرا ریا کفردور. مرادی خواجه نک فسقه امر دکلدور بلکه بودور که هر نه معصیت که دنیاده واردور ریا اندن بتردور.

S. I. p. 31. — B. p. 5. — C. p. 4. — H. I. p. 44. Die Beits in folgender Reihe: 4—7. 9. 8. 10. 11. — K. p. 44. Hat 13 Beits in folgender Reihe: 4. 2. 4. 5. 6. 8. 3. (Beit.) 7. 9. 10. (Beit.) 44.

هر کس را که. خوابکه. خواب او بخوبی و دوشه دیرلر. که کاهدن مخفندر سابقا بیان اولنان قاعده اوزره. بونده ظرفیت افاده ایدر. مضاف اولمشدر اخره. مشتى مشت بونده اوج معناسنه در. کو امر مخاطبدر کوییدندن. خطاب عامدر. بر افلاک. بر بونده باء مفردة معناسنه در. کشی بونده قالدراسن ویوجلده سن معناسنه. ایوان سابقا بیان اولنمشدر فارسیده چارطاق معناسنده مستعملدر. - حصول بیت هر کسه که انک صوک یتاغی بر اوج طپراقدر سن اکا دی نه حاجت که کوشکی و چارداقکی کولره چکه سن. یعنی چونکه عاقبتی فنادر بیوک اولره و چارداقله و باغله و باغچه لره سعی و کوشش ایلمک زیاده جنوندن کلور زیرا حقیقه غیره یایمقدر. بیت * هر که امد عمارتی نو ساخت * رفت و منزل بدیکری پرداخت * کندی و غیره منزل یاپدی دیمکدر.

برو از خانه گردون بدر، و نان مطلب،

کین سیه کاسه در آخر بکشد مهمان را. ۸

بدر. در قپودر. با حرف صله. برو بدر قپویه کت یعنی چیق خروجدن تعبیردر. بعضلر دیرلر که بدر اوج کلمه دن مرکبدر بادن و دردن و آودن که ضمیردر هو معناسنه خانه گردونه راجع اوله. پس در ظرف ایچوندر فی معناسنه و با حرف تاکید یعنی در خانه گردون. سیه کاسه قونق اولدورچییه دیرلر سیه کاسه سفله و خسیس معناسنه مستعملدر. و بر مملکت دیرلر که قونغین دیرلر دین (ش) زیاده سفلی قاچرمشدر. بونده سیه کاسه زیاده خوب واقع اولمشدر فلک خصوصنده. - حصول بیت طشره کیت خانه گردوندن نان طلب ایلمه. یا خود خانه گردوندن کیت اندن نان استمه. زیرا بو قنوق اولدورچی عاقبت قونغین اولدورر. تنبیه در که فلکدن وفا اومیوب مال و منال و دولت و منصبنه اعتماد ایلمامک. بیت * کیتی که اولش عدم و آخرش فناست * در حق او کمان ثبات و بقا خطاست * بو بیتده ده قناعت و استغنایه تحریض واز. بیت * کر بدستم افتد اکسیر قناعت اصفی * کنجها بالای هم در کنج استغنا نهم *

ماه کنعانی من، مسند مضر آن تو شد؛

گاه آنست، که پذیرد کنی زندان را. ۹

ماه کنعانیدن مراد حضرت یوسف نبی در علیه السلام. بونده کندی جانانده

حالدِر زِیرا درن ایچلمز اوستنده کی شرابدر ایچیلن. چکمی ایچمک مقامنده ترکیده ده استعمال ایدرلر. میخندند خندیدنن مشتقدر کلمک معناسنه. اما بونده تمخّر معناسنه در. یعنی مزه لنمک ترکیده ده مستعملدر. بیت * بنم اغلادیغه شمدی قایرمز کلکز * بر زمان کلریدم بنده کرفتار اولنه * مشهور مثلدر * اله کولن کولنج اولور * سر بونده سودا وهوا وارزو معناسنه در. کار اش کوچ معناسنه در. خرابات میخانه در. کنند ایلرلر فعل مضارع جمع غائبدر. ماقبلنده بر مصدر محذوفدر تقدیر کلام صرف کنند ویا تلف کنند در. ایمانرا. را ادات مفعولدر. - محصول بیت شول قوم که باده نوشلره کلوب انلری مخیره لغه الورلر قورقرم ایمانی میخانه ارزوسنده وایشنده وکوچنده تلف ایلیدر. بعضی نسخه ده سر کاره مضاف اولمشدر. پس معنا قورقرم ایمانی میخانه ایشنک هوا وهوسنده صرف ایلیدر دیمکدر. پس خرابات ایشی باشنده صرف ایده لر ایمانی دین (ش° و س°) باشندن خطا ایلدی.

K. a. — آن قوم

B. C. K. b. — ohne و (vergl. Comm.) سر کار

6.

یار مَرْدانِ خُدا باش؛ که دَر کَشْتیء نوح

هَسْتِ خاکی، که بآبی نَخَرَدِ طوفان را. ۶

یار بونده مصاحب معناسنه در. باش باشیدنن امر مخاطبدر. که حرف تعلیل. کشتی یاء اصلیه ایله کمی در. خاکی ده یا وحدت ایچونددر. نسبت ایچون دینلر (ش°) فکرسز سویلدیلر. که رابطه صفت. بآبی ده یا حرف وحدت. مراد بر قطره صودر. بر ایچم صو دین (ش°) عندی سویلدی. نخرَد نفی مستقبل لغتده صاتون المز. اما بونده المز یعنی اعتبار ایلمز دیمکدر. طوفان چوق صو وچوق یغمور. را ادات مفعول. - محصول بیت خدا ارلرینه یولدش اول. زیرا حضرت نوحک کمیسنده بر طپراق واردر یعنی حضرت نوح که بر قطره صویه اعتبار ایلمز طوفانی. یعنی خدایه قریب اولنلره یقین اولبغه سعی ایله که دنیا و آخرت مراداتنی بوله سن.

7.

هَر کِرا خَوابْگَه آخِر بَدو مُشتی خَاکَسْت،

گُو: چه حاجتِ که بَر اَفْلاکِ کَشی آيَوانِ را. ۷

هر کرا. که بونده اسمدر کس معناسنه و رابطه اولان که حذف اولمشدر. تقدیر کلام

هر کس را که. خوابکه. خواب او بخوبی و دوشه دیرلر. که گاهدن مخفدر سابقا بیان اولنان قاعده اوزره. بونده ظرفیت افاده ایدر. مضاف اولمشدر اخره. مشتی مشت بونده اوج معناسنه در. کو امر مخاطبدر کوییدندن. خطاب عامدر. بر افلاک. بر بونده باء مفردة معناسنه در. کشی بونده قالدراسن ویوجلده سن معناسنه. ایوان سابقا بیان اولمشدر فارسیده چارطاق معناسنده مستعملدر. - حصول بیت هر کسه که انک صوک یتاغی بر اوج طپراقدر سن اکا دی نه حاجت که کوشکی و چارداقکی کولکله چکه سن. یعنی چونکه عاقبتی فنادر بیوک اولره و چارداقله و باغله و باغچه لره سعی و کوشش ایلمک زیاده جنودن کلور زیرا حقیقه غیره یایمقدر. بیت * هر که امد عمارتی نو ساخت * رفت و منزل بدیکری پرداخت * کندی و غیره منزل یاپدی دیمکدر.

بِرُو از خانّه گَرْدون بَدَر، وُ نان مَطَلَب،

کین سیّه کاسه در آخر بکشد مهمان را. ۸

بدر. در قپودر. با حرف صله. برو بدر قپویه کت یعنی چیق خروجدن تعبیردر. بعضلر دیرلر که بدر اوج کلمه دن مرکبدر بادن و دردن و آودن که ضمیردر هو معناسنه خانّه کردونه راجع اوله. پس در ظرف ایچوندن فی معناسنه و با حرف تاکید یعنی در خانّه کردون. سیه کاسه قونق اولدورچییه دیرلر سیه کاسه سفله و خسیس معناسنه مستعملدر. و بر ملکته دیرلر که قونغین دیرلر دین (ش) زیاده سفلی قاچرمشدر. بونده سیه کاسه زیاده خوب واقع اولمشدر فلک خصوصنده. - حصول بیت طشره کیت خانّه کردوندن نان طلب ایلمه. یا خود خانّه کردوندن کیت اندن نان استمه. زیرا بو قونق اولدورچی عاقبت قونغین اولدورر. تنبیه در که فلکدن وفا اومیوب مال و منال و دولت و منصبنه اعتماد ایلمامک. بیت * کیتی که اولش عدم و اخرش فناست * در حق او کمان ثبات و بقا خطاست * بو بیننده ده قناعت و استغنایه تحریض وار. بیت * کر بدستم افتد اکسیر قناعت اصفی * کنجا بالای هم در کنج استغنا نهم *

ماه کنعانیء من، مَسْنَدِ مِصرِ آنِ تو شد؛

گاه آنست، که پَدَرود کُنی زندان را. ۹

ماه کنعانیدن مراد حضرت یوسف نبی در علیه السلام. بونده کندی جانانده

حالدِر زِیرا درن ایچلمیز اوستنده کی شرابدر ایچیلین. چکمکی ایچمک مقامنده ترکیده ده استعمال ایدرلر. میخندند خندیدنن مشتقدر کلمک معناسنه. اما بونده تمسخر معناسنه در. یعنی مزه لیمک ترکیده ده مستعملدر. بیت * بنم اغلادیغه شمدی قایرمز کلکز * بر زمان کلریدم بنده کرفتار اولنه * مشهور مثلدر * اله کولن کولنج اولور * سر بونده سودا وهوا وارزو معناسنه در. کار اش کوچ معناسنه در. خرابات میخانه در. کنند ایلرلر فعل مضارع جمع غائبدر. ماقبلنده بر مصدر حدوفر تقدیر کلام صرف کنند ویا تلف کنند در. ایمانرا. را ادات مفعولدر. - محصول بیت شول قوم که باده نوشلره کلوب انلری مسخره لغه الورلر قورقرم ایمانی میخانه ارزونده وایشنده وکوچنده تلف ایلیدر. بعضی نسخه ده سر کاره مضاف اولمشدر. پس معنا قورقرم ایمانی میخانه ایشنک هوا وهوسنده صرف ایلیدر دیمکدر. پس خرابات ایشی باشنده صرف ایده لر ایمانی دین (ش° و س°) باشندن خطا ایلدی.

K. a. — آن قوم

B. C. K. b. — ohne و (vergl. Comm.) سر کار

6.

یار مَرْدانِ خُدا باش؛ که دَر کَشْتیء نوح

هَسْتِ خاکی، که بآبی نَخَرَدِ طوفان را. ۶

یار بونده مصاحب معناسنه در. باش باشیدنن امر مخاطبدر. که حرف تعلیل. کشتی یاء اصلیه ایله کمی در. خاکی ده یا وحدت ایچونددر. نسبت ایچون دینلر (ش°) فکر سز سویلدیلر. که رابطه صفت. بآبی ده یا حرف وحدت. مراد بر قطره صور. بر ایچم صو دین (ش°) عندی سویلدی. نخرَد نفی مستقبل لغتده صاتون المز. اما بونده المز یعنی اعتبار ایلمز دیمکدر. طوفان چوق صو وچوق یغمور. را ادات مفعول. - محصول بیت خدا ارلرینه یولدش اول. زیرا حضرت نوحک کیسنده بر طپراق واردر یعنی حضرت نوح که بر قطره صویه اعتبار ایلمز طوفانی. یعنی خدایه قریب اولنلره یقین اولمغه سعی ایله که دنیا واخرت مراداتنی بوله سن.

7.

هَر کِرا خَوابْگَه آخِر بَدو مُشْتی خَاکَسْت،

گُو: چه حاجتِ که بَر آفلاکِ کَشی آيوانِ را. ۷

هر کرا. که بونده اسمدر کس معناسنه و رابطه اولان که حذف اولمشدر. تقدیر کلام

ای که بر مه کشی از عنبر سارا چوگان،

مضطرب حال مگردان من سرگردان را. ۴

ای حرف ندادن مناداسی محذوف. که صفتله موصوفی ربط ایلمشدر. مَدَن مراد یوزدر تشبیه مطلق طریقیله. عنبر معدنی غیر متعین مشومات جنسندن بر نوعدر. سارا صاف وخالص دیمکدر نتکیم بو بیتده اوپلهدر. بیت * تو کی کردن توانی کیمیارا * مس خودرا نکرده زر سارا * خالص التون دیمکدر. سارا بر مملکت اسیدر دین یکلش سویلدی. چوگان جیم وکاف عجمیله ترکیجه چوکن دیدکلریدر. تعریب ایدوب صولجان دیرلر. فعحای عجمدن جیم عربیله مسوعدر دین افترا ایلدی. اوپله اولسه جولجان دیرلردی جیمی صاده قلب ایلمکه احتیاج اولمزدی. مضطرب بونده متحرک دیمکدر. مگردان نهی مخاطبدر گردانیدن. بونده ایهام طریقیله ذکر اولمشدر. زیرا کشتن وکردیدن دونمکدر سابقا ذکر ایلدیکمز کبی بری بر حالدن بر حاله دونمک انقلاب و تحول معناسنه. صیرورت معناسی بوندن ماخوذدر. یعنی یووالنمق. بریده طوب کبی دونمک یعنی یوالنمق تدحرج و تدهده معناسنه. بریده مولوی کبی دونمک معناسنه. پس معنای قریبی اولمق وبعیدی یووالنمقدر. سرگردان. گردان صفت مشبههدر یوالنغان ودونهکن معناسنه. سره صفت اولسه ویا کویه یوالنغن معناسنه. اما گردونه ویا قدحه صفت اولسه دونهکن معناسنه. بیت * کاسه سر شد قدح از کردش دوران مرا * دارد این دیر خراب اباد سرگردان مرا * سرگردان لغتده باشی دونهکن معناسنه. اما اصطلاحده حیران معناسنه. وچوگان قرینه سیله یووالنمق معناسنی ایهام ایدر کویه صفت اولدیغی وقت کبی. - محصول بیت ای عنبر سارا کبی زلفدن ای کبی یوز اوزرینه چوگان چکن جانان مضطرب حال ایلمه بن حیران و متحیری. بو یولده دیمک اولور شول جانان که ای کبی یوزک اوزرینه عنبر سارا کبی زلفدن چوگان ایدوب چکرسن مضطرب حال دوندومه بن باشی دونهکنی.

ترسم این قوم، که بر دزدکشان می خندند،

در سر و کار خرابات کنند ایمان را. ۵

ترسم فعل مضارع متکلم وحده. دزدکشان دزدکش جمعیدر. دزددن مراد بونده شرابک بالجفیدر. الفله نونله جمع اولمشدر ذوی العقولدن اولدیغیچون. وصف ترکیبیدر اصلنده کشنده. دزددر دزد چکیجی یعنی ایچیجی. ذکر محل و اراده.

معناسنه‌در. دگر ینه معناسنه‌در دیکردن مخفقدر. دگر بونده دخی معناسنه دین دگری بلیامش. بستان عرب واوسز استعمال ایدر لر اما عجم واویلده و اوسزده. را تخصیص افاده ایدر. الحان بونده کوزل اواز معناسنه لحنک جمعیدر حسن اصوات دیمکدر. بلبل انواع پرده‌لردن اوتدیکندن جمع صیغه‌سنی کنورمشدر. را ادات مفعول. - حصول بیت ینه بستانک یکنلک زمانینک لطافتی و تازه‌لکی وارد بو شدیکی فصلمز کبی. خوش اواز بلبله کل مژده‌سی ایریشیور. حاصلی اول بهاردر.

2.

ای صبا گر بجوانان چمن باز رسی،

خدمت ما برسان سرو و گل و ریحان را. ۲

جوانان چمندن مراد جنس چمندر. باز بونده کرو معناسنه. و تاکید ایچون اولمق جائزدر. خدمتدن مراد دعا و سلام و ثنا‌در. برسان ایرشدر دیمکدر رسانیدنن مشتق فعل متعدی‌در. معلوم اوله که فارسیده ادات تعدیه الف ونوندر ترسیدن ترسانیدن و خوابیدن خوابانیدن کبی. ریحان فسکن‌در. را ادات مفعول‌در. - حصول بیت ای صبا اگر تازه چمنلره ایریشورسک سرو و گل و ریحانه بزم سلامیزی ایرشدر.

خدمت از ما - K. b.

3.

گر چنین جلوه کند مغپچه باده فروش،

خاکروب در میخانه کیم مژگان را. ۳

چنین. چون تشبیه ایچونددر. این اشارتدر کندینک مشاهده ایلدوکی جلوه‌یه. مغ سابقا تفصیل اولمشدر. پچه مطلقا یاوریدر. بونده اوغلنجق مراد‌در. مغپچه‌نک باده‌فروشه اضافتی بیانیه‌در یعنی موصوفک صفتنه اضافتی قبیلندندر. خاکروب و جاروب سپرک‌یه دیرلر. وصف ترکیبیدر اصلنده رویندهء خاک و جای ایدی طیراق سپورچی معناسنه. مژگان و مژه کرپکه دیرلر. مژگان جمع مژه‌در دین حبط فاحش ایلدی. اگر بویله اولسه ژا مفتوح اوقنوردی ساکن اوقنوزدی. را ادات مفعول. - حصول بیت باده‌فروش مغپچه اگر جلوه‌یی بویله ایدوب کیدرسه که شمدی ایدر کرپکی میخانه قپوسنک سپورک‌سی ایدرم. یعنی انوک خدمتکاری اولوب هر خدمتنه ارتکاب ایدرم.

من اکر خارم وکر کل چمن ارایی هست * که ازان دست که می پروردم میبردیم *
 خواجه نك خرقة می الود بیوردیغندن بعضلر طریقهء ملامیهیه اشارت اکلدیلر.
 حاشا بلکه ملامیون خواجه کان کبی کمال تستر اوزره در که هیچ انلردن بو طریقه
 توجه لری بر وجهله اکلنمز. حضرت ملای روم انلردنذر. اندن اول ذات شریف
 وعنصر لطیفدن هرکز کسه ظاهرا وباطنا بر مخالف نسنه کورمشی ویا اشیدمشی.
 حاشا ثم حاشا ان بعض الظن اثم. - معلوم اولکه بو غزلک یدی بیتنک قافیه لری
 اصل اوزره کلمشدر یعنی بلا عمل. ویدیسی معمول کلمشدر. التیسی تجزیه طریقیله.
 وبریسی ترکیب و تجزیه طریقیله. * اشکارا * وسکارا * ودارا * ومدارا * وعدارا *
 وخارا * بونلر تجزیه طریقیله در. * وپارا * ترکیب طریقیله در. قافیهء معموله اولدر
 که شاعر تصریفه اولمغه لائق اولور مثلا * خدا را * وکدا را * وپارسا را *
 واشنا را * وقضا را * وما را * ونوا را * بونلرده شاعرک هیچ تصرفی یوقدر
 زیرا را ردیف و ماقبلنده کی الف روی واقع اولمشدر. اما اول یدی بیتنک قافیه لرنده
 را نفس کلمه دنذر. پس بو کلمه لری متجزی اعتبار ایدرز ورا لفظن ردیف
 و ماقبلنده کی الفی روی طوتارز. اما یارانه تجزیه ترکیبله اعتبار ایده رز. یعنی یارک
 راسنی الفله ترکیب ایدوب را تحصیل ایدرز که ردیف اوله مثلا نجاتینک بو بیتنک
 قافیه سی متجزیدر ترکیب اعتباریله. بیت * رخت بختم کوتری اوده اوررسک طنمز *
 بر ایکی کون بزی بو دنیه ده محبوب اکلر * محبوب لفظنی متجزی ایدوب بایی
 اکلر لفظیله ترکیب ایدوب ردیف ایلمشدر خواجه کبی. نهایتی خواجه بر حرفه
 ترکیب ایلدی و نجاتی بر لفظله.

S. I. p. 25. — B. p. 4. — C. p. 4. — H. I. p. 9. (Es fehlen Beit 2 und 3.) —
 K. p. 34. Die Beits in folgender Reihe: 4. 3. 2. 4. 6. 7. 8. 5. 11. 12. 9. 10. 13.

7.

بحر رمل — — — — —

1.

رَوْنَقِ عَهْدِ شَبَابِست دِگَر بُسْتانِ را،

می رَسَدِ مُرْدَهءِ گُلِ بُلْبُلِ خَوْشِ اَلْحانِ را. ۱

رَوْنَقِ جوهری دیر که رَوْنَقِ السیفِ ماؤه و حسنه یعنی قلیچک رَوْنَقِ صو و کوزللمکیدر.
 پس بونده کوزللمک معناسنهدر. عَهْدِ بونده زمان معناسنهدر. شَبَابِ یکتلک

12.

خوبانِ پارسی‌گو بَخَشَنَدَنانِ عُمَرَنَد:

ساقی بشارتی ده پیرانِ پارسا را. ۱۲

پارسی و فارسی بر معنای لغتند. پایله فانك مابیننده تبادل وارد سپید و سفید کبی. پارسی‌گو وصف ترکیبیدر پارسی سویلیچی معناسنه. اصلنده کویندهء پارسی ایدی. بَخَشَنَدَنان جمع بَخَشَنَدَن در بَخَشیدَنَدَن مشتقددر بغشلق دیمکدر. اسم فاعل جمع غایب صیغه سیدر. عُمَرَنَد لفظنده نون و دال ادات جمعدر. معنی جهتندن بَخَشَنَدَنان مقیددر. ساقی منادی. بشارتی. بشارت بانك کسريله مژده و مشتقددر. یا وحدت و یا تنکیر ایچونددر. بعضی نَخَشَدَن ده بشارت دوشمش. پارسا عابددر. را ادات مفعول. - حصول بیت فارسی سویلیچی کوزلر عمر بغشلیچیلر در یعنی جان قاتلر. ای ساقی عابد و زاهد پیرلره مشتلق ویر کلسونلر خدمت شریفلرینه ملازمت ایدوب روح افزا کلماتلرین ایشیدوب تازه جوانلق کسب ایلسونلر. (الله تعالی فقیر سودی یه ده بویله خوبلر ملازمتنی میسر ایدوب تازه جوانلق بغشلیه امین دینه الله رحمت ایلیه.) خواجه نك بو سوزی دلالت ایدر که فارسیده بر حالات و ملاحات وارد که ادمه ذوق و شوق و صفا و یر. بیت * فارسی کو کرچه تازی خوشترست * عشق را خود صد زبان دیکرست * حضرت ملانك فارسی سویله دیمکی ترغیبدر فارسی یه بعد تحصیل عربیت.

K. a. b.

گر مطرب حریفان این پارسی بخواند

در رقص حالت آرد پیران پارسا را.

13.

حافظ بخود نپوشید این خرّقهء می آلود:

ای شیخ پاک دامن، معذور دار ما را. ۱۳

بخود. یا مصاحبت افاده ایدر. سبب ایچون دین بی سبب سویلمش. خود وار رسميله کندی دیمکدر. مضاف معذوفدر با اختیار خود تقدیرنده در. می آلود وصف ترکیبی اقسامنددر. خرّقه یه صفتدر شرابله بولشق معناسنه. - حصول بیت حافظ کندی اختیاريله کیمدی بو شرابله بولشق خرّقه یی. ای اتکی پاک شیخ معذور طوت بزی. التفاتدر غائبدرن خطاب. یعنی بن که حافظم کندی اختیارمله شراب نوش و باده پرست اولدم بلکه هر اشکه اشلم حکم ازلیله اشلم. بیت *

بو بیتک شعرا دی اوزره معناسی بودر. اما حقیقتده معناسی که صوفی دن مراد حضرت محمد در صلی الله علیه وسلم وخمره ام الحباثت دین انلردن. پس خواندک فاعلی حضرتدر ومفعولی یعنی ام الحباثت دیدیکی بزه قز اوغلنلر بوسه سندن الذ واحلی در دیمک اولور. حاصلی هر قوی لذیددر بو قوی ده لذیددر.

10.

هَنْكَامِ تَنْكَدَسْتِي دَر عَيْشِ كُوشِ وَ مَسْتِي،

کین کیمیای هستی قارون کُند گدا را. ۱۰

هنگام وقتدر. تنکدستی. تنکدست الی دار والی یوفقه مفلس معناسنده. یا حرف مصدر. مستی ده یا حرف مصدر. کین. که حرف علت. این اشارتدر عیش و مستی به علی سبیل البدل. کیمیا باقری و تیموری وغیری معدنیاتی بعض حیللر ایللر الیله التونه دوندرمکه دیرلر. اندندر که بوفنه حیللر دیرلر. وبوکا مداومت ایدنلره احباب حیللر دیرلر. حاصلی مشهور الاسم معدوم الجسمدر عنقا کبی. بیت * کیمیا کر بغصه مرده ورنج * ابله اندر خرابه یافته کنج * هستی وارلق. یا حرف مصدر. قارون حضرت موسی اقرباسندن بر مالدار کمسه ایمش تفسیرلرده قصه سی مسطور ومدکوردر. گدا یوخسله و دلنجی ده دیرلر. - محصول بیت ال طارلغی وقتنده باده نوشلغه ومستلکه سعی ایللر زیرا بو وارلق کیمیاسی کدایی قارون ایلر. یعنی کشی مست اولیجق پادشاه عالم اولور هر ندکلو فقیر ایسه ده.

11.

سَرکَشِ مَشَوُ: کِه چُون شَمْعِ از غَيْرَتَتِ بِسُوزَدِ

دلبر، که در گف او مومست سنک خارا. ۱۱

سرکش بحسب لغت باش چکیچی دیمکدر. واصطلاحده اونکی در معاند معناسنه. وصف ترکیبیدر اصلنده کشنده سر ایدی. مشو نهی مخاطبدر شویدندن اولمه دیمکدر. که حرف تعلیل. چون تشبیه ایچونددر. غیرتت. تا خطاب معنانه بسوزده مقیددر بسوزدت تقدیرنده. بسوزد فعل مستقبلدر. دلبر فاعلی. سنک خارا قره طاش. خارده دیرلر. - محصول بیت دلبره رام اول سرکش اولمه. زیرا سنی شمع کبی یاقوب یاندیرر شول دلبر که النده واوجنده قره طاش بال مومیدر. یعنی دلبرک اولمغه تسلیم وانقیاد کرکدر زیرا عنان وسرکشلک برونده سبیدر. وصال جانانه ایسه ملایمت وملاطفت لازمدر تا که عاشق کولکنه کیره.

دوستلریله ملایمت و دشمنلرله مدارا بو ایکی جمله ایله عامل اولان دنیا ده هیچ
الم چکمز.

K. b. — دوستان مروت —

8.

دَر کوی نیکنامی ما را کُذَر نَدَا دَنَدَ:

کَر تُو نَمی پَسَنَدی، تَغْییر کُن قِضَا رَا. ۸

نیکنامی. نیک نام ایو ادلی وصف ترکیبی اقسامندند. یا حرف مصدردر. کذر
اسمدر کچید معناسنه. نمی پسندی فعل نفی حال. یا حرف خطاب. قضا حکم
وصنعت و قدرت معناسنده مستعملدر. بونده صنعت و قدرت یزدانی مراددر. حکم
الله معناسنده اولسه جائز. را ادات مفعولدر. — محصول بیت اد ایلیکی محله سندن
بزه کچید ویرمدیلر. یعنی بزى اولده سعدان یارتمدیلر که ادمز ایلیکیله مشهور
اوله. اگر سن بکنمز ایسن اللهک حکم و صنع ازلیسنی تغییر ایله. یعنی بنی
سعیدلردن ایله:

K. b. — تغییر ده —

9.

آن تَلَخ و ش، کِه صوفی اُمُّ اَلْحَبَائِثِش خَوَانَدَ،

اَشْهَى لَنَا وَاَحْلَى مِنْ قُبْلَةَ الْعَدَارَا. ۹

تلخ اچی در مر معناسنه. وش ادات تشبیه در کبی معناسنه. تلخ وشدن مراد باده در.
ام الحبائث شرابک کنیتی در. ام انایه دیرلر. حبائث خبیثک جمعیدر مردار
معناسنه. شین تلخ و شه راجعدر. اشتهی شهینک تفضیلی در لذیذرق دیمکدر. احلی
اسم تفضیلدر حلون اشتهی معناسنه. قبله بوسه یه دیرلر اوپمکه دیرلر. پس
اوپمکه دیرلر دینلر اسمله مصدری فرق ایلمدیلر. اوپمکه تقبیل دیرلر. عذارا
عدرانک جمعی در قز اوغلنلر معناسنه. رانک فح و کسر یله لغتدر. اما بونده رانک
فتکی لازمدر ویا بونده الف صورتنده یازلمق کرک که اسلوب عجمه موافق اوله.
زیرا عجم اخر اسماده و حرفده الف یا شکلنده یازلمسه انی الف یاززلر موسی و عیسی
و مصطفی کبی. و مذکور یانک ماقبلی مکسور اولسه کسره یی فتحه یه تبدیل ایدرلر
یایی الفه قلب ایلمکیچون تمنا کبی. پس عذارا الفله یازلدوغی غلط فی الکتابتدر
دین غلط ایلدی. — محصول بیت اول اچی کبی یعنی شراب که صوفی اگا ام
الحبائث دیدی بزه لذیذرق و طتیلر قدر قز اوغلنلر بوسه سندن یعنی اوپمه سندن.

سیر ایدر لر ایدی. پس خواجه نك ايینهء سکندر دیدیکی بو ایینهء در. جام میست دیدیکنده جام عالم نمایه رمز واردر. ملك میمک ضمی ولامک سکونیله مملکت وپادشاهلق وکسر میمله اموال واسباب معناسنه در. - محصول بیت ایینهء سکندر باده قدحیدر. یعنی انده اولان خاصه بونده واردر هرته استرسک سکا کوسترز. ایمدی نظر ایله سکا دارا مملکتنک احوالی عرض ایلیه مجهولک قالیه. پس دارا مملکتنک احوالی عرض ایلیه نیجه خراب اولمشدر دین بیتک مرادینی خراب ایلمشدر.

- جام جم است بنگر K. a.

6.

ای صاحب کرامت، شکرانهء سلامت

روزی تفقدی کن درویش بی نوا را. ۶

کرامت مصدر در ایلك معناسنه. صاحب کرامت احسان وکرم صاحبیدر. سلامت بلایادن خالی اولمقدر یعنی امور دنیادن هیچ بر جهتله مضطرب اولمقدر. شکرانهء هاء رسمی تخصیص افاده ایدر یعنی سلامت شکرانه سیچون. شکرانه شول صدقه در که بر کمسه بن حقیقت شکرک حقندن کله مزم بو اکه جبر اولسون دیو ویرر. تفقدی ارامق و بر کمسه نك حال و خاطرینی یوقلمق. یا وحدت ویا تنکیر ایچوندر. نوا بونده دوزن یعنی انتظام حال معناسنه در. - محصول بیت ای احسان وکرم صاحبی جمیع افادن سالم اولدیغک شکرانه سیچون بر کون درویش بی نوایی تجسس و تفحص ایله. صاحب کرامتدن مراد جاناندر درویش بی نوادن مقصود عاشق بیچاره در. یا صاحب کرامتدن مراد قوام الدین حسن و درویش بی نوادن مقصود کندی خواجه اوله.

7.

آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرفست:

با دوستان تَلَطَّف، با دشمنان مُدَارَا. ۸

آسایش اسم مصدر در اساییدنندن دیکلننش واستراحت معناسنه. اسم مصدر در اسودن معناسنه دین اسم مصدریله مصدری فرق ایلمدی. کیتی جهان. تَلَطَّف بر ایشده یومشقلق یعنی ملایمت کوسترمکدر. - محصول بیت ایکی عالمک راحتی و حضوری بو ایکی حرفک تفسیریدر. ایکی حرف دیدیکی مصراع ثانینک مضمونیدر. بر کلامک لفظی از معناسی چوق اولسه ایکی حرف دیلر قلت الفاظه کوره. یعنی

4.

دَر حَلَقَه كُؤْ وُ مَلْ خَوْشِ خَوَانْدِ دَوْشِ بُلْبُلْ:
هَاتِ الصَّبُوحِ، هَيُّوَا يَا أَيُّهَا السَّكَارَا. *

حلقه لامك سکونيله انسانده. وغیریده لامك فتحيله در. مل شراب. دوش بونده دون کیجه معناسنه در. هات اسماء افعالند در مفرد مقام جمعده مستعملدر هیوا قرینه سیله. اما بعض نسخهده هاتوا دوشمشدر. پس تاویله احتیاج یوقدر. وبعض نسخهده فات دوشمشدر. اول تقدیرجه هیوا پیرینه بایله هبوا دوشمشدر. یایله اولیجق حاضر ایلک. وبایله اولنجه اویانک یعنی متنبه اولک دیمکدر. هات وهیوا اولنجه الصبوح لفظا منصوب مفعول به اولور. اما فات اولنجه لفظا مرفوع فاعلی اولور. الصبوح صباح وقتنده ایچیلن شرابک وغبوق کیجه اولنده ایچیلن شرابک اسپیدر. سکاری سکرانک جمعی در. سینک فتحيله استعمالی اکثردر سکاری وزنی اوزره. اما ضم سینلهده جائزدر. سرخوشلر دیمکدر. - محصول بیت باده وکل حلقه سنده یعنی مجلسنده ایو اوقودی دون کیجه بلبل که کتورک حاضر ایلک صباح وقتنده ایچیلن شرابی ای باده نوشلر. سکاری دن مراد باده نوشلردر مست معناسنه اولان سرخوشلر دکلدر. زیرا مست معناسنه سرخوشلر بر نسنه تدارکنه قادر دکلدر. یاخود معنا صباح وقتنده ایچیلن شراب فوت اولدی یعنی زمانی فوت اولدی اویانک و متنبه اولک ای باده نوشلر.

5.

آئینه سَکَنْدَرِ جَامِ مَیْسْتِ: بِنْگَرِ،
تَا بَرِ تُو عَرَضَه دَارَنِ اَحْوَالِ مُلْکِ دَارَا. ه

ایینه سکندر و جام کیتی نما قصه لری مشهور و مفصلدر بونده ذکر لری مناسب دکل. حاصل کلام دارا اسکندرک باباسیدر. دارا وفات ایدنجه داراب نام اوغلی تختنه کچدی. واسکندر انکله تخت نزاغنه باشلدی یعنی بابامک مملکتنک نصفنی ویر دیدی. داراب ایسه اطاعت ایلدی. پس اسکندر هر باری که اوستنه عسکر چکوب جنک مراد ایدندیسه جام جهان نما داراب النده ایدی. اسکندرک هر حالنی انده مشاهده ایدوب هر مکر و حيله سنی دفع ایدردی. واسکندر ایسه انک بر حالنه مطلع دکل ایدی که اکا کوره تدبیر و تصرف ایدیدی. پس یاننده اولان حکمایه دیدیکه بر چاره ایدک که بزده انک مالکنه واحوالنه مطلع اولالم. پس اسکندریهده بر میل اوزرنده بر ایینه وضع ایلدیلر که اقالیم سبعة یی اندن

ایلیه نحن نقص کبی. ومقصودی کبسی اوتورمش دیمکدن تنکدلیلک یعنی کوکل طارلغی اوله زیرا کمیده اولمغه وعلی الخصوصکه کبسی اوتورمغه زیاده اضطراب وملالت وسامت ضروریدر. وبان شرطه دن مران حالنه موافق صاحب دللر بیت اولده ذکر ایلدیکی کبی. پس محصول بیت ای حالنه موافق یاران صاحب دلان کوکلمک زیاده ملالت وسامتی واردر. بر چاره ایلک. اوله که یارک مبارک جمال باکمانی مشاهده ایدوب بدن بو اضطراب وکوکل طارلغی کیده. زیرا خواجه حضرتلری یزد شهرندن غیر ییره حرکت ایلمه مشدر نتکم هلنده بیان اولسه کرک انشاء الله تعالی. یزدک یولنده ایسه دریا یوقدر قرادن کیدرلر. نشستگان یرینه شکستگان دین بیتک معناسنه کسر ویرمش.

— بینیم دیدار آشنا را. K. b.

3.

ده روزه مهر گزردون افسانه آست و افسون؛

نیکی بجای یاران فرصت شمار یارا. ۳

ده روزه ده کی هاء رسمی کبسی دیدیکه مقدار معناسنی افاده ایدر یکساله وپنج روزه کبی بر یل مقدار و بش کون مقداری. کبسی دیدیکه معنای مصدری افاده ایدر بر یللق و بش کونلک. مهر کنشه و محبتنه دیرلر لفظ مشترکدر. بونده ایهام طریقله ذکر اولمشدر. افسانه وفسانه ترکیده اولندرکه دیمکله تعبیر اولنور و فارسیده چیستان دیمکله و عربیده اسطوره دیمکله. جمعی اساطیر کلور اساطیر الاولین کبی. افسون لفظ مشترکدر حیلله و مکر. وبعض کسه خسته اوزرینه اوقور و اوقورر اکاده افسون دیرلر عربیده رقیه دیرلر. نیکی ایلک. بجای یاران. یا حرف صله در جای زائد اولدیغی تقدیرجه. اما جای حق معناسنه اولنجه با ظرفیت افاده ایدر. حاصل کلام جای لفظنی بویله مقامده استعمال ایلک شیرازیلره مخصوصدر نته کیم کلستانده بیت * تو بجای پدر چه کردی خیر * که همان چشم داری از پسرت * چشم امید معناسنده. شمار امر مخاطبدر شماریدن. یارا اخرده کی الف حرف ندادر. — محصول بیت فلک اون کون مقداری محبتی یا اون کونلک محبتی یعنی سنک مراد کجه دونمسی بی فائده و بی اعتبار و مکر و حیلله در. پس یارانه ایلکی ویا یاران حقنه ایلکی یعنی ایلک بلمکی فرصت صای ای یار. یعنی فرصت الدهه ایکن یارانه احسانی دریغ ایلمه زیرا الفرصه یر مر السحاب دینلمشدر.

(K. a. vor افسون fehlt.) — افسانه ایست افسون

6.

بجر مضارع ---، ---، ---، ---

1.

دِل مِی رَوَد زِ دَسْتَم، صَاحِبِ دِلَانِ خُدا رَا،

دَرْدَا، کِه رَازِ پَنَهَانِ خَوَاهَد شُد أَشْکَارَا. ۱

میروند رویدندن فعل حال. می ادات حال در. صاحب دلان منادی حرف ندا حذف اولنمشدر. خدا را یکی مصراع صراف اولمق قابلدر. اوله صراف اولیجق را تخصیص افاده ایدر. ثانییه صراف اولیجق قسم ایچون اولور. دردا الف حرف ندبه در عربیده واویلا وواحسرتا کبی حیفا دیبکدر. خواهد شد اولیسردر معناسنه خواهد شدن تقدیرنده. اشکارا واشکاره واشکار بر معنایه در کزلی قالیسر معناسنه. - محصول بیت ای صاحب دللر کوکلم المذن کیده یور اللهیچون بر چاره ایلک. بر تقدیرجه مصراع ثانی حکم تعلیلده اولور یعنی زیرا که راز پنهان اشکاره اولیسردر. یاخود بو معنا بویله اوله ای صاحب دللر کوکلم المذن کیده یور. الله حقیچون حیفا که راز نهان اشکاره اولیسردر. علی کل حال صاحب دللردن استمدادن در که وصلته بر چاره ایده لر.

2.

کَشْتِی نِشْسْتِگَانِیْم؛ ای بَادِ شَرْطَه بَر خِیْزِ،

بَاشَد کِه بَاز بَیْنِیْم آن یَارِ اَشْنَا رَا. ۲

کشتی نشستگان کشتی نشسته نك جمعیه در یعنی کیسی اوتورمش طایفه. باد شرطه یانمزده اولان لغتلرده بولمادق. اما استعمالده کمییه موافق یلدر. نعمت اللهده موافق دیمش انجق یلی اکمامش. برخیز قالق یعنی ظاهر اول. باز بونده جائزدر که کرو معناسنه اوله. و جائزدر که محض تاکید افاده ایلیه. بینیم فعل مضارع نفس متکلم مع غیره در کوره وز معناسنه بینیدندن مشتق. آشنا ایکی معنایه کلور. بری بلمش. وبری صوده یوزکج. بونده ایهام طریقیله ذکر اولمشدر. - محصول بیت کیسی اوتورمش کمسه لرز. ای باد موافق قالق یعنی پیدا اولوب اس. اوله که بز دخی کوره وز اول آشنا یاری یعنی بلمش یاری یا یوزکج یاری. و جائزدر که بونده کشتی نشستگاندن یالکز کندی مراد اوله وجمع صیغه سنی مقام مفردده اجرا

ایی در که کولمیدن بر اوغوردن قرار وراحتی ایلتی. مراد بوندن جانانی یاخود
پیریدر یعنی شیخ محمود اولمق وار.

8.

نَنْكَرَد دِيْكَرَ بَسْرُو اَنْدَر چَمَن

هر، که دید آن سرّو سیم اندام را. ۸

نَنْكَرَد فعل نفي مستقبل نظر ایلمز نکریدندن. دِيْكَر بونده دخی معناسنه در.
بَسْرُو با حرف صله. دِيْكَر بونده کرو دینه دیکر کرک. سیم اندام. سیم کمش.
اندام شکل و سیما معناسنه در. سیم اندام و سیم سیما بر معنایه در. - محصول بیت
دخی چنده سرّوه نظر ایلمز هرکمه اول کمش سیمالو سرّوی کوردی. یعنی انسان
کوزلنی کورن بر دخی خوب ناتراشیده یه نظر ایلمز دیمکدر.

9.

صَبْرُ كُن حَافِظَ بَسْحَتِي رَوْز و شَب،

تا بیابی مُنتهای کام را. ۹

بَسْحَتِي ده با جائز در که مع معناسنه اوله یاخود حرف صله. تا حرف تعلیل.
بیابی یابیدندن. با حرف تاکید. یابی فعل مضارع مخاطب. منتها نهایت
وغایت. کام را ده را تخصیص ایچوندن. - محصول بیت ای حافظ کیجه کوندوز
شدتله صبر ایله تا که مرادکی بوله سن. زیرا الصبر مفتاح الفرجدر.

عاقبت روزی بیابی کام را. K. b.

دودِ آه سینّه سوزانِ مَن

سوخت این افسردگانِ خام را. ه

دود آه واه سینه‌یه و سینه سوزانه و سوزان منه مضاف اولمشدر. تتابع اضافات مطلقا بو محله جاتردر. دود آه اضافتی بیانیه‌در. و سینه سوزان اضافتی اضافت موصوف الی صفته. سوزان صفت مشبهه‌در سوزیدنن مشتق یانغن معناسنه. افسردگان جمع افسرده‌در. ها کافه تبدیل اولمشدر قاعده سابقه اوژه. خام چیک ناپخته معناسنه‌در. - محصول بیت بنم یانغن سینه مک اهی دوتنی بو خام طوکمشلری یاقدی یعنی بو ازرق پوشلری. زیرا خواجه نک بونلرله چوق عربده‌سی کچمشدر نتکه محلنده بیان اولنور ان شاء الله تعالی. افسردگان خام تعبیرنده زیاده ناقابلینلرندن عبارتدر زیرا ایکی صفت بله هر شیده مذمومدر علی الخصوص که انسانده.

مَحرَم رازِ دلِ شیدایِ خَوَد

کَس نَمی بینم زِ خاص وُ عام را. ۶

محرّم رازه اضافتی مصدرک مفعوله اضافتیدر. و دلک شیدایه موصوفک صفته. عام راده را کسه مصروفدر کس را نمی بینم تقدیرنده‌در. - محصول بیت دیوانه کولمه محرّم راز یعنی سرنه محرّم کسه‌بی کورمیورم خواص و عوامدن. یعنی عالمده بر همراز بولنمز که ادم اکا کشف راز ایلیه که بر مقدار بار غم دلی تخفیف اوله. زیرا مشهوردر که سویلمزسم اولورم سویلرسم راز اچلور.

با دِلارامی مَرا خاطرِ خوشست،

گَزِ دِلَم یَکبارة بُردِ آرام را. ۷

با بمعنا مع‌در. دِلارام وصف ترکیبی‌در آرامیدن مصدرندن کوکل دکلندیرچی یعنی راحتلق ویرچی معناسنه. الفی حذف ایدوب آرامیدن دیرلر. یا وحدت نوعیه‌در. مَرا ده را تخصیص ایچونددر. یکباره بر اوغورده دفعه معناسنه. آرام قرار ورا ادات مفعول. - محصول بیت بر دِلارام ایله بنم خاطرم خوشدر یعنی

2.

ساغَر مَيِّ بَر كَفَم نِه، تا ز بَر

بَر كَشَم اين دَلِقِ اَزَرَق غام را. ۲

ساغَر قدح. نه فعل امر مفرد مخاطبدر نهیدندن تو دیمکدر. تا حرف تعلیل. زبر میم متکلم مقدردر یعنی زبرم اوستمدن دیمکدر. کشم فعل مضارع متکلم وحده چکم دیمکدر. دلق خرقة. اَزَرَق كوك. قام رنك یعنی كوك رنك. را اادات مفعول. - محصول بیت ای ساقی ساغر می اوجیمه تو یعنی الهه ویر تا بو كوك رنكلی خرقةیی اوززمدن چکه یم. یعنی مست اولوب خرقةیی چاك ایدوب یبانه اته یم. بو بیت تعریضدر شیخ حسن اَزَرَق پوشه وتوابعنه که انلر باسرم كوك جامه لر کیرلر نتکه مکلنده بیان اولسه كرك ان شاء الله تعالی. وهر یرده که اَزَرَق جامه ویا اَزَرَق لباس ذکر ایدر انلره تعریض مراددر. بیت * غلام همت ان رند عافیت سوزم * نه ان گروه که اَزَرَق لباس ودلسیهند.

ز بر statt ز سر K. a.

3.

گَرچَه بَدَنامیست نَزَد عاقلان،

ما نمی خواهیم نَنك و نام را. ۳

محصول بیت ای ساقی اگرچه باده ایچوب مست اولوب جامه یی چاك ایدوب یبانه اتمق عاقلر قننده بدنامقدر بز نام وناموس ونك و عار استمز زبیرا بز محمور رند مریدلری ایز نتکه تفصیلی کلور ان شاء الله تعالی.

4.

باده دَر دِه؛ چَند ازین باد غُرور

خاک بَر سَر نَفْسِ نافرِجام را. ۴

باد غرور اضافتی بیانیه در. نافرِجام و بدفرجام عاقبتی یرامر اصلاحه قابل اولمین نسنه. را تخصیص ایچوندن. - محصول بیت ای ساقی باده ویر البته نیچه بر بو غفلت یلندن یعنی غرور ایله عمر ضائع ایلمک طپراق باشنه عاقبتی خیرسز نفسک. یعنی باده نوشلقدن غیریه مقتضیات نفسه تابع اولمق تضییع عمردر.

لاحق اولسه هاء رسمیه‌یی کاف عجمیه تبدیل ایدوب بندکی و بندکان دیرلر. شیخ جامدن مراد بونده مقصود شیخ احمد نامقی حضرتلریدر که حضرت مولانا جامیله بر شهر دندر که جام دیرلر ننگه حضرت مولانا جامی بیورر. قطعه * مولدم جام ورشکهء قلم * جرعهء جام شیخ الاسلامیست * زین سبب در جریدهء اشعار * بدو معنی تخلص جامیست * بو تلمیحی بلینلر بو مقامده چوق عندیات سویلمشلدن. وهر یرده که شعرای عجم شیخ جام دیرلر مراد شیخ احمد نامقی حضرتلریدر. وقصه‌سی تفصیلی ایله نفاکات الانسده مذکور و مسطوردر که اول کتاب مستطابك جملهء عجایبندندر. - حصول بیت حافظ طالب جام میدر. ای صبا وار بنده دن اظهار بنده کی ایله شیخ احمد جام حضرتلرینه. که نوجهله ممکن ایسه بزه باده پیدا ایلسون اول معهود زمانده کندویه پیدا ایلدیکی کی.

وز K. b. از statt

S. I. p. 20. — B. p. 3. — C. p. 3. — H. I. p. 7. Es fehlt das 7. Beit; die übrigen stehen in folgender Reihe: 4. 6. 2. 3. 4. 5. 8. — K. p. 40. Hat 9 Beits in folgender Reihe: 4. 6. 2. (Beit.) 7. 3. 4. 5. 8.

Beit 2 b.

من آن زمان طمع بپریدم ز عافیت
کاین دل نهاد در کف عشقت زمام را.

5.

بحر رمل

1.

ساقیا بر خیز و در ده جام را،
خاک بر سر کن غم آیام را.

ساقیا اخرنده الف حرف ندانر که فارسیده و ترکیده مستعملدر. بر خیز. بر بونده تاکید افاده ایدر. خیز امر مخاطبدر خیزیدن مصدرندن قالمق یعنی ایاق اوزره طور. خاستن ده مصدردر بو معنایه. در ده. در حرف تاکیددر. ده امر مخاطبدر دهیدن ویر دیمکدر. دادنده مصدردر بو معنایه. جام را. را ادات مفعولدر. - حصول بیت ای ساقی قالمق دخی جامی ویر. وای ساقی ایام غمک باشنه طپراق ایله. یعنی ایچوب مست اوله لم وغم ایامی نسیا نسیا فراموش ایده لم کانه که خاک التنده مدفوندر.

رازِ درونِ پَرده زِ رِنْدانِ مَسْتِ پُرس.

کین حال نیست زاهدِ عالیمقام را. ۴

درون ایچ معناسنه در یعنی ایچری که عرب داخل دیمکله تعبیر ایدر مثلا داخل البیت دیرلر اوک ایچریسنه. رندان رندک جمعیه در. لامعی مرحوم رند قورقوسز دیمشدر. اما عجم باده نوشه اطلاق ایدر. کین. کاف حرف تعلیل. واین اسم اشارتدر قریبه یعنی راز درونه. - محصول بیت پرده ایچنده کی رازی یعنی کزلی سری مست عاشقلردن صور. زیرا بو حال عالیمقام زاهدک حالی دکلدن. عالیمقامدن مراد عمرینی عشق جانانده کچیرنلردن. که انلر طریق عشق و محبتک اختیارلریدر و سر جانانیهی کمسنه یه افشا ایلمز لر بلکه راز جانانی جانلرنده و جانلرینی دللرنده کتم ایدر لر. پس راز درون پرده یی افشا ایلمک انلرک حالی دکل دیمک اولور.

کاین ذوق نیست — K. b.

ما را بر آستانِ تو بسِ حقِ خدَمَتَسْتِ؛

ای خواجه باز بین بترحمِ غلامِ را. ۷

ماراده کی را تخصیص افاده ایدر بزم معناسنه. بس چوق معناسنه در بسیار کبی. باز بویله پرده تاکید افاده ایدر. انحق بونده باز لفظنه کیرو معناسی ویرنلر ایلروسنی و کیروسنی واردنی و اوکونی فکر ایلمز لر مش. بعضی نسخه لرده خدمت یرینه نعمت واقع اولمش. حق بودر که آستان و خواجه و ترحم و غلام لفظلرینه خدمت انسدنر. - محصول بیت بزم سنک استانکده چوق حق خدمتمز واردنر. ای خواجه غلامکه ترحم ایله نظر ایله. خواجه بونده افندی دیمکدر که جاناندن عبارت اوله. واحتمالدر که خواجه قوام الدین حسن اوله و یا قوام اکبر اوله سابقا ذکر اولنان کبی که وزیرلره خواجه دیرلر.

حافظ مُریدِ جامِ مَیْسْتِ؛ ای صبا پَرَو،

وَز بَنده بَنده گئی بِرسانِ شَیخِ جامِ را. ۸

بندگی. بر کلمه نك که اخرنده هاء رسمی اوله اكا یای مصدر ویا الف ونون جمع

مصدري هشتن وهيلیدن کلوز. روضه لغتده چمندز. اما بونده بغچه مراددر. دار السلام. دار اودر بیت معناسنه. سلام جنتك اديدر جنت اوی ديمکدر. روضه نك دار السلامه اضافتی بيانیه در. - حصول بیت حاضر ال وپردیکی ذوق وصفایه سعی ایله. مستقبله ناظر اولمه. زیرا حضرت ادمك جنتده نصیبی قالمدی ترك ایدوب دنیا اوینه کلدی. یعنی زمان استقباله ملتفت اولدیغیچون جنتدن اخراج اولندی. بیت * غم ناامده خوردن بنقدم رنجه میدارد * همان بهتر که با فردا کذارم کار فردا را *

4.

دَر بَزْمِ دَوْرِ يَكِ دُو قَدَحِ دَر كَشِ وَ بَرَوُ:

يَعْنِي طَمَعِ مَدَارِ وصالِ دَوَامِ رَا. ۴

بزم دور کنایتدر باده مجلسندن. در کش. در تاکید ایچوندز. کش امر مخاطبدر کشیدنن چك یعنی ایچ. برو کیت ديمکدر یعنی زیاده یه طمع ایلمه. - حصول بیت دنیا بزمنده قلیل وکثیر الک ایردو کینه قانع اول. زیاده یه طامع اولمه. مصراع ثانی مصراع اولك حصولیدر. یعنی ذوقم دائم ومتواصل اولسون دیبه باده نوشلر کبی که بر ایکی قدح ایله قانع اولمیوب یقلنجه ایچر صکره خمار المن چکر. مقصود نصیحتدر * من قنع شبع ومن طمع ذل *

در بزم عیش - K. a.

5.

ای دل، شَبَابِ رَفْتِ وَ نَچیدی گُلی زِ عُمَرِ:

پیرانه سر بکن هُنری نَنگِ وَ نامِ رَا. ۵

شباب یکتلك. پیرانه سر پیرلك وقتی ظرفیت افاده ایدر. نَنگِ عار وغیرت معناسنه در. هُنری. هنر منقبتدر. یا حرف وحدت. نام بونده ناموسدر. را حرف تخصیص در. - حصول بیت ای کوکل یکتلك زمانی کندی. حال بو که عمردن بر کل دیرمدك یعنی عمردن بر فائده ونتیجه کورمدك. حاصلی جوانلکده واصل جانان اولمدك پس ایمدی پیرلك وقتنده بر هنر ایله عاشقانه بر نَنگِ و نام تحصیل ایلمك ایچون. یعنی جوانلکده وصلتته بر سبب تحصیل ایده مدك باری سعی ایله پیرلکده بر حالت ایلیه سن.

پیرانه سر مکن هوس نَنگِ - C. K. b.

عَنْقَا شِكَارٍ كَسَ نَشَوْدٌ دَامَ بَارِزِ جِينِ،

کاینجا همیشه باد بدستت دام را. ۲

عَنْقَا صحاح جوهریده بر اولو قوشدر موجود الاسم معدوم الجسم. حاصل کلام عنقانک ظهورنده اختلاف ایلدیلر. کیمی دیدیکه حضرت موسی علیه السلام زمانده الله تعالی بر چفت قوش یراتدی قدس مبارک اطرافنده حضرت موسی علیه السلام متوفی اولنجه مکه طاغلیرینه کتدیلر. وکیمی دیدیکه رس قومنک زمانده کلدیکه انلرک پیغیبری خنظله بن صفوان ایدی. بعضیلر دیدیلر که مدت عمری حضرت خالد بن سنان عیسی علیه السلام زمانده ک سوردیکه اول پیغیبر ایدی حضرت عیسی علیه السلام ایله حضرت محمد صلی الله علیه وسلم مابینده کلدی. صلوات الله علیهم اجمعین. حافظ دیر که جمیع امم سالفه عنقایی ضرب مثل ایلر بر شیئده که ایشتدیلر اما کورنمز. کبریت احمرده بویله در. و دیدیلر که عنقا انکچون دیدیلر که بوبینده اق طوی واریدی. و بعضیلر اوزون اولدیغیچون دیدیلر. فارسجه سیمرغ دیدیلر کمال عظمتندن کویا که اوتوز مرغد. حاصل کلام عنقانک احوال و تفصیلنی بلمک استین مقامات حریرینک اللجی مقامنه که اخر مقاماتدر مطرزی شرحنه نظر ایلسون. شکار اودر. مشهور ترات شکاری کسه اضافتله در. و بعضیلر عنقا شکاری وصف ترکیبی اوقودی و ترکیبی تقدیمه و تاخیره حمل ایلدیلر. کاینجا. که حرف تعلیل. همیشه دائما معناسنه در. - حصول بیت عنقا کیمسه یه شکار اولمز. یاخود کسه عنقا شکار اولمز. طوزاغک دوشر. یعنی جانان که عنقا مثالدر عظمتده عالیجنابدر فنله وصنعت و حیلله ایله کیمسه یه التفات ایلمز. زیرا بونده دائما طوزاغک النده یلدن غیری نسنه یوقدر بلکه یلده یوقدر زیرا حاصل اولور نسنه دکلد. یعنی جانان وصولنده ترک تدارک ایله که سعی بی فائده در.

دَر عَيْشٍ نَقْدٍ كَوْشٍ، كِهْ چُونِ اَجْخُورِ نَبَانْدِ،

آدم بهشت روضه دار السلام را. ۳

عیش لغتده دیرلکدر حیات معناسنه. اما بونده ذوق و عشرت معناسنه در. که حرف تعلیل. نقد بونده حاضر معناسنه در. کوش امر مخاطبدر کوشیدندن دورشمک و چالشمق معناسنه. اجخور صو ادی یعنی صو ایچه جک یر. بهشت. بآء مکسوره حرف تاکیددر. هشت هانک کسر یله فعل ماضی صالویردی یعنی ترک ایلدی.

اولمشدر و تفسیر کشفک نیچه متعلق یرینه حاشیه‌لر تعلیق ایلمشدر
وسکاکی یه ده جایجا حاشیه‌سی وارد. - محصول بیت یشل فلک دریاسی وهلالی
دشتی‌سی یعنی افلاک و نجوم بزم حاجی توامزک نعمتنه غرقدرلر. حاصل کلام بو
صاحب سعادتک ولی نعمت اولدیغنه مبالغه طریقله اعترافدر.

K. a. - دریای اخضر و فلک -

S. I. p. 47. — B. p. 3. — C. p. 3. — H. I. p. 5. Es fehlt B. 7. Die andern Beits stehen in folgender Ordnung: 4. 2. 8. 3. 4. 5. 6. 10. 9. — K. p. 35. Hat 11 Beits in folgender Ordnung: 4. 2. 3. 4. 8. 5. 6. 7. (Beit.) 10. 9.

Beit 7 b.

بگرفت همچو لاله دلم در هوای سرد
ای مرغ بخت کی شوی آخر تو رام ما.

4.

بحر مضارع ---و, --و--و, و---و, --و

1.

صوفی بیآ، که آینه صافیست جام را،
تا بنگری صفای مے لعل فام را. ۱

صوفی اسم منسوبدر. صوف قیون یوکنه دیرلر. بو طائفه اکثری یوک اسبابنی
کیدکلرندن یوکه نسبت ایدوب صوفی دیدیلر. حرف ندا حذف اولمشدر. بیآ فعل
امر مخاطبدر اییدندن. قاعدهء کلیه در که بر کلمه نك اولنده همزه اولسه آمدن
واغزیدن واساییدن کبی ادات حال ویا استقبال ویا حرف نفی ونهی اولنه داخل
اولسه همزه یایه منقلب اولور مثلا بیاید ونیاید کبی وقس علیه سائره. فام رنك
دورلو معناسنه. لعل فام لعل رنکلی دیمکدر. معلوم اوله که شعرا عادتندندر
زراق و مرایی صوفیلره یعنی صوفیلر شکلنده اولان سالوسلره تعریض ایدرلر. اما
اهل مشرب صوفیلره دخل ایلمزله زیرا انلر کندی حاللریله مقید اولوب کمسه نك
طنز و طعنیله تقید ایلمزله. - محصول بیت ای صوفی کل که جامک ایینه‌سی صافیدر.
مقصود صفوت باده در جام دکل. تا لعل رنکلی میک صفاسنی کوره سن. یعنی سیر
ایله که نه حالت ویرز.

B. K. a. صافیست statt صافست

حافظ ز دیده دانه اشکی همی فشان،

باشد که مرغ وصل کند قصد دام ما. ۹

اشک کوز یاشی. یا حرف تنکیر. وحدت ایچون دکل بعضیلر (ش°) دیدیکی کبی. همی تاکید ایچوندور. فشان امر مخاطب فشانیدنن صاحبق نثار معناسنه. مرغ مطلق طیر معناسنه در. اضافتله تخصیص کسب ایدر مثلا تاوغه مرغ خانکی دیرلر. قصد دام بعض نسخه ده قصد یرینه میل دام دوشمشدر. دام طوزاقدور. - حصول بیت ای حافظ کوزکدن اشک یعنی کوز یاشی دانه سنی صاح. اوله که وصل مرغی بزم طوزاغمه میل ایلیمه. یعنی اغله اوله که جانان کوزک یاشینی کوروب سکا رحم ایلیمه * بیت * فشان سرشک نیاز اصفی زنالہ چه سون * بدانہ رام کن ان طایر همایونرا * بیت حافظده التفات واردر مخاطبدن متکلمه.

دریای اخضر فلک و کشتی هلال

هستند غرق نعمت حاجی قوام ما. ۱۰

اخضر یشیل. کشتی کمی. دریای اخضر مشبه به فلک مشبه در. دریا اخضره واخضر فلکه مضاف اولمشدر اضافت بیانیه قبیلندن. مذکور تشبیه اخضر دریایه صفت اولدیغی تقدیرجه در. اما فلکه صفت اولنجه دریا مشبه به فلک اخضر مشبه اولور. لکن قلبه همولدر علی کل حال اضافت بیانیه در. کشتی هلالده بو قبیلندن. قوام فتح قافله وکسر ایله لغتدر نتکه امام زوزنی لبید عامرینک قصیده سی که متعلقاتک بریسیدر انک شرحنده دیمشدر * قوام الشیء وقوامه بالکسر والفتح ما يقوم به الشیء والکسر افصح * حاجی قوام الدین حسن سلطان حسن الخائینک وانک اوغلو سلطان شیخ اویسک وزیر اعظمی ایدی نتکه خواجه حافظ انک وفاتی تاریخنده بیورمشدر. بیت * سرور اهل عمایم شمع انجمن * صاحب قران حاجی قوام الدین حسن * زیرا عجم صاحب عبارتنی اکثری وزیرلرده استعمال ایدرلر خصوصاً صاحب قرانه اضافتی مذکور مدعایی مؤیددر. بوندن اول وزیر اعظم قوام اکبر ایدی که حافظ انک وفاتی تاریخنده اعظم قوام دیمکله تعبیر ایدر. بیت * اعظم قوام دولت ودین انکه بر درش * از بهر خاکبوس نمودی فلک سجود * بوندن صکره حاجی قوام الدین حسن اون بیل وزیر اعظملق منصبنی سورمشدر نتکه ایکیسنک تاریخلندن مفهومدر. بو حاجی قوام خواجه ایچون بر مدرسه بنیان ایلمشدر وخواجه نیچه بیلدر تدریس وتذکیره مشغول

جانان وسائر احباسیدر. یاخود بونده مفرد مراد در یعنی جانانی تعظیماً جمع ایلمشدر. عرضه عرض معناسنده در های رسمی ادات نقلدر یعنی عربیدن عجبیه. بر جانان اضافله عند معناسنده در یعنی جانان قتنه. پیام وپیام وپیغام وپیغم خبردر. - محصول بیت ای باد اگر دوستلر کلشنندن یعنی مجلسندن کچرسن البته جانان حضورینه بزم خبرمزی عرض ایله. عرض ایلیه جکی کلجک بیتک مضمونیدر.

7.

گو: نام ما ز یاد بَعَمَدًا چه می بَری

خَوَد آید آن که یاد نیاید ز نام ما. ۷

یاد کردن اقمقدر. عمد قصد. عمداً قصداً. - محصول بیت ای باد جانانه سویله بزم ادیمزی قصد ایله خاطرکدن نه کیدررسین. اولزمان خود کلور که ادمز هرکز اکلمز. یعنی اولورز ونام و نشانمز دفتر کائناتدن هو اولیسردر.

- یاد نیاری ز نام ما K. b.

8.

مَسْتی بَچَشْمِ شَاهِدِ دَلْبَنْدِ مَا خَوْشَسْتِ

زان رو سپرده اند بَمَسْتی زَمَامِ ما. ۸

مستی ده یا حرف مصدردر. بچشمده با حرف ظرف ویا حرف صلهدر. بای سببیه دیندن (س) سببیه صورمق کَرَک. شاهد محبوب معناسنده مستعملدر. دلبنده وصف ترکیبیدر کوکل بغلایچی معناسنه. کوکله متعلق اولان ذات مراددر. خوش ایو. بونده یراشق معناسندهدر. سپرده اند سپردن لغتده اصبرلیق و تسلیم ایلمک معناسندهدر. بونده فعل ماضی جمع غائبدر حواله واحاله معناسندهدر. بمستی. با حرف صله. ویا حرف مصدر. زمام لغتده اویان دیزکین معناسندهدر. بونده مضاف الیه مخدو قدر تقدیر کلام زمام اختیار ما ایدی عنان اختیار دیدکلری کبی. - محصول بیت بزم کوکلمزی کندویه متعلق ایلین محبوبک چشمه مستانه لک یاره شق ویا شقددر. اول وجهنددر که بزم زمام اختیاریمزی مستانه لکه حواله ایلمشدر. یعنی اول مستانه چشم اولدیغی ایچون بز مستلکی اختیار ایلدک.

صالحی سروریمز یعنی محبوبمز صالحه ویا عرض جمال ایلیمز. یعنی بو کلنجه انلره اعتبار قلمز. پس بونده استقهام انکارییه حکم ایدنی (س) انکار ایدهرز.

4.

هَرَّكَز نَمِیرَ آن كِه دِلش زنده شد بَعِشَق:

ثَبَّتَسْتُ بَر جَرِیدَهءِ عَالَمِ دَوَامِ مَا. ۴

نَمِیرَ فعل نفی استقبال اولمز لا یموت معناسنه. زنده دیری حی معناسنه. در. ثَبَّتَ بونده مصدر فاعل معناسنه. در. جَرِیدَه بر درلو دفتردر که کاغدن یلپازه کبی دریلور ایکی جانبندن بله اوقنور. بو زمانده استعمالی مهجورد. جَرِیدَه نك عالمه اضافتی بیانیه. در. - محصول بیت شول کسه نك که کوكلی عشق و محبت جانانله زنده اولدی اول هرکز اولمز. پس بزم جَرِیدَهءِ عالمه دوام بقامز ثابتدر زیرا بز اول زنده لردن ایز.

5.

تَرَسَم، كِه صَرَفَهءِ نَبَرَد رُوزِ بَارْخَوَاسْتِ

نَانَ حَلَالِ شَیْخِ زِ آبِ حَرَامِ مَا. ۵

صَرَفَهءِ زیاده معناسنه در اصطلاح عجمده. مثلا اول زمانده التون اتجه صرف ایلسک بر ایکی اتجه زیاده وپرلردی اول زیادهیه صرفه دیرلر. اما بونده مطلق زیاده معناسنه. در. یَا حرف وحدت وهمزه حرف توسلدر. بَارْ خَوَاسْتِ قیامت. رُوزِ بَارْخَوَاسْتِ یوم السوال دیمکدر قیامت کونندن تعبیردر. نَانَ حَلَالِ کِنایتدر نَانَ وَقْفَدِن. زیرا اکثر مشایخ خانقاهلرده وراویه لرده اولوب وقف اتمکین یرلر. آب حَرَامِ کِنایتدر خمردن. - محصول بیت قورقرمه که قیامت کوننده فضیلتی اولمیه شیخ حلال دیویدیکی وقف اتمکینک بزم حرام دیو ایچدی کمز شراب اوزرینه. یعنی انك زرق وریا ایله کچندوکی و بزم زندلك ایله کچندیکمز برابر کله بلکه بزم زندلكمز افضل کلور زیرا بز مرایی دکلوز.

6.

ای باد اَکْر بَکُلْشَنِ اَحْبَابِ یُکْدَرِی،

زَنهَارِ، عَرَضَه دِه بَرِ جَانَانِ پَیَامِ مَا، ۶

اَحْبَابِ دوستلر حبیبک جمعیدر. کُلْشَنِ وکلزار کلستانک معناسنه در احبابدن مراد

نورک باده‌یه اضافتی مشبه بهک مشبهه اضافتی قبیلندند. صفوتدن کنایتدر. بر افروز. بر حرف تاکیددر. افروز افروزیدندن مشتق فعل امر مخاطبدر. افروختن و افروزیدن لازمه متعدی مابیننده مشترکدر یالکلمیق ویالکلمیق. بونده متعدیدر. مطرب اسم فاعل اطرب یطرب افعال بابندن سویندیریجی معناسنه. اما اصطلاحده سازنده وکویندهیه دیرلر. بکو بونده امردر ایرله معناسنه. که حرف تعلیل ویا رابط قول و مقول. - محصول بیت ای ساتی نور کبی صافی وخالص باده ایله بزم جامری روشن یعنی پر ایله. ای مطرب ایرله زیرا جهان ایشی یعنی احوال جهان مراد مزجه اولدی. یاخود بو مضمونی ایرله یعنی مصراع ثانی مضمونی اوقو دیمک اوله. یاخود ما در پیاله بیتنی ایرله دیمک اوله.

2.

ما در پیاله عکس رخ یار دیده ایم.

ای بیخبر ز لذت شرب مدام ما. ۲

پیاله لامعی چلبی بوش قدح دیمش. اما لغتدرده صغرق دیمشدر. مدام و مدامه جوهری شرابدر دیدی. پس مدام جمع مدامه در دین (س°) مخالف سویددی. بو یرده مدام دائم وثابت معناسنه کلور. پس شرب مدام شرب دائم معناسنه اولور. - محصول بیت بز پیالهده یعنی نور پیالهده یارک یوری عکسنی کورمشز ای بزم دائما ایجدیکمزدن یاخود باده ایجدیکمزدن بیخبر کیمسه بز معذور طوت. ایکی مصراع معنی جهندن تقدیم و تاخیره همولدر.

3.

چندان بود گرشمه و ناز سهی قدان.

کاید بجلوه سرو صنوبر خرام ما. ۳

گرشمه کاف عجمینک کسریله ناز لفظنه مراددر. بعض روستایی لرك فتح کاف عربیله اوقودقلمینی فصحا و ظرفای عجم قبول ایلمدی. سهی سینک فتحی و کسریله لغتدر طوغری معناسنه. اکثری سروه صفت اولور. سهی قدان الف ونونله جمع اولمش وصف ترکیبیدر طوغری قامتلی محبوبلر دیمکدر. بجلوه. با حرف صله. لامعی چلبی جلوه صالمنق دیمشدر. اما لغتدرده عرض جمال معناسنهدر. صنوبر خرام وصف ترکیبیدر. صنوبر چام اغاجی. مراد بونده سرو شکلنده اولاندر مطلقى دکل. خرام خرامیدندن مشتقدر. صالمنق معناسنهدر یعنی صنوبر کبی صالنان سرو. - محصول بیت موزون قامتلی محبوبلرک ناز و شیوه‌سی اولزمانه دکلر که بزم صنوبر

ایراقدر اما همتیز ایراق دکلدن. یعنی کوکلمزدن چقمزسن. پادشاهکر قوی و سزک دعاجیکز ایز. مرادی پادشاهی استعطافدن.

C. K. a. و vor همت fehlt.

43.

ای شهنشاه بَلند اَختر، خُدا را هَمّتی،

تا بَبوسَم هَمچو کَرْدون خَاکِ اَیوانِ شُما. ۱۳

شهنشاه شاهانشاهدن ماخوژدن. اصلی شاه شاهان پادشاهلر پادشاهی دیمکدر بکلر بکی کبی. بلند بانک فتکی وضمیله لغتدر. اختر فارسیده یلدزدن. اما طالع وخت معناسنده استعمالی چوقدر * اخترم سیر بجایی کند از مهر مهی * که نبوده اثر از انجم وافلاک انجا * خدا را. خدا تگری. را ادات قسم ویا ادات تخصیصدر. همتیده یا وحدت ویا تنکیر ایچوندن. تا حرف تعلیل. ببوسم. با تاکید ایچوندن. بوسم باء عربیله فعل مضارع متکلم وحده صیغه سیدر. بونده اوپم دیمکدر. همچو. هم حرف تاکید. چو چوندن مخفف ادات تشبیهدر. کردون فلک وقلکی که ایکی تکرلکی اولور اناطولی ولایتنده عربیله یرینه استعمال ایلدکلری هپ اولور. بونده فلک مراددر. ایوان واوان همزه نک کسر یله عربیله بیوک صفة یه دیرلر. اما عجم فتح همزه ایله بیوک چارداق معناسنده استعمال ایدرلر. — محصول بیت ای بلند طالع پادشاه خدا حقیچون ویا خدا ایچون همت ایله تا کردون کبی خاک ایوانک اوپه یم. یعنی کردونه مشابه ویا کردون اوپدوکی کبی اوپه یم.

S. I. p. 40. — B. p. 2. — C. p. 2. — H. I. p. 3. — K. p. 33. (Die Beits in folgender Ordnung: 1. 3. 2. 6. 7. 8. 5. 9. 11. 12. 4. 13. 10.)

3.

بجر مضارع — — — — —

1.

ساقی بنور باده بر آفرور جام ما؛

مُطرب بگو، که کار جهان شد بکام ما. ۱

ساقی منادی. بنور باده. با مع معناسندهدر. نور اتشک ضیاسنه دیرلر. باده خمر.

میکند حافظ دعا و بشنو و امین بگو. و بعضی می کند حافظ دعا و بشنو امینی بگو. دعاییده و امینیده کی یالر وحدت و یا تنکیر ایچوندز روزی رزق و نصیب معناسنده مستعملدر. شکر افشان وصف ترکیبی در شکر صاچیچی معناسنه. اصلنده شکر مخفدر و زنیچون مشدد اولمشدر. زیرا لغت عجمده تشدید یوقدر دیمشدر حتی فرخ و خرم اصل لغتده مخفدر دیرلر. - محصول بیت حافظ دعا ایلر ای جانان سن ایشت و امین دی. اول دعا بودر بزم نصیبمز اولسون سزک شکر صاچیچی طوداغکز.

K. a. بَشْنُو وَ اَمِیْن بگو (vergl. Comm.)

11.

ای صبا با ساکنان شهر یزد از ما بگو:

کای، (سر حق ناشناسان گوی چوگان شما) ۱۱

بعضی نسخه ده کوی میدان دوشمشدر. ایکی سیده کویه مناسبدر. شهر یزدک ساکنلرندن مراد یادشاه یزددر. تعظیما جمع ایلمشدر. و شهر یزد شیرازدن اوچ کونلک یولدر دیرلر. و رکناباد صویبی که منبعی شیرازدر شهر یزده اقر. و صویک ایکی جانبی سکوت اغاجی دکلمشدر سویله که یولچیلر هیچ کنشدن زحمت چکمز. بو ایکی شهرک مابینی غایتله معمر ایش توقات ایله آماسیه مابینی کبی والعهدة علی الراوی. حق ناشناسان کفران نعمت معناسنه مستعملدر. کوی طوپ. چوگان جیم و کاف عجمیله بر اوزون دکنکدر اوجی اگری کششدر عصاصی کبی که انکله ات اوزرنده اوین اوینارلر. یعنی بر طویی میدانه صرلرر و اول چوکانله انی اورتادن قپارلر هر کیم قاپرسه دولت انکدر. - محصول بیت ای صبا شهر یزده ساکن اولان پادشاهه واعیان دولته سویله که ای ارباب دولت کفران نعمتکز اولنلرک باشی سزک چوگانکز میدانک طویی اولسون. مصراع ثانی حشو ملیح طریقله واقع اولمشدر اصل مقول قول کلجک بیتدر.

K. b. کوی میدان شما (vergl. Comm.)

12.

گرچه دوریم از بساط قرب، و همت دور نیست،

بنده شاه شمائیم و ثنا خوان شما. ۱۲

بساط دوشنن اشیاده مستعملدر. قرب یقینلقددر. همت کسر هایله و فتحیله لغتدر ارادت معناسنه. - محصول بیت ای یزدک ساکنلری اگرچه سزدن وجودمز و تنمز

عوض یازیلور. بو بود لفظندن مقصودر. بو که اوله که دیمکدر. - محصول بیت ای جانان رخک کلشنندن صبا ایله بر دسته کل کونددر. اوله که ایغک بصدیغی بستانک تراپندن بر قوقجک دوپایدق. یعنی ایغک بصدیغی بستانک تراپی همان کل قوقوسین ویرر. پس رخسارک کلین استشمام همان خاک پایک استشمامدر بعضر بو بیته غیرینک تزریق تقدیراتیله تقریر ایدوب بیان ایلدیلر. حق بو کم طبعنده ذره قدر استقامتی اولان کسه بو مقوله هدیانی ژازخا قبیلندن عد ایدر.

9.

عُمَرْتَان بَاد وَ مُرَاد، ای ساقیان بَزْمِ جَم،

کَرِچَه جَام مَا نَشْد پُر مِی بَدَوْرَان شَمَا. ۹

عمرتان لفظنده کی تا خطابیچونددر الف ونون ضمیری جمع ایچونددر. زیرا فارسیده ضمیر الف ونونه جمع اولور مثلا دلتان دلشان ودلمان دیرلر و بو ضمیرک ماقبلی مفتوح اوقنور. کاه اولور که ضرورت وزن ایچون ساکن اوقنور. بیت * بحر عشق از دلشان سر بر زن * آتش شوق بجانشان در زن * باد امر غائب ضیغه سیدر بویدندن مشتق اولسون دیمکدر. مواقع دعاده استعمالی کثیردر بونده کی کبی. بزم مجلس. جم حضرت سلیمان پیغمبردر نته که خواجه حافظ بیورر. بیت * خاتم جم را بشارت ده بحسن خاتمت * که اسم اعظم کرد ازو کوتاه دست * جام ایقلی قدح. پر می شرابله طولو. بدوران. با حرف ظرف. دوران و اوک سکونیله فارسیده زمان معناسنده مستعملدر. بونده بزمه نسبت خوب واقع اولمشدر. - محصول بیت عمریکز اوزون و مرادیکز حاصل اولسون ای پادشاه مجلسنک ساقیلری اگرچه بزم قدحمز سرک زمانکرده پر می اولمدی. مرادی پادشاه یزده تعریضدر زیرا انی مدح ایلدی و جائزه ویرمدی نته که بر قطعه ده بیورر * شاه هرموزم ندیده یکرمان صد لطف کرد * شاه یزدم دید و مدحش کردم و هیچم ندان * پس مراد ای شاه یزن عمرک ودولتک زیاده اولسون اگرچه بنی بهره مند ایدوب مرادم ویرمدک دیمکدر.

عمرتان بادا مدام ای - K. a.

40.

می کُند حَافِظ دُعَائِی، بِشَنَو، آمینی بگو:

روزی ما باد لعل شکر افشان شما. ۱۰

بو بیتک نسخه لری مختلف واقع اولمشدر. بعضیسی مذکور اولان کبیدر. و بعضیسی

پرهیزکارلق مراد در. تفنن فی العبارة ایلدی. بهستان. با حرف صله. مستان الف و بونله جمع ایلدی ذوی العقول مرتبه سین الحاق ایلمله مراد چشمدر. وچشی الف و نونله جمع ایده کلمشدر. بیت * دل شیشه وچشان تو هر گوشه برندش * مستند مبادا که بناکه شکنندش * - محصول بیت کسه سنک چشمک زمانده پرهیزکارلقن فائده بعلمدی یعنی مستفید اولمدی. زیرا هر کسه که سنی کوردی مست عشق اولدی. حاصلی تمام عالمی اسیر و دیوانه ایلدک دیمکدر. پس یکدر که پرهیزکارلق و مستورلق صاتیبه لر سنک چشمکه. ذکر جز و اراده کل قبیلنددر یعنی مراد کندیدر. چشمه نسبت مستورلق خوب واقع اولمشدر.

7.

بَحَّتْ خَوَابِ الْوَدِّ مَا بَيِّدَارُ خَوَاهِدُ شُدْ مَكَّرَ

زَانِكَةَ رَدِّ بَرِّ دِيْدَةَ اَبِي رَوِي رَخْشَانَ شَمَا. ۷

بَحَّتْ طَالَعِ مَعْرِبِدَرِ عَرَبِيْسِي جَدَدَرِ. خَوَابِ اَوِيْقُو وَدُوشِ مَعْنَاْسِنَه خَوَابِيْدَنْدَنْ مَشْتَقْدَرِ. الْوَدِّ اَسْمَدَرِ الْوَدِّدَنْدَنْ بَوْلِشْمِقِ مَعْنَاْسِنَه. خَوَابِ الْوَدِّ اَوِيْقُو بَوْلِشْمِقِي دِيْمَكْدَرِ. بَيِّدَارُ اَوِيَانَقِ. خَوَاهِدُ شُدْ. خَوَاهِدُ دِيْلَرِ مَعْنَاْسِنَه. شُدْ فَعْلُ مَاضِي شَدْنِ يَعْنِي مَصْدَرُ مَعْنَاْسِنَه. زِيْرَا مَاضِي مُضَارَعَةُ مَقَارِنِ اَوْلَسَه مَصْدَرُ مَعْنَاْسِي مَرَادِ اَوْلُوْرُ خَوَاهِدُ شَدْنِ مَعْنَاْسِنَه. مَكَّرَ بُوْنْدَه كَاْنَه مَعْنَاْسِنَه دَرِ. زَانِكَةَ اَصْلَنْدَه اَز اَنْكَه. اَنْ اِسْمُ اَشَارَتِ. كَه حَرْفُ تَعْلِيْلِ. رَدِّ فَعْلُ مَاضِي اَوْرَدِي. بَرِّ دِيْدَةَ. بَرِّ بُوْنْدَه بَاءِ صَلَه مَعْنَاْسِنَه دَرِ. دِيْدَةَ بُوْنْدَه كُوْرُ دِيْمَكْدَرِ. اَبِي. يَا حَرْفُ وَحْدَتِ وَا تَنْكِيرِ اَيْچُوْن. بُوْنْدَه اَبِي رَوِيَه مَضَافِ اَيْلِيْنِ خَطَا اَيْلَدِي. - مَحْصُوْلُ بَيْتِ كَاْنَه بَزْمِ خَوَابِ الْوَدِّ وَخَوَابِنَاكِ طَالَعِمَزِ اَوِيَانِيْسِرْدَرِ زِيْرَا سَنَكِ رَوِي رَخْشَانَكِ بَحْتَمَكِ كُوْرِيْنَه صَو سِپْدِي. يَعْنِي سَنَكِ رَوِي رَخْشَانِكِي كُوْرَمَزِ طَالَعِمَزِ بَيِّدَارِ لَغْنَه بَاعْتَدَرِ. زِيْرَا مَشْهُوْرْدَرِ كَه بَرِّ كِمْسَنَه نَكِ طَالَعِي خَوَابِيْدَه اَوْلَسَه كَنْدِي الْمَدَه اَوْلُوْر. اَمَّا طَالَعِي بَيِّدَارِ اَوْلَسَه كَنْدِي رَاْحْتَدَه اَوْلُوْر. پَس بَحَّتْ خَوَابِ الْوَدِّ بَحَّتْ بَدِ مَعْنَاْسِنَه دَرِ دِيْمَكِ (س) بَدَدَرِ.

- دِيْدَه اَبِ اَز رَوِي - K. b.

8.

بَا صَبَا هَمْرَاهُ بِفَرَسْتٍ اَز رُحَّتِ كَلْدَسْتَه

بُو كِه بُوْتِي بِشْتَرِيْمِ اَز خَاكِ بُسْتَانِ شَمَا. ۸

هَمْرَاهُ يَوْلَدَاش. بِفَرَسْتِ اَمْرُ مَخَاطَبِدَرِ فَرَسْتِيْدَنْدَنْ. بَا تَاكِيْدِ اَفَاْدَه اَيْدَرِ. رُحِّ يَكَاقِي. بُوْنْدَه يُوْرُ مَرَادَدَرِ. كَلْدَسْتَه بَرِّ طُوْرَمِ كَلِّ دِيْمَكْدَرِ. هَمْرَه نَشَاْنَه سِي يَايِ وَحْدَتْدَنْ

دوستان الفله ونونله جمع اولمشدر ذوی العقولدن اولدیغیچون. جان من وجان
شما فارسیده بو واو عربیده کل رجل وصنعته واوی کبی مقارنت معناسنی ویرر
نته که شاعرک بو بیته دلیلدر. بیت * ای زند جرعه نوش تو ومستیء خمار * ما
ونشاط مستیء عشق از می الست * بعضلر دیدیلر واو سکت در ضرورت وزنیچون
کلمشدر. تقدیر کلام جان من جان شماست دیمکدر یعنی بنم جانم سزک
جانکزدر. حاصلی کندی جانکزه نه لایق ایسه بنم جانمه انی ایلک. - محصول بیت
کوکل خرابلق ایلیور یعنی افشای راز ایده یور. دلداری اکاه ایلک البته ای
دوستلر. زیرا بنم جانم همان سزک جانکزدر. یاخون بنم جانم سزک جانکزیله در
هر نه که بنم جانمه اولورسه سزک جانکزه ده اولور. حاصل کلام کوکل بیقرار
اولوب اه اتشله جهانی یاقوب یقه یور. وسز دلدارده جهانده داخل سز پس دلداری
اکاه ایلک که کوکله مرحمت ایلسون خلاص بوله سز. زینهار لفظی ایکی وجهله
تاکیده قابلدر خرابی میکنده اکه کنیده ده.

6.

کس بدور نرکست طرفی نبست از عافیت :

به که نفروشند مستوری بستان شما. 4

کس کمسه. بدور. با حرف ظرف. دور و دوران عربیده دونمکدر. اما عجم زمان
معناسنده استعمال ایدر. نرکس رومده زرین قدح دیدکلری چیچکدر. کوزی شعرا
اکا تشبیه ایدرلر کنایه طریقیله. عرب تعریب ایدوب نرکس دیر. زیرا انلر تعریبده
کاف عجمی جیمه ابدال ایدرلر بنکه بنج دیدکلری کبی. پس معهود صری چیچکه
نرکس دین معناده خطا ایلمشدر. بیت * نرکس اوزره برک زرد ژاله لر کیم واردر *
از چراغینه دیزلمش درم و دیناردر * رومده زرین قدح دیدکلرینه عجم نرکس
دیدوکینه کاتبینک نرکس ردیفلی قصیده سنده بو بیت شاهددر. بیت * بسته
دستار وسر طاقیهء نارنجی * در شکسته است ظرفان ورعنا نرکس * و بو رباعیء
یسحاق * نرکس که چمن از رخ او کشت منور * کویند که دارن طبقی سیم پر
از زر * در دیدهء یسحاق نه زر ونه سیم * شش نان تنک دارد ویک طاس
مزعفر * نان تنک دیو یوفقه اتمکینه دیرلر. وهلالینک بو بیته. بیت * با جام
وقدح عزم چمن کرد چو نرکس * هرکس که درین دور بکف سیم وزری داشت *
تا ضمیر مخاطب. طرف زانک سکونیله عربیده کوز یعنی چشم معناسنده. اما عجمده
جانب وفائده معناسنه مستعملدر. بونده فائده معناسنده. یا وحدت ویا تنکیر
ایچوندر. نبست بغلمدی معناسنه. عافیت بونده پرهیزکارلق معناسنده. به یک
دیمکدر. نفروشند نفی مستقبلدر صتیبه لر دیمکدر. مصدری فروشیدن و فروختن
کلور. نون مفرده فارسیده حرف نفی در. مستوری. یا حرف مصدر. مستوریدن

فعل مضارع مخاطبدر. گذشتن ده مصدر در بو معنایه. کاندرین اوج کلمه دن مرکبدر. بری که حرف تعلیلدر. وبری اندر که ادات ظرفدر که در اندن مخفدر. وبری این که اسم اشارتدر قریبه. پس ترکیبیه که دن هاء رسمی واندرله ایندن همزه لر حذف اولمشدر. ره راه مخفف یولدر سبیل معناسنه. معلوم اوله که فارسیده وادن ویادن والقدن صکره که هاء اصلیه واقع اولسه بو حرفلری حذف ایلمک جائزدر مثلاً طاغه کوه وکه وکویه دیه وده وپادشاهه شاه وشه دیرلر وقس علی هذا. کشته کافک فتحیله اولمش دیمکدر. ماضیدن بر قسمدر کشتن دن مشتقدر. کشتن وکردیدن مصدرلر در صیوروت معناسنه. بو جهتندر که انتقال معنالرنده مستعملدر. گاه اولور که دونمک معناسنه مستعملدر مثلاً کیدرکن دونمک ویا مولویلر کبی دونمک. بسیار چوق دیمکدر کثیر معناسنه. بسیارند لفظنده کی نونله دال است لفظنک ادات جمعیه در. بونده معنی جهندن کشته یه مقیددر ضرورت وزن ایچون تاخیر اولمشدر. قربان لغتده شول شیدر که انکله اللهه یقین اولاسین. اما بونده الله ایچون کسیلان قوین وغیریسی مراد اولور. - محصل بیت بزم اوستمه کچدکده یعنی یانمزه اوغرادقه اتککی قاندن ایراق طوت یعنی اتکک چکرک اکا برانه کچ. زیرا بو یولده که بز ییقلوب یاتورز چوق کمسه قربانکز اولوب یاتورلر یعنی عشاق یولکده قیریلوب یاتورلر. مقصود جانان شفقت ایدوب اندن مرحمت طلب ایلمسی در.

- خون دامان چو - K. a.

دِل خرابی می کُند؛ دِلدار را آگه کُنید؛

زینهار ای دوستان، جان من و جان شما. ه

خراب یقق عبارتک ضدیدر. یا حرف مصدردر. می حرف حال یا استمراردر. کند کنیدندن مشتق فعل مضارعدر. بر مصدری دخی کردن در ایلر دیمکدر. خرابلق ایلر معناسنه. دلدار وصف ترکیبیه در کوکل طوتجی معناسنه. اصلندن دارنده دل ایدی پس ادات فاعل که نون و دال وهای رسمی در حذف ایدوب معنای عام ترکیبندن معنای خاص علمیه یه نقل ایلمکیچون مضاف الیهی تقدیم ایدوب دلدار دیدیلر. جمیعا مشتقاندن اولان وصف ترکیبیلرده بو قاعده جاریدر مالدار و دزدان و سردار دخی بو قبیلندن. حاصل کلام دلدار بونک کبی مقاملرده جاناندن عبارتدر. را ادات مفعولدر. آگه اکاهدن مخفدر قاعده سابقه اوژه. اکاهیدندن مشتقدر لازمه متعدی مابیننده مشترکدر دوبیق و دوبیرمق معناسنه. کبنید امر مخاطب جمعیه در. آگه کنید آگه ایلمک یعنی طویرک. زینهار یانک ثبوتیله بونده تاکید ایچون البته معناسنه در. گاه یاسنی حذف ایدوب زینهار دیرلر.

استفهام انکاری قبیلندند. یعنی ایکیسنگ مصاحبتی و مقارنتی میسر نکند. زیرا بزم خاطر مرکب جمعیتنه باعث زلفده قرار ایلمکله اولور. بو ایسه محالدر. زیرا زلفده قرار مجعد و تابدار اولمغله اولور. پس بو غرض ال ویرمز. یا رب عبارتتی بویله یرلرده عجا معناسنه استعمال ایدرلر.

عَزْمٌ دِیدَارٌ تُو دَارْدَ جَانِ بَر لَبِّ آمَدَهٗ :

باز گُردَن . یا بَر آید . چِیست قَرْمَان شُما . ۳

عزم نیت. دیدار یوز و کورمه معناسنده مستعملدر. وصف ترکیبیدر اصلنده ارنده دید ایدی کورمه کنورچی. صکره یوزده و کورمه ده استعمال ایلدیلر. تو او رسیمله سن دیمکدر انت معناسنه. کاه اولور که وایینی ضرورت وزن ایچون تلفظ ایدرلر. دارد فعل مضارع مفرد طوتر معناسنه. جان روح حیوانی. بر لب امده. بر استعلا ایچونددر علی معناسنه. لب بونده دودق معناسنده. امده کلمش معناسنه. ماضیدن بر قسدر اسم مفعول نکند. جان بر لب عبارتته مضافدر بو بیتده کی کبی. بیت * یکدو روزی صبر کن ای جان بر لب امده * زانکه خوام دوست بسیارم ترا * اصفی * امدی تاز لب جان بلب امده را * عذرخواهی کنم امروز که مهمان دارم * پس جان بر لب امده جمله حالیه در دینلر خطا ایلدیلر. باز بونده کرو دیمکدر. کردن فعل مضارع مفرد غائبدر کردیدندن دونمکدر عودت معناسنه. مقام استفهامده واقع اولمش دونسونمی معناسنه. یا حرف عاطفدر عربیده او کبی. بر آید بحسب اللغة یوقاری کلور و یوقاری کله. اما بونده چقمقدن تعبیردر خروج معناسنه. چقسونمی دیمکدر استفهام طریقیله. فرمان بویرقدر امر معناسنه. - محصول بیت لبه کلمش جان سنی کورمک قصدین طوتر. کیرو دونسونمی یوخسه چقسونمی. امریکز ندر. یعنی جان عزیز سکا تسلیم ایده ییمی یوخسه ینه یرینه وارسونمی بیورغکز ندر دیمکدر.

دور دار از خاک و خون دامن، چو بر ما بگذری،

کاندَرین ره گشته بشیازند قُربان شُما. ۴

دور ایرقدر بعید معناسنه. دار امر مخاطبدر داریدندن. خاک طپراق. دامن و دامن اتکدر ذیل معناسنه انسانده و غیریده مستعملدر. چو حرف تعلیل چونکه دن محفقدر. بر ما اوستمه علینا معناسنه. بگذری کذردندن مشتقدر

بجر رمل - - - - -

ای فروغ ماهِ حُسن از رویِ رَخْشانِ شُما،

آبِ رویِ خوبی از چاهِ زَنخْدانِ شُما. ۱

ای حرف ندا. مناداسی محذوفدر ای جانان دیمکدر. ما بعدی مقصود بالندادر. فروغ اسمدر ضیا معناسنه. ماهِ ای معناسنه مشترکدر. بونده جرم قمر مراددر. حسن کوزلك. روی یوز. رخشان صفت مشبهه در رخشیدنن مشتقددر یلدراغن معناسنه. شما سز انتم معناسنه. آب روی یوز صوبی عرض معناسنه. خوب کوزل. یا حرف مصدردر. چاه قیو بونده چوقوردن. مراد زَنخْدان وزنج اکک. - محصول بیت ای جانان کوزلك ایینک ضیاسی یلدراغن یوزیکزدندر. یعنی فلک ایی کنش دن نور الدیغی کبی کوزلك ایی سزدن نور وضیا الور دیمکدر. ماهک حسنه اضافتی استعاره طریقیلهدر. ای جانان کوزلك یوز صوبی سزک اککز قیوسندندر یعنی چقورندندر. جبیعا حسن ولطافت سزک زَنخْدانکزه محصولدر هر کوزل حسنی اندن الور ای کنشدن الدیغی کبی. ایکی مصراع تکرر خبر قبیلندندر.

- فروغ حسن ماه از - K. a.

کئی دَهْد دَسْت این غَرَض، یا رَب، کِه هَمْدَسْتان شَوْنْد

خاطرِ جَموعِ ما زُلفِ پَریشانِ شُما. ۲

دهد فعل مضارع دهیدنن ویرر دیمک معناسنه. دست ال. یا رب بونک کبی یرلرده عجا معناسنهدر. غرض بونده مراد معناسنهدر. همدستان. تم ادات مقارنت همخان وهحجره خانه داش وحجره داش دیمکدر. دستان داستانن مخفقدر حکایت معناسنه. حکایتدش دیمکدر. بر معناسی دخی واردن ان شاء الله یری کلدکده بیان اولنه. شوند فعل مضارع جمع غائب شویدنن مشتق اوله لر دیمکدر. خاطر اصلنده کوکله کلندر. صکره کوکله اطلاق ایلدیلر ذکر حال و ارادهء محل طریقیله. زلف قولق اوکندن اینن صاحب. پریشان طاغنیق دیمکدر. - محصول بیت عجا بو غرض قچن ال ویره که مصاحب اوله بزم خاطر جموعمز وسنک پریشان زلفک.

حُضُورِي كَر هَمِي خَوَاهِي، اَزُو غَائِب مَشُو حَافِظ:

مَتِي مَا تَلَقَ مَن تَهَوِي، دَعِ اَلدُّنْيَا وَاهْمِلْهَا. ۷

حُضُورِ نَقِيضِ غَيْبَتِدَرِ وَسَفَرِ مَقَابِلِنْدَه دَخِي مَسْتَعْمَلِدَر. اَمَا بُونْدَه مِرَادِ اسْتِرَاحَتِدَر. يَا وَحْدَتِ وَيَا تَنْكِيرِ اَيچُونِدَر. خَوَاهِي فَعْلِ مِضَارِعِ مَخَاطَبِدَرِ خَوَاهِيدِنْدَنِ مَشْتَقِدَر. اَكْرَ حُضُورِ دِلْرَسَكِ دِيْمَكِدَر. اَزُو ضَمِيرِي مِضَارِعِ ثَانِينِكِ مِضْمُونَه يَعْنِي فُحُوسَنَه رَاجَعِدَر. ذَاتِ بَارِي يَه اِرْجَاعِ اِحْشِ خَطَايَا دَر. غَائِبِ مَقَابِلِ حَاضِرِدَر. اَمَا بُونْدَه غَافِلِ مِرَادِ نَتَكِه بَعْضِ نَسْخَه دَه وَاقْعِدَر. مَشُو نَهِي حَاضِرِدَر. حَافِظِ مَنَادَا دَر. حَرْفِ نَدَاسِي حَذْفِ اَوْلَمَشْدَرِ اَصْلِنْدَه اِي حَافِظِ دِيْمَكِدَر. مَتِي اَسْمَاءِ مَنقُوصَه دِنِ اَيْكِي فَعْلِ مِضَارِعِي جَزْمِ اَيِدَر. مَشْتَرَكِدَرِ شَرْطَلَه اسْتِفْهَامِ مَابِينِنْدَه. بُونْدَه شَرْطِ اَيچُونِدَر. مَا حَرْفِ زَائِدِ تَاكِيْدِ اَيچُونِدَر. تَلَقَ فَعْلِ مِضَارِعِ مَخَاطَبِدَرِ لَقِي يَلْقِي عِلْمِ بَابِنْدِنِ لَامِ الْفَعْلِ جَزْمَلَه دُوشْمَشْدَر. بُولْشَه سَنِ دِيْمَكِدَر. تَقْدِيرِ كَلَامِ مَتِي اِرْدَتِ اِنِ تَلْقِي دِيْمَكِدَرِ تَاكِه مَعْنِي مَسْتَقِيمِ اَوْلَه اِذَا قَبْتُمْ اِلَى الصَّلَاةِ دَه كِي كَبِي. مَن اِسْمِ مَوْصُولِدَرِ الَّذِي مَعْنَا سَنَه. اَكْثَرِ ذَوِي الْعُقُولَه مَسْتَعْمَلِدَر. مَفْعُولِ بَهِيدِرِ تَلْقِي نَكِ. اَزُودَه اَوْلِنِ ضَمِيرِ غَائِبِ مَن لَفْظَنَه رَاجِعِ دَرِ اَضْمَارِ قَبْلِ الذِّكْرِ طَرِيقِيلَه دِيْمِنِ ۴ تَنَاقُضِ سَوِيلِدِي ۴ خَطَا اَيْلِدِي. تَهَوِي عِلْمِ بَابِنْدِنِ فَعْلِ مِضَارِعِ مَخَاطَبِدَرِ هَوِيْتِ السَّمَانِ كَبِي. سَوْرَسَنِ دِيْمَكِدَر. مَوْصُولِكِ صَلَه سَيِدَرِ اَصْلِنْدَه تَهَوَاهِ اَيْدِي. مَوْصُولَه رَاجِعِ اَوْلِنِ ضَمِيرِ مَنصُوبِ حَذْفِ اَوْلَمَشْدَر. دَعِ وَدَعِ دِنِ مَشْتَقِ اَمْرِ مَخَاطَبِدَر. تَرَكَ اَيْلَه دِيْمَكِدَر. مَصْدَرِي مَاضِيَسِي مَسْتَعْمَلِ دَكَلِدَر. اَمَا اِسْمِ فَاعِلِي وَاسْمِ مَفْعُولِي نَدِرْتَلَه مَسْتَعْمَلِدَر. اَلدُّنْيَا جِهَانِ دِيْمَكِدَر. وَاهْمِلْهَا اَمْرِ مَخَاطَبِدَرِ اِهْمَلِ يَهْمَلِ اَفْعَالِ بَابِنْدِنِ. تَرَكَ اَيْلَه دِيْمَكِدَرِ دَعِ كَبِي. هَا ضَمِيرِ مَنصُوبِ رَاجَعِدَرِ دُنْيَا يَه. اَخْرِنْدَه اَلْفِ تَانِيْتِ اَوْلِدِيغِنْدِنِ تَانِيْتِ ضَمِيرِي رَاجِعِ اَوْلِدِي. - مَحْصُولِ بَيْتِ بُو اَوْلِدِيكِه اَكْرَ حُضُورِ اسْتِرْسَنِ اِي حَافِظِ اَنْدِنِ غَافِلِ اَوْلَه يَعْنِي سَوْدِيكِكِه وَاصِلِ اَوْلَمِقِ اسْتِرْسَنِ دُنْيَا يَه تَرَكَ اَيْلَه. يَعْنِي يَوْلَنَه بَذَلِ اَيْلَه وَخَدْمَتَنَه صَرَفِ اَيْلَه. ذَكَرِ مَحَلِّ وَاِرَادَه حَالِ قَبِيلِنْدِنْدَر. اِمْوَالِ وَاَسْبَابِ دُنْيُو يَه مِرَادِ دَرِ بَيْتِ سَابِقَه ذَكَرِ اَوْلِنَانِ كَبِي. زِيْرَا اَسْبَابِ وَصَلْتِكِ اِقْوَاسِي مَالِدَر. اَنْدِنِ بَذَلِ نَفْسِي يَعْنِي شَايَسْتَه خَدْمَتِدَر. اَنْدِنِ صَكْرَه مِرَادِ اَيْدِي نَوْرَسَه جَانَانِ عِلْمِ وَمَعْرِفَتِدَر.

Sudi I. p. 2. — Bulak p. 2. — Constantinopel p. 2. — Hammer's Uebersetzung I. p. 4. — Kalkutta p. 32.

اقسامندند. کندی مرادلی دیمکدر. یا حرف مصدر. بدنامی. با حرف صله کشیده متعلقدر. بد یرامز. نام اسم. یا حرف مصدردر. بدنام اصطلاحده رسوا معناسنه. بدنامی رسوایلق معناسنه. کشید بونده انقلاب و تحول معناسنه فعل لازمدر متعدی ظن ایلدکلری کبی چکلدی دیمکدر شراب سرکهیه وسود یوغرده چکلدیکی کبی. نتهکی هلالینک بو بیتنده زیاده روشندر. بیت * وه که سودای تو اخر سر بشیدایی کشید * قصهء عشق نهان ما برسوایی کشید * وحضرت مولانا جامینک بو بیتنده. بیت * جا کن درون پاک ضمیریکه عاقبت * زین شیوه کار قطره بدردانکی کشید * بیت * چند اصفی بکوی پری پیکران روی * کار تو رفته رفته بدیوانکی کشید * آخر کلمهء تاکیددر سابقا بیان اولنان کبی. نهان خفی معناسنه. کی فارسیده تچن دیمکدر. ماند فعل مضارع مانیدنندن مشتقدر. لفظ مشترکدر تالمق و قومق معناسنه کلور. بر معنا دخی واردر که بکره مک یعنی مشابیهت معناسنه که مانستن مصدریده بو معنایه کلور. اما ما نحن فیه مصدرک بریسی دخی ماندن کلور اشتراک اوزره یعنی لازمه متعدی مابیننده. پس کلمستانده بیت * عمر برفست و افتاب تموز * اندکی ماند وخواجه غره هنوز * متعدیدر لازم دکلدر جمیعا شراحک ظن ایتدکلری کبی. یعنی افتاب تموز برف عمردن از قودی دیمکدر. پس ما نحن فیهده قالور دیمکدر لازم معناسنه. ان اسم اشارتدر بعیده. راز کزی ایش. یا وحدت ویا تنکیر ایچون. کزو اوچ کلمه دن مرکبدر که دن وازدن وادون. که دن هاء رسی وازدن وادون همزه لر حذف اولنمشدر. او ضمیر مرفوع منفصلدر هو معناسنه رازه راجعدر. سازند فعل مضارع جمع غائبدر ایلدیلر دیمکدر سازندنندن مشتقدر. بر معناسی دخی واردر ان شاء الله تعالی یرنده بیان اولنور. محفلها محفل جمع معناسنه در. - محصول بیت بودر که جمیع افعال واحوالم کندی مرادم مقتضاسخه اولدیغندن یعنی کندی مرادم حصولنه مقید اولوب جانان مرادیله تقید ایلدیکمندن بدناملغه یعنی رسوایلغمه منقلب و متحول اولدی. حاصل کلام مقتضای عشق و محبت جانان کولکنی اله کتورمکدر مالله و جانله و مقبول خدمتله و کمال ادب و ارکان رعایتله. بلکه اقارب و ابا و متعلقاتنی ترک ایدوب درگاه دولت و سدهء سعادت مقرونی پستر و بالین ایدینوب کلمنک رعایتنی التزام ایلیمک لازم و واجبدر. نیتکه دیمشدردر اسنی اغرلین ایتنه کموک اتر. پس مصراع ثانییی بو تقریره ارسال مثل ایدوب بیورر تچن مخفی قلور شول راز که اندن جمعلر پیدا ایده لر. یعنی بر سر که مجامع و مخافده سوینله تچن کزی قلور البته قالمز. زیرا کل سر جاوز الاثنین شاع. نتهکه هلالی دیمشدر. بیت * بعد ازین راز هلالی نتوان ساحت نهان * که بهر خلوت ازو انجمنی ساخته اند * رازدن محافل و مجامع پیدا ایلیمکدن مقصود جاجا انی سویشیکدر.

امر مخاطبدر فعل ماضینك مفرد غائب صیغه سیله مشترکدر باغلك دیبکدر. حملها حملك جمعیدر یوكلر معناسنه. - حصول بیت بو اولدیكه بكا جانان قونقلرنده امینلكله دیرلك نه میسردر. یعنی میسر دكل استفهام انکاری طریقیله. چونكه هر وقت وهر نفس جرس فریاد یعنی تنبیه ایدر كه یوكلریكزی بغلك وجانانه تیزجك واصل اولك كه فرصت غنیمتدر.

B. K. a. - امن و عیش - (vergl. Commentar)

شَب تَارِيك و بِيَم مَوْج و كَرْدَابِي چُنِين هَائِل:

كُجَا دَانْتَد حَال مَا سَبْكَبَارَانِ سَاحِلْهَا . ه

شَب كِيجه. تَارِيك وتار قرانلق معناسنهدر. بِيَم خوف. مَوْج دكر تالغه سی. كَرْدَاب چولك معناسنه عربچه دردور دیرلر یعنی صو چورندیسی ودوندیكى یر كه غرق اولمق خوفی اولور. یَا وحدت ویا تنكیر ایچونددر. چُنِين مرکبدر چون ایله این دن. چون بونده ادات تشبیهدر. این اسم اشارتدر قریب ایچون. ترکیب سببیه جونك واوی واینك همزه سی حذف اولنمشدر. هَائِل هولدندر قورقو معناسنه. كُجَا قنده. دَانْتَد فعل مضارع دانیدندن مشتق جمع غائب صیغه سیدر امر غائب صیغه سیله مشترکدر. حَال امر وشان معناسنه. مَا بز دیبکدر نكنن معناسنه. سَبْكَبَارَانِ سَبْكَبَارَك جمعیدر. الف ونون ایله جمع اولمشدر ذوی العقوله. صفت اولدیغیچون تقدیر کلام مردان سبکباران دیبکدر. سَبْك بینی یعنی خفیف و بَار بونده یوكلر. پس معنا بینی یوکلیر دیبکدر. ساحلها ساحلك جمعیدر اسلوب عجم اوزره. دكر کناری شاطی البحر معناسنه. - حصول بیت هجران ظلمتی ورقیب قورقوسی و مؤبد فراق کردابنده قالمق خوفی پس بز كه بویله اولوز قنده بیلورلر بزم حالمری ساحل وصالده اولوب بیم اغیار وخوف انفصالده اولمیلر.

K. a. و fehlt vor کردابی

هَمَه كَارَم زِ خَوْدَكَامِي بَبْدَنَامِي كَشِيدِ آخِر:

يَهَانِ كِي مَانْدِ آن رَازِي، كَرُو سَارَنْدِ حَقِيلْهَا. ٩

هَمَه احاطه افراد ایچونددر كل معناسنه. كَار بونده ایش فعل معناسنهدر. زخودکامی. خود کندی معناسنه. کام بونده مران معناسنهدر. خودکام وصف ترکیبی

مَرَا دَر مَنَزَلِ جَانَانِ چِه اَمَنِ عَيْشِ، چُون هَر دَم
جَرَسِ فَرِيَادِ مِي دَارَدِ كِه: بَر بَنَدِيدِ تَحْمِيلِهَا. ۴

مَرَادَه مِيمِ ضَمِيرِ مَتَكَلَمِ وَحِدَه دَر. رَا نِيچِه مَعْنَايَه كَلُورِ اِنْ شَاءَ اللّٰه تَعَالَى هَر بَرِينِي مَحَلَّنَدَه بِيَانِ اَيْدِرَز. بُونَدَه مَفْعُولِيَّتِ مَعْنَايِ اِفَادَه اَيْدِرِ عَرَبِيْدَه اَيَايِ كَبِي. مَنَزَلِ قَوْنَقْدَر. قِيَاَسِ مَنَاَزَلِ دِيْمَكِ اَيْدِي بِيْتِ سَابِقَه كِي كَبِي اِمَا ضَرُورِتِ وَزْنِيچُونِ مَفْرَدِ اَيْرَادِ اَيْلَدِي. زِيْرَا جَانَانَه وَاصِلِ اَوْلِيحَقِ مَنَزَلِ بَرَه مَخْصَرِ دَكَلْدَر بَلَكِه بَر نِيچِه مَنَزَلِ اَوْلَمَقِ كَرَكْدَر كِه عَاشِقِ جَانَانَه وَصَوْلَدَه كَلِي مَحْنَتِ وَتَعَبِ چَكِه تَاكِه وَصَلْتِكِ قَدْرِينِي بَلَه وَدَاْمَنِ خَدْمَتْنَه مَحْكَمِ تَشْبِيْثِ اَيْلِيَه. جَانَانَه قِيَاَسِ بُوْدَر كِه جَانَكِ جَمْعِي اَوْلَه مَبَالِغَه طَرِيْقِيْلَه. كُوِيَا كِه جَمِيْعِ عَشَاقِكِ جَانِي دَر نَتَكِه شَاعِرِ بِيُوْرَز. مَصْرَاعِ * هَمَانِ بِنِ بَنَدَه نَكِ جَانِي دَكَلْسِيْنِ جَانِ عَالَمْسِيْنِ * يَاخُوْدِ مَضَافِ مَحْدُوْفِ اَوْلَه اَصْلَنْدَه جَانِ جَانَانِ اَوْلَه جَانَلَرِ جَانِي مَعْنَاْسَنَه. صَكْرَه غَلْبَهءِ اسْتِعْمَالَه مَضَافِي حَذْفِ اَيْدُوْبِ مَضَافِ اَلِيْهِي مَحَلْنَه اَقَاْمَتِ اَيْلِمِشِ اَوْلَه لَر. چِه كَلِمَهءِ اسْتِفْهَامْدَر نَه دِيْمَكْدَر. اَمَنِ مَصْدَرْدَر اَمَنِ يَاْمَنِ دَنْ عِلْمِ بَاْبَنْدَنْ. عَيْشِ عَيْنِكِ فَتْحِيْلَه دِيْرَلِكِ دِيْمَكْدَر حَيَاتِ مَعْنَاْسَنَه. اَمَنِ مَضَافِ اَوْلَمِشْدَر عَيْشَه اَمِيْنَلِكَلَه دِيْرَلِكِ دِيْمَكْدَر. بَعْضِيْلَرِ (س° و ش°) اَمْنَه عَيْشِي عَطْفِ اَيْدِرِ لَكِنِ سَلِيْقَهءِ عَجْمَه مَوْافِقِ دَكَلِ اَكْرُچَه رُوْمِيْلَرِكِ بَعْضِيْسِي قَبُوْلِ اَيْلِمِشْدَر. چُونِ چُوْنَكِه مَعْنَاْسَنَه دَر. هَر لَفْظِي كَلِ اِفْرَادِي مَعْنَاْسَنَه مَسْتَعْمَلْدَر. دَمِ بُوْنَدَه وَقْتِ مَعْنَاْسَنَه دَر سَپِيْدَه دَمِ وَصَبْحَدَمِ كَبِي. اِمَا نَفْسَه اَيْهَامَنْدَنْ خَالِي دَكَلْدَر. جَرَسِ چَاكْدَر يِعْنِي دُوَه لَرِكِ وَقَاَطِرَلَرِكِ بُوِيْنِنَه اَصْدَقَلَرِي. فَرِيَادِ مَدَدِ مَدَدِ دِيُو چَغْرَمَغَه دِيْرَلَر. فَعَانِ لَفْظِيْلَه عَطْفِ تَفْسِيْرِي وَاقِعِ اَوْلُوْر. فَرِيَادِرْسِ دِيْرَلَرِ مَدَدَه اَيْرَشَنْ كَمَسْنَه يَه بَلِيَه لَرَدَه وَمَصِيْبَتْلَرَدَه مَسْتَعْمَلْدَر. بِيْتِ * هَر كِه فَرِيَادِرْسِ رُوْزِ مَصِيْبَتِ خَوَاَهْدِ * كُو دَر اَيَاْمِ سَلَامَتِ بَجَوَانْمَرْدِي كُوْشِ * اِمَا بُوْنَدَه بَاْنَكِ وَاَوَاْزِ مَعْنَاْسِي تَضْمِيْنِ اَوْلَمِشْدَر وَبُو قَرِيْنَه دَر جَرَسِي اَنْسَاْنَه اسْتِعَاْرَه اَيْلَدِي كِنَه. بُوْدَه مَعْلُوْمِ اَوْلَه كِه اَوْلِ زَمَانَدَه سَفَرْلَرَدَه كُوچْمَكِ وَقَتْنَدَه جَرَسِي چَالْدِيْرَلَرْمِشْ هَر كَسِ مَتْنَبَه اَوْلَسُوْنِ دِيُو. اِمَا عَثْمَانِيَاْنِ بُوْرِي چَالَارَلَر. مِيْدَارَدَنْ. فَاْرَسِيْدَه مِي لَفْظِي مَعْنَايِ حَالِيْتِ وَبَايِ مَفْرَدَه اسْتِقْبَالِيْتِ اِفَادَه اَيْدِر. وَكَاَه اَوْلُوْر كِه بَرِي بَرِيْنِكِ مَعْنَاْسَنَه مَسْتَعْمَلْدَر. وَكَاَه اَوْلُوْر كِه هَر بَرِي مَقَامِ اسْتِمْرَاْرَدَه وَاقِعِ اَوْلُوْر. وَكَاَه اَوْلُوْر كِه مِيْبَكِ اَوْلَنَه بَرِ هَا زِيَاْدَه اَيْدِرَلَرِ تَاكِيْدِ اَيچُونِ هَمِي رُوْدِ وَهَمِي رَسْدِ كَبِي. وَ دَارَدَنْ فَعْلِ مَضَارَعْدَر دَارِيْدَنْدَنْ مَشْتَقْدَرِ دَاْشْتَنْ دَنْ دَكَلِ سَابِقَا بِيَاْنِ اَوْلِنَاْنِ كَبِي. اِمَا بُوْنَدَه مَقْصُوْدِ اسْتِمْرَاْرَدَر. كِه فَرِيَادِي بِيَاْنِ اَيچُونْدَر. بَر بَنَدِيْد. بَر وَدَر كَلِمَه لَرِي اَفْعَالِ اَوَاْتَلْنَدَه وَاقِعِ اَوْلُوْر اَكْثَرِي تَاكِيْدِ اِفَادَه اَيْدِر. كَاَه اَوْلُوْر كِه هَر بَرِي بَر مَعْنَا اِفَادَه اَيْدِرِ اَنْشَاءِ اللّٰه تَعَالَى مَحَلَّنَدَه بِيَاْنِ اَوْلُوْر. بَنَدِيْدِ بَنَدِيْدَنْدَنْ فَعْلِ جَمْعِي

حاصل اولمز بلکه لاله و سنبل اوتلمقدن اولور نتهکه اصفی دیبش. بیت * در دور لاله مستیء اهوی چشم او * مشکین غزاله را بقدح نوشی آورد * وله بیت * چشمت اهویست مشکین روی کلکونرا رتب * لاله زاری ساختی بهر غزال خویشتن * سلمان بیت * دراج وبوم او همه شاهین کند شکار * واهوی دشت او همه سنبل کند چرا * پس طره ناهیه و صبایی مشک فروشه که ناههکشادر تشبیه ایلمش. ویورکله قان دوشمکه سبب توقع وانتظاردر.

بَمَى سَجَادَه رَنْكَيْن كُنْ، كَرْت پِير مُغَان گَوِيدَ،

كِه سَالِك بِيخْبَر تَبَوَد زِ رَاه وَ رَسْم مَنَزَلَهَا. ۳

رنکینده یا نسبت ونون تاکید ایچوندن. کن لفظی کنیدنن مشتقدن کردندن دکل. معلوم اوله که فارسیده مصادرك اخری نون اولور ونونك ماقبلی تا اولور یا دال اولور دانستن وخواندن کبی. ودالك ماقبلی یا اولورسه اموزیدن کبی جمیع مشتقات اندن کلور. اما اول ایکی صورتده اولان مصدرن ماضی ایله اسم مفعول کلور. انجق بونی ضبط ایدنجه جمیع مشتقات عجم قیاسی اولور هیچ بر سنهسی سماعی اولمز. کرت. کر حرف شرطدر. اکردن مخفدر. تا ضمیر خطابدر ضمیر منصوب متصل معناسنه. اگر سکا دیبکدر. مغان مغك جمعیدر. کشیشه واونده طبیچییه ومطلقا کافره دیرلر نتهکه شاهدی دیبشدر. بیت * مغ کاور شعله فروغ وهزل لاغ * پس پیر مغاندن مراد بونلرک اولوسیدر. کوید کوییدنن مشتقدن گفتن دن دکل. بونده معلوم اوله که فعل مضارع وامر غائب صیغه لری فارسیده مشترکدر بونده مضارعدر. جمله شرطیه واقع اولمشدر جوابی تقدم ایلمشدر بو دلدده جائزدر مطلقا. که حرف تعلیل. سالك یولچییه دیرلر. بونده پیر مغاندن کنایتدر یعنی میخانه جی. رسم عادت. منزلها منزللردن مراد میخانه لردر. - محصول بیت بو اولدیکه اگر سکا پیر مغان یعنی باده فروش سجاده واسبابکی میله الوده ایله دیرسه سوزین قبول ایله. زیرا باده نوشلر طریقنك سالك مرتاضی در ومیخانه لرك رسوم وعادتندن بیخبر دکلدر. زیرا هر کون نیچه عارف وکاملر قوندیروب کوچرمدده در ورندلر طریقنی خوب ضبط ایلمشدر وهرکسک طبیعتنی ومشربنی ایو اکلمشدر وهرکسه نه لایقدر کوزل بلمشدر. پس اکا بالضروری اتباع لازمدر که صکره ندامت چکیمه. زیرا خمار ندامتی امرنده حکمت عظیمه واردر واول حکمت انجق انک وامثالنک معلومیدر.

ایدن باده دیرلر. اما السنهء شعراة کوی جانان قبلندن اسن ریحه دیرلر. زان از اندن مخفقدن. از من وعن معناسنه وان اسم اشارتدر بعیده. طره الندن یوقاری باشک اوکیدر که عربیده اگا ناصیه دیرلر. صکره ناصیه نك الن اوزرینه اینن صاچلرده استعمال ایلدیلر. ذکر محل و ارادهء حال قبیلندندر. جمعی طرر کلور طانك ضمی و رانك فتحیله. بکشاید. کشاید فعل مضارع اچر دیمکدر. لازم ایله متعدی مابیننده مشترکدر. بونده متعدی در. اولنده حرف با استقبال ایچون اولور. زتاب. زاء مفرده ازدن مخفقدن. تابك نیچه معناسی واردن. اما بونده بورم و بوکم معناسنه اولمق اولی در. جعد صفت مشبهه در شعرة یعنی قیله صفت اولور. شعر جعد دیرلر جعد معناسنه. زنجیر شکلنده اولان صاچده مستعملدر. گاه اولور که موصوفنی حذف ایدوب کندینی مقامنه اقامت ایدرلر بونده کی کبی. مشکیم مضمومه و شین مجمه ایله فارسیدر. اما میم مکسوره و سین مهمله ایله عربیدر. یا معنای نسبت افاده ایدر عربیده کبی. اما عربیده مشدده و فارسیده ساکن اولور دائما. وبعض مقامده که یادن صکره نون کلور بونده کی کبی تاکید افاده ایدر. انجق حضرت مولانا جامی قافیه رساله سنده بوندن نون تخصیص بیورمشدر یای نسبی یه مخصوص اولدیغیچون. شین ضمیر غائبدر جانانه یه راجعدر یاخود طره یه. چه بونده مبالغه افاده ایدر کلستانك بو بیتنده کی کبی. بیت * چه سالهای فراوان و عمرهای دراز * که خلق بر سر ما بر زمین بخواهد رفت * خون تاندر. افتاد فعل ماضی در. سابقا بیان اولمشدر سقوط معناسنه. در بونده ظرفیت افاده ایدر. دلها دلک جمعیدر اسلوب عجم اوزره. ودل لفظ مشترکدر یورک ایله کوکل مابیننده. اما بونده یورک معناسنه در. - محصول بیت بو اولدیکه بر ناه قوقوسی سببیله ویا بر ناه امیدیله انجلین ناهه که صبا اول ناههء طرهء جانانه دن اچیسردن جانانه نك مشکلی زلفنك بورومندن و بوکمندن ویا طره نك مشکلی جعدینك بورومندن و بوکمندن یورکلره مبالغه قان دوشدی. قان دوشمه سبب زیاده انتظاردر. زیرا صبا زلف جعدك تابلرن اچمغه زیاده اکلنور و زیاده اضطرابه باعث اولور. حاصل کلام اهو ایکی قسمدر. برینه اهو سفید دیرلر. و برینه اهو مشکین دیرلر که اصفی ایکیسنی بر بیتده جمع ایلمشدر. بیت * چشمیت اهوست ولی اهو مشکین خطا * چشم خوبان ذکر در غمت اهو سفید * پس اهو مشکین خطا وختن وچینده و هندستانده اولور. و اول مملکتلرک ادمیسی بونلری سوری سوری صقلرلر که هم اتیله سبیلنورلر وهم مشکیله فائده لنورلر. رومک اهورلی یلده بر کره بوینوزلرک دوشردوکی کبی اول اهورل یلده بر کره ناهه لرین دوشورلر. حتی زمانی کلدکده ظرفلر پیدا ایدوب قرنی التنه بغلرلر ایش ضایع اولمیه دیو. پس مشکک حصولنه سبب انی یازرلر که اول اهو یا حیوان جنسی ویا انسان اورکدر وحرارت کسب ایدر ویا بری بریله اوینمقدن حرارت کسب ایدر. و بونک سببیله ناهه سنه بر قاچ قطره قان دوشر. پس تکرارله ناهه طوبطلی اولور که وقتی کلدکده دوشور. بوده معلوم اوله که اهودن منفصل اولدقده قوقی و برمزمش. بعده بعض معالجاتله تربیه ایدرلر که بوی ویرز. بعضیلر دیرلر که مشک هر اوتی اوتمقدن

* اترع قدح المدام فالعجر يلوح * واشربه وناولني كالمسك يفوح * و آلا حرفي مصراع ثانيه مصروفدر ديمك نهج مستقيمدر كلي انصرافدر زيرا الا استفتاح ايچوندر يعني ابتداء كلامده واقع اولمش تاكيد افاده ايلر. انجق تنبيه مخاطب ايچون اولديغي تقريرجه ايكي صيغه امره متوجه اولور مصراع ثانيه اصلا علاقه سي يوقدر كه كاف عربينك كسرى وهاء رسميله اسمله حرف مابيننده مشتركدر. اسم اوليچق ذات ذوى العقوله دلالت ايدر كلستانك بو بيتي كبي. بيت * از دست وزبان كه بر ايد * كز عهدهء شكرش بدر ايد * كه حرف اوليچق ايكي شينك مابيننى ربط ايچون كلور مبتدا ايله خبر و صفتله موصوف و علتله معلول و غايتله مغييا و بونلردن غيرى. بونده حرف تعليلدر يعني مذكور امر صيغه لرينه علتدر. عشق عينك كسريله انواع تعارف ايله معرفدر. اشهر تعريفى افراط محبتدر. اسان قولاي ديمكدر. نمود فعل ماضى لازم متعدي مابيننده مشتركدر. بونده لازم واقعدر. ولى حرف استدر اكدر عربيده لكن كبي. ائتاد فعل ماضى در. عربيده وقع كبي ايكي معناده مستعملدر. برى دوشمك سقوط معناسنه. بريده بر شينك كينونتندن عبارتدر. تركيده ده مستعملدر مثلا بويله واقع اولدى ديرلر. مشكل چتن ديمكدر كوج معناسنه. ها ذوى العقولك غيرينك ادات جمعيدر. ذوى العقولده استعمالى شاددر. - محصول بيت بو اولديكه اى ساقى بكا باده وير. زيرا عشق جانان اولده قولاي كورندى اما اخرده مشكللر واقع اولدى. زيرا بر كمسنه يه كوكل و يرسك ابتداء سكا انواع ملايمتلر كوسترر. صكره استغنايه باشلر. عاشق بيچاره ده استغنايه تحمّل ايلميوب كاه بادييه وكاه افيونه و برشه و اسراره و قهوه يه دوشر ديوانه كوكلى بر مقدار ارام و قرار ايلسون ديو.

بَبَوِي نَافَهٗ، كَاخِرَ صَبَا زَان طَّرَهٗ بَكْشَايِدْ،

ز تَابِ جَعْدِ مُشْكِينَشِ چِه خُونِ اُقْتَادِ دَرِ دِلْهَآ ۲

بو بيتى بر رسالده مستوفى تحقيق ايلمشر مران ايدن انده كورسون اما بونده اجبالا معناسنى يزالم. بوى لفظى ياييله اوليچق ايكي معناده مستعملدر. برى قوقو معناسنه كه مشهوردر. برى دخى اميد ورجا معناسنه. بونده ايكي سيده جائزدر. قوقو معناسنه اوليچق با سببيت افاده ايدر. اميد معناسنه اوليچق معيت معناسنه در. نافه مشك كوبكينه ديرلر. اخرنده همزه نشانه سي كه عين بترا شكلنده يازيلور يادن عوض يازيلور زيرا هاء رسميه يا املا اولمغه قابل دكلدر. كه صفتله موصوفى ربط ايلمشدن. اخر لفظ فارسيدر تقرير و تاكيد افاده ايدر. انجق تعريف ايچوندر دينلر (سرورى و شمعى) معنای تعريفى بويله مقاملرده بيان ايلمك كرك ايدى كه قصدلرى معلوم اوليدى. صبا لغتده كون ايله كيجه برابر اولدقده مطلع شمس جانبندن هبوب

متفرق غزلیاتنی ترتیب و تبویت ایلمش * طیب الله روحه وزاد فی غرف الجنان فتوحه امین یا رب العالمین والله الموفق الی سبیل الرشاد وهو رؤف بالعباد وهو حسبی *

بو مصراع یزید بن معاویه نك بحر هزجدن بر قطعه سنك بیت ثانی سیدر. بکماله اصل قطعه بویله در * انا المسموم ما عندی بتریق ولا راقی * ادر کاسا وناولها الا یا ایها الساقی * پس خواجه حافظ غزلینك قافیله لرینه موافق اولمغیچون ایکی مصراعنی تقدیم و تاخیر ایدوب تضمین طریقله دیواننك اولنده ایراد ایلمش. بو جهندن در که بعض شعرا خواجه تعرض ایلمش در نكته اهلی شیرازی بیورمشدر. قطعه * خواجه حافظ را شبی دیدم بخواب * کفتم ای در فضل و دانش بی حساب * از چه بستی بر خود این شعر یزید * با وجود این همه فضل و کمال * کفت واقف نیستی زین مسئله * مال کافر هست بر مومن حلال * و کاتبی نشابوری بیوررلر. قطعه * عجب در حیرتم از خواجه حافظ * بنوعی کش خرد زان عاجز اید * چه حکمت دید در شعر یزید او * که در دیوان نخست از وی سراید * اگرچه مال کافر بر مسلمان * حلالست و درو قیلی نشاید * ولی از شیر عیبی بس عظیمست * که لقمه از دهان سک رباید * الا حرف استفتاحدر نكته ایت کریمه ده واقع در * الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یحزنون * کشاف صاحبی ترکیبینه ذاهب اولدی. و ابن مالک بسیطدر دیدی. مفصلات فحویه ده ایکی سنکده اوله سی مسطور و مذکوردر. یا حرف ندادر. ای منادای مفرد معرفه در. ها حرف تنبیه در. لفظ ای لازم الاضافه اولدیغیچون مضاف الیه دن عوض کلمشدر. الساقی تقدیرا مرفوع صفتیدر ای لفظنك. حقیقتده منادی بودر. ایکی الت تعریف جمع اولمامق ایچون ای لفظیله توسط ایلیوب ها ایله تنبیه ایلدیلر. لغتده صواریجی دیبکدر. اما اصطلاحده خمر هجلسنده قدح سورنه دیرلر. ادر امر مخاطبدر افعال بابندن. دونددر دیبکدر. دون درت دکلددر بعضلر ظنی کبی. کاس خمر ایله طولی قدحه دیرلر. اما قدح کاس دن اعم در. وناولها ناولده امر مخاطبدر مفاعله بابندن. صون دیبکدر. اصل کلام وناولنیها ایدی یاء متکلمه اتصالیله. ضرورت وزن ایچون یا حذف اولمشدر. ها ضمیر مونث کاسه راجعدر. معلوم اولکه خمرک جمیع اسما والات وصفات تانیث معنوی مستعملدر. پس محصول کلام بو اولدیکه ای ساقی کاسی اهل مجلسه برر برر صون. اندن صکره بکا صون. زیرا اداره برر برر صونلیتیجه بولنمز. عطف الخاص علی العام قبیلندندر. فحوای کلام کاسی سور نوبت بکا کلسون نوش ایده ایم. ناول بونده سن ایچ معناسنه اولمق اولی در دیمک و حضرت مولانا جامی نك بو بیتنی ایلدیکی مدعا یه دلیل عد ایلمک. بیت * صفای جام می جامی برد رنگ غم از خاطر * اذا ما تلق من هم فحاولها وناولها * مدلولده و دلیلده استقامتدن کمال انکرافدر. و مناو له ایله تناولی عدم تشخیصدر. و علی الخصوص که ساقینك ایچمه سی مقصود دکلددر شاعرک کندینکدر و انا المسموم عبارتی بوکا شاهددر. نكته ناول لفظنه یاء متکلم تقدیر ایلدی کمزدن معلوم اولمشیدی و شاعرک قولیده بوکا دلیلدر. بیت

A. غزلیات

I. حرف اللف

1.

بجر هزج -----, -----, -----, -----

1.

أَلَا يَا أَيُّهَا السَّاقِي أَدِرْ كَأْسًا وَنَاوِلْهَا،

كِه عِشْقِ آسانِ نُمودِ اَوَّل، وَلِي اُفتادِ مُشْكِلْهَا. ۱

الحمد لله الذي وفقني لبيان العلوم والمعارف لسان العرب المهذب والحجم المعذب والصلوة والسلام على افضل خلقه محمد افصح ذوى الحسب والشرف والنسب وعلى اله الابرار واصحابه الاخيار * وبعد معلوم اولكده بو اوراڤك محررى ومسطرك مقررى بزه كار نجيف اعنى سودىء ضعيف ايدر كه شويله بلمك كركدر كه خواجه حافظك اسم شريفى شمس الدين محمد در. ومشايج اراسنده نامى لسان الغيب وترجمان الاسرار در. اشعار ابدارى رشك چشمهء حيوان وبنات افكارى غيرت حور وولداندر. مذاق عوامى لفظ متين ايله شيرين ودهان خواصى معنای مبين ايله نمكين ايدوب اصحاب ظاهر ك اكا اشنالغى كشيوده وارباب باطنك روشنای چراغ چشمى افزوده اولوب هر واقف سخنه نسبت حالنه موافق سوز سويلمش. وهركس ايچون معنای لطيف وغريب پيدا ايليوب عبارت قليله ايله معنای كثيره درج ايلمشدن. رحم الله روحه ونور ضريحه * تاريخ وفات حافظ رحمه الله

(۷۹۲) * بسال با وصاد وذال ابجد * زروز هجرت ميمون احمد *

* بسوى جنت اعلى روان شد * فرید عهد شمس الدين محمد *

* بخاك پاك او چون بر كذشتم * نكه كردم صفا ونور مرقد *

وبعد الوفات بعض احباب سوابق حقوق محبت ولوازم عهد مودت ومحبت سبيله

VORREDE.

Hafis genießt seit einem Jahrhundert in Europa den Ruhm, der bedeutendste lyrische Dichter der Perser zu sein, und das mit vollem Rechte, denn er gehört zu den wenigen Dichtern des Orients, welche ebenbürtig in die Reihe der grössten Dichter aller Zeiten und Völker aufgenommen zu werden verdienen. Eine vollständige deutsche Uebersetzung der Lieder des Hafis*) besitzen wir seit längerer Zeit, eine vollständige Ausgabe des Originals aber ist in Europa noch nicht geliefert worden. Durch einen glücklichen Zufall in dem Besitze mehrerer im Oriente selbst gedruckter Ausgaben von Hafis' Divan, glaubte ich den Freunden der orientalischen Sprachen und Literatur eine willkommene Gabe zu bringen, wenn ich nach diesem kritischen und exegetischen Materiale eine vollständige Ausgabe des Dichters unternähme.

Die von mir benutzten Hilfsmittel sind die folgenden:

- 1) *S.* دیوان حافظ. Drei Bände in kl. 4. Bulak 1250 (d. H.). Enthält den Text zugleich mit dem türkisch geschriebenen Commentare und der Paraphrase des Sudi.
- 2) *B.* دیوان حافظ. Ein Band gr. 8. Bulak 1256. Gibt blos den Text nach Sudi's Recension.
- 3) *C.* دیوان حافظ. Ein Band kl. 4. Konstantinopel 1257. Enthält ebenfalls den Text nach der Recension des Sudi.
- 4) *K.* دیوان حافظ. Ein Band gr. 4. Kalkutta 1826. Lithographirt. Gibt eine von den drei obigen Ausgaben ziemlich abweichende Textrecension.

---

*) Der Divan von Mohammed Schesmeddin Hafis. Aus dem Persischen zum ersten male ganz übersetzt von Joseph v. Hammer. Zwei Bände. Stuttgart 1812. 8.

*

A. غزلیات

I. حرف الالف

1.

بجر هزج

1.

أَلَا يَا أَيُّهَا السَّاقِي أَدِرْ كَأْسًا وَنَارِلَهَا.

که عشق آسان نمود اول، ولی افتاد مشکلیها.

الحمد لله الذي وفقني لبيان العلوم والمعارف لسان العرب المهذب والعجم المعذب والصلوة والسلام على افضل خلقه محمد افصح ذوى الحسب والشرف والنسب وعلى اله الابرار واصحابه الاخيار * وبعد معلوم اولکه بو اوراقک محرری ومسطرک مقررى بزه کار نحیف اعنى سودىء ضعيف ايدر که شويله بلمک کرکدر که خواجه حافظک اسم شريفى شمس الدين محمد در. ومشايج اراسنده نامى لسان الغيب وترجمان الاسرار در. اشعار ابدارى رشک چشمهء حيوان وبنات افکارى غيرت حور وولداندر. مذاق عوامى لفظ متين ايله شيرين ودهان خواصى معنای مبین ايله نمکين ايدوب اصحاب ظاهرک اکا اشناغى کشوده وارباب باطنک روشنای چراغ چشمى افزوده اولوب هر واقف سخنه نسبت حالنه موافق سوز سويلمش. وهرکس ايچون معنای لطيف وغريب پيدا ايليوب عبارت قليله ايله معنای کثيره درج ايلمشدن. رحم الله روحه ونور ضريحه * تاريخ وفات حافظ رحمه الله

(۷۹۲) * بسال با وصاد وذال ابجد * زروز هجرت ميمون احمد *

* بسوى جنت اعلى روان شد * فرید عهد شمس الدين محمد *

* بخاک پاک او چون بر کذستم * نکه کردم صفا ونور مرقد *

وبعد الوفات بعض احباب سوابق حقوق صحبت ولوازم عهد مودت و محبت سبيله

VORREDE.

Hafis genießt seit einem Jahrhundert in Europa den Ruhm, der bedeutendste lyrische Dichter der Perser zu sein, und das mit vollem Rechte, denn er gehört zu den wenigen Dichtern des Orients, welche ebenbürtig in die Reihe der grössten Dichter aller Zeiten und Völker aufgenommen zu werden verdienen. Eine vollständige deutsche Uebersetzung der Lieder des Hafis*) besitzen wir seit längerer Zeit, eine vollständige Ausgabe des Originals aber ist in Europa noch nicht geliefert worden. Durch einen glücklichen Zufall in dem Besitze mehrerer im Oriente selbst gedruckter Ausgaben von Hafis' Divan, glaubte ich den Freunden der orientalischen Sprachen und Literatur eine willkommene Gabe zu bringen, wenn ich nach diesem kritischen und exegetischen Materiale eine vollständige Ausgabe des Dichters unternähme.

Die von mir benutzten Hilfsmittel sind die folgenden:

- 1) *S.* دیوان حافظ. Drei Bände in kl. 4. Bulak 1250 (d. H.). Enthält den Text zugleich mit dem türkisch geschriebenen Commentare und der Paraphrase des Sudi.
- 2) *B.* دیوان حافظ. Ein Band gr. 8. Bulak 1256. Gibt blos den Text nach Sudi's Recension.
- 3) *C.* دیوان حافظ. Ein Band kl. 4. Konstantinopel 1257. Enthält ebenfalls den Text nach der Recension des Sudi.
- 4) *K.* دیوان حافظ. Ein Band gr. 4. Kalkutta 1826. Lithographirt. Gibt eine von den drei obigen Ausgaben ziemlich abweichende Textrecension.

---

*) Der Divan von Mohammed Schesmeddin Hafis. Aus dem Persischen zum ersten male ganz übersetzt von Joseph v. Hammer. Zwei Bände. Stuttgart 1812. 8.

Nach diesen vier Drucken habe ich meine Ausgabe besorgt, und zwar so, dass ich die Recension des Sudi zu Grunde legte, diese correct wiederzugeben mich bemühte, und aus der Kalkuttaer Ausgabe die Varianten und sonstigen Abweichungen sorgfältig notirte. Die vielen Gedichte, welche nur diese Ausgabe allein enthält, werde ich in einem Anhange besonders mittheilen.

Hafis ist nicht blos der Liebling der Perser, sondern auch aller derjenigen Völker des Orients, die persische Sprache als Culturelement angenommen haben. Seine Lieder werden ebenso mit Begeisterung gesungen an den Ufern des Ganges und der Donau, in den Steppen der Turkmanen und den blühenden Ebenen Südindiens, wie in den Rosengärten von Schiras, und überall ist auch in allen diesen Ländern sein Divan vielfach und wiederholt abgeschrieben worden. Es ist daher nicht zu verwundern, dass die Gedichte des Hafis in einem Chaos von Varianten fast untergegangen sind, woran theils mangelhaftes Verständniss, theils anmassendes Verbessern gleiche Schuld tragen. Aus dem Collationiren von Abschriften, wie sie der Zufall in unsern Bibliotheken aufgehäuft hat, eine Textrecension dieser Gedichte zu unternehmen, halte ich für sehr gewagt. Selbst wenn der Herausgeber mit dem zartesten poetischen Gefühle zugleich die feinste Kenntniss der persischen Sprache und speciell der Redeweise der persischen Dichter besässe, so fürchte ich dennoch, dass wir auf diese Weise zwar eine Sammlung schöner persischer Gedichte erhalten würden, aber der ursprüngliche Hafis'sche Text, und auf diesen kommt es ja doch an, würde nur selten und mehr zufällig zum Vorschein kommen. Das subjective Belieben würde meist der einzige Masstab bei der Auswahl der Lesarten sein, und occidentalisches Fühlen und Denken würde oft bei verschiedenen grammatisch und metrisch gleichmässig correcten Stellen den Ausschlag geben. Indem ich daher hier die Textrecension des Sudi zu Grunde lege, hat der Leser wenigstens die Sicherheit, eine echt orientalische Recension vor sich zu haben. Wäre Sudi in bestimmten exegetischen Ansichten befangen, erklärte er alle Gedichte des Hafis ohne Ausnahme als mystische in geschmacklosester Weise nach einem dürrn Schema, bei dem alle wahre Poesie untergeht, so dürfte man mit Recht mistrauisch gegen ihn sein und fürchten, dass er immer den Lesarten den Vorzug gegeben habe, die gerade diesem voraus gesteckten Ziele besser entsprechen. Dies ist aber nicht der Fall: Sudi erklärt den Hafis als Philolog und mit warmem Gefühle für die Schönheiten der Dichtung, nicht als Theolog.

Aber auch äusserlich halte ich Sudi's Recension für authentischer beglaubigt als die grösste Anzahl der vorhandenen Codices des Hafis. Sudi schrieb

seinen Commentar spätestens in der Mitte des 17. Jahrhunderts*); die von ihm benutzten Handschriften müssen daher mindestens, von jetzt zurück gerechnet, über 200 Jahre alt sein. Ein so sorgfältiger Kritiker und Exeget, wie Sudi sich überall zeigt, hat aber gewiss die ältesten und besten Handschriften aufgesucht; er hat die exegetischen Arbeiten seiner Vorgänger, die doch auch wieder gewiss die besten Handschriften ihren Commentaren zu Grunde legten, sorgfältig benutzt, und so dürfen wir wol annehmen, dass sein Text auf Handschriften beruht, die dem 15. und 16. Jahrhundert angehörten, also vielleicht nur durch drei bis vier Generationen von der Zeit, wo Hafis starb (1389) und sein Divan gesammelt wurde, entfernt liegen.

Ich will aber, indem ich Sudi's Recension zu Grunde lege, damit durchaus nicht behaupten, dass die höchste Aufgabe der Kritik für die Gedichte des Hafis schon erfüllt sei; der Zukunft muss es überlassen bleiben, hierin noch Bedeutenderes zu leisten, den ursprünglichen Worten des Dichters noch näher zu kommen; nur für den ersten Herausgeber schien es mir eine Pflicht zu sein, einen sichern durch die Gelehrsamkeit eines Orientalen selbst geschützten Text dem Publicum vorzulegen. Gern hätte ich die in Persien, dem Heimatlande des Dichters, gedruckten Ausgaben des Hafis benutzt**), aber es war mir nicht möglich eine solche zu erhalten. Ich würde für genauere Mittheilungen über den kritischen Zustand dieser Ausgaben sehr dankbar sein.

Hafis ist kein leichter Dichter, sicher nicht für uns Abendländer; ist er es doch selbst Denen nicht, die von Jugend auf an persische Sprache, an Dichten und Fühlen im Sinne des persischen Dichters gewöhnt sind. Türkische Gelehrte haben daher, um ihren Landsleuten den Genuss des Dichters zu erleichtern, öfters Commentare zu Hafis verfasst, von denen Sudi, nach Hammer's hierin gewiss competentem Urtheile, alle seine Vorgänger übertrifft. Seine Erklärung der Worte ist streng philologisch, seine Interpretation einfach, meist ungesucht und nie einer bestimmten dem Dichter fern liegenden Ansicht zu Liebe gekünstelt. Nur wo die Worte des Dichters zu grell gegen die Autorität des Korans verstossen, sucht der Commentator durch allerlei geschraubte Wendungen den Gedanken des Hafis eine orthodoxe Ansicht unterzuschieben (vergl. z. B. seine Bemerkungen zu 6, 7 und 7, 2). Ich glaubte daher den Freunden unsers Dichters und der persischen Poesie im Allgemeinen einen wahren Dienst

*) Sudi wurde in Bosnien geboren um das Jahr 1000 d. H. (1591 p. Chr.). Vergl. Dorn, Catalogue des manuscrits orientaux de la bibliothèque impériale à St.-Petersbourg (1852), S. 364.

**) In Tebriz, 1843 (Dorn, I. 1.), und in Teheran (Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, VI, 406).

zu leisten, wenn ich den Commentar des Sudi vollständig mittheilte; das Verständniss des Dichters wird hierdurch eine sichere Basis erhalten. Auch hier bin ich weit entfernt, mich unbedingt den Ansichten des Commentators gefangen zu geben; wir haben das volle Recht über ihn hinaus zu gehen, und das Schöne und tief Gefühlte des Hafis nach den ewigen Gesetzen des Schönen und Wahren zu interpretiren. Aber dennoch wird Jeder gern zugestehen, dass die Ansichten eines Mannes, der in Denken und Fühlen unserm Dichter viel näher steht als wir, erst nach sorgfältigster Prüfung verworfen werden dürfen. Die Perser haben unzählige Divane gedichtet, sie alle durchzulesen würde kaum ein Menschenleben hinreichen; es würde aber auch nebenbei die grösste Zeitverschwendung sein, da zu wenig individuelle Originalität, namentlich in den spätern lyrischen Dichtungen der Perser herrscht; aber Einen Divan gründlich kennen zu lernen, in ihm alle die Gefühle, Gedanken, Ansichten, Träume und Hoffnungen kennen zu lernen, die die Seele des persischen Volks in Freud und Leid bewegen, halte ich für nothwendig, um ein wichtiges Glied in der Kette der geistigen Entwicklung des Menschengeschlechts kennen zu lernen; denn die Ghazelen-Poesie ist ein ganz eigenthümliches, rein auf persischem Boden gewachsenes Product des dichtenden Geistes, das wir bei keinem Volke des Orients oder Occidents wiederfinden; und wo könnte man diese Gattung ungetrübter kennen lernen, als bei dem Dichter, der nach dem Urtheile des eigenen Volks, das hierin entschieden allein den richtigsten Masstab anlegen kann, der vollendetste Meister im Ghazel ist? Ihn sicher zu verstehen, dazu gibt Sudi die sicherste Anleitung; nirgends drängt er sich mit seinen eigenen Ansichten zu sehr auf, er erklärt die grammatischen und lexikalischen Schwierigkeiten des Dichters nach gesunden Principien der Exegese, seine wörtlichen Uebersetzungen in türkische Prosa bestätigen mindestens die von uns selbständig gefundene Auffassung, und fügt er eine Paraphrase hinzu, entwickelt er die Ideen und Bilder des Dichters ausführlicher, so liest man stets die Ansichten eines gebildeten Orientalen, der sicher wenigstens nichts dem Geiste des Orients Fremdes einmischt.

Die Sprache, in der Sudi schreibt, ist einfach und leicht. Die grösste Schwierigkeit, die sonst das Studium der türkischen Schriftsteller so bedeutend erschwert, die langen Constructionen nämlich, fallen hier ganz weg, und mit ein wenig Anstrengung wird man den Commentar bald sicher verstehen lernen. Im Allgemeinen ist das Türkische als secundäres Hülfsmittel zum gründlichen Verständniss der arabischen und persischen Sprache von ausserordentlich hohem Werthe, und aus diesen wahren Fundgruben philologischen Wissens kann noch viel Treffliches geholt werden.

Der Text von Sudi's Commentar ist nach der oben erwähnten bulaker Ausgabe abgedruckt worden. Diese Ausgabe ist im Ganzen correct; einzelne Fehler, namentlich in der Orthographie arabischer und persischer Wörter, habe ich stillschweigend verbessert, einige Stellen aber sind mir undeutlich geblieben, sei es, dass hier wirklich tiefer liegende Corruptelen vorhanden sind, sei es, dass meine nicht ausreichende Kenntniss der türkischen Sprache die Schuld davon trägt. Namentlich in den citirten persischen Versen, die zur Begründung einer Wortbedeutung u. s. w. öfters angeführt werden, sind, wie schon das Metrum oft zeigt, viele Fehler. Diese Verse sind zum grössten Theile aus jüngern Divanen gezogen, und ohne die Originale zu besitzen, um in ihnen nachzusehen, wird man diese Fehler selten sicher corrigiren können. Die Ungleichheiten der türkischen Orthographie habe ich beibehalten müssen, da es an festen unwandelbaren Principien fehlt, nach denen man das Türkische schreiben müsste. Durch Hervorhebung der interpretirten Wörter mittelst eines darüber gesetzten Strichs, sowie durch einige Interpunctiionszeichen habe ich das Verständniss des Commentars zu erleichtern gesucht, denn in der Originalausgabe läuft Alles ohne irgendeine Unterbrechung für das Auge in Einer Reihe fort.

Sudi führt öfters die Meinungen seiner Vorgänger Schemî und Surûrî, um sie zu widerlegen, mit den Worten an: wer da sagt, oder die da sagen, ohne den Namen hinzuzufügen, wer dieses oder jenes Falsche gesagt habe. Am Rande der bulaker Ausgabe ist dies bisweilen, aber durchaus nicht consequent, angedeutet durch die Worte *رد شيعى* oder *رد سرورى* u. s. w. Soweit es mir möglich war, habe ich diese Namen im Texte in abgekürzter Form angegeben.

Als erste Einleitung in das Studium des Sudi empfehle ich Denen, die mit Sprache und Ausdrucksweise orientalischer Commentatoren noch nicht vertraut sind, die Arbeit des Grafen Rewitzki*), die zu den besten philologischen Arbeiten der wiener Orientalisten gehört.

In Beziehung auf den Text des Hafis habe ich mich nicht begnügt, blos die Consonanten abdrucken zu lassen, sondern habe die Worte durchgängig vocalisirt. Ich halte es für eine unerlassliche Pflicht des Herausgebers orientalischer Werke, die Vocale vollständig zu den Texten hinzuzufügen, die Worte durch die Schrift so darzustellen, wie sie lautlich wirklich in der Sprache existiren, und dadurch das leichte, sichere und unmittelbare Verständniss der Rede zu ermöglichen. Wollen wir, dass die Werke der orientalischen Poesie, Ge-

---

*) Specimen poeseos Persicae, sive Haphyzi Ghazelae sexdecim. Wien 1771.

schichte, Geographie u. s. w. aus dem engen Kreise der Schule, in den sie bis jetzt, und gewiss nicht zu ihrem Vortheile, gebannt waren, heraustreten, so müssen die Orientalisten, d. h. die Männer, die die besten Kräfte ihres Lebens an die Erforschung und das Studium des Orients setzen, Alles aufbieten, um den Zugang zu den Originalen zu erleichtern. Wer würde den Homer lesen, wenn er in so mangelhafter Weise gedruckt würde, wie es durchgängig alle Dichtungen der Perser bis jetzt sind? Nur einzelne Philologen von Fach würden in dieses fast uferlose Meer sich stürzen, die grosse Menge der gebildeten Welt, die Erlabung und Freude aus den ewigen Gesängen des ionischen Sängers in reichem Masse zieht, würde dem Originale stets fern bleiben, und der unendliche Segen, den unsere Bildung aus den Meisterwerken des Alterthums schöpft, würde uns nie zugeströmt sein.

Der Herausgeber eines orientalischen Werks hat nach meiner Ansicht die Pflicht, seinen Text so herzustellen, dass er in formaler Hinsicht wenigstens als fertig und abgeschlossen betrachtet werden kann. Hier und da einmal einen Vocal zu setzen, kann ich, wie alles Halbe, nicht billigen; denn hierbei folgt der Herausgeber nur einem subjectiven Belieben; er setzt den Vocal bei dem Worte, das gerade ihm nicht geläufig ist, er bezeichnet diejenige grammatische Form, die gerade ihm nicht sicher war. Der nachfolgende Leser ist aber vielleicht wieder an andern Stellen schwankend und unsicher. Wo ist ein Gedächtniss so stark, dass es nie in diesen kleinen Dingen irren sollte? dass die heute noch sichere Form auch nach Jahren noch mit nie irrender Festigkeit im Gedächtniss haftet? Ich stütze mich hier auf die Autorität des grössten Kenners der persischen Sprache, auf Lumsden, der in seiner persischen Grammatik sagt (Bd. I, S. 30): «No exertion of memory can enable the most able Persian scholar unerringly to recollect the vowel points, which are understood in every word, although they are seldom written.»

Gilt dies für die Bestimmung des Lautes der einzelnen Wörter, so ist die grammatische Vocalisation der Rede noch viel wichtiger. Der ganze Zusammenhang der Rede wird durch diese kleinen Zeichen bedingt, und oft wird auch der gelehrteste Kenner für einen Augenblick schwanken, wie er lesen, d. h. wie er den Sinn einer Phrase fassen soll, wenn die grammatischen Vocale fehlen. Sudi selbst gibt (12, 4) dazu einen interessanten Beleg. An Irrthümern in beiden Richtungen wird es leider in dieser Ausgabe, trotz meines ernstesten Strebens nach Richtigkeit, nicht fehlen; ich werde sehr dankbar für alle Correcturen sein, und sie später in meiner Ausgabe nachtragen.

Für die lexikalische Vocalisation der persischen Wörter habe ich mich vor-

zugsweise an den Burhân-i kâti und Ferheng-i schuûri gehalten; wo mich diese verliessen, stützte ich mich auf die Autorität der europäischen Lexikographen, und wo mehre Orthographien desselben Worts als gleichberechtigt angegeben werden, habe ich der den Vorzug gegeben, die nach jenen Hilfsmitteln zu schliessen die vorherrschende ist. Soweit das treffliche Wörterbuch des Herrn Vullers, das gerade in orthoëpischer Hinsicht mit grosser Genauigkeit gearbeitet ist, reicht, habe ich mich dieser Autorität unbedingt angeschlossen.

Man wird mir vielleicht vorwerfen, dass ich, meinem eigenen Grundsatz untreu, den Commentar des Sudi unvocalisirt habe drucken lassen. Ich muss hier zu meiner Entschuldigung anführen, dass ein secundäres Hilfsmittel zum Verständniss eines Textes, wie es eben ein Commentar ist, den man ja nie als ein selbständiges Werk lesen wird, mir kaum den Aufwand von Zeit, Mühe und Kosten zu verdienen scheint, den die consequent durchgeführte Vocalisation stets erfordert. Der Commentar ist ja nur für den Mann von Fach, dem auch die schwierigere Form geläufig sein muss.

Um sich ungestört dem rhythmischen Schwunge der Verse hingeben zu können, ohne dass man erst die Verse durch Scansion zerhacken muss, habe ich die syllabae ancipites stets, wenn sie als Längen sollen gebraucht werden, besonders bezeichnet, und zwar nach Rückert's Vorgange das lange *i* des Isafet durch ein gerade stehendes Kesre (ـِ), im Gegensatze zu dem kurzen *i*, das mit dem gewöhnlichen schräg liegenden Kesre (ـَ) geschrieben wurde. Wenn ferner das Isafet bei schliessendem ه (های رسی) durch Hamza bezeichnet wird, habe ich, im Falle es lang ist, das Kesre hinzugefügt, also بِنْدَهـِـهـِ, aber بِنْدَهـِـh

Dass ich Interpunction consequent angewendet habe, bedarf wol kaum der Entschuldigung. Ich begreife nicht, warum wir nicht alle die Hilfsmittel, die ein vierhundertjähriger Gebrauch des Druckens uns allmählig an die Hand geliefert hat, und die ein so wesentliches Moment des unmittelbaren Verständ-

nisses eines Textes sind, nicht auch auf orientalische Druckwerke anwenden sollten. Wenn Jemand ein neuseeländisches Buch drucken lässt, wird er gewiss interpunctiren, und wenn man einen persischen Dichter edirt, soll man diese kleinen Zeichen weglassen, die gewissermassen die Mimik und Gesten des recitirenden Sängers ersetzen? Im Princip ist hier wol auch kein Widerspruch zu erwarten; man streitet wol mehr über die Form dieser Zeichen, die man z. B. bei der arabischen Schrift anwenden solle. Ich bin von dem Grundsatz ausgegangen, dass man keine neuen und auffallenden Zeichen verwenden darf, damit nicht das Auge durch etwas Ungewohntes unwillkürlich aufgehalten und von den Worten ab gewaltsam auf die Interpunctionszeichen hingewiesen werde. Ich habe daher unsere gewöhnlichen Interpunctionszeichen in kleinster Gestalt, aber der Richtung der arabischen Schrift entsprechend, angewendet, die einen europäischen Leser, und nur für solche arbeite ich, nicht stören werden. Nur unser Fragezeichen habe ich nicht anzuwenden gewagt, da es nicht zum Charakter der arabischen Schrift passt. Ich habe mir daher bei den Fragesätzen ein neues Zeichen anzuwenden erlaubt, und zwar den hoch stehenden Punkt (⋮); es ist wenigstens ein sehr einfaches und durchaus nicht dem Auge sich aufdrängendes Zeichen.

Noch muss ich dankbar erwähnen, dass mir bei der schwierigen Correctur Herr Studiosus Ralfs aus Holstein, ein ebenso talentvoller als strebsamer Schüler meines geehrten Freundes und Collegen Fleischer, die wesentlichsten Dienste geleistet hat.

So habe ich mich bemüht, nach bestem Wissen und Gewissen den Worten des erhabenen Dichters gerecht zu werden. Möge meine Arbeit dem Hafis neue Freunde zuführen!

Leipzig, 24. März 1854.

Hermann Brockhaus.

ديوان حافظ

جلد اول

DIE
LIEDER DES HAFIS.

P E R S I S C H

MIT DEM

COMMENTARE DES SUDI

HERAUSGEGEBEN

VON

HERMANN BROCKHAUS.

ERSTER BAND.

LEIPZIG:

F. A. BROCKHAUS.

1854.

ORIENTAL
OXFORD
INSTITUTE

ASHMOLEAN
OXFORD
MUSEUM